CORINNE HOFMANN

AFRICA, DRAGOSTEA MEA

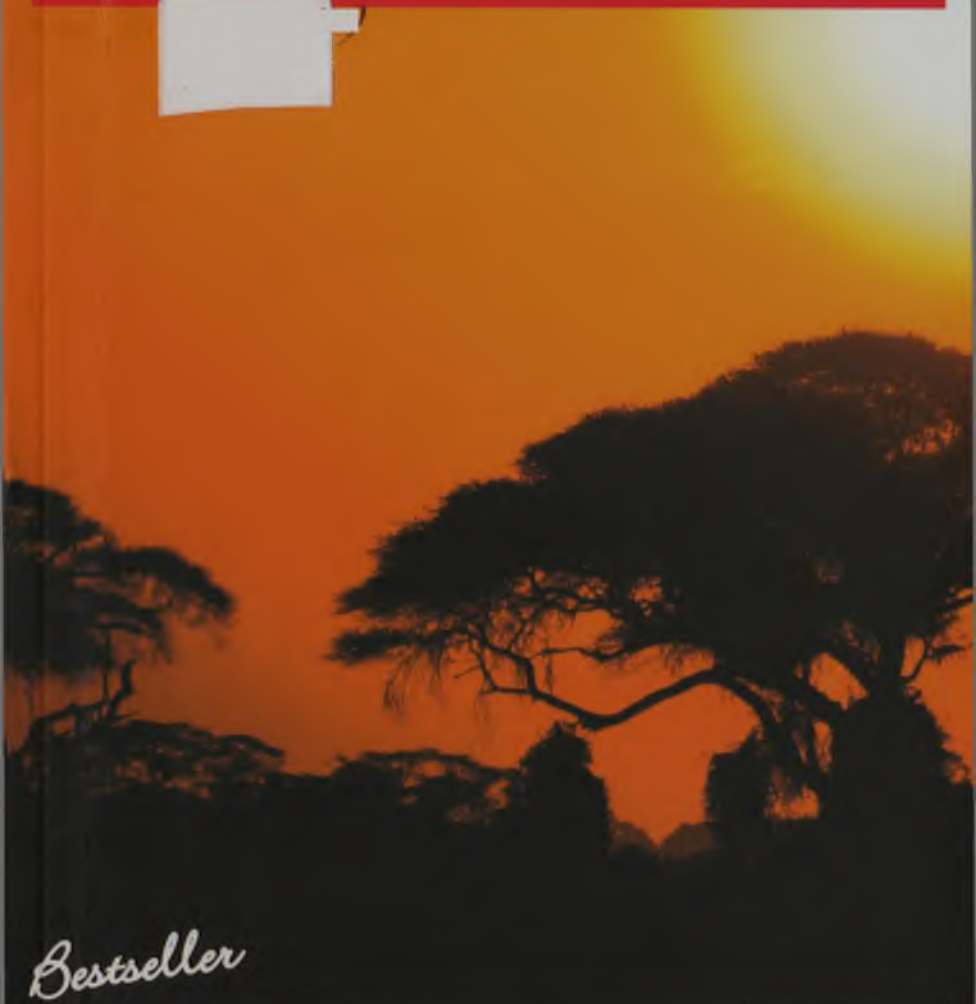

Bestseller

ADEVĂRATE • CĂRȚI ADEVĂRATE • CĂRȚI ADEVĂRATE • CĂRȚI ADEVĂRATE • CĂRȚI ADEV
RATE • CĂRȚI ADEVĂRATE • CĂRȚI ADEVĂRATE • CĂRȚI ADEVĂRATE • CĂRȚI ADEVĂRATE • C
ADEVĂRATE • CĂRȚI ADEVĂRATE • CĂRȚI ADEVĂRATE • CĂRȚI ADEVĂRATE • CĂRȚI ADEV
RATE • CĂRȚI ADEVĂRATE • CĂRȚI ADEVĂRATE • CĂRȚI ADEVĂRATE • CĂRȚI ADEVĂRATE • C
ADEVĂRATE • CĂRȚI ADEVĂRATE • CĂRȚI ADEVĂRATE • CĂRȚI ADEVĂRATE • CĂRȚI ADEV
RATE • CĂRȚI ADEVĂRATE • CĂRȚI ADEVĂRATE • CĂRȚI ADEVĂRATE • CĂRȚI ADEVĂRATE • C

Corinne Hofmann

AFRICA, DRAGOSTEA MEA

AFRIKA, MEINE PASSION
Corinne Hofmann
Copyright © 2011 by A1 Verlag GmBH, München.

AFRICA, DRAGOSTEA MEA
Corinne Hofmann
Copyright © 2012 Editura **ALLFA**

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
HOFMANN, CORINNE
Africa, dragostea mea / Hofmann Corinne; trad.: Verescu Dana-Mina. - București: ALLFA, 2012
ISBN 978-973-724-402-4

I. Verescu, Dana-Mina (trad.)

821.112.2(498)-31=135.1

Toate drepturile rezervate Editurii **ALLFA.**
Nicio parte din acest volum nu poate fi copiată
fără permisiunea scrisă a Editurii **ALLFA.**
Drepturile de distribuție în străinătate aparțin în exclusivitate editurii.

All rights reserved. The distribution of this book outside Romania, without the written permission of **ALLFA**, is strictly prohibited.
Copyright © 2012 by **ALLFA.**

Editura **ALLFA**:	Bd. Constructorilor nr. 20A, et. 3, sector 6, cod 060512 – București Tel.: 021 402 26 00 Fax: 021 402 26 10
Distribuție:	Tel.: 021 402 26 30; 021 402 26 33
Comenzi:	comenzi@all.ro **www.all.ro**
Redactare:	Dorina-Maria Ivan
Tehnoredactare:	Liviu Perțea
Corectură:	Anca Tach
Design copertă:	Alexandru Novac

Corinne Hofmann

AFRICA, DRAGOSTEA MEA

Traducere din limba germană și note de
Dana-Mina Verescu

EDITURA ALLFA

Oamenilor puternici din Kenya
care îmi dau curaj

Cuprins

Despărțirea de o Masai albă 9

Marșul dur pe jos prin patria Himba 15

Singură cu doi bărbați și două cămile 27

Noi provocări în Kenya 51

Verdele din ghetou 57
Anne, luptătoarea tăcută 61
Varză verde în loc de otravă de șobolani 66
Nestăvilita voință de a trăi a Doreenei 74

Jamii Bora 83
Joyce – de la o mamă fără adăpost la femeie de afaceri de succes 85
Bernhard și John – șefii bandei 91
Kaputiei Town – o minune africană 98
Trei pești – piatra de temelie 101
Cum s-a lăsat Jane de prostituție 105

Mathare United – fotbaliștii din ghetou 112
Un joc palpitant 117
Jubileul 120
Jucători de fotbal neobișnuiți 128

În sfârșit, cu Napirai în Barsaloi 137

O mare surpriză în Mombasa 195

Cuvânt de încheiere 211

Dragi cititori 213

Despărțirea de o Masai albă – și totuși, din nou Africa

Zece ani de „Masai albă" sunt suficienți, credeam eu. Ultima mea lectură a avut loc în 25 octombrie 2008, în fața publicului încântat din micul oraș Lauchhammer, din Brandenburg. Cu un ochi care plânge și unul care râde, am părăsit scena în aplauze îndelungi, pentru a mă așeza pentru ultima oară la o masă mică, de autografe. Mulți dintre cei aproximativ 300 de ascultători și ascultătoare își doreau să mă mai vadă o dată și să-și ia rămas bun cu o strângere de mână. Auzeam tot timpul:

— Doamna Hofmann, vă rugăm, trebuie să continuați să scrieți. Viața dumneavoastră este atât de interesantă. Am vrea, vă rugăm, să aflăm cum îi merge familiei dumneavoastră africane și să ne povestiți când fiica dumneavoastră își vizitează tatăl. Ah, totul ne interesează, scrieți atât de frumos.

Astfel de lucruri sau unele asemănătoare am auzit preț de o oră, înainte de a-mi pune ultima semnătură pe una dintre cărțile mele.

Mi-au plăcut foarte mult aceste evenimente, dar în acest moment mă gândesc că trebuie să existe o viață și fără Africa și fără *Îndrăgostită de un Masai.*

La doar două săptămâni după acest eveniment am pornit, cu o prietenă dragă și foarte interesantă, într-o călătorie de patru săptămâni prin India, căci îmi dorisem de mult să cunosc cultura acestei țări. Firește că patru săptămâni nu înseamnă mult, dar era totuși un început și am hotărât să vizitez în special nordul țării.

Prima oprire a fost la Delhi, un oraș uriaș, în care ești permanent înconjurat de mase imense de oameni. Am închiriat o mașină cu șofer și el ne-a plimbat cu iscusință printre ricșe și taxiuri cu trei

roți, spre diferite obiective turistice. Totul mi se părea interesant, dar în scurt timp am observat că pe parcursul acestui tip de călătorie îmi lipsește contactul cu elementul autohton.

Când am trecut pe lângă piață, l-am rugat pe șofer să oprească, pentru a putea vizita împrejurimile pe jos. Trebuia să miros, să simt și să gust, altfel nu aveam senzația că am ajuns într-o țară nouă. Șoferul nu s-a arătat prea încântat și ne-a spus:

— Aici nici măcar eu, ca indian, nu am mers pe jos.

Totuși noi am coborât și m-am simțit dintr-odată mai bine, deși eram fixate de sute de perechi de ochi.

Un bărbat pusese niște pești mari pe o masă mică așezată pe pământ și mergea desculț pe suprafața unde se afla marfa și pe care oferea spre vânzare alte mici animale marine. Degetele goale de la picioare se aflau într-o vecinătate foarte apropiată cu crabi, scoici și peștișori. La nici jumătate de metru alături trecea mulțimea de oameni. Mai departe în spate, un bărbat plin de viață, îmbrăcat într-o haină albă, gătea în mai multe oale ceva de mâncare. În fața lui, câțiva bărbați stăteau așezați pe stradă și păreau să aștepte mâncarea. Pe lângă noi treceau întruna oameni cu cărucioare de mână încărcate. Din loc în loc, câte o cerșetoare își îndrepta spre noi mâna goală. Mirosea a toate lucrurile posibile, pe de o parte picant, a mâncare gătită și, în același timp, puțea îngrozitor a apă murdară. Și peste tot plutea mirosul de pește. Am zărit un vânzător de carne, care repartizase animalele tranșate în mai multe movile. În față, pe o lădiță de plastic, se aflau trei capete însângerate de animal, cu coarne pictate cu albastru. Alături erau înșirate picioarele separate, iar în spate, pe alte lădițe roșii de plastic, care serveau drept stand de vânzare, se afla carnea propriu-zisă. Mirosea a sânge. Vânzătorul, ajutat de fiul său, de aproximativ 9 ani, tăia cu un topor celelalte bucăți în două. Pășeam peste resturi de tot felul, împrăștiate peste tot pe jos.

Chiar dacă la noi această formă de igienă este aproape de neconceput, aici domnea viața pură. Inima îmi tresălta de bucurie și îmi aminteam de Africa „mea". În Nairobi se întâmpla la fel.

În următoarele noastre călătorii am vizitat palate minunate, muzee şi o serie de alte monumente şi obiective turistice. O dată am ajuns chiar la o nuntă, unde mi s-a părut că mă aflu într-un basm din *O mie şi una de nopţi*. Îmi plăceau multe lucruri şi pe unele le consideram interesante, dar le priveam pe cele mai multe cu ochiul distant al turistei aflate în călătorie.

Dar asta s-a schimbat când am plecat în direcţia Pushkar. Acest oraş mic şi foarte frumos, în al cărui centru se află lacul sfânt Pushkar, este situat la marginea deşertului Thar. În timpul călătoriei, observam cum se modifică peisajul. Devenea mai uscat şi mai asemănător unui semideşert. Vedeam femei în hainele lor de un roz sau roşu strălucitor care mergeau prin stepă şi asta îmi amintea de Barsaloi. Chiar dacă totul era diferit, zona stearpă şi petele de culoare trezeau în mine, involuntar, un dor. Este incredibil cât de repede mă ajunsese din urmă trecutul! Cu fiecare kilometru parcurs, senzaţia devenea din ce în ce mai intensă şi peste tot făceam comparaţii cu regiunea Samburu. Când vedeam femei care umpleau cu mult efort, cu un pahar, canistre sau bidoane cu apă, pentru a le transporta apoi pe cap prin semideşert, mă simţeam aproape ca acasă. Era o nebunie. Vrusesem să plec din Africa şi găseam în India a doua mea patrie. Prietena mea îmi spuse uşor enervată:

— Corinne, suntem în India, nu în Africa!

Da, ştiam, dar abia în acel moment ceva îmi atingea sufletul. Până atunci fusesem uimită, dar nu simţisem ceva mai profund.

Am fost martore la Pushkar Mela, o sărbătoare religioasă importantă. Devotamentul cu care masele de oameni se abandonau activităţilor rituale mă fascina, dar îmi era şi un pic străin.

Următoarea destinaţie, la doar o oră de zbor de Pushkar, a fost Bombay. Pentru mine a fost aproape un şoc cultural să văd cât de modern şi de liber se îmbracă aici fetele şi femeile. Bun venit în lumea modernă! Plimbările prin această metropolă debordantă au fost captivante, dar şi extrem de obositoare. De aceea ne-am răsfăţat, la sfârşitul călătoriei noastre, cu un sejur relaxant de 4 zile pe o plajă minunată din sudul Indiei.

Când am ajuns la hotel, am fost suprinse să vedem în faţa clădirii numeroşi poliţişti înarmaţi până în dinţi. Fiecare maşină era cercetată cu grijă, iar bagajele noastre şi noi însene am fost scanate în faţa hotelului. Bănuiam că în hotel se află, probabil, o mare personalitate. Abia mult mai târziu, seara, am aflat de la televizor că în Bombay, pe care îl părăsisem cu vreo două zile în urmă, avusese loc un atac terorist. Fuseseră luaţi ostatici şi existau deja câţiva morţi. Exact în localul în care ne întorsesem noi fuseseră omorâţi câţiva oameni. Disperate şi cu inimile bubuind, urmăream ştirile şi îi mulţumeam lui Dumnezeu că mai eram încă în viaţă. Din nou avusesem un înger păzitor!

La sfârşitul lui noiembrie m-am întors la Lugano. India mă fascinase, dar nu mă atinsese atât de profund ca Africa. Poate că ar fi trebuit să călătoresc mai mult şi mai lent. Însă Africa rămâne unică pentru mine. Cobori din avion şi aerul vibrează. Mergi prin împrejurimi şi simţi imediat energia incredibilă, care pulsează. Priveşti oamenii şi vezi pe chipuri emoţii care pe noi, europenii, ne impresionează profund. Nu am putut simţi în India aceste lucruri, nu atât de intens.

Decembrie adusese frigul în ţară şi toată lumea era ocupată cu pregătirile de Crăciun. Eu însămi trebuia să mă transpun în acea stare, deoarece India fusese foarte departe de orice înseamnă spiritul Crăciunului.

Probabil ca mulţi oameni din lumea asta, lăsasem anul să se termine cu mintea plină de gânduri legate de ceea ce avea să urmeze. În India nu reuşisem, din păcate, să elaborez o idee despre cum avea să arate anul următor, din punct de vedere profesional. Dar eram în situaţia fericită de a putea să-mi las timp de gândire.

În 30 decembrie 2008, mă băgasem în pat şi frunzăream o revistă de călătorie, care îmi trezise interesul datorită unei coperţi foarte frumoase, cu India. Brusc, mi-a sărit în ochi un anunţ care m-a atras imediat:

„Unde lumea este încă sălbatică: fotograf aventurier iubitor de natură caută autoare/parteneră de călătorie de încredere, cu

mult curaj şi umor, pentru expediţii. Plec pe jos, cu cămile. Te interesează?"

Cum să nu! Drumeţia montană este pasiunea mea. M-am gândit toată noaptea la ce s-ar fi putut afla în spatele acelui anunţ. Ce ar fi putut înţelege cel care scrisese anunţul prin sălbatic şi aventurier? Având în vedere experienţele mele extreme, în această privinţă nu eram uşor de impresionat. Dar în dimineaţa următoare m-am hotărât: „Corinne, scrie acestui bărbat şi vei avea parte cu siguranţă de o reacţie interesantă." Astfel, anul ce avea să vină a putut începe într-un mod foarte atrăgător.

Mi-am făcut cunoscut interesul încă din ultima zi a vechiului an, prin e-mail, şi am primit, după doar 2 ore, un răspuns. Am aflat că era vorba de un *trekking* de şase săptămâni prin deşert, în nordul Namibiei. Deci din nou Africa! Inima mi-a trepidat de emoţie şi curiozitatea mi-a fost trezită definitiv, înainte de a ajunge la petrecerea de revelion din Zürich.

Namibia se învecinează la sud cu Africa de Sud, iar la nord cu Angola. Între Namibia şi Angola curge râul Kunene. Aici, în aşa numitul Kaokoveld, trăiesc celebrii Himba. Acest popor mă fascinează de multă vreme. Ca şi Samburu şi Masai, ei aparţin ultimilor seminomazi din Africa. În locuinţa mea atârnă de mai mult timp două fotografii mari ale unor minunate femei Himba. Caracteristicile lor cele mai impresionante sunt pielea vopsită în roşu şi părul lung şi roşu, împletit în multe codiţe, precum şi faptul că sunt aproape goale.

După o săptămână, m-am întâlnit cu „aventurierul". Mi-a făcut o impresie destul de plăcută, chiar dacă era un pic dominator, dar prezentările pe care le-a făcut călătoriei mi s-au părut competente. Urma să călătorim prin Kaokoveld, acompaniaţi de un tânăr localnic priceput la cămile, care avea să se ocupe de ambele cămile ce urmau să ne poarte echipamentul. Am aflat că pe parcursul acestui tip de călătorie poţi avea contacte foarte apropiate cu Himba, mai ales prin intermediul cămilelor, căci ei nu cunosc aceste animale din nord. Am discutat tot felul de lucruri şi m-a atras foarte mult această provocare. Să mă plimb şase săptămâni,

să gătesc la foc de tabără, să dorm sub cerul liber, să merg prin stepă şi să observ animalele sălbatice – iată exact ce-mi trebuia. Mi-era foarte clar că această întreprindere ar fi putut aduce cu sine şi probleme interumane. În fond, trebuia să mă încred în doi bărbaţi străini, într-o sălbăticie absolută, unde nu există semnal la mobil. Dar fricoasă nu am fost niciodată, iar pentru cazuri de urgenţă puteam lua cu mine un telefon cu conexiune prin satelit. Aşa i-am liniştit pe cei dragi acasă. Zece zile mai târziu i-am spus „da" aventurierului, dar nu ca autoare, ci ca o participantă foarte normală, care plătea pentru *trekking*.

Firește că în cercul meu de rude şi prieteni am auzit o mulţime de lucruri, mai ales faptul că mă decisesem mult prea repede. Dar aşa este firea mea: dacă mă atrage ceva, nu trebuie să mă gândesc prea mult. În plus, pentru prima dată după mulţi ani, nu aveam nicio îndatorire. Nu aveam evenimente la care trebuia să apar, nu aveam contracte. Iar fiica mea făcea, după cursurile de machiaj, şi unele de coafeză, pentru ca în cele din urmă să poată lucra în lumea filmului, televiziunii sau modei.

Îmi imaginam cum s-ar fi putut deschide pentru mine o perspectivă nouă prin mersul zilnic prin deşert, departe de orice civilizaţie, acompaniată de două cămile drăgălaşe şi confortabile. Mersul îndelung se pare că trezeşte un mod de gândire meditativ.

Marşul dur pe jos prin patria Himba

În 15 mai 2009 începe totul. Zbor la Windhuk, dar nu fără probleme. Cu trei ore înainte de plecare, zborul cu avionul elveţian este anulat şi trebuie să plec cu o zi mai târziu. Dar nu mă pot baza pe asta, deoarece m-am înscris deja la un program pregătitor de zece zile, care începe deja din ziua următoare. În aceste zece zile vom vizita celebrul parc naţional Etosha şi apoi vom întreprinde o excursie de *trekking* de şase zile de-a lungul fluviului Kunene, la care s-au înscris şi alţi patru participanţi. Mi se pare că are sens să particip, pentru a mă putea acomoda şi aclimatiza. În plus, îi voi cunoaşte mai bine pe cei doi companioni, înainte să plec singură cu ei la drum. Aşa că trebuie să zbor neapărat azi!

După conversaţii îndelungi telefonice, mă grăbesc spre aeroport şi, în cele din urmă, reuşesc să plec cu Lufthansa, via Frankfurt. După multe ore survolăm Kenya şi inima mi se strânge. Nu mi-am văzut familia de şase ani. Dar voi călători din nou acolo abia când fiica mea va dori să-şi descopere rădăcinile africane. Cum să le explic tatălui şi dragii ei bunici de ce am venit din nou singură? Încă nu ştiu că asta se va întâmpla peste un an, sub influenţa călătoriei mele de acum în Namibia.

După ce aterizez în Windhuk, aştept în van bagajul – el nu ajunge. Fireşte că, în lipsa bagajului, *trekkingul* nu începe sub cele mai bune auspicii. Slavă Domnului că port pantofii de drumeţie şi că am sacul scump de dormit în bagajul de mână. Totuşi situaţia este foarte neplăcută, pentru că vom pleca la drum mâine dimineaţă, foarte devreme, şi va trebui să facem mai multe sute de kilometri. Pentru următoarele două luni am nevoie de mai mult echipament, nu doar de hainele pe care le port pe mine.

În ciuda situației mele, la puțin timp după sosire plecăm cu un microbuz.

Windhuk este cu totul altfel decât orașele pe care le cunosc, din estul Africii. Multe străzi, băcănii, librării și alte magazine au nume germane. Nu văd nicăieri fluviile umane africane, atât de dragi mie, care se revarsă pe străzi. Nici nu am părăsit bine Windhuk că microbuzul nostru începe să tușească pe marginea străzii și nu poate merge mai departe. Pedala de accelerație s-a stricat. Și asta într-o duminică! Încet încet, în minte îmi răsare întrebarea dacă nu cumva sunt împiedicată cu forța să fac această călătorie. Mai întâi avionul, apoi bagajul dispărut și acum a treia problemă. Ce urmează să se mai întâmple?

Ghidul a dat câteva telefoane și în cele din urmă mașina este dusă într-un garaj, unde, la scurt timp, ajung doi mecanici cu pielea închisă la culoare, în costume elegante de duminică, care se bagă sub mașină și repară pedala stricată. În sfârșit plecăm mai departe.

Mergem în direcția nord, pe o stradă dreaptă, bine construită. În dreapta și în stânga acestei „autostrăzi" văd garduri, cât cuprinzi cu ochii. După mai mulți kilometri se schimbă tipul și culoarea gardurilor, ceea ce înseamnă că terenul acela este proprietatea unei alte persoane. Este vorba despre fermieri, care pe lângă creșterea vacilor, oferă pe terenurile lor uriașe safari-uri și vânători de animale.

Nu prea se văd oameni, în afară de cei din câteva mașini care trec pe lângă noi. Namibia este slab populată. Aproximativ 10 milioane de oameni trăiesc în această țară, care este de două ori mai mare decât Germania. Abia după multe ore văd primele persoane care merg pe jos. În scurt timp, ajungem la o așezare. Cum în ultimele zile a plouat intens, multe case sunt sub apă.

Ajungem în celebrul parc național Etosha. Aici vom sta două zile și ne vom petrece nopțile în corturi. Căldarea Etosha, o fostă mare, de obicei uscată și care pare albă din cauza sării, arată acum, după ploile abundente, ca o mare. Apa se întinde până la orizont, care este altminteri foarte jos. În fața apei sclipitoare pe

lângă care trecem cu mașina se află multe girafe, iar din loc în loc ne taie calea câte un struț. Aici putem admira multe antilope impala, zebre, porci mistreți și o mulțime de păsări. Este incredibil de frumos să privești această apă de un albastru profund, care pare uneori argintie. Ierburile înalte de stepă, străbătute de tufișuri verzui singuratice sau de copaci întunecați, morți, creează un contrast splendid cu albastrul strălucitor al cerului. Nu mă pot sătura de aceste imagini impresionante.

Nu departe de locul în care înnoptăm se află o groapă cu apă, unde, cu puțină răbdare, putem observa animalele de aproape. Avem noroc, căci o turmă mare de zebre și antilope gnu se îndreaptă către locul de adăpat. Sunt atât de multe animale, că se împing unele pe altele sau se mușcă pentru a ajunge la locul cel mai bun de lângă adăpătoare. Zebrele se uită mereu împrejur, ca să nu se apropie vreun leu în timp ce se adapă. Dar numai câțiva șacali dau târcoale adăpătoarei, și ei nu impresionează pe nimeni, cu excepția câtorva păsări. Noaptea este foarte interesant, căci adăpătorile sunt luminate și de aceea le vedem foarte bine. O turmă de elefanți se apropie lent. Deși sunt atât de mari, ei nu fac aproape niciun zgomot. Se aude doar un susur ușor, când duc apa la gură cu trompa. La scurt timp apar și doi rinoceri. Scena este învăluită de o aură mistică. Noi stăm în spatele unui gard electric sigur, în timp ce în fața noastră are loc un spectacol *live*. Noaptea stau în cort și ascult, relaxată, zgomotele naturii. Aproape de pânza cortului, un animal amușină – nu știu care animal. În mijlocul nopții mă trezesc, deoarece de la adăpătoare se aude un răget de leu. Se pare că un animal este sfâșiat. Dacă nu ar fi întuneric și frig aș merge să văd spectacolul. Dar așa rămân culcată, cu inima bătându-mi cu putere, până când adorm la loc.

În ziua următoare plecăm mai departe prin uriașul parc național și ne uimește din nou varietatea animalelor sălbatice. Dar oricât ar fi de frumos totul, abia aștept *trekkingul* și sălbăticia neîngrădită.

După mai mult de 1 000 de kilometri de mers cu mașina, ne apropiem de localitatea Okangwati, unde va începe *trekkingul*

nostru de şase zile. Îmi place mult zona asta, este uscată şi seamănă cu o stepă, îmi aminteşte de Maralal din nordul Kenyei. În plus, gardurile au dispărut.

Ne putem instala corturile la doi nemţi expatriaţi, care conduc un proiect simplu de ajutorare, şi apoi suntem ospătaţi de stăpâna casei. În întuneric deplin, seara pe la ora nouă, o maşină se opreşte deodată lângă tabăra noastră. Un bărbat coboară şi poartă în mâna dreaptă geanta mea mare de călătorie. Nu-mi vine să cred că după atâtea telefoane şi rugăminţi bagajul meu a apărut literalmente în ultimul minut. Cel care l-a adus a condus în urma noastră 1 000 de kilometri şi se întoarce în aceeaşi noapte înapoi în Windhuk. Sunt extraordinar de fericită şi îmi pot schimba hainele pentru prima dată după câteva zile.

După micul dejun, îi întâlnesc pe primii Himba. Două femei mai în vârstă traversează albia secată pentru a ajunge în centrul satului, care constă din trei magazine simple, câteva baruri şi, desigur, mai multe biserici. Femeile sunt vopsite din cap, inclusiv părul, până în picioare cu grăsime roşie. Când stai în faţa unui Himba nu te gândeşti la africani „negri". Grăsimea roşie de pe corp protejează pielea de frig, dar şi de soare şi de ţânţari. Este parte componentă din îmbrăcăminte. Cele două femei în vârstă poartă pe capete poveri mari, care sunt împachetate, de asemenea, în pânză roşie sau în saci din piele de capră. Cozile lor lungi, roşii, împletite artistic, le atârnă în faţa. Între sânii goi şi roşii se leagănă o cochilie albă de melc, iar în jurul gâtului poartă podoabe decente. Cea mai impresionantă mi se pare fota de piele, vopsită în roşu-ocru. În faţă este foarte scurtă, ca o fustă mini, iar în spate devine ca un clopot, lungă până la gambe. Ambele merg desculţe, dar poartă, ca multe Himba, o podoabă de gleznă înaltă de 15 centimetri, grea, argintie. În ciuda vârstei, mişcările lor sunt graţioase în timp ce merg prin albia secată şi nisipoasă. Abia această întâlnire trezeşte în mine sentimentul că sunt din nou în Africa „mea". Priveliştea lor mă acaparează enorm şi ochii mi se umplu de lacrimi. Imaginile îmi amintesc prea mult de Barsaloi şi de femeile Samburu.

Cum rămâne destul timp până la plecarea noastră, mă plimb puțin prin sat. Întâlnesc mereu doar „oameni roșii". Uneori sunt fete tinere cu sâni abia înmuguriți, care poartă pe cap dovleci pe care îi duc la piață, alteori sunt mame cu copii în brațe, care stau în fața unui bar. Sunt uimită de cât alcool se vinde în baruri. Se pare că aici nu se consumă doar bere, ci și distilate. Dintr-un bar se aude muzică disco, tare. În mijlocul barului se află o masă de biliard, unde trei bărbați tineri Himba își omoară timpul. Aceștia oferă o imagine grotescă. În față poartă un șorț scurt și albastru de stofă, iar în spate o pânză lungă. Picioarele sunt încălțate în șosete și pantofi negri, grosieri, de piele. Poartă tricouri moderne cu mâneci scurte. Pe gât au un inel gros de argint. Părul este ras în dreapta și în stânga, iar în mijloc au un smoc mare și negru, prins cu un fel de batistă și ascuns. Îmi devine repede foarte clar că femeile sunt mai atrăgătoare aici. Bărbații par aproape insignifianți pe lângă ființele feminine de un roșu strălucitor. De altfel, femeile sunt și deschise, curioase și foarte vesele. Ele își mișcă destul de neajutorat trupurile roșii pe muzica modernă. În timp ce merg mai departe, descopăr alte femei care stau în grupuri și râd și trăncănesc. Bărbații par un pic morocănoși.

Ajung la o piață mică, unde o femeie Herero vinde mirodenii parfumate. Nu sunt mirodenii de gătit, ci doar frunzulițe sau semințe aromate, pe care le folosesc fetele pentru a se parfuma. Mai târziu, aflu chiar că unele mirodenii se presară pe cărbunii încinși, iar femeile stau pe vine deasupra lor, pentru a mirosi seducător în zonele intime. Lângă săculeții cu mirodenii se află păpuși Himba făcute din lemn, iar pe un suport simplu de lemn atârnă fote roșii de piele, decorate cu scoici mici sau cu bucățele de metal. Iau o fotă în mână și sunt surprinsă de cât de grea este. Are și un miros aparte, de piele, mirodenii parfumate și unt rânced. Nu, așa ceva nu pot atârna în locuința mea, îmi trece prin cap.

Sunt uimită de cât de mult se deosebește femeia Herero, ca aspect, de femeile Himba, deși sunt înrudite, așa cum Masai sunt înrudiți cu Samburu. Un semn distinctiv la femei sunt pălăriile

lor mari şi hainele lungi până la pământ, în mai multe straturi. Femeile Herero poartă cu mândrie astăzi acest costum, deşi l-au cunoscut abia după apariţia misionarilor. Ele sunt complet diferite de puţin îmbrăcatele femei Himba. La capătul pieţei mici, ajung la partea culinară. Aici femeile stau pe jos şi gătesc carne la foc deschis, în oale mari şi negre, carne pe care au cumpărat-o de alături, de la măcelar. În acest moment, de un cârlig sprijinit pe un suport din bețe atârnă două jumătăţi de capră, aşteptându-şi cumpărătorii.

În acest mediu arhaic, puţinele maşini de teren care se află lângă o colibă simplă şi pătrată de lut sau în faţa unui magazin arată ca nişte corpuri străine. Totul se întâmplă lent aici. Oamenii par să nu cunoască graba.

Pe drumul de întoarcere spre grupul nostru, întâlnesc un bărbat Himba mai în vârstă, care-mi trezeşte interesul. Se pare că este în drum spre bar. Mare şi elegant, el este, în ciuda vârstei, o apariţie impresionantă. Şi el este complet vopsit cu roşu-ocru. Pe cap poartă un fel de căciulă de lână, deasupra ochelari şi în mâna stângă un scaun pliant. De şold îi atârnă un cuţit în teacă, iar sub braţul drept ţine un băţ lung. Gâtul îi este împodobit cu inelul specific, argintiu. Bărbatul mă priveşte scurt şi mă salută cu „Moro, perivi". Încă nu înţeleg şi zâmbesc încurcată. Abia mai târziu aflu că este vorba de salutul „Bună, cum îţi merge?", pe care îl voi auzi de mai multe ori în săptămânile care urmează.

În sfârşit pornim. Stăm în spate în maşina de teren şi mergem spre punctul de pornire al expediţiei noastre comune. Pentru prima dată, înnoptăm afară, în sălbăticie. Fiecare îşi montează cortul propriu şi se instalează. Brusc, auzim un răget straniu, iar când întorc capul văd un bărbat tânăr cu două cămile, care vine râzând spre noi. Îngrijitorul de cămile, care ne va însoţi în turul de şase săptămâni, încearcă într-un mod blând să determine cămila să se aşeze. Sunt uşurată după ce văd că tânărul namibian este o fiinţă plăcută. Şi cămilele îmi plac foarte mult. Cu buzele lor groase şi ochii mari, înconjuraţi de o coroniţă deasă de gene, nu ai cum să nu te îndrăgosteşti de ele. Este vorba de doi masculi,

uimitor de mari şi de puternici. Trebuie să fie astfel, căci, în fond, ne vor purta toate bagajele, toate corturile plus mâncarea şi mai multe canistre cu apă timp de şase zile.

În curând se lasă noaptea şi, după cină, ne aşezăm în jurul focului de tabără. În spatele nostru, în stepă, se aude un animal, iar în depărtare urlă un şacal. Fiecare stă cu gândurile proprii, fiecare se gândeşte la marşul din ziua următoare.

Încărcarea cămilelor durează două ore. Întâi se aşază păturile pe spate. Deasupra vine suportul de fier, de care se prind bagajele şi canistrele cu apă. Una dintre cămile nu pare să fie încântată şi protestează cu un ţipăt puternic. Se aude cam ca răgetul unui leu şi, în zilele următoare, îi va agita pe unii dintre Himba.

Când în sfârşit plecăm, s-a făcut deja foarte cald. Ghidul merge cu animalele înainte, urmat de Lukas, îngrijitorul de cămile, iar noi mergem în spatele lor. Ritmul este foarte susţinut. Dacă pierzi ceva timp cu fotografiatul, trebuie să recuperezi pentru a prinde grupul din urmă. În programul zilnic al expediţiei sunt planificate marşuri de patru până la cinci ore pe zi . Cum am mers mult în munţii elveţieni, ar trebui să fiu în formă. Dar încă din a doua zi observ că arşiţa mare şi umiditatea crescută a aerului îmi vin de hac. La prânz, temperatura depăşeşte 40 de grade, iar hainele mi se lipesc de corp. Rucsacul de zi din spate, cu sticle cu apă şi mâncare pentru prânz, mă încinge şi mai mult.

Zona minunată compensează totuşi pentru suferinţele produse de arşiţă. Mergem în mare parte de-a lungul unui râu, tivit în dreapta şi în stânga de tufişuri, copaci şi palmieri. După-amiaza târziu se instalează tabăra de noapte. Ghidul a căutat numai locuri frumoase, fie sub copaci mari în albiile secate ale râurilor, fie chiar lângă apă. Gătim şi ne aşezăm, ca să mâncăm, în jurul focului. Toţi mergem devreme la culcare, căci suntem obosiţi şi se face întuneric deja de la cinci şi jumătate.

Din când în când, întâlnim oameni Himba sau ei ne vizitează la locul de campare. Acest lucru este mereu foarte interesant, chiar dacă nu putem să discutăm cu ei. Uneori vin bărbaţi tineri călare pe măgari şi se miră de noi, sau noi de ei, alteori câte o

femeie Himba merge singură prin stepă, probabil în drum spre o vizită de familie.

În a treia zi trebuie să traversăm un râu. Nu are apă adâncă, dar este destul de lat. Malul nisipos este umed şi întunecat. Cămilele foarte încărcate nu îndrăznesc să treacă prin albie. Strigătele, trasul sau comenzile nu ajută la nimic. Le este frică şi se împotrivesc cu forţă să fie trecute dincolo. Ghidul se hotărăşte să descarce bagajele, pentru ca ele să fie mai uşoare şi să le treacă frica. Dar nici asta nu ajută. Lukas împinge o cămilă din spate, ghidul o trage din faţă, dar animalul se propteşte pe picioarele depărtate, până când se aşază, încăpăţânată, pe pământ. Dacă nu vom reuşi să trecem animalele prin albia râului, asta va însemna sfârşitul *trekkingului*. Brusc apare o maşină, lucru foarte rar aici, iar şoferul ne oferă ajutorul său. Astfel, animalul este tras prin râu, cu mai mulţi cai putere. Opoziţia iniţială cedează, când cămila observă că solul ud nu prezintă niciun pericol. A doua cămilă ne uşurează munca, deşi îşi anunţă nemulţumirea cu un răget puternic. Apoi trebuie să trecem bagajele dincolo şi în cele din urmă să încărcăm din nou animalele, ceea ce durează aproape două ore.

Ajungem la locul de popas de azi din apropierea malului pe la ora 15. Am deja câteva băşici la picioare, ceea ce în mod normal nu mi se întâmplă când urc pe munte. Dar arşiţa extremă de după amiază mi-a făcut picioarele să se umfle şi să se înmoaie. Mai am încă leucoplast, dar el nu ţine mult timp, se desprinde repede de pe picioarele umede. De obicei mărşăluim pe drumuri de nisip sau în albii secate, lucru foarte obositor. Peisajul se modifică, din loc în loc apar coline, iar în depărtare se văd lanţuri muntoase mici.

Una dintre experienţele care mi s-au întipărit în memorie din timpul acestui *trekking* de şase zile este momentul în care am ajuns în primul sat Himba. Deja de departe vedem *kralul* şi auzim lătrături de câini şi voci de copii. Ca şi Masaii, Himba îşi construiesc colibele rotunde din lut şi balegă de vacă şi le dispun în cerc. Ele sunt protejate şi aici cu multe vreascuri cu spini.

În mijlocul *kralului*, un astfel de gard separă arealul în care se află vacile. În sat domnește o activitate febrilă. Când ne apropiem, unii localnici vin spre noi și rămân uimiți în fața cămilelor. Câțiva copii mici plâng de spaimă. Caprele behăie și câinii latră. Pe o colibă mică de lut, două fetițe stau pe acoperiș și umplu cu știuleți de porumb un coș pe care o femeie Himba îl golește jos, unde alți copii separă boabele de coceni. Aici recunosc foarte clar deosebirea dintre fetele de vârste nepotrivite căsătoriei și femeile căsătorite. Fetele foarte tinere sunt date cu foarte puțină grăsime și două cozi mari, nevopsite, le cad peste față și le acoperă ochii. Asta le protejează de deochi. Femeile căsătorite, dimpotrivă, poartă părul roșu împletit în mai multe cozi spre spate, iar pe cap au o mică podoabă de piele, ca o coroniță.

Doi bărbați în vârstă stau pe scaunele lor pliante și se holbează la cămile, cu gurile căscate de uimire. Sunt deja foarte bătrâni și cunosc probabil fiecare piatră și fiecare animal din zonă, dar până acum nu au văzut cămile. Uimitor, doar femeile îndrăznesc să vină mai aproape și uneori să atingă o cămilă. Bărbații păstrează distanța. În săptămânile care vin am parte de alte câteva ori de această situație.

Mi-ar plăcea să mai rămân aici și să observ oamenii, în viața lor cotidiană simplă, dar trebuie să plecăm mai departe. Deși mai ales femeile par bine hrănite, mă întreb cum fac rost acești oameni de suficientă hrană, în zona asta aridă. De câteva zile nu am mai văzut niciun magazin. Mai târziu aflu că principalul aliment este laptele prins, care se obține din belșug după perioadele de ploaie.

Himba își exprimă mereu mirarea că noi, niște albi, mergem pe jos. Până acum au văzut turiști doar în mașini, și doar câțiva pe motociclete. Îngrijitorul nostru de cămile, care cunoaște limba Himba, este întrebat deseori:

— Unde este mașina acestor albi? Sunt atât de săraci că trebuie să meargă pe jos, ca noi?

Sau arată spre cămilele necunoscute și întreabă:

— Astea sunt mașinile voastre? Astfel de comentarii ne înveselesc mereu.

Încet, ne apropiem de obiectivul nostru, cascadele Epupa. Din nou mergem pe un drum nisipos, în arșița insuportabilă. Nu doar corpurile se încing, ci și spiritele participanților, iar unii visează la o bere rece, la o cola sau la un copac umbros. Și dintr-odată ne trezim, pe neașteptate, în fața unui bar. Nicăieri în jur nu se vede altă clădire, doar acest bar, plin cu băuturi reci. Curentul electric pentru frigider este obținut prin celule solare. Pe cât de tare ne bucurăm de băuturile reci, pe atât de triști suntem când aflăm că aceste dispozitive solare sunt finanțate de industria de bere, pentru a spori consumul de bere în rândul populației Himba. În spatele clădirii observ oripilată o movilă de cioburi de sticlă, de doi metri înălțime. Numai sticle de bere sparte!

Cu cât ne apropiem mai mult de țel, cu atât mai frecvent ne întâlnim cu Himba, plecați tot în direcția Epupa. Vedem o familie care se deplasează cu un măgar, adică tatăl stă pe animalul alb, în fața și în spatele lui se află câte un copil, iar în stânga și în dreapta atârnă saci cu mălai sau alte alimente. Femeia merge, desigur, în spate. Altă dată depășim o tânără mamă Himba, care se deplasează lent, cu o povară grea pe cap și cu brațele atârnânde. În spate poartă un sugar, într-un fel de rucsac din blană de capră, care se termină deasupra fustei ei de blană. Când depășesc această frumusețe simt un miros tare de rânced, cauzat de grăsimea cu care și-a uns corpul, care a stat în arșiță.

În a șasea zi ajungem la Epupa și la cascade. În locul în care ne cazăm mă așteaptă un pat adevărat, ceea ce îmi prinde foarte bine. Cum a plouat abundent în zilele precedente, cascadele care cad peste craterul de piatră, de câteva zeci de metri înălțime, sunt acum impozante. Zgomotul este gigantic și nu-mi pot auzi nici măcar propriile cuvinte. Priveliștea care se deschide de pe o colină spre apa înspumată este grandioasă. Între craterele de piatră și apa care se prăvălește în jos cresc, pe stâncile goale, copaci care arată ca niște sticle. Pentru mine este o enigmă cum se prind

copacii de stânci şi cum găsesc sol fertil. Înainte de cascade, Kunene curge încă liniştit şi este tivit de crânguri de palmieri. În fundal se înalţă un lanţ muntos gol, cu sclipiri aurii. Kunene este singurul râu care aduce apă tot anul şi în care trăiesc mulţi crocodili. Cum Angola începe chiar pe celălalt mal al râului, s-a întâmplat de câteva ori ca unii turişti îndrăzneţi sau beţi să vrea să traverseze râul înot. Nu au mai fost văzuţi niciodată.

Prima parte a aventurii se încheie aici, iar tovarăşii mei de călătorie se întorc a doua zi cu microbuzul în Windhuk, în timp ce eu şi Lukas vom parcurge, în trei zile, 86 de kilometri înapoi, spre Okangwati. Acolo ne vom întâlni din nou cu ghidul şi apoi vom începe marele *trekking*. În aceste trei zile, eu conduc grupul. Traseul este o catastrofă, pentru că trebuie să mergem pe un drum nou, de pietriş, şi suntem complet expuşi arşiţei. Maşinile trec din când în când pe lângă noi şi ne învăluie într-un nor de praf. Cum peste zi este aproape insuportabil de cald, hotărăsc ca de acum înainte să mă trezesc la patru dimineaţa, pentru a încărca cămilele împreună cu Lukas şi a putea porni înainte de răsăritul soarelui, decizie care se dovedeşte a fi foarte înţeleaptă. În aceste trei zile, cele mai frumoase lucruri sunt singurătatea şi faptul că eu însămi sunt responsabilă de grup. Cu tânărul Lukas conversez acum mult mai bine. Este un tip amuzant şi mă înveseleşte foarte mult în săptămânile care urmează, mai ales când are divergenţe de opinii cu ghidul.

La un moment dat, îl întreb dacă are o prietenă. Dă din cap, uşor stânjenit. Cum ştiu că familia lui nu este din zonă, îl întreb dacă este o Himba. Înspăimântat, neagă:

— Nu, Corinne, o astfel de femeie nu intră în discuţie pentru mine! Ele nu se spală niciodată şi nu-mi place deloc culoarea asta roşie. Prietena mea este mai modernă.

— Da? Unde este prietena ta acum? îl iscodesc eu, amuzată.

— La grădiniţă, sună răspunsul lui clar.

Îl privesc uluită și încep să râd copios, după care râde și el. Îmi explică cum părinții lui au căutat fata și cum, când ea va avea vârsta corespunzătoare și el va câștiga destul de bine, se vor căsători. Așa este obiceiul.

Complet epuizați, ajungem în Okangwati, unde picioarele mele trebuie neapărat să-și revină. Din cauza traseului dificil, băşicile s-au extins și unele sunt deja pline cu apă. Dar nu vreau cu niciun chip să închei aici expediția, doar pentru că mă chinuie niște băşici. În plus, îmi răsună încă în urechi vorbele ghidului: „*Trekkingul* care urmează nu este pentru cei slabi, care se sperie de câteva băşici."

Sunt din nou răsfățată de nemți, și după ce vorbesc cu ghidul mă hotărăsc să sărbătoresc aici împlinirea a 49 de ani, chiar dacă din cauza asta plecarea noastră se amână cu două zile. În ziua astfel câștigată fac mici plimbări prin albia secată. Îi observ pe copiii Himba, care sapă într-un anumit loc după apă, pentru a umple cu o ceașcă canistrele lor de plastic. Pe vremuri, în Barsaloi, în țara Samburu, a trebuit să fac și eu rost de apă în felul acesta. De multe ori am mers la râu, am săpat în nisip până când groapa se umplea cu apă curată, m-am spălat și apoi am dus acasă apa de băut. În parte, nu trăiam altfel decât aceşti Himba din fața mea.

Copiii m-au observat și au chicotit. I-am salutat cu „Moro, perivi" și am primit ca răspuns un „Naua", ceea ce înseamnă „bine". Ei șoptesc și privesc spre părul meu blond. Mă așez lângă ei în nisip și încep să îi fotografiez, iar apoi le arăt și lor fotografiile și filmele. După ezitarea inițială, toți sunt încântați și vor să-i fotografiez întruna. O fată începe să danseze, o alta sapă nebunește după apă, doar pentru a se privi apoi pe ecranul camerei foto. Sunt convinsă că mulți Himba nu au văzut niciodată o oglindă. Știu asta din perioada petrecută în Barsaloi, unde multe femei Samburu tradiționaliste veneau mereu în fața colibei mele pentru că voiau să arunce o privire în oglinjoara mea.

În timp ce mă bucur de joaca cu copiii, observ cu mirare cât sunt de fericiți cu viața lor modestă. Râd și ochii le sclipesc, iar

chipurile strălucesc de bucurie. Doar cel mai mic, care abia poate merge, mă priveşte speriat. După un timp vine o mamă, se aşază firesc lângă mine şi discută, despre mine, se pare, cu copiii. Răspunde salutului meu cu un surâs. Femeia drăguţă înşfacă una dintre fetiţe – îmbrăcate, toate, doar cu o cârpă scurtă pe şolduri – şi îi aranjează cârpa astfel încât să-i protejeze zona intimă. Îmi dau seama că pânza de pe şold acoperă mereu ruşinea fetelor, chiar şi când ele zburdă libere. Mama îl ia pe cel mai mic şi începe să-l spele. Umple o ceaşcă cu apă, ia o gură mare din ea şi îl stropeşte apoi pe cel mic cu un jet bine ţintit. Orele petrecute în albia râului, cu aceşti copii lipsiţi de griji, sunt o experienţă foarte frumoasă pentru mine.

De ziua mea cumpăr de la un Himba o capră, care este tăiată şi preparată la grătar pentru perecere. Şi copiii care muncesc au parte de puţină carne. Sărbătorim în cadru restrâns şi ne bucurăm încă o dată de o bere rece, înainte de a porni la drum în ziua următoare.

Singură cu doi bărbaţi şi două cămile

S-a stabilit să mergem din Okangwati, prin pasul Van Zyl, prin valea râului Marien, în direcţia Red Drum. De acolo o luăm prin Orupembe spre Purros, la elefanţii din deşert şi apoi de-a lungul râului Hoarusib spre Opuwo, destinaţia noastră. Avem aşadar înaintea noastră mulţi kilometri de parcurs. Mergem zilnic aproximativ şase ore, întrerupte doar de două pauze de câte 20 de minute. Cum propunerea mea de a ne trezi mereu la ora patru dimineaţa pentru a putea pleca la răsăritul soarelui a fost acceptată, ajungem de obicei la locul de campare între orele 12 şi 13. Ritmul de mers este rapid şi sunt bucuroasă că am cu mine beţele de drumeţie. Ele mă ajută, mai ales în albiile secate, unde am nevoie de multă forţă pentru a înainta. Rugămintea mea de a merge uneori mai încet, pentru a putea savura mai bine zona

frumoasă, este îndeplinită de obicei doar pe termen scurt. Deşi cu timpul reuşesc să mă adaptez foarte bine tempoului, mi se pare că aventurii noastre îi lipseşte o anumită lejeritate. Sigur, ghidul este un tip mare şi puternic, care are nevoie zilnic de o provocare şi, în plus, cunoaşte deja o mare parte din ruta noastră. Iar Lukas are abia 22 de ani şi în consecinţă este în formă. Pentru mine însă totul este nou şi, de fapt, nu vreau doar să mă impun sau să rezist.

În drumul nostru întâlnim mereu oameni, de obicei cu măgari. Aceste animale sunt un fel de înlocuitori pentru maşini. Odată am trecut pe lângă un grup de bărbaţi tineri, mândri de măgarii lor, ca şi cum ar fi fost vorba de maşini sport. Altă dată au trecut călare pe lângă noi doi bărbaţi mai în vârstă. Au rămas locului şi au întrebat uimiţi ce făceam acolo pe jos. Unul părea să fie şef. Privirea sa mândră şi atitudinea pe care o afişa mă făceau să bănuiesc asta. Torsul gol îi era decorat cu cicatrici, iar pieptul, împodobit de un lanţ cu dinţi lungi de animal. Lukas a stat de vorbă cu el. În ciuda vârstelor celor doi bărbaţi se putea vedea totuşi o anumită sălbăticie în privirile lor. Ceva părea să-i deranjeze la modul nostru de a călători. Mai târziu, Lukas îmi povestea:

— Ştii, m-au întrebat de ce au nevoie animalele, pentru că se temeau că vor mânca toată iarba vacilor.

În a treia zi, cu puţin înainte de a ajunge la pasul Van Zyl, îmi propun ca în fiecare seară să studiez traseul zilei următoare şi să discut cu ghidul, pentru că pe viitor vreau să mă trezesc cu jumătate de oră înaintea celor doi bărbaţi, dacă este necesar chiar cu lampa de frunte. Pur şi simplu am nevoie de propriul meu ritm, pentru a putea absorbi totul şi pentru a căpăta o senzaţie de bine, căci un lucru este clar: ruta este fantastică. Astfel, îmi încep ziua la patru şi mă îmbrac în cortul cald încă, dedicând mult timp îngrijirii băşicilor. În fiecare zi le bandajez din nou. Din fericire, am cu mine doi săculeţi mici de silicon, pe care îi lipesc de călcâie. Apoi ies din cort, mănânc nelipsitele cereale cu lapte praf şi fructe uscate şi beau ceai fierbinte. Încă pe întuneric, demontez cortul şi pun totul în sacii de transport. Dacă drumul o permite, încep să merg cu lampa pe frunte, până când soarele se ridică lent

deasupra orizontului și ziua începe. Pentru mine, astea două sunt cele mai frumoase ore din zi, pe care le trăiesc datorită trezitului devreme. De multe ori se sperie de mine turme mici de antilope Oryx sau alte animale. Firește că și mie mi-a stat uneori inima în loc de frică, dar aceste trăiri sunt cu atât mai intense. Fără experiențele mele anterioare din Kenya sau drumețiile din munții elvețieni, pe care le-am întreprins deseori singură, fără companioni, cu siguranță că nu aș avea curajul să merg singură prin sălbăticia care-mi este străină.

Pasul Van Zyl mă impresionează. Este un urcuș periculos și o adevărată provocare pentru cămilele foarte încărcate. Povara alunecă mereu și trebuie așezată din nou, lucru care ne ia mult timp. În fond, panta are înclinații de până la 40%. În ghidurile de călătorie, el este recomandat doar șoferilor foarte curajoși. În consecință, întâlnim doar două mașini de teren și de ambele dăți șoferii sunt cu nervii la pământ. Pasul lung de 13 kilometri poate fi traversat cu mașina doar de la est la vest. Este nevoie de tracțiune integrală, echipament foarte bun și aptitudini excelente de șofat.

Și noi înaintăm foarte greu pe drumul pietros, asemănător unei albii de râu. Cămilelor nu le place și uneori mă tem pentru sănătatea lor, mai ales când coborâm. Dacă una dintre ele alunecă și cade, cu siguranță își va rupe un picior. Sper și mă rog să nu se întâmple asta. Întâlnim foarte puțini oameni. Odată, în fața mea a apărut brusc un bărbat, ca din senin. Capul îi era acoperit cu o căciulă de lână peste care purta o banderolă. Cămașa descheiată lăsa la vedere un piept gol, cu o amuletă și nelipsita podoabă lată, de argint, la gât. În mână ținea o macetă și un băț. Fața îi era străbătută de o cicatrice și îi lipsea o parte din nara dreaptă. Probabil că fusese atacat la un moment dat de o felină. S-a uitat la mine uimit, cu gura deschisă, în timp ce eu treceam pe lângă el, salutându-l.

Vegetația este impresionantă. Uneori văd arbori de pâine, alteori doar rădăcini groase, din care răsar flori rozalii. Mai departe, în sus, piatra devine întunecată ca granitul, iar puținii copaci

sunt albi ca zăpada. Arată ca niște schelete de copaci, pentru că nu au frunze.

Cu puțin înainte de a ajunge în vârful pasului instalăm tabăra într-o albie secată. Cămilele se bucură și, eliberate de povară, se tăvălesc cu multă plăcere în nisipul uscat. Arată nostim, deoarece nu se pot răsuci complet din cauza cocoașei, așa că se tăvălesc întâi pe o parte, și după ce s-au curățat suficient vine la rând cealaltă parte. În timp ce caut lemne pentru foc, bărbații pornesc într-o misiune de recunoaștere pe cărare, căci încărcarea cămilelor trebuie făcută în funcție de cum va fi traseul în continuare.

Nu durează mult până când avem parte de companie în locul în care campăm. De obicei sunt copii, dar aici, în trecătoare, sunt ciobani care merg cu turmele de vaci sau de capre. Astăzi mă vizitează două fete curioase. Stau în fața mea, se miră și se uită uluite la cămile. Mi-ar plăcea să vorbesc cu ele, dar nu știu limba Himba, iar ele nu știu engleză. Așa că le dau amândurora bomboane, iar ochii încep să le strălucească. Nu este de mirare, căci de câteva zile nu am mai văzut un magazin. Probabil este o zi fericită pentru ele. Ling cu atenție dulciurile, înainte de a le băga în gură. La scurt timp după aceea apare tatăl lor. Se așază pe o piatră din apropiere și mă observă neîntrerupt. După un timp, când își trimite fetele acasă și se apropie și mai mult de mine, încep să nu mă simt în siguranță și să sper că bărbații se vor întoarce curând. Este ceva în aer, și am o senzație extrem de neplăcută. Mă gândesc cu febrilitate cum pot întrerupe atmosfera asta ciudată, fără a fi nepoliticoasă, căci nu sunt sigură dacă nu cumva îmi imaginez eu totul. Bărbatul mă întreabă încontinuu ceva, dar eu nu înțeleg nimic. Probabil că se miră că sunt singură aici. Nu mai suport tensiunea și încep să stivuiesc lemnele pentru a face focul. Sub pretextul că aduc chibrituri, merg la cort, îmi iau geanta și scot din ea, pentru prima dată, spray-ul cu piper pe care-l port cu mine din motive de siguranță. Îl pun cu grijă în buzunarul pantalonilor și ies din cort, cu chibriturile. Acum mă simt un pic mai bine, deși într-un caz de urgență nu cred că aș putea face ceva împotriva acestui bărbat puternic, cu macetă. Mă

uit mereu pe drum şi mă rog ca cei doi să apară cât mai curând. În sfârşit aud voci şi la scurt timp ei apar. Bărbatul Himba, care a stat aşezat pe vine în tot acest timp, s-a ridicat imediat. Lukas l-a salutat şi după trei, patru fraze bărbatul a plecat în direcţia în care au dispărut mai devreme copiii săi. Nu ştiu dacă am evaluat greşit situaţia. În orice caz, este singura dată când m-am simţit inconfortabil în prezenţa unui bărbat Himba.

În ziua următoare ne trezim împreună şi în scurt timp ajungem în vârful trecătoarei. Peisajul este gol şi pietros, doar câţiva copaci singuratici şi mici rezistă vântului intens. Dar priveliştea care se deschide spre valea râului Marien este grandioasă. Câmpia întinsă şi galbenă străluceşte ca aurul în soare. La orizont se văd munţii Hartmann, întunecaţi. Suntem mândri de cămile. Dar partea cea mai dificilă, coborâşul abrupt, este încă în faţa noastră. Nu-mi pot dezlipi privirile de valea grandioasă. Vegetaţia de pe ambele laturi ale râului străbate, ca o centură verde, iarba de un galben strălucitor. Acolo va fi următorul loc de campare. Aşa că avem de parcurs un drum considerabil de lung. La puţin timp, sub trecătoare ne întâlnim cu vaci cu coarne uriaşe. Ca şi oamenii, ele nu par să ştie dacă să se teamă de cămile sau să fie doar uimite. Slavă Domnului, întâlnirea cu animalele nu provoacă răni. După coborâşul dificil, mă simt uşurată şi fericită, când cămilele noastre docile ajung în siguranţă pe câmpie.

La piciorul trecătoarei, dăm de o movilă de plăci de piatră. Iniţial mă gândesc că este un mormânt, asta până când ajung mai aproape şi pot citi toate inscripţiile şi mulţumirile. Provin de la oameni ca au supravieţuit cu bine traversării trecătorii cu maşina. Cămilele au nevoie de o pauză şi încărcătura trebuie reaşezată. Cum destinaţia noastră este centura verde a râului, plec înainte pe drumul de nisip. Este foarte cald. În iarba galbenă şi înaltă văd, în depărtare, un grup mare de struţi. În timp ce merg liniştită mai departe, mă gândesc că aici nu mai trăiesc Himba. Însă deodată îmi apar din faţă două fete călare pe măgari, încărcaţi cu canistre goale de apă. Probabil că trebuie să urce o zi întreagă prin trecătoare pentru a ajunge la apă. Mai târziu aflu de la ghid

că, într-adevăr, în zilele următoare nu vom mai găsi apă, aşadar trebuie să fim foarte cumpătaţi cu cei 150 de litri ai noştri. Slavă Domnului, cămilele pot sta fără apă mai multe zile în şir.

Iarba galbenă şi ascuţită este foarte înaltă. Când o cămilă se aşază pentru a se odihni, nu i se mai vede decât capul şi încărcătura. Dar din loc în loc observ suprafeţe circulare cu un diametru de aproximativ cinci-şase metri, pe care nu creşte niciun fir de iarbă. Arată straniu, ca un fel de locuri de aterizare a OZN-urilor, în mijlocul acestei câmpii liniştite. Deşi mergem de mult timp, centura verde se apropie foarte încet. În spate, la orizont, se înalţă munţii Hartmann, cu forma lor neregulată. În unele locuri sunt ascuţiţi ca piramidele, apoi au vârfuri rotunde, moi, sau creste netede.

În următoarele trei zile vom merge de-a lungul acestui lanţ muntos. Nu întâlnim oameni. Fixez un punct marcant în depărtare şi merg spre el, ore în şir. În această vale mi se întâmplă pentru prima dată să cad, în timpul mersului, într-un fel de transă. În timp ce urmez drumul simplu de nisip, cu câmpia întinsă şi nesfârşită în faţă şi priveliştea mereu aceeaşi a munţilor în depărtare, această stare mă copleşeşte brusc. Corpul meu pare separat în două. Picioarele se mişcă automat şi nu-mi mai simt băşicile care între timp au devenit uriaşe. Corpul meu pluteşte, în timp ce braţele se mişcă singure, ţinând beţele. Mă umple un sentiment puternic de fericire şi simt trebuinţa de a merge şi mai repede. Nici nu observ cum trece timpul. Abia când ajung la o bifurcaţie şi nu ştiu în ce parte trebuie să merg rămân locului şi îi aştept pe ceilalţi. Chiar şi ghidul este uimit şi îşi manifestă admiraţia. De acum înainte pot să-mi provoc aproape zilnic această stare. Chiar şi când călcâiul meu nu mai este nimic altceva decât o băşică enormă umplută cu apă, după ce merg puţin nu mai simt durerea.

Treptat, vegetaţia se modifică din nou. Devine mai pietroasă, iar pământul, nisipiu, în timp ce colinele stâncoase prezintă un colorit roşiatic. Cactuşi uriaşi cu mai multe braţe cresc printre stânci, oferind imagini minunate pentru fotografiat.

După mai multe zile în singurătate absolută, dăm din nou, din când în când, peste mici aşezări omeneşti. Priveliştea caprelor albe din apropierea colibelor mă face să mă întreb ce mănâncă animalele, căci aici nu există nici măcar iarbă uscată. În locul de odihnă de azi suntem din nou vizitaţi. Cum facem pauză două zile, probabil s-a dus vorba prin împrejurimi că aici „parchează" albi cu animale ciudate. Curioşii vin, stau în picioare ore în şir şi ne observă. Pentru ei suntem o variaţie binevenită, iar eu sunt foarte bucuroasă de asta.

Am parcurs deja o bună parte din traseul nostru şi între timp am devenit complet una cu natura. Pot instala şi demonta cortul chiar şi în somn. Mă gândesc din ce în ce mai rar la căminul meu, la deschiderea unui frigider pentru a scoate o felie de salam sau o bucată de brânză, sau la un pahar de vin bun. Am slăbit deja cel puţin cinci kilograme, ceea ce nu-mi strică.

În ziua următoare ajungem, după aproximativ patru kilometri şi jumătate, la remarcabilul indicator de drum din Kaokoveld – aşa numitul „Red Drum" (toba roşie). Este vorba de un butoi vechi şi roşu de benzină, care funcţionează, în mijlocul deşertului, ca indicator de drum. Oricine traversează Kaokoveld cu maşina va trece pe aici, căci în acest loc se încrucişează diferite piste de nisip. Alături de butoiul roşu se află un alt indicator: „Marble Campsite: duş + WC, apă caldă, 23,5 km." În ciuda distanţei, pentru mine este clar că aş face acest drum pentru a ajunge la duş. Numai ideea că după atâtea zile voi simţi din nou apa curgându-mi pe corp îmi dă aripi. Din când în când, câte o maşină ne depăşeşte sau trece pe lângă noi în sens opus. Cei mai mulţi şoferi opresc puţin şi se miră de trupa noastră. Aproape întotdeauna este vorba de sud-africani, însă uneori sunt şi nemţi. Mulţi întreabă dacă le permitem să ne fotografieze. Se pare că suntem o adevărată atracţie turistică. Când aud cât drum am parcurs pe jos nu le vine să creadă. Cât timp mergem prin peisajul impresionant, am mereu în faţa ochilor dușul.

Într-un final, ajungem. După zece zile pot face în sfârşit duş. Campingul se află într-un loc frumos, pe o albie secată. Ne putem

instala corturile sub copacii mari, care fac multă umbră. Şi cămilele par să se simtă foarte bine. Fiecare loc de campare are un spaţiu pentru foc şi apă curentă, cu o mică bucătărie. Toaletele şi duşurile sunt îngrijite, iar stilul construcţiilor se potriveşte cu împrejurimile. Singura picătură de pelin este că băuturile reci, anunţate atât de promiţător la recepţie, sunt epuizate astăzi. Asta e, nu poţi să le ai pe toate. Lukas este la fel de mulţumit ca şi mine, căci se împrieteneşte rapid cu angajaţii, pentru ca apoi să joace fotbal împreună.

De fapt, el iubeşte jocurile. Într-o seară, stăteam în jurul focului şi ne gândeam cum să ne omorâm timpul. Cum zilnic întâlnim foarte multe animale, eu am propus un joc cu ghicitori – unul dintre noi se gândeşte la un animal pe care l-am văzut în ziua respectivă, iar ceilalţi trebuie să ghicească animalul. Fiecare poate pune întrebări. Cine ghiceşte primul are dreptul să continue jocul. Lukas ghicea foarte repede. Când a venit rândul meu să mă gândesc la un animal, m-am decis pentru un cocoş pe care îl văzusem într-un sat. Lukas a tot încercat, dar nu a ghicit. La sfârşit, era convins că enumerase toate animalele pe care le văzsem în ziua respectivă. Când i-am spus în cele din urmă de cocoş, a devenit aproape furios şi a spus:

— Ăsta nu este un animal! Un cocoş nu este un animal. Un animal trebuie să aibă patru picioare, altfel nu este animal.

Am râs cu toţii în hohote. L-am întrebat ce este atunci cocoşul.

— Este o pasăre, nu un animal, susţinea el cu încăpăţânare.

Râdeam cu lacrimi.

— Şerpii nu sunt animale, sunt reptile. Crocodilii, deşi au patru picioare, sunt peşti, căci trăiesc în apă. Da, şi nici peştii nu sunt animale, a încheiat el energic discuţia.

Am mai încercat o ultimă dată să-i spun că, totuşi, din punct de vedere conceptual este un animal, ceea ce el nu a vrut să creadă. I-a trecut cheful de joc pe ziua aceea.

În alte dăţi jucam Boccia. Fiecare îşi căuta trei pietre asemănătoare. Eu albe, el negre. Se arunca o piatră mică şi cine putea să-şi aşeze cel mai repede pietrele proprii câştiga. La început îi

plăcea. Dar când începeam să câștig eu, își pierdea interesul, mai ales dacă apăreau copii Himba și ne priveau. Dar erau nostime aceste jocuri cu care ne omoram timpul.

După ședereа binefăcătoare în camping plecăm mai departe, prin Orupembe, în direcția Purros. Mergem mulți kilometri în albia secată a latului râu Khumib. Din fericire, sunt foarte multe urme de roți, prin care se poate merge un pic mai bine, căci nisipul s-a tasat. Sunt extrem bucuroasă că am cu mine bețele, care sunt cu atât mai utile cu cât mergem mai mult. Și acum mă trezesc dimineața singură, mai devreme, și mă bucur de răsăriturile roșii. În albie văd mereu urme de animale, mai ales de girafe. Ghidul m-a informat că aceste animale înalte le inspiră teamă cămilelor. I s-a întâmplat ca ele să fugă mâncând pământul cu tot cu bagaje. Prinderea și aducerea lor înapoi ar fi dificilă și foarte obositoare. Simțurile mi s-au ascuțit. Urechile sunt atente la fiecare zgomot, am ochii deschiși și nasul adulmecă imediat totul. Dimineața, în albie persistă deseori un miros de sălbăticiune. Fotografiez pământul uscat și crăpat, care arată ca niște cioburi de lut puse unele lângă altele. În mod uimitor, descopăr din când în când câte o floricică care, în ciuda uscăciunii, luminează în nuanțe intense de galben sau roz. Pe mal văd o *manyatta* (țarc), circulară și mânjită de balegă de vacă, exact ca la soacra mea africană. Dar în afară de doi măgari sălbatici nu se vede nimic viu.

Urmele de girafă duc până aici. Abia am părăsit albia râului, pentru a merge iar pe drumul de nisip roșu, și la nici 100 de metri depărtare de noi vedem patru capete de girafă, care ne privesc. Cămilele sunt imediat dirijate astfel încât să privească în altă direcție și încercăm să mergem cât mai repede. Întâlnim din ce în ce mai des și zebre, turme de gazele și antilope Oryx.

În următorul loc de odihnă se întâmplă ceva neliniștitor. Stăm sub soarele de seară și așteptăm întunericul. Greierii țârâie silențios și păsările își ciripesc concertul vesperal. Luna se ridică deja în spatele muntelui strălucitor, în timp ce de cealaltă parte soarele se pregătește să ne părăsească. Deodată, se lasă o liniște completă. Nu se mai aude nicio pasăre și niciun greiere. Cumva,

atmosfera s-a modificat. În mine se iscă o senzație ciudată și mă uit de jur împrejur. Ghidul râde. Brusc, aerul vibrează și pământul se cutremură câteva secunde. Este straniu să simți un cutremur în mijlocul deșertului. Durează ceva până când animalele încep din nou să se miște. Noaptea stau mult timp trează și sper să nu se repete cutremurul.

Nu mai suntem atât de departe de Purros și Atlanticul este aproape. Numai 50 de kilometri de deșert și un mic lanț muntos ne separă de coastă. A devenit deja sensibil mai răcoare, iar noaptea este de-a dreptul rece și umed. Într-o dimineață avem parte chiar și de ceață. Ținând cont de condițiile proaste de vizibilitate, nu vreau să pornesc singură azi, dar ghidul este de părere că nu are ce să se întâmple. Trebuie doar să mă țin după urmele de mașină din albie, iar când acestea părăsesc albia trebuie să merg și eu pe drum, care este paralel cu albia. Cum nu pare să fie vreo problemă, pornesc la drum, căci avem de parcurs aproape 15 kilometri prin nisip, iar eu nu înaintez prea repede. În plus, îngheț dacă trebuie să stau pe loc în frigul ăsta, până când bărbații încarcă cămilele.

Este fantomatic să mergi prin ceață. Uneori ea se ridică puțin, alteori văd doar urmele de cauciucuri din fața mea. Astăzi merg în mod intenționat mai încet, căci prin ceață mă simt nesigură. Descopăr o adăpătoare părăsită în albia râului. Prin urmare trebuie să fie o așezare și pe aici. Nu-mi pot imagina cum pot suporta Himba, aproape goi, acest frig și această umezeală. Câțiva kilometri mai departe, urmele ies din albie și ajung pe drum. La scurt timp, din ceață apare o așezare. Cum este încă devreme și nu știu dacă aici trăiesc oameni, strig pur și simplu „Moro". Nu se întâmplă nimic, așa că cercetez *kralul* mare. Casele nu sunt rotunde, ci pătrate și se poate sta în picioare în ele. Nu există uși, așa că arunc o privire curioasă în colibe. Recunosc locul pentru foc, văd câteva cutii ruginite de conserve și niciun vas. Tot *kralul* este împrejmuit cu crengi groase, și nu, ca la alții, cu vreascuri. În mijloc se află un țarc pentru animale. Ce mă miră foarte tare sunt numeroasele locuri pentru foc, amplasate de-a lungul gardului de

lemn, din trei în trei metri. Probabil sunt gândite ca protecție împotriva animalelor sălbatice. Oare e posibil ca elefanții din deșert să ajungă până aici sau să fie lei în zonă?

Treptat, mă cuprinde frigul umed și plec mai departe. Bărbații ar trebui să mă ajungă în curând. Drumul urcă puțin, ceea ce imi dă o stare de nesiguranță, deoarece el ar trebui să fie paralel cu râul. În ceața deasă nu pot recunoaște nimic. Vântul care bate este rece și încep să mă simt straniu. Aștept deja de cel puțin 20 de minute, dar nu apare nimeni. Strig, dar nu primesc răspuns. Brusc, ceața se ridică un pic și recunosc centura verde a râului, la aproximativ un kilometru depărtare. Mă cuprinde panica când îmi dau seama că am părăsit prea devreme albia râului. Alerg înapoi la râu cât de repede pot, strig și fluier cu fluierul de urgență din rucsac. Dar vântul poartă sunetele în altă direcție. Ajunsă la albie, îmi caut urmele de pași și le observ pe cele lăsate de cămile, care-mi arată că tovarășii mei au mers înainte. Nu am nicio idee cât de departe sunt și-mi dau lacrimile de furie, dezamăgire și mai ales de spaimă. Rareori m-am simțit atât de singură. Brusc, cei doi apar în fața mea dintr-un perete de ceață. S-au hotărât să se întoarcă pentru a mă căuta.

Pe măsură ce ziua înaintează se ridică și ceața și totul revine la normal: cerul este de un albastru intens, soarele este fierbinte și zona uscată. Dar peste tot văd viață. Uneori este vorba de tufe de iarbă rotunde, de un verde plin, care cresc din nisip, alteori este o floare albă cu frunze verzi, foarte mari, care răsare din pietriș. Uneori îmi taie calea câte un cameleon, care rămâne pe loc. Doar ochii i se mișcă în toate direcțiile.

Treptat, iarba aurie și florile se împuținează și începe deșertul stâncos. Lanțurile muntoase din jurul nostru sunt sterpe și de culoarea nisipului. Pământul este pietros, dur și întunecat, aproape negru. Pentru cămile nu mai există de mult timp niciun arbust. Ele primesc hrană de la pachet. Mersul pe drum în direcția Purros este foarte obositor. Cât vezi cu ochii, doar deșert stâncos și un drum drept, care pare nesfârșit. Este aproape imposibil de găsit aici un loc de odihnă, nu există niciun copac, iar pietrele nu pot

fi deplasate atât de uşor. Astăzi, după multă vreme, mersul mi se pare foarte dificil. După mai multe ore, când trece o maşină şi opreşte, ghidul îi întreabă pe cei din ea dacă mă pot lua cu ei până la Purros. El va veni cu Lukas şi cu cămilele în urma noastră, cei 24 de kilometri rămaşi. Cum suntem deja pe drum de şase ore, accept cu plăcere oferta. Pe porţiunea asta de drum sigur nu ratez nimic şi nu-i invidiez niciun moment pe bărbaţi şi pe cămile.

Proprietarii maşinii, o pereche de englezi în vârstă, se dovedesc a fi nişte gazde bune şi prietenoase. Cum tot bagajul meu se află pe una dintre cămile, în camping îmi oferă săpun, un prosop şi ceva de mâncat. Conversăm mult, cu interes. Ei se miră de cât de mult am mers pe jos. Felul în care arată picioarele mele o sperie pe femeie. Îngrijorată, îmi dă un leac minune şi un pachet mare de leucoplast normal, care ţine mai bine.

Campingul este simplu, dar frumos. Din nou, fiecare loc de campare are un spaţiu destinat focului, o mică bucătărie cu apă curentă, un duş şi un WC simplu. Englezii mă invită la ceai. Tocmai când vrem să-l bem apar bărbaţii cu cămilele. Cu siguranţă a fost un marş forţat! Bucuroşi, acceptăm cu toţii invitaţia la cină a englezilor.

Rămânem aici trei zile. De copaci atârnă indicatoare care spun că ne aflăm în sălbăticie şi că uneori elefanţii de deşert ajung până aici. Nu trebuie lăsate în corturi fructe sau alimente. Paznicii mustăcesc şi spun că momentan nu se află elefanţi în apropiere. Nu au mai fost văzuţi aici de câteva săptămâni; acum sunt mai în amonte, în Hoarusib. Exact acolo va fi următoarea etapă a călătoriei noastre.

Purros se află în mijlocul unui peisaj gol de deşert şi este înconjurat de lanţuri muntoase, care-şi schimbă mereu culoarea. Peisajul este foarte frumos. Cum rămânem un pic mai mult aici, aş vrea să vizitez satul. Este la aproximativ patru kilometri depărtare. În timp ce Lukas şi ghidul vorbesc cu un japonez, care de cinci zile aşteaptă în van elefanţii, deşi pentru ei a venit până aici, eu plec singură. Înainte de fluviul uriaş, drumul se bifurcă. Decid să urmez calea mai umbrită şi să traversez mai târziu râul. Aici cresc

copaci foarte înalți și peste tot se găsesc rădăcini bizare, numai bune de fotografiat. În momentul în care vreau să fac o fotografie, descopăr chiar lângă mine un elefant mare cu fildeși lungi și albi, care mănâncă frunze dintr-un copac. Timp de o secundă, inima îmi cade, literalmente, în pantaloni. Mă gândisem la toate, dar nu că voi avea un elefant în fața aparatului de fotografiat. Filmez scurt, agitată, fac trei poze și alerg imediat înapoi în camping, pentru a-i aduce pe ceilalți. Vreau ca toți să se bucure de acest eveniment extraordinar. Cu siguranță îmi strălucește toată fața, căci tocmai am văzut primul meu elefant de deșert – fără gard separator și fără protecția oferită de o mașină!

Dar în camping nu mai e nimeni. S-au hotărât să viziteze Purros și au traversat deja râul. Îmi dau seama de asta după urmele de pași din nisip. Mi-e frică să mă întorc singură la acel colos, așa că pornesc spre sat. Purros nu este foarte interesant. Dimpotrivă, mi se pare destul de trist și de sumbru. Oamenii vin aici pentru elefanții de deșert, și nu pentru mica așezare singuratică. Puțin în afara satului se află o pistă pentru turiștii care aterizează cu un avion mic, în loc să facă drumul obositor cu mașina de teren. Tura mea prin Purros se încheie repede și, pentru că nu-i găsesc pe ceilalți, mă întorc spre camping. Cam la aceeași înălțime la care am văzut mai devreme elefantul observ două gâturi de girafă, care privesc din tufișul de pe celălalt mal. Este minunat să întâlnesc atâtea animale libere, când merg pe jos.

Mai târziu arăt fotografiile în camping, iar japonezului nu-i vine să creadă ce ghinion a avut. În aceeași seară, plătește un tur cu jeep-ul și are parte de evenimentul mult așteptat – vede elefanții de deșert în albia râului, în aval.

Cămilele și-au revenit, au băut multă apă și au mâncat mai multe kilograme de păstăi asemănătoare fasolei. Plecăm mai departe. În timpul drumului nostru prin albia secată a fluviului Hoarusib este mai bine să stăm împreună. În fond, se pare că aici există chiar și lei de deșert. Aș vrea să evit să devin mic dejun pentru ei. În plus, cămilele emană un miros care îi ține departe de noi, oamenii. Albia este incredibil de lată și îmi pot imagina forța maselor mari

de apă în perioada ploioasă. Malul are, în multe locuri, o înălțime de un metru. În mijlocul fluviului secat cresc din loc în loc copaci sau întâlnim uneori rădăcini aduse de apă. Soarele se ridică lent și colorează împrejurimile în nuanțe blânde de roșu și auriu. De pe o înălțime privim înapoi spre Purros și în fața noastră vedem un crâng des și frumos de palmieri, la un cot al albiei. Aici începe râul să ducă apă, mai întâi ca pârâiaș mic, care se lățește treptat. Părăsim drumul și ne plimbăm prin celebrul Hoarusib. Din fericire, există urme de cauciucuri prin care se poate merge destul de bine. Altfel, nisipul ar fi în unele locuri prea moale și prea înalt și ar intra în pantofi, ceea ce acționează ca un șmirghel asupra picioarelor. Întâlnim mereu urme de elefanți: pe de o parte vedem amprente mari, ovale, de picioare, pe de altă parte movile mari de excremente în nisip. Par uscate, ceea ce înseamnă că animalele nu au trecut pe aici azi. Apa crește, iar din loc în loc palmierii se oglindesc în ea. Plantele din albie se îndesesc, ceea ce ne împiedică să localizăm din timp elefanții. Nu durează mult până să dăm de primele excremente proaspete, iar amprentele de picioare devin mai numeroase. Încep să am o senzație neplăcută. Știm că elefanții sunt aproape, dar nu-i vedem. Lukas îmi dă de înțeles de mai multe ori că nici el nu se simte prea bine, lucru care nu mă liniștește deloc. Ghidul trage cămilele înainte, în timp ce se uită din când în când pe dispozitivul GPS, pentru a nu pierde direcția în această albie uriașă, foarte ramificată. Deodată miros animalele. Îmi simt inima în gât. Și bărbații sunt tensionați. Numai cămilele merg netulburate mai departe, ba la dreapta, în jurul copacilor și tufișurilor, ba la stânga, și de fiecare dată suntem bcuuroși că nu apare niciun cap de elefant. Bineînțeles că vrem să-i vedem, dar vă rog, de la distanță!

Trebuie să fac un mare efort pentru a sta aproape de bărbați. Lukas se răsucește mereu în jur și mă trage aproape de el. Dar oricât m-aș strădui, nu pot merge foarte repede prin nisip. Altfel aș deveni imediat extenuată. Tocmai dăm colțul după o tufă deasă, când deslușim un fornăit clar. Ne schimbăm direcția imediat. Deodată văd printre crengile verzi, cam la 100 de metri depărtare,

o mamă elefant cu puiul ei. Oricât de frumoasă ar fi imaginea, nu ne rămâne timp de privit, căci trebuie să luăm rapid distanță. Chiar dacă efortul duce la o eliberare crescută de adrenalină, nu mă mai simt bine și mă gândesc că suntem destul de iresponsabili. Nu suntem înarmați și singura noastră protecție sunt cămilele.

Văd din nou un elefant, care stă undeva mai sus, în afara albiei, sub un palmier. Poate că este cercetașul, îmi trece prin cap, în timp ce mă grăbesc mai departe. Când ajungem la următorul cot al fluviului dăm, în mod neașteptat, peste mai mulți oameni, care se pare că au fost să caute apă. Ne cățărăm cu toții printre tufele de pe mal și facem un zgomot asurzitor cu ceștile de metal. În timp ce încă mă întreb dacă ei fac asta din cauza cămilelor, necunoscute lor, ghidul strigă de la o depărtare de 50 de metri:

— Corinne, fii atentă, un elefant mascul vine direct spre noi, din față. Trebuie să ieșim din albie și să ducem cămilele într-un loc sigur. Fugi!

Mă uit în față și văd animalul uriaș, care se îndreaptă cu pași mari în direcția mea. Elefantul se află încă la 200 de metri depărtare, dar distanța se scurtează rapid. Trebuie să părăsesc urma de cauciuc din nisip, pentru a schimba direcția. Dar nu mai înaintez aproape deloc. Mă proptesc bine în bețe și înaintez metru cu metru afară din albie, spre copacii protectori. În spatele meu, de pe movilă plouă cu pietre, pe care oamenii le aruncă în direcția elefantului, care și-a ridicat acum urechile. Gâfâi și realmente nu pot merge mai repede. Cămilele dispar deja printre copaci, când reușesc în sfârșit să ies din albia de nisip și să mă mișc mai bine. Mă răsucesc și văd că elefantul și-a schimbat direcția și tropăie drept spre colină. Acolo oamenii lovesc cu pietre ceștile de metal, provocând un zgomot infernal. Cu puțin înainte să ajung printre copaci, văd pe o a doua colină o singură femeie Herero. În haina ei lungă până la pământ, de un albastru închis, îmi face cu mâna, probabil pentru a mă preveni. Este o imagine fantomatică și îmi amintește de o sperietoare de ciori de pe câmpurile noastre.

În sfârșit, am ajuns lângă tovarășii mei. Suntem toți destul de agitați, Lukas cel mai tare. Mai târziu, lângă foc, îmi povestește

că a fost prima dată când a întâlnit elefanți. Nu a mai văzut niciodată un elefant și nici nu voia să-i vadă, căci și-a pierdut tatăl în timpul unui atac al elefanților.

Mergem mai departe pe mal, pentru a putea observa din timp eventualele animale care mai apar. Aici pământul este plin de rădăcini uscate și seamănă cu un cimitir de rădăcini, negru, întunecat. Descoperim iarăși amprente de picioare și excremente de elefant. Uneori recunosc urme de maimuță. Arată ca amprentele mâinilor și picioarelor umane. După mai multe ore de mers trebuie totuși să ne instalăm corturile. Noaptea asta este cea mai neliniștită noapte a mea din toată expediția și nici Lukas nu închide un ochi, așa cum îmi spune a doua zi. Numai ghidul sforăie liniștit.

Peisajul se modifică din nou. Devine mai colinar și peste tot crește iarbă galbenă. Antilopele ne taie drumul din ce în ce mai des. Sunt foarte nostime când încep să gonească, speriate. Apoi cotim într-o albie care se îngustează curând, iar nivelul apei crește. Trecem printr-un loc asemănător unui canion. În stânga și în dreapta se înalță pereții roșii de stâncă, cu structuri extraordinare. De ei se agață copăcei mici și albi. Din loc în loc se află câte doi-trei palmieri supli și înalți, ca și cum ar fi fost plantați intenționat. Este sensibil mai răcoare aici. Cămilelor nu le place în mod deosebit, căci nivelul apei crește și nisipul este peste tot umed și mai întunecat la culoare. Trebuie chemate, trase sau împinse din ce în ce mai des pentru a înainta. Ghidul se hotărăște să schimbe direcția, căci nivelul apei nu ne va mai permite să mergem mult pe aici. Asta înseamnă că vom face un ocol de aproximativ 80 de kilometri și că vom merge o porțiune de drum înapoi. Natura decide ce se poate și ce nu.

Pe drumul astfel schimbat traversăm un teren muntos, prin munții Etendeka, ceea ce mie, ca montagnardă pasionată, îmi place foarte mult. Iar aici vedem zebrele de munte, cum sunt ele numite. Este doar un grup mic, dar masculul arată foarte impozant. Nu am văzut niciodată o zebră cu o coamă atât de deasă, aproape sălbatică. În general, aceste zebre sunt mai închise la

culoare decât cele de stepă. De asemenea, par mult mai timide. Mai întâi ne privesc scurt, apoi galopează pe munte în sus.

Terenul este pietros şi gol. Nu am mai văzut localnici de câteva zile. Uneori găsim urme de colibe părăsite sau vedem, pe marginea drumului, câte un copac de care sunt prinse dale de piatră, cu semne de recunoaştere. M-aş bucura să întâlnim din nou femeile Himba, atât de frumoase şi pline de viaţă. Azi stabilim locul de înnoptat sub singurul copac, uriaş, care pare să crească în zonă. Imaginea care se vede când priveşti de mai sus spre locul nostru de campare este splendidă. O coroană mare şi generoasă în peisajul gol, de un roşu închis, dedesubt corturile albe ca nişte iglu-uri şi alături focul pe care se află o oală neagră de gătit.

Străbatem zona cetoasă în direcţia opusă şi ajungem exact la locul în care, cu câteva zile în urmă, aproape că mă rătăcisem. De data asta totul arată mai prietenos, pentru că nu este ceaţă şi nici nu bate vântul. După două zile de drumeţie în albia fluviului Khumib, am urmat timp de alte câteva zile pista în direcţia Opuwo. Acum plec din nou zilnic mai devreme, şi mă bucur de răsăriturile roşii şi de liniştea întreruptă doar de ciripitul păsărilor, care anunţă dimineaţa. Suntem încă la 150 de kilometri depărtare de destinaţie, când întâlnesc în sfârşit o aşezare Himba locuită. Descopăr primele colibe pentru că pe panta alăturată merge un tânăr, cu o turmă mare de capre albe şi maro. La scurt timp observ alte trei colibe, care arată ca nişte *manyatta,* dar care sunt construite în totalitate din piele. Mă gândesc că oamenii nu stau mereu aici, deoarece Himba sunt nomazi şi păstori. Dintr-o colibă iese fum, iar din loc în loc văd căprite tinere. Mai târziu văd în depărtare o aşezare mai mare. Îi aştept pe însoţitorii mei cu cămilele, căci îmi place să văd cum reacţionează Himba la vederea animalelor străine. Şi nu sunt dezamăgită. Cineva ne descoperă şi îi cheamă imediat pe toţi. Şase femei Himba aleargă desculţe pe o colină, cu sânii goi săltând în sus. Rămân locului în faţa cămilelor, uimite, iar Lukas vorbeşte cu ele. Nu văd bărbaţi. Este uluitor de fapt cât de puţini bărbaţi ne întâmpină, în general.

Cu cât ne apropiem mai mult de destinație, cu atât mai frecvent vedem colibe singuratice sau așezări mici. Într-un sat găsim chiar și un magazin, de unde ne cumpărăm, pentru prima dată după mai multe săptămâni, o Coca Cola rece. Peste tot suntem priviți cu uimire și deseori oamenii îmi spun ceva, dar din păcate nu înțeleg ce. Când îl rog pe Lukas să traducă, îmi explică:

— Ei spun că trebuie să fii atentă, pentru că aici, printre stânci, trăiesc mulți leoparzi.

Oh, mă gândesc, dar slavă Domnului, nu m-am întâlnit încă cu această specie.

Deși nu ne întâlnim cu aproape nicio mașină, am totuși impresia că pe acest traseu sunt mai mulți turiști, căci Himba sunt în mod evident mai reținuți aici decât în alte regiuni.

În mijlocul stepei văd, alături de un copac, două acoperișuri mici și colorate și un gard de metal. Curioasă, mă apropii și descopăr primele morminte. Probabil că aici sunt îngropați Himba convertiți, căci este vorba de două pietre de mormânt cu inscripții și cu o cruce deasupra. În jurul pietrei de mormânt sunt înfipte în pământ coarne de vacă. După atâta pustietate, stepă și forme de viață originare, acest loc mi se pare cam straniu.

La un moment dat vrem, după un marș lung, să campăm într-o albie de râu. Când ajungem, mai mulți paviani țipă și sar speriați din apă, pe un povârniș pietros. Este impresionant să vezi atât de multe animale la un loc, dar nu este complet neprimejdios. Din fericire, pavianii își încarcă puii în spate sau îi țin atârnați de burtă și pleacă mai departe, lăsând însă în urmă o mulțime de excremente. Locul, cu mulți palmieri înalți, este pitoresc, iar un perete de stâncă oferă o răcoare plăcută. Stau întinsă în fața cortului meu, ca de atâtea ori până acum. După multă vreme, gândurile mi se îndreaptă spre Elveția, deși sunt departe de ea, sentimental vorbind. Absența telefoanelor mobile, a muzicii și a știrilor mă face să mă scufund complet în aici și acum. Cu fiica mea vorbesc o dată pe săptămână de la telefonul mobil prin satelit, scurt, pentru a da un semn de viață. Este foarte îngrijorată în privința mea.

Peste cinci zile va împlini 20 de ani şi nu sunt foarte fericită că tocmai în această zi importantă nu pot fi împreună cu ea. De aceea mă bucur cu atât mai mult că pot vorbi cu ea la telefon. Mă gândesc uneori cum va fi în continuare viaţa mea, după această aventură nebunească, dar pe moment nu găsesc niciun răspuns. Singurul lucru care mi-a devenit clar este că Africa mă va atrage mereu, indiferent în ce colţ de lume voi fi. A pătruns adânc în mine şi printre aceşti oameni mă simt bine, simt că aparţin de ei, mai ales când mă aflu în preajma păstorilor şi nomazilor. Faptul că mă fascinează atât de mult îmi arată din nou ce urme profunde a lăsat în viaţa mea perioada trăită la Samburu şi ce noroc am avut că, vreme de aproape patru ani, am putut descoperi viaţa lor arhaică, alături de soţul meu, războinicul Samburu Lketinga.

În dimineaţa următoare, gândurile mele sunt, din nou, concentrate în totalitate asupra traseului. Dacă trecem foarte devreme pe lângă un sat, totul pare adormit şi nu se vede niciun om. Chiar şi vacile şi caprele dorm. Doar câinii vigilenţi ne latră. Dar la prânz suntem înconjuraţi de curioşi. La un moment dat, vin spre noi, grăbite, câteva femei, urmate de mulţi copii dezbrăcaţi, care poartă doar o centură sub burţile rotunde, precum şi o amuletă la gât. Copiii rămân în spatele femeilor. O femeie Himba mai în vârstă îşi întinde braţele şi merge încet spre o cămilă. Un bărbat îi spune ceva, cu vehemenţă, dar ea nu se lasă întoarsă din drum. Atentă, se apropie şi începe să mângâie uşor cămila sub gât. O a doua femeie Himba, cu sâni mari, care îi atârnă ca nişte fructe mari şi grele până în talie, o imită. Sunt foarte surescitate şi Lukas râde de comentariile lor. Ca de obicei, le admir foarte mult pe femeile mai în vârstă, pentru că se împodobesc frumos, conform tradiţiei, şi sunt vopsite în roşu-ocru de sus până jos, exact ca femeile tinere. Asta le conferă o aură specială, plină de demnitate.

Trebuie să plecăm mai departe şi ne luăm rămas bun cu căldură. Drumul urcă un pic, căci traversăm munţii girafelor. Este o zonă plăcută şi verde, peste tot cresc tufe mici. Un păstor ne iese în faţă, cu turma lui de capre. Fiica lui, o fată drăguţă, călăreşte pe un măgar. Aproape că nu i se vede faţa, deoarece cozile lungi şi

groase, împletite, îi atârnă peste ochi ca niște coarne. În jurul gâtului poartă inelul argintiu specific Himba, iar în jurul burții, o centură albă, ornamentată. Centura, pe care am văzut-o de mai multe ori la fete tinere, în vârstă de aproximativ șapte ani, lasă să se înțeleagă că fata este deja promisă. Ea semnalează bărbaților că n-o mai pot peți. Cum este vorba încă de copii, ele poartă centura mai mulți ani, până când devin apte pentru căsătorie. Firește că nunta are loc abia după ce au menstruație. Slavă Domnului, aici fetele nu sunt circumcise, obicei încă în vigoare la Samburu și Masai. Și deși sunt căsătorite atât de tinere, femeile nu par să fie nefericite.

Când vedem numeroasele capre, începem să ne gândim cu toții la o bucată bună de carne proaspătă, care ne lipsește de mai multe săptămâni. Dar acest păstor nu se lasă convins și nu vrea să ne vândă nicio capră. În ziua următoare avem mai mult noroc. Ajungem într-un sat unde caprele stau aproape de colibe în jurul prânzului. Ca pretutindeni, femeile și copiii vin spre noi. După saluturile și conversațiile inițiale, Lukas cere o capră. Se discută, și după puțin timp apare un bărbat în tricou, pantaloni lungi și cu o pălărie pe cap. Se pare că lui îi aparțin animalele. Ne arată două capre pe care este dispus să le vândă. După o serie de tratative, căpătăm una dintre ele și ne hotărâm să campăm timp de două zile, nu departe de sat, lângă albia râului. Pentru Lukas nu este simplu să aducă capra acolo. Ea se apără cu toată forța pentru a nu fi despărțită de turmă. Pentru o clipă mă copleșesc remușcările. Proprietarul turmei ne însoțește și ne ajută mai târziu să tăiem capra, cu cuțitul lui mare. I-am promis pentru aceasta blana și măruntaiele animalului. Lukas separă cu pricepere pielea caprei, iar după o oră, atârnă bucăți de carne în mai mulți copaci, ca să nu fie mâncate de câini sau de șacali. Încep să tai bucățile de carne și să le gătesc pe foc, în oală. Carnea proaspătă de capră poate fi destul de tare, lucru dovedit încă o dată de pulpa pe care o preparăm la grătar.

Nu durează mult până să primim vizita mai multor femei din sat, care vin una câte una. Se așază ceva mai departe de corturi și observă totul cu atenție. Unele merg mai întâi la râu și umplu o

canistră cu apă înainte de a se aşeza lângă noi. Între timp au venit deja şase femei. Aproape toate au câte un copil mic la piept sau în braţe. Băieţii şi fetele mai mici stau mai departe, în tufele de pe margine, şi se distrează cu alungarea maimuţelor, care caută nuci în copaci. Se şopteşte şi se chicoteşte şi, desigur, toate se uită spre copacii unde atârnă carnea noastră. Este clar că le-ar plăcea să primească o bucăţică. Stau deja de peste două ore şi cu timpul devin din ce în ce mai volubile; se întreţin, firesc, în special cu Lukas. Râd şi discută. Când îl întreb despre ce e vorba, îmi spune:

— A, nu pot vorbi despre asta, sunt înnebunite după carne şi ar face orice pentru a primi o bucată.

Eu le-aş da cu plăcere, dar ghidul este de altă părere. Treptat, se face întuneric şi primii bărbaţi încep să-şi caute femeile. În mod surprinzător, ele îi alungă energic. Este frumos să vezi cum se ajută şi se sprijină între ele femeile, însoţindu-se mereu de râsete prietenoase. Când observă că ghidul nu se lasă convins, se retrag dezamăgite, lucru pe care-l înţeleg foarte bine. Unele îşi umplu repede canistrele cu apă înainte de a se întoarce în sat, cu copiii mici în spate şi cu canistrele pe cap.

În ziua următoare ne vizitează încă o dată câteva femei şi fete. Se aşază din nou, şi de data aceasta discută şi mai intens. După o oarecare ezitare, ghidul le împarte pulpa gătită la grătar, pe care oricum nu am mânca-o. Firesc că nu este de ajuns pentru toate. În cele din urmă, le dă şi alte bucăţi de carne. Acum femeile sunt mulţumite şi încep să danseze, mai întâi destul de reţinut, apoi din ce în ce mai sălbatic. Fac un cerc şi câte o femeie trece, cu schimbul, în mijlocul cercului. Se învârte şi loveşte pământul cu picioarele, în timp ce celelalte bat din palme şi ţin ritmul, cântând. După câteva învârtiri, femeia părăseşte cercul şi o alta îi ia locul. Dansul este simplu, dar le transpune, treptat, într-o dispoziţie fericită. Se strigă, se suspină, se râde şi se bate din ce în ce mai tare din palme şi din picioare. Un nor de praf le înconjoară pe femeile care dansează. Părul lor roşu zboară în jurul capului în timp ce se învârt. Şi fotele de piele se răsucesc în jurul lor, dar ele au grijă ca părţile ruşinoase să le fie mereu acoperite.

Cu cât dansează mai sălbatic, cu atât lasă mai mult să li se vadă, în timp ce se răsucesc, dosurile goale. Mă întreb dacă asta face parte din dans sau dacă vor să-l impresioneze pe ghid, pentru ca el să le dea şi mai multă carne. Lukas se distrează foarte mult privindu-le, dar spune că strigătele puternice şi dosurile goale sunt *crazy*. Dă mereu din cap şi spune:

— Ăştia nu sunt oameni adevăraţi!

Uimită de această exprimare, îl întreb ce vrea să spună. El explică:

— Este clar, nu se poartă ca nişte fiinţe umane. Umblă aproape dezbrăcate şi se ung pe corp cu grăsimea asta roşie. Uită-te la părul lor, nu îl spală niciodată. În plus, toţi Himba îşi scot cei patru dinţi de jos din faţă şi spun despre noi că suntem câini, pentru că avem gura plină de dinţi.

Când spune toate astea devine din ce în ce mai agitat. Nu pot decât să râd de atâtea prostii, dar îmi dau seama cât de mult se deosebesc obiceiurile şi tradiţiile în această ţară.

Între timp, femeile au obosit după dansul sălbatic şi boabe roşii de sudoare le acoperă feţele. Se aşază şi împart bucăţile de carne, pe care le mănâncă înainte de a pleca acasă. Se pare că se tem că bărbaţii le vor lua preţioasa carne. Femeile dispar treptat. Îşi pun copiii în sacii din piele de capră pe care îi cară în spate şi pleacă spre sat râzând. Ghidul şi Lukas duc cămilele la râu, pentru a le adăpa din nou, înainte de a pleca mâine mai departe, în ultimele etape ale drumului. Stau lângă cort şi mă uit la fotografiile pe care le-am făcut adineaori, când, deodată, dau buzna trei masculi mari de maimuţă. Doi sar peste mine în „copacul cu carne", iar unul sare peste cort. Speriată, ţâşnesc în picioare, îmi iau beţele şi le agit în direcţia lor. Ele ţipă agitate, dar nu dau niciun semn că ar vrea să se îndepărteze. Îmi arată dinţii şi mă privesc provocator cu ochii lor galbeni-maro. Nu sunt sigură dacă urmăresc carnea sau altceva. În timp ce mă întreb ce ar fi mai bine să fac, apare un bărbat Himba, dinspre malul râului. Desigur, are cu el maceta obligatorie. Când îl observă, maimuţele părăsesc imediat locul, prin copaci. Doar apariţia bărbatului a impresionat maimuţele şi le-a convins să plece. Eu, ca femeie, nu am putut să

le intimidez, în ciuda beţelor. Drept mulţumire, îi dăruiesc oaspetelui salvator un săculeţ cu tutun, pe care-l acceptă cu plăcere. În spate, ceva mai departe, banda de maimuţe s-a urcat în palmieri, iar unele stau pe pământ şi se uită la noi. În mod ciudat, după o oră nu se mai vede nici măcar o maimuţă, deşi de la sosirea noastră se aflaseră mereu în apropiere.

Trekkingul nostru se apropie de sfârşit. Suntem la numai 50 de kilometri de Opuwo şi, încet-încet, în timp ce mergem, se trezeşte în noi bucuria că vom ajunge din nou în „civilizaţie". Cel mai mult mă bucur că vom avea mâncare variată. Şi Lukas devine din ce în ce mai neliniştit, pe măsură ce ne apropiem de destinaţie. Pentru el, sfârşitul călătoriei înseamnă mai întâi vacanţă. Cu banii câştigaţi vrea să meargă să-şi viziteze familia, care locuieşte în regiunea Damara. Nu a mai fost acasă de peste doi ani. Dar ghidul nostru a planificat încă o zi de pauză. Ultimul loc de campare se află într-un peisaj ca de stepă, nu departe de un loc cu apă. Aşa că mă folosesc de ziua liberă şi mă duc să-mi spăl hainele şi părul, pentru a nu fi excesiv de murdară când ajungem în Opuwo.

Astăzi este ziua de naştere a fiicei mele şi aştept cu nerăbdare să o sun, pentru a o felicita. Dezamăgită, constat că bateria telefonului prin satelit este goală. O pot încărca cu ajutorul energiei solare, dar asta va dura câteva ore. În timp ce aştept, simt cum mă cuprinde o stare de melancolie.

Acum 20 de ani trăiam în stepa din nordul Kenyei, departe de orice urmă de civilizaţie, ca şi acum. Dar pe atunci mă aflam în spitalul simplu din Wamba şi aşteptam naşterea copilului meu. Nu ştiam nimic despre naşterea copiilor, pentru că înainte de Africa această temă nu mă interesase. Iar când am ajuns în situaţia asta, nu puteam vorbi cu nimeni despre acest subiect. Soacra mea ştia doar limba Maa, iar soţul meu nu-mi putea povesti nimic despre naşteri, pentru că asta e o treabă de femei. Nu existau cursuri de pregătire, exerciţii pentru gravide sau ecografii. Nu, nu exista nimic de felul acesta. Trebuia să aştept, să sper şi să mă rog ca copilul meu să vină sănătos pe lume, în ciuda condiţiilor vitrege. Da, atunci, acum 20 de ani, în ciuda celor trei episoade de malarie din timpul sarcinii, am putut aduce pe lume o fetiţă sănătoasă.

Toate astea îmi trec prin cap în timp ce aştept şi nu am altceva de făcut. În sfârşit, telefonul funcţionează din nou şi încerc să-mi sun copilul, care stă în Zürich. Merge, şi aş putea chiui de bucurie, deşi ea are puţin timp la dispoziţie, căci lucrează şi are o perioadă foarte agitată, după cum îmi spune.

Petrec restul zilei luându-mi rămas bun, în sinea mea, de la aventura prin care am trecut. În două zile vom ajunge la destinaţie. Pe jumătate tristă, pe jumătate fericită, aştept ultima etapă. Mai avem de parcurs încă un drum lung şi dificil. De parcă le-aş fi numărat, lipesc ultimele benzi de leucoplast pe băşicile mari de pe picioare.

Drumul este lat, dur şi nu foarte confortabil pentru picioare. Plec devreme şi merg foarte repede. Întâlnesc mereu maşini. Uneori şoferii sunt localnici, care-mi fac cu mâna, uimiţi, alteori turişti care se opresc şi mă întreabă îngrijoraţi dacă am avut probleme cu maşina mea. Râzând, le răspund că nu, le explic situaţia şi le spun despre cămilele care vin în spate. Neîncrezători, aproape toţi mă întreabă pe unde am mers şi rămân cu gurile căscate de uimire. Unii sar din maşină şi vor să se fotografieze cu mine.

— Ceva atât de nebunesc poate face doar o elveţiancă! aud foarte des.

Apar din ce în ce mai multe semne de civilizaţie. Văd, pentru prima oară după mai multe săptămâni, primii stâlpi de curent electric şi asta înseamnă că Opuwo, capitala regiunii Kaokoveld, este aproape. Opuwo înseamnă în limba Himba „sfârşitul", lucru potrivit cu *trekkingul* nostru, care se termină aici, după 720 de kilometri. Epuizată, dar mândră şi aproape înghesuită de oamenii numeroşi din jur, intru împreună cu cămilele şi cei doi bărbaţi în acest mic orăşel cu aproximativ 5 000 de locuitori. Ni se pare că am ajuns în civilizaţie. Probabil că oamenii din Windhuk au altă opinie. Pentru ei, Opuwo este probabil capătul lumii.

Noi provocări în Kenya

Bucuroasă, la mijlocul lui iulie 2009, mai bogată cu multe experiențe și mai ușoară cu 12 kilograme, mă întorc în Tessin. După ce, vreme de opt săptămâni m-am mișcat în mare parte printr-un peisaj gol, priveliștea pajiștilor de un verde plin, care trec pe lângă mine în timpul călătoriei cu trenul de la Zürich la Lugano, mă atrage din nou în munți. Geanta de călătorie nu este încă despachetată, și deja fac rucsacul pentru a urca în ziua următoare peste 2200 de metri și pentru a mă plimba prin ultimele resturi de zăpadă. Contrastul cu ce am trăit este incredibil de acaparator. Pajiștile verzi, cu toate florile sălbatice și rododendronii cu flori roșii care se înalță printre stâncile gri-albe mă încântă și le percep mai intens ca niciodată. Parfumul florilor este atât de dulce, încât în timp ce urc aproape că amețesc. Ieri eram în Namibia, iar azi sunt în Alpii noștri – cât de variată este lumea!

În următoarele luni întreprind câteva drumeții pe munte și-mi dau frâu liber gândurilor. Uneori îmi amintesc de deșertul Namibiei, cu acei Himba unici, alteori gândurile mi se îndreaptă spre familia mea din Kenya. Napirai a spus deja că și ea vrea să o viziteze cândva, dar până acum nu a părut să fie încă pregătită. Ultima mea vizită a avut loc acum șase ani și aș merge iar acolo, dar îmi este aproape imposibil fără fiica mea. N-aș ști ce să le spun tatălui și bunicii ei, care așteaptă cu nerăbdare acest moment.

Totuși, simt o neliniște interioară și o curiozitate privind Kenya, retrezită de călătoria din Namibia. Aș vrea foarte mult să aflu de ce, de fiecare dată când sunt în Africa, percep această energie pulsatilă, care contrazice tot ceea ce se spune aici, în Europa, despre acest continent. Oricine a fost vreodată în Kenya sau în altă țară

africană este fascinat de cum se organizează acolo populația pentru a reuși să supraviețuiască.

Dacă aș putea să întâlnesc cât mai mulți oameni și să le documentez istoriile de viață, poate că ele i-ar interesa pe cititoarele și cititorii mei. În fond, mulți dintre ei mi-au comunicat în scrisori și e-mailuri cât de mult le-a influențat viața povestea mea și cum le-a oferit ea forță și curaj în viață. Ar dobândi cu atât mai multă forță și curaj dacă ar putea citi poveștile oamenilor care au fost nevoiți să răzbată în condiții incomparabil mai grele, fără să-și piardă totuși bucuria de a trăi.

Întrebarea este: cum să ajung la aceste povești? Ca o coincidență fericită, Klaus, cameramanul, care acum șase ani a fost cu mine în Barsaloi, zboară cu soția sa kenyană și fiica lor spre Nairobi, pentru mai multe săptămâni. Când îi povestesc ideea mea îmi propune să merg cu ei. Mă pune în legătură cu rețeaua sa de cunoscuți, pe care i-a întâlnit de-a lungul mai multor ani petrecuți în Nairobi. Mi-ar putea face cunoștință cu niște oameni care au realizat lucruri extraordinare, pe care le întreprind și acum. Sunt imediat pusă pe jar și-i accept cu recunoștință oferta.

La sfârșitul lui februarie 2010, zbor din nou spre Africa. De data aceasta spre Nairobi, capitala Kenyei. Nu este orașul meu preferat din lume, dar intuiția îmi spune că am luat o decizie bună. În acest moment încă nu știu că voi veni acasă cu niște povești africane atât de fascinante, încât până și Napirai va lăsa deoparte ezitările și va găsi curajul și forța pentru ca, după câteva luni, să întreprindă o călătorie la Barsaloi.

Nairobi a devenit, mai ales în centru, modern și elegant. Peste tot s-au construit locuințe luxoase. Dar nu-mi dau seama cine le va locui, căci chiria pe o lună este aproape la fel de mare ca în Germania. La fiecare colț de stradă văd câte un nou supermarket. Și industria modernă de automobile a luat avânt în Kenya. În traficul aglomerat se observă foarte multe mașini noi, mai ales din clasa superioară de preț. Dacă acum câțiva ani la fiecare colț de stradă se afla câte un cerșetor în haine zdrențuite și cu membre deformate, care cerea bani turiștilor, acum ei au dispărut. Unde

s-au ascuns toți acești oameni? Nu se vede nicăieri gunoi și se pare că, mai nou, nimeni nu mai fumează în Nairobi. Probabil că interdicția oficială de a fuma este eficientă. Este uimitor cât de mult s-a schimbat centrul.

M-am cazat, pentru patru săptămâni, într-un complex de apartamente. Pentru condițiile de viață din Kenya, asta înseamnă confort. La noi s-ar înțelege altceva prin asta. Urc zilnic șase etaje pentru a ajunge în apartamentul meu cu o cameră. Îmi aduc până aici apa de băut, pentru că apa de la robinet nu este recomandabilă stomacului european. Camera este amenajată cu mobilă veche, iar în unele locuri tencuiala a căzut. Dușul nu prea poate fi folosit, căci apa urcă greu până sus. Pentru orice eventualitate, mă folosesc de o găleată, pe care o umplu înainte de a intra în duș, pentru a mă putea clăti de șampon. Toaleta funcționează doar uneori. O dată la trei sau patru zile trebuie să chem instalatorul. În bucătăria mică se află un frigider și un aragaz vechi, cu flacăra extrem de mică. Dar există un televizor și o combină muzicală simplă. Femeia de serviciu vine zilnic și, dacă am vreo nemulțumire, administratorul încearcă să mă ajute. Afară, avem la dispoziție o piscină de exterior, ceea ce, având în vedere lipsa de apă din Nairobi, este un adevărat lux. Dar cel mai important lucru este că suntem păziți. Adică în arealul împrejmuit nu poate intra, fără acordul pazniculuí, niciun oaspete nechemat. Aceasta a devenit, între timp, regula în zonele mai bune din Nairobi. Un paznic câștigă, în funcție de firma la care lucrează, între 80 și 120 de euro pe lună. Dacă mă gândesc că apartamentul meu cu o cameră costă 740 de euro pe lună, pot să-mi imaginez cum locuiește paznicul. Per ansamblu, mă simt bine aici. Mai ales mai târziu, când mă plimb o zi întreagă prin cartierele sărace din oraș, iar seara, când ajung obosită moartă, dar mulțumită, la etajul șase, camera simplă mi se pare un adevărat lux.

Pentru a mă transpune în atmosfera africană care mi-e atât de dragă, Klaus și cu mine căutăm în ziua următoare o piață în Nairobi. Ea se află pe un teren mare, nu prea departe de centru.

Trec pe lângă numeroasele standuri. Unii vând fructe şi legume pe tarabe simple, pe care îşi prezintă foarte atrăgător marfa. Alţii pun roşiile pe jos şi oferă trei bucăţi pentru câţiva cenţi. Puţin mai departe este standul cu carne. Peşti mari prăjiţi sunt aşezaţi unii peste alţii, în grămezi, pe hârtie maro. Vânzătoarea are lângă ea, pe jos, un foc pe care se află o tigaie wok cu ulei încins. Aici scufundă peştii proaspeţi, până când devin crocanţi. Afacerea îi merge foarte bine, iar clienţii primesc peştii înveliţi în hârtie de ziar. Miroase minunat şi îmi plouă în gură numai când privesc. Merg încet mai departe şi observ activitatea febrilă. Ajungem la piaţa *second hand*. Aici se află cantităţi uriaşe de haine, pantofi, genţi şi lucruri de tot felul. Sunt tarabe una după alta. Marfa este uimitor de curată şi fiecare piesă vestimentară este călcată cu grijă. Toţi vor să-mi ofere ceva, desigur, pentru că o faţă albă promite o afacere bună. Îi consolez, zâmbind prietenos, că o să cumpăr mai târziu. Este uluitor cât de bogată este oferta. Dar astăzi vreau doar să mă plimb şi să savurez atmosfera. Unii vânzători s-au întins pe movilele de haine, pentru un somn de după-amiază. Părăsim departamentul de haine şi, mai departe, dăm de vânzătorii de legume *en gros*. Aici locul este foarte noroios şi ne bucurăm că avem cizmele noi de cauciuc. La o tarabă, proprietara s-a întins pe suprafaţa de vânzare deja goală şi primeşte banii de la angajatul ei. Este o privelişte minunată şi mă gândesc cum am reacţiona noi oare în Elveţia sau în Germania dacă vânzătorii ar sta întinşi lângă roşii şi varză, în standurile pentru legume.

Mai departe observ câteva vaci care rumegă cu plăcere nişte resturi verzi. Lângă o casă mică de ceai, de fapt o baracă modestă din scânduri, aud muzică. Mă îndrept într-acolo şi aterizez uimită la o adunare religioasă publică. Splendid! Aproximativ 20 de oameni dansează într-un spaţiu mic, în timp ce în faţă stă un pastor, iar alături de el un muzician tânăr cântă la clape. Datorită amplificatorului improvizat, se aude ca o bătaie la tobe. Oamenii îşi leagănă corpurile în timp ce cântă şi ţin ritmul bătând din palme.

Merg mai departe şi sar peste câteva şanţuri cu apă murdară. Apoi îl văd pe omul cu fierul de călcat. Sunt atrasă imediat de el. Un bărbat de aproximativ 40 de ani stă într-un cort de plastic şi calcă, cu un fier de călcat greu, din epoca antediluviană, umplut cu cărbuni încinşi, o cămaşă albă. Alunecă atât de iscusit cu fierul, că nicio bucăţică neagră de cărbune nu murdăreşte cămaşa fină. Fascinată, îl întreb dacă mă pot uita un timp la el. Se bucură foarte mult de interesul meu şi-mi oferă loc pe o mică bancă din lemn, gândită pentru clienţii care aşteaptă. În timp ce continuă să calce, îmi povesteşte mândru că el este proprietarul şi că are chiar doi angajaţi. Îi arată pe oamenii tineri din spatele lui, care calcă la rândul lor. Are firma de călcat de cinci ani. A construit totul singur. Arată cu o mişcare a mâinii spre amenajarea modestă. Sacii goi de porumb, fixaţi pe beţe simple de lemn, servesc drept pereţi laterali. Acoperişul constă dintr-o bucată de plastic, care protejează mai mult sau mai puţin de soare. Când plouă nu poate lucra, deoarece hainele se udă. Se calcă pe scânduri de lemn. În acest loc de cincisprezece metri pătraţi se află trei scânduri de călcat.

Pentru ochiul meu elveţian, totul arată improvizat, dar pare să funcţioneze minunat. În timp ce stau şi pun întrebări, apar mereu clienţi noi. O femeie aduce o rochie care trebuie călcată, o alta îi dă cinci fuste pe care vrea să le vândă apoi la *second hand*. La întrebarea mea privind felul în care merge afacerea, el răspunde sigur pe el:

— Deloc rău. Am multe cereri de la piaţa de haine şi în unele zile calc şase sute de piese vestimentare. Încep dimineaţa la opt şi lucrez cel puţin până la şase seara; după aceea este prea întuneric.

Şase sute de piese vestimentare cu acest fier de călcat greu, cu cărbuni – Doamne Dumnezeule, îmi trece mie prin cap. Noi ne văităm când trebuie să călcăm cu un fier de călcat modern, cu aburi, un coş plin de rufe. Iar acest bărbat radiază de fericire pentru că a reuşit să-şi permită mai multe fiare de călcat şi are chiar şi angajaţi. Îmi povesteşte mai departe:

— În funcție de obiect, primesc între 3 și 20 de șilingi. Din ei trebuie să dau zilnic 10 șilingi Masailor care păzesc noaptea piața. Acolo pasc vacile lor. Masaii sunt paznici buni și apără posesiunile proprietarilor de magazine de aici și toată lumea plătește la fel de mult. Chiria locului este 100 de șilingi pe lună. Angajații mei primesc pentru fiecare obiect vestimentar pe care-l calcă jumătate din preț.

Dat fiind că 100 de șilingi kenyeni corespund unui euro, unui european aceste sume i s-ar părea probabil ridicole. Dar aici lucrurile se văd altfel.

Sunt uimită când omul cu fierul de călcat stivuiește mai multe fuste unele peste altele, pune deasupra o cârpă umedă și ridică de jos un alt fier de călcat, mai greu. El explică:

— Pentru fiecare material există alt fier de călcat. Pentru bumbac trebuie să iau un fier de călcat foarte greu și fierbinte, în timp ce pentru mătase am unul mai ușor. Pentru ca un fier să devină foarte fierbinte, pun deasupra lui două sau trei cutii de tablă. Astfel se creează un fel de șemineu. Cărbunii se încing foarte tare, iar călcatul devine mai ușor, spune el.

Apoi se uită la mine și îmi spune să încerc fierul lui de călcat. Mă întreb dacă este o idee bună, deoarece fierul nu poate fi atins decât cu o cârpă umedă și eu nu sunt atât de îndemânatică încât să nu las să cadă niciun cărbune pe rufele curate. Când îi povestesc temerile mele, râde și spune:

— *Hakuna matata* – nicio problemă, poți face asta.

Nu vreau să-l dezamăgesc, așa că mă duc în spatele scândurii lui de călcat și ridic fierul. Sunt surprinsă de cât de greu este – are cel puțin două kilograme. Îmi este imposibil să-l plimb lejer și rapid peste rufe. După doar câțiva centimetri mă agăț de material și toți trei râd cu poftă. În propriul meu râs se amestecă o tuse vehementă. Deodată, omul care calcă devine serios și explică:

— Da, este o muncă nesănătoasă, din cauza prafului de cărbune pe care îl inspiri mereu. Acum am 42 de ani și nu voi mai putea călca singur mult timp, pentru că într-o bună zi o să sufăr

de insuficiență respiratorie. Dar trebuie să hrănesc o femeie și doi copii. Iar peste o săptămână mă căsătoresc la biserică, anunță el cu mândrie.

— De ce abia acum? vreau eu să știu.

— Păi o nuntă costă mulți bani. Vor veni toate rudele. Trebuie să asigur mâncare bună și băutură pentru mai mult de o sută de oameni. Mulți rămân peste noapte, pentru că vin în Nairobi de departe. Dar acum, după zece ani de căsătorie, am adunat în sfârșit banii și mă bucur foarte mult că pot oferi această sărbătoare soției mele, spune el mulțumit.

Îl felicit spontan și îi doresc toate cele bune. Am simțit imediat că este un om bun și cinstit. Și clienții îl plac, din câte am putut observa în ultimele trei ore. Mișcată, îmi iau rămas bun de la acest bărbat virtuos, care este atât de mulțumit cu el însuși și cu lumea sa simplă și, în plus, își apreciază și cinstește soția.

Împlinită și înaripată după această întâlnire, traversez iar câteva șanțuri noroioase, înapoi spre mașina noastră. După câteva zile, mă gândesc încă la omul cu fierul de călcat și-mi propun să nu mai bombăn niciodată când îmi așez fierul de călcat cu aburi, modern, pe scândura de călcat, ci să fiu recunoscătoare că trebuie doar să-l pun în priză și el alunecă apoi aproape fără efort peste rufe.

Verdele din ghetou

Klaus a reușit să-mi aranjeze o întâlnire la o organizație de ajutorare franceză, numită Solidarités, care-i învață pe locuitorii ghetourilor să se ajute singuri. Într-unul dintre proiecte, oamenii sunt învățați să planteze legume în saci mari de plastic, umpluți cu pământ. Într-un ghetou, unde „grădină" este un cuvânt străin pentru că nu există suprafețe verzi, această idee pare genială. Încântată, vreau să aflu mai multe despre asta, vreau să văd cu ochii mei acești saci și mai ales vreau să vorbesc cu oamenii.

După ce ajungem le sediul central al organizației și mă prezint, o specialistă în științe agrare, destul de nonconformistă, îmi explică mai întâi proiectele și apoi se oferă spontan să mă conducă a doua zi prin ghetou, pentru ca eu să pot vedea cu ochii mei anumite lucruri.

Așa că în ziua următoare vizitez Kibera, marele ghetou al Kenyei. În Nairobi există două sute de ghetouri, în care trăiește mai mult de jumătate din populație. Kibera are o suprafață de aproximativ trei kilometri pătrați și aici locuiesc câteva sute de mii de oameni. Îmi pot doar imagina cât de înghesuiți trăiesc cu toții. Sfera privată este aici ca și inexistentă. Doar câteva colibe au curent electric, iar apa trebuie adusă cu canistrele. Există câte o singură toaletă pentru câteva sute de oameni! Dacă oamenii nu au bani să plătească sau dacă trebuie să aștepte prea mult, trebuie să-și facă nevoile în saci de plastic. Kibera este un oraș în oraș, cu propriile legi și reguli. Fiecare încearcă să supraviețuiască într-un fel sau altul. Astăzi voi vizita câțiva locuitori ai ghetoului și le voi asculta poveștile de viață.

Am plecat patru la drum, pentru că o „albă" nu se poate plimba singură prin zona asta. În vălmășeala colibelor de tablă mi-aș pierde imediat simțul orientării și nu mi-aș da seama cum să ies, asta în cazul în care aș supraviețui vizitei aici.

Întâi de toate, trebuie să ne înregistrăm la ofițerul districtual, pentru a primi permisiunea de a intra în Kibera. Ne prezentăm cererea și ne trecem numele și adresele într-o carte de oaspeți. Înainte de a părăsi ghetoul trebuie să ne înregistrăm iar, pentru ca ofițerul să știe dacă oamenii nu cumva dispar aici. Mergem pe jos prin noroiul, excrementele și mizeria care ajung până la glezne. Din fericire am și azi cizmele de cauciuc, care mi-au fost foarte utile.

Mai întâi vizităm un grup de bărbați tineri care-și câștigă existența cu așa numitele „gardens in a sack"[1]. Sunt norocoși, căci au primit o bucățică de teren în afara ghetoului, chiar lângă strada principală. Firește, este gălăgie și miroase a gaze de eșapament.

[1] „Grădinile din sac" (en. în original).

O dată la câteva secunde pe aici trece un camion zgomotos. Când păşesc pe micul teren observ că bărbaţii muncesc cu spor. Unii sapă pământul, alţii adună pietricele. Peste tot se află saci albi de plastic din care cresc ierburi verzi. Îi sunt prezentată lui Anthony. Are 28 de ani şi pare a fi şeful aici, deşi toţi au drepturi egale. Este de înălţime medie, are braţe musculoase şi poartă pe cap o căciulă roşie. Îmi explică cum şi de ce muncesc ei aici.

Anthony începe:

— Ştii, Corinne, înainte de a avea posibilitatea de a ne câştiga existenţa în acest mod eram cu toţii hoţi şi oameni de nimic. Am furat tot ce se putea, nici măcar pe vecini nu îi cruţam. Dar ce poţi face, când stomacul îţi spune că îi este foame? În plus, cei mai mulţi dintre noi ne drogam, pentru a putea suporta această mizerie. Unii au terminat şcoala şi totuşi nu au găsit de lucru. Nu eram un elev prost, deşi sunt născut în ghetou, ca şi mama. Trăiam, împreună cu cei cinci fraţi, într-o casă înghesuită. Nu-l cunosc pe tata. Mulţi tineri sunt în situaţia asta. Aşa că ne-am strâns împreună şi am format o bandă. Eram 50 de tineri, dar nu mai trăiesc toţi. Cam 20 dintre noi au fost împuşcaţi de poliţie, alţi 10 se află în închisoare. Ceilalţi 17 muncesc azi aici, la acest proiect. Bărbaţii au între 19 şi 32 de ani.

Am început în ianuarie 2009, căci după haosul de după alegeri, cu mulţi morţi, pentru noi toţi lucrurile s-au înrăutăţit. Dar am găsit un *trainer*, un aşa numit „motivator" de la Solidarités, care ne-a explicat că, dacă vom continua să ducem acelaşi stil de viaţă, ne vom afla în curând sub pământ, ca fraţii noştri. Ne-a mai spus că dacă vrem să începem imediat o viaţă nouă vom primi chiar şi o bucăţică de pământ. Proprietarul acestui mic teren este bucuros că nu a fost ucis în timpul revoltelor. Drept mulţumire, el a pus la dispoziţie acest pământ.

Sistemul de plantare este simplu: umplem un sac de plastic de 100 de kilograme cu pământ bun şi cu pietre de mărime medie. Adică în mijloc se ridică o coloană de piatră şi de jur împrejur se pune pământ. În felul acesta, pământul se udă uniform în timpul irigării. În sacii umpluţi cu pământ se decupează 30 până la 50 de

găuri, prin care se plantează Sukuma Wiki (un fel de varză verde) sau alte legume. Un sac nu ocupă mult loc, poate 30x50 de centimetri, iar plantele cresc în exterior, de jur-împrejur și în înălțime. Răsadurile le primim de la Solidarités. Trebuie udate de două ori pe zi. După doar patru săptămâni se pot culege primele legume, după care se culeg o dată la două săptămâni. Nu umplem toți sacii în același timp, și astfel putem culege legumele în momente diferite, explică Anthony liniștit, cu competență.

Sunt încântată și privesc sacii. În unii legumele sunt coapte, în alții abia acum răsar răsadurile. Unul dintre bărbați rupe frunzele veștede și le aruncă unor găini. Și acestea fac parte din proiect, aflu eu. Cine lucrează bine poate începe să crească și găini, și astfel capătă ouă pentru uzul propriu sau pentru a le vinde. Același lucru este valabil pentru iepuri, pe care îi descopăr în niște mici cuști de lemn. Ele sunt construite pe înălțime, pentru a nu se risipi spațiu. Pe acoperișul cuștilor de iepuri se află sticle de plastic transparente, umplute cu apă și lăsate la soare. După șase ore de baie de soare, apa este purificată de germeni și poate fi folosită ca apă potabilă.

Anthony îmi povestește, mândru, că fiecare dintre ei câștigă în acest mod între 80 și 100 de euro pe lună, bani din care pot trăi. Are o soție și doi copii. Soția sa este bucuroasă că el are în sfârșit o slujbă cinstită, iar vecinii îi respectă. Bărbații tineri și-au câștigat un bun renume. Astăzi, multă lume cumpără de la ei legume, ouă și uneori câte o găină. În plus, ei prestează muncă în folosul comunității și prezintă acest proiect altor tineri care cerșesc, fură și iau droguri.

— Oricând putem câștiga pe cineva aici, explică Anthony relaxat. Acum un an eram 12, acum suntem 17.

Se gândește puțin și în cele din urmă spune:

— Fără Solidarités și fără acești saci cu legume aș fi fost deja mort.

Se uită serios la mine și se ridică, pentru a-și continua lucrul.

Sunt profund impresionată că tinerii care acum un an erau încă dependenți de droguri, hoți și infractori au fost aduși pe drumul

cel bun cu ajutorul „sacilor de plastic". Între timp, aproximativ 7 000 de gospodării administrează astfel de saci.

Îi mulţumesc din inimă lui Anthony şi ne continuăm drumul, pentru a vizita alţi oameni. Mergem pe cărările înguste din ghetou. Trebuie să fim mereu atenţi să nu ne rănim de colibele ruginite din tablă. Din loc în loc, sărim peste canale de scurgere, prin care curge o apă urât mirositoare. Peste tot umblă oameni de toate vârstele. Unii vând câte ceva printre cutii de carton şi scânduri de lemn, alţii se grăbesc pe străduţe încărcaţi cu saci. Cei mai mulţi transportă sacii pe cap. Aproape toţi cei pe care-i întâlnim ne privesc pătrunzător şi cu neîncredere. Dar după ce îi salutăm, ne răspund cu un surâs prietenos.

Anne, luptătoarea tăcută

Suntem în drum spre Anne. Şi ea plantează legume în saci şi trăieşte într-o altă parte a ghetoului. După cum mi se spune, chiar şi în ghetou există zone mai bune şi zone mai proaste. Acum mergem în una mai proastă, numită Soweto. Mai întâi urcăm puţin pe un terasament, pentru ca, la fel ca mulţi alţi locuitori de aici, să ajungem mai repede pe şine. De aici de sus se vede bine tot ghetoul Kibera, în spatele căruia se ridică blocurile înalte şi moderne din oraş. Şina de tren este apreciată şi de comercianţi. Mulţi îşi prezintă pe ea marfa. Unii vând pantofi, alţii oferă, pe un mic stand de lemn, dulciuri sau legume. Printre ei se înalţă munţi de gunoaie. Din loc în loc, pe şine stau grupuri mici de oameni care discută. Pentru că terasamentul este uşor înălţat, aerul este mai curat decât pe străduţele înguste şi împuţite. De mai multe ori pe zi, prin mijlocul ghetoului trece un tren.

Alergăm pe calea ferată preţ de mai multe minute. Brusc, descopăr în stânga, sub noi, câţiva saci cu varză verde. Acum trebuie să coborâm pe o potecă mică şi foarte abruptă, inutilizabilă pe timp de ploaie, deoarece se transformă într-un noroi alunecos. Salutăm o femeie impozantă, care tocmai udă legumele. Apreciez

că Anne are aproximativ 60 de ani, dar apoi aflu că are, de fapt, vârsta mea. Poartă o rochie curată, simplă, gri-albastruie şi un batic pe cap, de sub care îi iese părul cârlionţat şi grizonat. Anne se ocupă de 13 saci aflaţi în apropierea colibei ei. Îi poate aşeza pe marginea liniei de tren şi se vede clar că aici a fost adus mult pământ. De aceea cărarea a devenit atât de abruptă. După ce ne arată mândră cei 13 saci, ne invită în casă. În timp ce o urmăm pe Anne, care merge desculţă, auzim deodată un fluierat şi o bătaie ritmică puternică, iar pe şine trece un tren negru. Anne se opreşte în faţa unei colibe, deschide poarta şi intrăm într-un spaţiu mic, fără ferestre. Uşa se închide şi înăuntru este întuneric, deşi afară bate soarele. Locul este ordonat, dar sunt obiecte peste tot. Mă aşez pe o bancă îngustă din faţa unei mese mici. Anne se aşază pe un taburet. În spatele ei, pe mai multe pungi de plastic, se sprijină de perete o roabă neagră pentru grădinărit.

Alături se află colţul pentru gătit. Pe perete este lipită o bucată de ziar, cu portretul preşedintelui Obama. Nu avem mult loc, dar mă simt bine, căci este curat. Casa este construită din stâlpi de lemn şi lut, care pe alocuri s-a găurit. Anne îmi aminteşte de Priscilla, pe care am cunoscut-o cu mulţi ani în urmă în Mombasa. Cu ea am trăit câteva luni, într-o colibă asemănătoare, când am ajuns în Mombasa pentru a mă căsători cu Lketinga, aşa cum am scris în prima mea carte, *Îndrăgostită de un Masai*.

Anne îmi răspunde calm la întrebări. Are o voce plăcută. Întreaga ei mimică îmi aminteşte de Priscilla. Din coliba alăturată se aude o muzică tare, iar un cocoş cântă neîntrerupt. O întreb de când trăieşte aici şi ea începe să povestească:

— Am 50 de ani şi mi-am petrecut jumătate din viaţă în casa asta. Vin din Kisumu, un oraş din vestul Kenyei – regiunea lui Obama.

Eu râd, căci aud asta mereu. Oricine vine din vestul Kenyei explică cu mândrie că provine din linia lui Obama. Cumva, cu toţii ar vrea să aparţină de primul preşedinte negru al Statelor Unite.

Anne continuă:

— M-am căsătorit devreme şi am avut cu soţul meu şase copii. Din păcate, doi au murit la scurt timp după naştere şi, de aceea, bărbatul meu s-a recăsătorit. M-a alungat din casa lui, cu tot cu copii. Familia lui nu a vrut să mă primească, pentru că el avea o altă soţie. Nici la familia mea nu puteam să mă întorc. Aşa e la noi, după ce te căsătoreşti aparţii de clanul bărbatului. Singurul ajutor pe care mi l-a putut da mama a fost să-mi asigure o slujbă de cameristă la prietenele ei din Nairobi. Aşa că am venit aici şi mi-am lăsat copiii în grija mamei. Prietenii mi-au făcut rost de casa asta din Kibera. De aici merg zilnic în oraş pentru a face curat şi a spăla. După câţiva ani, mama a murit şi a trebuit să aduc cu mine toţi copiii, pentru că nu mai aveam pe nimeni altcineva. Toate rudele muriseră. Aşa că am trăit de pe o zi pe alta, înghesuiţi cu toţii în spaţiul acesta strâmt. Cele două fete mai mari aveau grijă de fraţii mai mici cât timp eu eram la lucru, şi astfel, de bine de rău, am putut supravieţui. În unele seri ne culcam flămânzi. Primeam 100 de şilingi pe zi (aproape un euro), pentru care spălam de mână, de dimineaţa până seara, munţi de rufe. În drum spre casă cumpăram un kilogram de mălai pentru 30 de şilingi şi restul se ducea pe cărbuni, apă, puţină grăsime sau sare. Asta nemaipunând la socoteală chiria, care creşte mereu. La început plăteam 100 de şilingi pe lună, astăzi este 600! Bineînţeles că merg pe jos în oraş, pentru a economisi banii de autobuz. Dacă nu primesc de spălat, nu avem ce mânca. Mâncăm oricum numai o dată pe zi – seara, căci se doarme greu pe stomacul gol.

O întrerup pe Anne şi o întreb câţi copii mai trăiesc încă cu ea. Nu-mi vine să cred că în acest spaţiu strâmt mai locuiesc încă şase copii, care acum trebuie să fie destul de mari. Anne continuă liniştită:

— Cele două fete mai mari s-au mutat. Nu ştiu exact din ce trăiau, căci nu au fost căsătorite niciodată. Una dintre fete a născut doi copii, care, de la moartea ei, locuiesc cu mine. A murit când al doilea copil avea un an. Şi cealaltă fată a murit. Bănuiesc că ambele erau infectate cu HIV. Nu am putut plăti înmormântările şi am fost bucuroasă că prietenii lor s-au ocupat de asta.

Singura mea îndatorire a fost aceea de a participa la înmormântare, în semn de respect. Dar nu m-am simțit o mamă bună cu ocazia asta. Ceilalți patru copii locuiesc încă cu mine. Cu totul sunt șase copii cu vârste cuprinse între 10 și 19 ani, pe care trebuie să-i hrănesc.

Spune toate astea fără urmă de reproș, ci mai degrabă cu îngrijorare. Calculez scurt și constat că nu toți copiii aparțin fostului ei soț. Când o întreb, râde pentru prima dată din toată inima și spune:

— Nu, ai dreptate, eram încă tânără și mai târziu am avut un prieten cu care am avut alți copii. El m-a ajutat din când în când să plătesc chiria, dar de ceva timp nu mai știu nimic de el. Când eram tânără era destul de periculos să trăiești singură în ghetou. Deseori îmi băteau la ușă bărbați și voiau să-i las să intre. Dar după ce au aflat că am un prieten am fost mai în siguranță. Astăzi, ca femeie bătrână, nu mă mai tem decât noaptea. Căci atunci ei nu fac deosebirea între femei tinere și bătrâne. Dacă unul vrea să te atace sau să te violeze afară, ești lipsită de apărare. De aceea, seara stau în casă.

O întreb dacă nu cumva copiii fiicelor moarte pot fi și ei infectați cu HIV.

Ea răspunde:

— Nu le-am făcut niciodată testul, căci nu prezintă semne de boală, și au deja nouă ani. Plec de la ideea că sunt sănătoși. Doar un sfert dintre copiii proveniți de la o mamă infectată au și ei virusul. Nepoții mei sunt cu siguranță norocoși.

În acest moment vine acasă unul dintre copii, se miră de oaspeții neobișnuiți, își pune cizmele de cauciuc și dispare iar. O întreb cum reușesc să doarmă toți în spațiul acela mic.

— Corinne, asta e cea mai mare grijă a mea, căci ei cresc și au nevoie de mai mult spațiu. Eu dorm cu cei doi nepoți aici, în patul meu. Doi copii dorm pe banca pe care stai tu acum, cu capetele în părți opuse, ca să aibă mai mult loc. Asta înseamnă că au mereu picioarele celuilalt în față. Altul se așază pe masa mică, iar unul dintre copii doarme în spatele ușii închise, pe movila de

haine. Dar înainte de asta trebuie să gătesc și să mâncăm, căci după ce se întind toți nu ne mai putem mișca. Dimineața mă trezesc devreme și copiii merg la școală. Din păcate, nu le pot pune mâncare la pachet, pentru că nu ajung banii. Trebuie să vadă pe drum cum și de unde pot primi ceva.

Radioul vecinilor continuă să cânte și cocoșul încă mai cotcodăcește, parcă dându-și sufletul.

— Dar viața mea a devenit mult mai bună după ce am primit sacii cu legume de la Solidarités, spune Anne zâmbind. Cel puțin acum avem zilnic ceva de mâncare. Fie fierb propria mea varză, fie vând din ea și primesc 300 de șilingi pe săptămână. Dacă ne merge bine, mâncăm zilnic *Ugali*, o fiertură de mălai, cu varză. Dacă ne lipsesc banii, facem un terci din mălai, pe care îl bem. Dar asta nu prea ține de foame. Însă cei 13 saci ai mei ne garantează cel puțin o masă pe zi. În plus, încă mai spăl rufe pentru alți oameni, de două sau de trei ori pe săptămână, altfel nu am putea plăti chiria. Și atunci ar veni proprietarul, *landlord*, cum se numește aici, și ne-ar lua ori ușa, ori acoperișul de deasupra capului, până când am plăti. Dacă plouă se strică tot ce ai în casă. Chiar și cu acoperiș plouă peste tot, dar fără nu se poate, pentru că noaptea este foarte frig.

Rămân fără cuvinte și sunt profund mișcată de felul în care această mamă „bătrână" își dă silința să își îngrijească copiii și nepoții, fără să se plângă de destinul ei, ba fiind chiar mulțumită că de aproape doi ani, datorită muncii grele cu acești saci de plastic, și-a putut îmbunătăți calitatea vieții.

La sfârșit o întreb pe Anne dacă mai are vise pentru viitor, la care ea spune:

— Da, singura mea dorință este să am cândva o casă mică, chiar dacă nu ar fi mai mare ca asta. Dar trebuie să fie a mea, astfel încât copiii mei să aibă un acoperiș deasupra capului după ce voi muri. Acum mă tem în fiecare zi că ar putea să vină proprietarul și să își ceară casa înapoi. Deși sunt de atâta timp aici și trăim atât de înghesuit, nu-mi cunosc cu adevărat vecinii. Nici măcar nu știu ce lucrează. Poate într-o bancă, poate ca paznici sau poate

nu muncesc. Aici nimeni nu ştie de alţii. Fiecare trăieşte pentru sine.

Când îi mulţumesc pentru discuţie, ea îmi spune, strălucitoare:

— A fost o mare bucurie şi a adus puţină varietate în viaţa mea de zi cu zi.

Nu mă pot abţine să-i dau nişte bani, pentru a putea să plătească chiria măcar pe o lună şi să nu se gândească azi dacă îi ajung banii pentru cină. Anne nu aştepta nimic de la mine, aşa că nu-şi poate ţine în frâu bucuria. Îmi ia mâinile în mâinile ei şi, profund mişcată, mă priveşte drept în ochi, astfel că trebuie să-mi reprim ruşinată lacrimile.

Ieşim afară şi lumina soarelui mă orbeşte. Rufe proaspăt spălate atârnă pe o sfoară, deasupra pământului murdar, şi flutură în vânt. Ne îndreptăm spre următoarea poveste de viaţă. Mă întorc încă o dată şi o văd pe Anne, desculţă şi modestă, în faţa colibei ei, făcându-mi prietenos cu mâna.

Varză verde în loc de otravă de şobolani – salvarea Irenei

Pornim spre Irene. Are 23 de ani, este infectată cu HIV şi creşte singură doi copii, îmi explică pastorul Elly, care ne conduce la ea. Trecem pe lângă un stand pe care se vând resturi de peşte. Pe un suport de lemn se află mai multe capete tăiate de peşte, precum şi „schelete de peşte" cu cap şi coadă, care se usucă la soare, pline de muşte. Seara, părţile uscate se vând şi din ele se face supă de peşte, explică pastorul Elly. Cu mijloace modeste – uneori este vorba doar de cuvinte consolatoare –, el se ocupă de 3 000 de gospodării, în care trăiesc oameni foarte săraci.

Suntem salutaţi des de copii. Ei întreabă mereu acelaşi lucru, în cor:

— *How are you? How are you?*[1]

[1] „Ce faci? Ce faci?" (en. în original).

Repetă asta până când dispărem după următorul colț. Unele dintre colibele de tablă sunt nostime și vopsite în mai multe culori. Chiar în fața mea se află o colibă albastră, pe care sunt pictate diverse frizuri. Intrarea în coafor este însă închisă. Probabil că azi nu mai vin clienți. La câțiva pași mai departe crește, în fața unui perete de tablă, o tufă generoasă de trandafiri. Când mă trezesc, pe neașteptate, în fața florilor roșii și parfumate această lume aproape ireală îmi pare, fără să vreau, veselă.

Un ghetou are o latură respingătoare, dar și una fascinantă. Vii în contact cu situații pe care, ca european, nu ai putea să le vezi sau să le cunoști nicăieri. Nu este totul complet trist sau mizer. Depinde mai ales de oamenii care trăiesc acolo. Peste tot văd grupuri care discută, care râd, care uneori se ceartă. Copiii sunt de obicei veseli, chiar dacă chipurile lor par mult mai bătrâne decât corpurile. Și oricât de murdare și de noroioase ar fi drumurile, cei mai mulți dintre locuitori au haine curate. Nu-mi dau seama cum reușesc să le păstreze așa, căci după doar câteva ore în Kibera eu sunt murdară din cap până-n picioare

O femeie încearcă să vândă *mandazi*. Îmi plac aceste lipii mici, triunghiulare, coapte în ulei. A pus pe un mic taburet de lemn un coșuleț de plastic, în care ține mai multe *mandazi*. În stânga ei, un alt comerciant vinde cutii de tablă pline cu cărbuni. În dreapta, un ascuțitor de cuțite ține în funcțiune cu piciorul un dispozitiv pe care l-a construit dintr-o bicicletă.

Pastorul Elly se oprește în fața femeii și ne-o prezintă ca fiind Irene. Surprinsă, îi întind mâna. Pare mult mai bătrână de 23 de ani, deși poartă încă fusta verde a fostei uniforme de școală. În stânga ține un copilaș. Tânăra femeie are un aspect firav. Poartă părul împletit în codițe strânse de-a lungul capului. În picioare poartă șlapi de plastic, de culori diferite. Și ea ne conduce spre coliba ei. Aceasta este construită în totalitate din tablă, spre deosebire de coliba de lut a Annei. Înăuntru, pereții sunt îmbrăcați în bucăți de pânză, ceea ce dă colibei un aspect mai plăcut. Pe pământ este pus un material gros de plastic. Nu există ferestre. Ne așezăm pe taburete mici de lemn și Irene se așază pe patul ei îngust. În

spatele ei atârnă o pânză albă, frumos brodată, care îi ascunde un pic patul. Spațiul mic este foarte cald. În timp ce copilașul de aproximativ nouă luni stă într-un scăunel de plastic și suge o acadea, ea începe să vorbească, începând prin a spune că fără pastorul Elly și fără Solidarités nu ar mai fi azi în viață.

Îmi doresc ca ea să înceapă cu începutul și, de aceea, o întreb cum a ajuns aici, în ghetou. Irene vorbește cu voce joasă, poate și pentru ca vecina să nu o audă. Fiecare cuvânt spus cu voce tare răzbate cu claritate prin pereții de tablă.

— Am venit aici în 2003, la 16 ani, după ce am terminat clasa a patra de liceu. M-am născut în vestul Kenyei. Trăiam la o fermă mică și sunt prima născută din nouă copii. Tatăl meu era șoferul autobuzului școlii, unde am mers împreună cu prietena mea cea mai bună. Ea era ceva mai mare decât mine. De fapt, până să moară mama, la puțin timp după ce am terminat clasa a patra, viața mea era una normală. Nu știu de ce a murit. Uneori cred că din cauza supărării. Căci, la puțin timp după înmormântare, am aflat că tatăl meu avea o relație cu prietena mea cea mai bună. A fost un șoc pentru mine și sunt sigură că asta a omorât-o pe mama. Ca fiică mai mare, a trebuit să mă ocup de fermă și de frații mei mai mici și nu mi-am mai putut continua studiile. Și lucrurile au mers din rău în mai rău, căci tata s-a căsătorit cu fosta mea colegă de școală. Din prietenă de vârstă aproape egală, ea mi-a devenit brusc mamă vitregă. A fost insuportabil pentru mine să o văd trăind împreună cu tata, la scurt timp după moartea mamei. De atunci a început iadul – am devenit dușmane. Ea mă șicana și mă împovăra cu toată treaba din casă. Îmi spunea mereu că trebuie să-mi caut un bărbat, căci, având 16 ani, nu mai puteam locui mult timp în gospodăria aia. Într-o zi nu am mai suportat, am părăsit ferma și am plecat la o mătușă în Kisumu. Dar nici acolo nu am putut sta mult timp, căci ea se certa mereu cu soțul ei. Mi-a propus să caut o slujbă de cameristă în Nairobi. Avea o cunoștință în Kibera despre care știa că m-ar ajuta. Astfel am ajuns în Nairobi, la prietena mătușii mele. Ea mi-a făcut rost, într-adevăr, de o slujbă de cameristă la o femeie foarte drăguță.

Primeam, în schimbul muncii, mâncare şi nişte bani. Slujba era plăcută, iar femeia se purta bine cu mine. Dar după câteva luni a trebuit, din motive pe care nu le cunosc, să plece la Mombasa şi nu ştia când se va întoarce. Mi-a recomandat să merg la fermă, ca să mă poată căuta când urma să aibă nevoie de mine. Aşa că am rămas din nou fără slujbă şi fără bani.

Irene vorbeşte cu voce joasă, foarte repede şi fără să se întrerupă. Povestea ei de viaţă ţâşneşte literalmente din ea:

— M-am întors la tatăl meu, dar nu am mai putut suporta. Nici el nu mă mai voia în casă. Mătuşa mea din Kisumu se despărţise de soţul ei, dar între timp se mutase la ea un alt prieten, aşa că nu ştiam unde să mă duc. Într-o zi, m-am întâlnit cu un prieten de la şcoală pe care-l cunoşteam încă din clasa a doua. Fusesem iubiţi, dar nu mă culcasem cu el. Am rămas la el. După puţin timp am făcut dragoste şi am rămas imediat însărcinată. Iubitul meu nu a vrut să-şi asume responsabilitatea unui copil şi ne-am despărţit. Însărcinată în multe luni, am călătorit din nou la cunoştinţa mătuşii mele, în Kibera. M-a lăsat să locuiesc la ea până când s-a născut copilul. Ea a povestit la serviciu despre soarta mea şi, la puţin timp după naştere, am putut să-mi las fetiţa la o grădiniţă de zi. Directoarea era prietenă cu cunoştinţa mea şi de aceea nu mi-a cerut bani pentru că avea grijă de copil. Dimpotrivă, din compasiune sau simpatie, mi-a făcut rost de coliba asta şi a plătit pentru mine chiria pe trei luni în avans, ca să am destul timp pentru a-mi căuta de lucru.

Spaţiul era complet gol. La început nu aveam nici măcar placa de plastic de pe jos, doar ziare şi cartoane. Când ploua, podeaua de lut se îmbiba cu apă. Nu eram nevoită să gătesc, pentru că seara, când îmi luam copilul, primeam şi de mâncare. Pentru scurt timp, viaţa mea simplă a fost în ordine. Dar odată cu tulburările sângeroase de după alegerile din 2007, aici în ghetou a început o perioadă îngrozitoare. Căutam zilnic de lucru, spălam, făceam curat, făceam orice pentru a putea supravieţui. A devenit din ce în ce mai greu să găsesc de lucru. Sunt Luo, şi de aceea niciun Kikuyu nu-mi dădea de lucru. Alimente nu prea existau. Am fost

bucuroasă când am cunoscut din nou un bărbat care mi-a promis că ne vom căsători şi care voia să aibă grijă de mine şi de copilul meu. Îmi propusesem să nu mă mai îndrăgostesc niciodată şi să nu mă mai las manipulată. El era mai în vârstă decât mine, părea serios şi aveam încredere în el. Când mi-a spus şi că va avea grijă de fraţii mei de acasă, am decis să fiu împreună cu el. Amândoi suntem creştini, iar biserica se opune folosirii prezervativelor şi a altor metode contraceptive. Aşa că am rămas curând însărcinată. Când s-a apropiat momentul naşterii, am mers la cel mai apropiat spital, aflat într-un cort. Toate viitoarele mame sunt supuse, în Kenya, unui test de sânge înainte de naştere. În cazul meu, cu câteva ore înainte da a naşte al doilea copil, s-a constatat că sunt seropozitivă. Valorile din sânge erau încă bune, prin urmare nu eram infectată de mult timp. O astfel de veste proastă cu puţin înainte de a naşte este doborâtoare. Am fost dusă imediat în altă clinică, unde naşterea se poate desfăşura astfel încât, pe cât posibil, copilul să nu fie infectat. În aceste condiţii, nu am mai fost nevoită să plătesc factura de la spital, dar asta era o consolare nesemnificativă. Aveam 22 de ani şi aflasem că sunt condamnată la moarte. Acasă i-am spus soţului meu că m-a infectat cu virusul HIV. L-am rugat să meargă la un medic, ca să fie şi el tratat. Dar s-a înfuriat şi m-a acuzat că, dimpotrivă, eu îl infectasem pe el. A mai spus că, în consecinţă, copilul sigur nu era al lui. Mi-a zis să dispar, căci nu mai voia să aibă de-a face cu mine.

Irene vorbeşte aproape şoptit despre boala ei. Nimeni din vecini nu ştie de asta, pentru că este un lucru stigmatizant. Îi este frică să nu fie ostracizată. O dată pe săptămână trebuie să-şi ia medicamentele de la clinică. Cu ocazia asta, face un ocol considerabil, pentru a nu fi văzută.

Fiica ei suge mulţumită acadeaua şi între timp s-a lipit şi s-a mânjit complet, ceea ce nu deranjează pe nimeni. Afară, cineva a început să prelucreze o bucată de metal, provocând un zgomot îngrozitor. Irene pare să fie obişnuită cu zgomotul. Nu se lasă distrasă şi povesteşte mai departe:

— Când m-a alungat acest bărbat, mi-a devenit clar că niciun alt bărbat nu se va mai căsători cu mine. Eram încă tânără, aveam deja doi copii şi acum boala asta. Să nu ai un soţ este o ruşine în cultura din care provin. Îmi pierdusem orice curaj şi nu ştiam ce să mai fac. Nu aveam nimic de mâncare şi nu puteam munci, deoarece abia născusem. M-am mutat în coliba asta. Spaţiul era complet gol şi trebuia să fac rost de bani pentru chirie. În acea perioadă mă părăsise dorinţa de a trăi. Cu ultimii şilingi, am cumpărat otravă de şobolani. M-am aşezat pe podeaua rece de lut, cu copilul sugându-mi la sân, şi viaţa mi s-a derulat rapid prin faţa ochilor. Îngheţam, căci noaptea este foarte rece pe jos, în coliba de tablă. Chiar voiam să mă sinucid. Disperată, m-am întrebat de ce a trebuit să mi se întâmple asta, în timp ce alte fete termină cu bine şcoala şi reuşesc să ducă o viaţă bună. De ce nu am terminat şi eu şcoala? De ce am devenit atât de nefericită? De ce mă pedepseşte viaţa atât de dur? De ce este viaţa atât de nedreaptă cu mine? În timp ce-mi puneam toate aceste întrebări, am început să mă rog şi am continuat să o fac jumătate din noapte. Şi, treptat, curajul de a mă sinucide m-a părăsit, pentru că mi-a devenit clar că sinuciderea este un păcat în faţa lui Dumnezeu. Aşa că m-am hotărât să las în seama Lui momentul când îmi va veni sorocul. Oricum nu putea să mai dureze mult. În următoarele zile, am zăcut în coliba întunecată. La un moment dat, cineva a ciocănit în uşă. Când i-am deschis, abia mă puteam ţine pe picioare. În faţa mea stătea o femeie, care m-a întrebat dacă mă putea ajuta. Era trimisă de biserică. Nu-mi venea să cred. Mi-a promis că, întâi de toate, o să-mi aducă nişte mâncare şi un pat, ca să nu mai stau cu sugarul pe jos. Nu-mi mai văzusem de mult timp fiica mai mare, care avea deja doi ani. Pur şi simplu nu avusesem puterea să o aduc acasă. Cum rugăciunile mele au avut ecou, din acea zi a început să mi se adâncească credinţa în Dumnezeu. Seara, stăteam deseori trează în pat şi mă rugam: „Doamne Dumnezeule, arată-mi calea pe care trebuie să merg în viaţă. Dă-mi putere, ca eu şi copiii mei să supravieţuim." Dar din cauza alăptatului şi a hranei neîndestulătoare de care aveam parte neregulat, slăbeam

din ce în ce mai tare. Așa că a venit ziua în care m-au părăsit iar puterile și iarăși nu am mai văzut nicio ieșire. Și atunci s-a întâmplat din nou o minune, căci pastorul Elly a trecut pentru prima dată pe la mine.

În acest moment, pastorul Elly intervine personal în discuție:

— Când am venit aici și am găsit-o pe Irene cu nou-născutul ei, inițial am crezut că această femeie nu va supraviețui, atât era de slabă. Pielea îi atârna pe oase. Am vizitat-o de mai multe ori, i-am adus mâncare și i-am povestit despre Solidarités și grădinăritul în saci.

Un avion survolează cu zgomot ghetoul, acompaniat de larma loviturilor în metal. Cea mică din scăunel vrea la mama. Irene o apucă de braț, o trage în poala ei și continuă:

— Da, când m-a căutat pastorul Elly am simțit pentru a doua oară mâna lui Dumnezeu asupra mea. Dumnezeu mi-a trimis pe cineva. Mi-a auzit rugăciunea. Asta mi-a dat un sentiment de siguranță și am ascultat ce avea să-mi spună pastorul Elly. Mi-a povestit despre *Sack Gardens* și despre Solidarités. Spunea că dacă mă hotărăsc să particip, el mă va ajuta la primele plantări, eu fiind prea slăbită pentru a umple saci de 100 de kilograme cu pământ și pietre. Organizația nu mi-a cerut bani pentru saci, pentru că eram extrem de săracă și de slăbită. În mod normal, pentru a putea participa la Solidarités, trebuie să plătești pentru saci și apoi să faci rost singur de pământ. La început trebuie să faci și tu ceva, și abia după aceea primești indicațiile și răsadurile. Și atunci pastorul Elly i-a asigurat că, muncind astfel, pot ajunge repede să cultiv legume adevărate. Așa că m-am declarat pregătită să muncesc cât mai mult posibil. În plus, am găsit, în biserică, un loc unde să mă simt bine. Am întâlnit alți oameni și am putut, pentru prima oară, să vorbesc despre boala mea și astfel nu mă mai simt singură.

O întreb direct ce s-a schimbat în viața ei. Chipul i se luminează și râde:

— Ei, viața mea s-a schimbat complet. Acum am o grădină, câștig din ea între 200 și 300 de șilingi pe săptămână și îmi rămân și

suficiente legume pentru hrana zilnică. Am reuşit să pun ceva deoparte şi am deschis afacerea cu *mandazi*. Mă trezesc la 5 dimineaţa pentru a face *mandazi*, pe care apoi le vând. După aceea muncesc la grădinile din saci.

Mă interesez în privinţa chiriei şi sunt uimită să aud că trebuie să plătească 1.000 de şilingi, adică aproximativ 10 euro. Cum Irene îmi observă mirarea, explică:

— Corinne, când eram bolnavă şi slăbită, copilul meu aproape a murit. Aici era atât de frig că nou-născutul a tremurat toată noaptea. La clinică, medicii mi-au spus că fetiţa va muri dacă nu o ţin la căldură. De aceea proprietarul s-a milostivit şi a instalat, gratis, electricitate. Lampa asta încălzeşte puţin spaţiul, dar pentru asta chiria este dublă.

Nu pot să cred că o lampă simplă poate încălzi spaţiul acesta. Dar pastorul Elly îmi spune că este vorba de o lampă specială pentru încălzire, ca cele folosite în incubatoarele pentru pui.

Cum Irene încă pare foarte fragilă, sunt un pic uluită când afirmă că acum se poate ocupa singură de toţi sacii ei. În doar nouă luni şi-a revenit atât de bine încât se descurcă singură. Sunt profund impresionată de voinţa ei de a supravieţui.

Unii saci trebuie înnoiţi, deoarece, din cauza soarelui, după aproximativ un an se descompun, ne explică Irene, mai târziu, în grădină. Aceasta nu este la fel de ordonată ca cea a Annei. Printre sacii albi de legume se află hârtii şi gunoaie. Totuşi şi ea stă mândră între sacii ei de plastic, din care cresc plante verzi. Pe peretele din spate al colibei stă scris „Keep in peace again"[1].

Înainte de a ne lua rămas bun o întreb pe Irene dacă este într-o oarecare măsură mulţumită în aceste condiţii.

— Da, sunt foarte fericită, spune ea cu o voce mai fermă decât la început. L-am iertat pe bărbatul care m-a infectat. Asta oricum nu se mai poate schimba. Visez să termin şcoala şi să am o educaţie. Poate o să reuşesc să mai fac doi ani la seral, pentru ca mai târziu să pot avea o afacere mai bună.

[1] „Rămâi în pace din nou" (en. în original).

Din nou m-a uluit un destin. Această femeie tânără nu şi-a pierdut curajul, deşi este încă foarte departe de o viaţă confortabilă. Nu visează la o casă mai bună, un televizor sau altceva material. Nu, ea visează să termine şcoala!

Nestăvilita voinţă de a trăi a Doreenei

Între timp s-a făcut foarte cald, iar stomacurile noastre au început să se facă auzite. Angajata de la Solidarités cunoaşte un local aici în Kibera, unde putem lua prânzul înainte de ultima vizită. Localul este foarte simplu, dar curat şi serveşte doar preparate din bucătăria tradiţională africană. Mă declar imediat încântată. În sfârşit, am parte din nou de un prânz în stil african, adică servit cu mâinile. Suntem singurii albi, aşa că toţi se uită la noi. Am încredere în bucătărie, iar mâncarea are un gust minunat. La sfârşitul şederii mele în Nairobi voi spune chiar cu convingere că aici am mâncat cel mai bine, deşi masa a fost servită în cel mai mare ghetou al Kenyei.

Revigoraţi, pornim din nou la drum spre ultima persoană de intervievat, care trăieşte în alt district al ghetoului Kibera, numit Gatwekera. Păşim cu cizmele de cauciuc pe străduţe, trecând pe lângă nenumăraţi copii de toate vârstele, cu sau fără uniformă de şcoală, care ne fac cu mâna. Unii stau aşezaţi direct pe pământ şi se joacă între ei. Mulţi dintre aceşti copii sunt răciţi şi de aceea fie au nasul înfundat, fie le curge mereu. Spre deosebire de ce se întâmpla dimineaţa, acum străzile sunt pline de micii locuitori şi deduc din asta că s-a terminat şcoala pe ziua de azi.

Sub o umbrelă lată, un bărbat stă aşezat pe o cutie de carton şi repară umbrele şi pantofi. În picioarele întinse poartă şosete găurite. Îmi lasă impresia că este mulţumit. Văd mereu aceeaşi imagine. Fiecare încearcă, făcând ceva la care se pricepe, să câştige nişte bani. Unul cârpeşte, altul dă la rindea, altul vinde ceva. Nu se poate spune că oamenii stau degeaba.

Ajungem din nou la şinele de tren şi mergem în cealaltă direcţie. Şi aici fluxul uman este în creştere. După aproximativ 20 de minute, părăsim şinele şi coborâm de pe terasament. Văd de departe sacii albi, aşezaţi în ordine, în şiruri. Legumele au diferite dimensiuni. Nu văd nicio movilă de gunoi în apropiere. Deocamdată nu munceşte nimeni aici. Este amiază şi e pur şi simplu prea cald. Traversez diferite şanţuri, pentru a nu fi nevoită să păşesc în apa murdară. Cotim o dată la stânga, o dată la dreapta şi deja nu mai ştiu unde ne aflăm. Peste tot sunt colibe de tablă, care arată la fel. Pe o movilă de gunoi stă o găină maro care tocmai a ouat un ou. Ochi curioşi de copii ne urmăresc la fiecare pas. De sforile de rufe atârnă cantităţi uriaşe de haine colorate de copii.

Ajungem la o cărare îngustă cu colibe de lut, prin faţa cărora trece un canal cu apă murdară. Pastorul se opreşte în faţa unei uşi deschise şi ne anunţă cu câteva cuvinte. O femeie mare, impozantă, cu doi copii în braţe, ne invită să intrăm şi se prezintă – Doreen. Camera este ceva mai mare decât la Anne şi la Irene. Este compartimentată în mai multe spaţii cu pânze colorate, cu flori, şi peste tot atârnă haine puse pe sârme întinse. Pe masa mică din faţa noastră se află, pe o faţă de masă croşetată, un telefon mobil. Ce nebunie, mă gândesc, când în rest nu ai din ce să trăieşti. De data aceasta ne aşezăm în fotolii adevărate de lemn. Unul dintre copiii mici se uită la mine, o „albă", cu ochii larg deschişi şi începe brusc să ţipe. Este prima dată, după atâtea ore, când aud un copil plângând. Pentru mine asta este mereu uluitor în Africa. Peste tot este plin de copii, dar se aud foarte rar ţipete de copil. Vine o vecină şi ia copilul care plânge de la mamă.

Doreen îmi pare altfel decât Anne sau Irene. Este sigură pe ea, plină de putere şi, în plus, foarte atrăgătoare. Are 42 de ani, este seropozitivă şi văduvă. A dat viaţă la şapte copii. Pe chipul ei ies în evidenţă pomeţii înalţi. În timp ce povesteşte, ochii i se mişcă foarte repede. Părul este tuns scurt şi are deja sclipiri gri. Gura este senzuală şi mă gândesc că ea este conştientă de asta. Nu-mi lasă deloc impresia că ar fi bolnavă, lucru care se datorează,

cu siguranță, medicamentelor. Provine din Bondo, nu departe de lacul Victoria. S-a căsătorit foarte devreme, căci la 17 ani a născut prima fiică. Doreen vorbește cu o voce dură, fermă. Când povestește, ai putea crede că se ceartă cu cineva.

A venit în 2004 în Nairobi, în ghetoul Kibera, și acum povestește cum s-a ajuns la asta:

— După ce bărbatul meu a murit, în februarie 2004, nu am știut ce să fac. După căsătorie am trăit în satul lui și în decursul anilor am avut împreună șase copii. Dar s-a îmbolnăvit brusc, când mezinul nostru avea 2 ani. A slăbit din ce în ce mai tare, astfel că a trebuit să-l duc la spital. Acolo am aflat că este bolnav de SIDA. Am fost testată și eu și am aflat că sunt seropozitivă. După câteva luni el a murit, iar eu a trebuit să-i aduc trupul acasă, pentru înmormântare. Asta m-a costat mulți bani și după aceea n-am mai rămas cu nimic. Familia lui nu a vrut să ne ajute, pe mine și pe copii. Pe de o parte din cauza bolii mele, pe de altă parte pentru că bărbatul meu, care era veriga de legătură între mine și clanul lui, era mort. Nici la familia mea nu puteam merge. Ambii părinți erau morți și toate surorile mele erau deja căsătorite, așadar făceau parte din alte familii. Eu, însă, nu mai aparțineam nimănui. În acel moment mi-am dat seama că vechea mea viață încetase și că trebuia să încep una nouă. Familia mi-a lăsat timp trei luni, își continuă Doreen povestea.

De când sunt în Kenya și fac cercetări, am întâlnit, în multe discuții cu femeile, mereu același destin. Pe vremea când trăiam la Samburu aflasem deja că fetele aparțin, după nuntă, familiei bărbatului și uneori nu-și mai pot vedea niciodată propriile familii. Pe atunci eram șocată și mă gândeam că este o tradiție Samburu, tipică vieții nomade. În plus, Samburu nu aveau, decât foarte greu, acces la căi de comunicație sau transport. Dar între timp trebuie să recunosc că aceste reguli sunt valabile, se pare, în toată Kenya. Practic, femeile sunt întotdeauna cele care au de pierdut, deși fără ele țara ar pieri, îmi trece prin cap.

Doreen povestește mai departe:

— Am folosit cele trei luni şi am călătorit la Nairobi, pentru că auzisem că aici aş putea găsi de lucru, să spăl şi să fac curat. Aşa am ajuns în Kibera şi l-am cunoscut, într-o cârciumă locală, pe al doilea soţ al meu. Locuia în casa asta. Înainte să mă mut aici cu toată liota mea de copii, i-am povestit de boala mea. Dar el nu m-a crezut si a spus că e îndrăgostit de mine şi că vrea să mă mut cu el. Spunea că, la cât de bine arăt şi la cât de sănătoasă par, nu pot avea nicio boală serioasă şi că, în plus, el nu crede că există de fapt acest virus. Pur şi simplu nu voia să creadă asta. Aşa că m-am mutat cu copiii mei aici. Am rămas însărcinată curând după aceea, dar am pierdut copilul.

Spaţiul era, desigur, neîncăpător pentru noi toţi. Cu timpul îl vedeam din ce în ce mai rar pe soţul meu. Dar auzisem că multe dintre fostele lui iubite muriseră. L-am întrebat despre asta şi l-am rugat să-şi facă testul SIDA, ca să poată primi medicamente. Însă a refuzat orice discuţie pe tema asta. La scurt timp, s-a declanşat boala. Nu a mers la spital şi nu a luat medicamente. În februarie 2006, la doar doi ani după ce l-am înmormântat pe primul meu soţ, a murit şi al doilea. După aceea a devenit foarte greu să fac rost de suficientă mâncare şi mai ales să plătesc chiria lunară de 2.000 de şilingi. Fiica mea cea mai mare s-a căsătorit şi s-a mutat. Are deja 25 de ani. Cum salariul primit pentru că spălam rufele unor oameni străini nu ajungea, am început o afacere cu *changa*, berea locală.

Imediat, gândurile mi-au zburat spre Barsaloi. Acolo, soacra mea făcea această bere din când în când, în sălbăticie. Era un lichid maro, cu gust oribil. Dar berea era tare şi nu costa mult. După ce o prepara era întotdeauna veselă şi uşor ameţită. Zâmbesc în timp ce ascult mai departe povestea Doreenei.

— Vindeam berea şi câştigam astfel bani buni. Ascundeam canistrele sub pat, pentru că vânzarea este ilegală. Consumul şi vânzarea acestui tip de bere sunt interzise în Kenya. Dar nu aveam de ales. Aveam nevoie de mâncare şi de bani de şcoală pentru copiii mai mari. Clienţii veneau aici şi beau. Era foarte periculos. Într-o zi mi-am dat seama că, treptat, copiii mei veneau în contact

cu alcoolul. Căci atunci când nu eram acasă, clienții veneau oricum, iar fiica mea de 10 ani le vindea berea. Cum era ilegal, mă temeam că la un moment dat poliția îmi va aresta copiii. Instinctul de mamă mi-a zis că trebuie să încetez. În acea perioadă am cunoscut un alt bărbat. S-a mutat la noi, își mai găsea din când în când de lucru și putea să mă sprijine. I-am spus și lui că am SIDA, dar nici el nu a vrut să mă creadă, căci par atât de sănătoasă. Sigur, am fost bucuroasă că am un bărbat, deoarece, astfel, ca femeie în ghetou ești mai protejată de atacuri, își încheie ea fraza.

Mă nedumerește foarte tare atitudinea tuturor acestor bărbați și treptat simt cum crește în mine furia. Dar așa par să meargă lucrurile, mulți ignoră această boală și își duc viața ca și cum ea nu ar exista. Când o privesc pe Doreen nici eu nu-mi pot închipui că poartă virusul mortal. În plus, are și o fire care mă fascinează. Este atât de plină de viață și atât de veselă, încât mă face să mă simt extraordinar de bine în compania ei. Când povestește, gesticulează intens cu brațele în toate direcțiile, spre deosebire de Irene, ale cărei mâini stăteau aproape mereu în poală.

Doreen își continuă povestea:

— Am rămas însărcinată și cu acest bărbat, spune ea arătând spre fetița pe care o ține pe picioare. Am economisit niște bani pentru clinică, pentru ca fiica mea să poată fi protejată în timpul nașterii de o posibilă infectare. Dar lucrurile nu au decurs așa cum plănuisem. Când a început travaliul, am plecat cu o vecină spre clinică. Nu am reușit să ajungem prea departe, căci mi s-a rupt apa și la scurt timp am simțit că urmează să nasc. Nu am avut de ales și a trebuit să-mi nasc fetița pe marginea drumului. Vecina m-a ajutat. Trebuia să mă hotărăsc dacă merg cu copilul nou-născut la clinică sau mă întorc acasă. Acasă așteptau mai mulți copii flămânzi, cărora le puteam duce ceva de mâncare din banii economisiți. În plus, nu aveam nimic în care să-mi învelesc copilul și mă simțeam murdară și slăbită. Așa că m-am hotărât să mă întorc acasă, dar asta a avut drept consecință infectarea fiicei mele.

Pentru prima dată, vocea Doreenei este scăzută şi pare că se scuză. Primul meu gând este acela că ar fi fost mai bine să meargă la spital. Pe de altă parte, nu-mi pot imagina cum o femeie trecută de 40 de ani, care tocmai a născut un copil pe marginea drumului, ar putea merge după aceea mai mulţi kilometri pe jos până la spital. La noi în Elveţia lăuzele stau într-un pat curat de spital şi sunt bine îngrijite. Şi chiar şi în aceste condiţii, cele mai multe femei sunt complet epuizate după naştere şi au nevoie de câteva zile pentru a-şi reveni.

La Doreen a fost altfel. S-a întors acasă, iar copiii, încercând să o menajeze, au gătit pentru ea. Îmi spune:

— Când ai dificultăţi, Providenţa are mereu grijă ca lucrurile să meargă cumva mai departe. În acest caz, a fost bine că am născut vinerea seara. Astfel am putut să mă refac peste weekend, când copiii mei au avut grijă de mine. Prietenul meu a adus şi el mâncare, iar luni eram în stare să gătesc singură. După o săptămână am reluat munca de spălătoreasă pentru alţi oameni. Firește că, stând tot timpul aplecată, mă durea spatele când spălam haine. Dar eram şi încă sunt bucuroasă că există acest tip de slujbă şi că doar foarte puţini oameni din oraşul modern au maşini de spălat.

La puţin timp după naştere a izbucnit haosul alegerilor, iar viaţa mea a devenit foarte grea. Într-o zi, prietenul meu nu s-a mai întors acasă. Nici în ziua de astăzi nu ştiu dacă mai trăieşte sau dacă i s-a întâmplat ceva. Peste tot, oamenii s-au încăierat până la sânge. Nu mai exista de lucru. Nimeni nu avea încredere în nimeni. În această perioadă am auzit pentru prima dată de Solidarités. Am aflat că în altă regiune a ghetoului această organizaţie de ajutorare împărţea bonuri de masă. Cum eram flămânzi de mai multe zile, am mers imediat acolo. O coadă lungă de oameni aştepta la ghişeu. Când am ajuns în sfârşit la rând, o femeie mi-a explicat că nu am dreptul să primesc bonurile, deoarece nu sunt din regiunea respectivă. Nu-mi venea să cred că ne refuza aceste bonuri mie şi copiilor mei. Cu ele am fi putut merge în magazine şi am fi primit în schimb şase kilograme de mălai, grăsime şi alte alimente

esențiale. M-am întors acasă și n-am putut face altceva decât să mă rog. După câteva zile, a venit rândul cartierului nostru și de data asta am primit bonurile. Am simțit că mi s-a făcut dreptate când aceeași femeie care îmi refuzase bonurile cu câteva zile în urmă a fost nevoită să mi le dea. Da, asta a fost prima mea întâlnire cu Solidarités. Pe atunci nu știam încă nimic despre celebrele *Sack Gardens*. După câteva săptămâni, m-a vizitat un bărbat de la Solidarités și mi-a povestit despre ele. M-a invitat la întâlnirea săptămânală, ca să pot afla mai multe. Am fost încântată, și cu primii bani câștigați pentru munca de spălătoreasă am cumpărat saci goi, cu 10 șilingi bucata, și am început să-i umplu cu pietre și pământ. După ce am pregătit totul am primit răsadurile. Din acea zi, viața mea s-a schimbat foarte mult. Înainte stăteam acasă, deși aș fi vrut tare mult să muncesc. Din păcate, acest lucru era posibil doar la intervale neregulate. Acum, pe lângă slujba de spălătoreasă, am un venit sigur. Am legume pentru noi și pot vinde legume de aproximativ 300 de șilingi pe săptămână. Cum muncesc din greu, pot participa și la proiectul cu găinile. Așa că am propriile găini și ouă.

În timp ce-mi relatează cu satisfacție aceste lucruri, se apleacă și scoate de sub pat o copaie plină cu nisip, în care o găină clocește mai multe ouă. Toți suntem surprinși și râdem în hohote.

Colaboratoarea de la Solidarités completează:

— Da, muncitoarelor care se descurcă bine le dăm șase găini și un cocoș, pentru a începe să crească păsări.

Se interesează unde sunt celelalte găini. Doreen recunoaște, zâmbind:

— O, de Crăciun am avut un ghinion. Am vrut, după multă vreme, să gătesc copiilor o masă specială, ca să le fac o bucurie. Dar cum o găină costă 1.000 de șilingi, adică la fel cât jumătate din chirie, m-am gândit să tai una dintre găinile mele. Eram sigură că o pot înlocui mai târziu. Așa că am prins o găină și i-am rupt gâtul, dar am observat, prea târziu, că era cocoșul.

Iar izbucnim toți în râs. Doreen are un talent deosebit de a povesti lucrurile cu umor. Ceea ce mă miră însă este că o găină

costă aproximativ 10 euro. Când mă gândesc la ce preţuri mici putem cumpăra în Europa carnea de pui, datorită subvenţiilor mari, mi se pare foarte ciudat.

— Dar, adaugă ea, copiilor le-a plăcut foarte mult masa de Crăciun!

Aud vecinele cum discută afară, iar un copil ţipă din nou. Un avion trece peste acoperişuri; aeroportul nu este foarte departe de aici. Înainte de a pleca, o mai întreb pe Doreen dacă vecinii şi copiii lor ştiu despre boala ei. Vocea ei devine foarte sonoră şi explică energic:

— Da, sigur că vorbesc deschis despre asta, altfel totul ar fi un stres suplimentar. Sunt realistă în privinţa asta şi trebuie să iau viaţa în piept. Mulţi se ascund, dar eu fac invers. Le spun vecinilor, când vor să-mi ofere o bere sau o cola, că ar fi mai bine să-mi aducă lapte, pentru că este mai bun pentru mine. Când iei medicamente trebuie să respecţi regulile, dacă vrei să-ţi fie bine. Nu-i feresc nici pe copiii mei de asta. Dacă i-aş menaja nu le-ar folosi la nimic. Le spun să înveţe mult şi bine la şcoală, pentru ca la un moment dat să se poată ajuta între ei, când eu nu voi mai fi aici. Ei ştiu deja că trebuie să înveţe bine la şcoală. Acesta este drumul meu – drumului Doreenei. Cât timp există Solidarités nu cred că mă poate opri nimic. Pot să-mi plantez sacii şi să cresc găini. Aş vrea să ajung chiar şi în a treia fază, creşterea iepurilor. Din păcate, spaţiul de aici din ghetou este foarte limitat şi de aceea visul meu cel mai mare este să reuşesc să capăt propriul meu petec de pământ, pe care copiii mei şi cu mine să-l numim căminul nostru, explică ea la sfârşit.

O părăsim pe Doreen şi, la fel ca partenerelor precedente de interviu, îi ofer şi ei banii care să îi acopere chiria pe o lună. Pentru mine nu este mult, pentru ea înseamnă salariul pentru mai mult de 20 de zile de spălat rufe. Când le aud pe aceste femei, văd situaţia lor şi aflu despre visele lor modeste, mă fac mică şi mă ruşinez pentru zilele în care mă simt nemulţumită de viaţa mea.

În timpul următoarei şederi în Nairobi, cinci luni mai târziu, Klaus şi cu mine le căutăm din nou pe „femeile cu sacii de

legume". Ne însoțesc din nou pastorul Elly și colaboratoarele de la Solidarités. În timp ce străbatem străzile spre coliba Doreenei, sărind peste canale cu apă și ocolind gunoaiele, Kibera mi se pare mai murdar și mai împuțit decât la ultima vizită.

Doreenei i s-au întâmplat unele lucruri între timp, așa cum ne spune, privindu-ne cu ochi strălucitori. A participat la un curs de câteva săptămâni unde a învățat cum să se poarte cu nou-născuții, cum să îngrijească bolnavi cronici și cum să se descurce în condițiile de igienă din ghetou. Predă și altora ce a învățat, lucru care-i produce o mare bucurie. Iar dorința ei cea mai mare, ca într-o zi copiii ei să aibă un acoperiș deasupra capului, s-a împlinit între timp, cel puțin parțial. A căpătat un mic teren în patria ei „din zona lui Obama". Acum încearcă, după posibilități, să economisească bani pentru a putea construi o casă modestă. „Nu este simplu", explică ea, căci trebuie să facă rost și de bani de școală pentru fiul ei foarte dotat, pentru ca el să poată merge la liceu.

— Dar am avut atât de mult noroc în ultimele luni, încât sunt sigură că Dumnezeu va găsi o soluție și pentru această problemă, spune ea cu multă încredere.

Sunt puțin speriată când o revăd pe Irene. Este și mai slabă, iar fusta de la uniforma școlară îi atârnă pe șolduri. Chipul și brațele îi sunt pline de pustule. Multe s-au vindecat și au lăsat în urmă cicatrici mici și albe pe pielea neagră. Îmi spune că în ultimele săptămâni a fost la un pas de moarte din cauza bolii. Sistemul ei imunitar a cedat.

— Dar după cum vedeți, am reușit. Noua mea afacere se află chiar în fața voastră, spune ea și arată către știuleții de porumb care fierb pe o mică mașină de gătit cu cărbuni. Ne invită să cumpărăm câțiva, cu 10 șilingi, adică 10 cenți, bucata, căci sunt cei mai buni din zonă.

O întâlnim pe Anne la sacii ei de legume, pe care-i îngrijește, ca de obicei, cu mult drag. Cu zâmbetul ei, care pare să vină din adâncul sufletului, ne invită în colibă. Viața ei nu s-a schimbat prea mult de la ultima noastră întâlnire.

Mişcătoare la toate aceste femei este bucuria imensă pe care le-o provoacă interesul nostru pentru ele şi destinul lor. Anne exprimă acest sentiment într-un mod foarte înduioşător, care-mi aduce lacrimi în ochi:

— De ani de zile nu mă mai vizitase nimeni, până să veniţi voi în februarie, şi de atunci nu a mai trecut nimeni pe aici. Acum aţi venit din nou în casa mea şi sunt foarte fericită. Mi-aţi dat suficientă forţă şi energie cât să pot continua să trăiesc. Mă întăreşte să ştiu că în afara ghetoului există oameni care se interesează de mine şi de viaţa mea. Voi îmi dăruiţi demnitate.

Jamii Bora

Oriunde vii în contact cu Jamii Bora, o întreprindere mică, eşti întâmpinat de oameni care cântă. La birou, la bancă sau în proiecte individuale. Peste tot, oaspetele este salutat cu cântece şi apoi aplaudat. O astfel de primire te binedispune în mod automat şi mă gândesc că acest ritual ar trebui introdus şi în firmele noastre. Sunt convinsă că s-ar încheia astfel mai multe parteneriate.

Suntem pe cale de a intra în sediul central Jamii Bora şi suntem aşteptaţi în parcare de şase femei care cântă şi bat din palme. Ele ne însoţesc pline de veselie şi ne arată drumul spre clădire. Înăuntru nu îmi pot stăpâni uimirea. Ne aflăm într-o hală mare, cu diferite mese şi birouri. Peste tot stau în picioare sau aşezaţi oameni care aşteaptă răbdători. Aici se completează un formular, acolo se poartă o discuţie. Se lucrează susţinut, dar fără grabă. Toţi par să fie mulţumiţi. Clienţii sunt predominant femei.

O femeie mai în vârstă, corpolentă, se prezintă drept Susanne, directoarea. Ea este cea care ne va explica totul cu competenţă, înainte să ne facă cunoştinţă cu Ingrid, fondatoarea, precum şi cu unii dintre debitorii de succes. Ne promite poveşti aşa cum se cunosc numai în America, de genul „de la spălător de vase la milionar".

— Acest proiect a început în 1993, cu femei care cerşeau pe stradă, spune ea, dar nu vrea să divulge prea multe, căci fondatoarea va istorisi cu siguranţă începuturile afacerii. Ea doar vrea să ne explice sistemul.

— Filiala aceasta există din 2007 şi cuprinde 12 000 de membri. Jamii Bora are între timp, în toată Kenya, 260 000 de membri, care economisesc sau iau credite. Totul funcţionează foarte simplu: trebuie să se unească cinci persoane, care garantează unele pentru altele. După ce s-au găsit şi verificat aceşti cinci oameni, ei se pot înregistra. După două săptămâni, fiecare primeşte un card pe care sunt trecute datele proprii. Codul de siguranţă este amprenta proprietarului cardului. Fără acest card nu se poate face nimic. De acum se pot face economii. Depozitul minim este de 50 de eurocenţi pe săptămână. După şase săptămâni se poate retrage pentru prima dată dublul sumei economisite. Fără dobândă, care este însă considerabil mai mică decât la bănci. Prima treaptă înaltă este de 100 de euro. Dacă cineva a economisit aceşti bani, poate primi 200 de euro. Dacă aceştia s-au plătit, poate primi 400 de euro şi aşa mai departe. Se încheie o asigurare în caz de accident, boală, inclusiv internare în spital sau moarte, asigurare care o despăgubeşte, de exemplu, pe mamă şi patru copii. Soţul trebuie să se asigure separat şi plăteşte chiar o contribuţie mai mare. Majoritatea persoanelor care iau credite sunt femei cu copii, îşi încheie Susanne explicaţiile şi ne spune că Ingrid va răspunde mai târziu, pe larg, întrebărilor noastre.

Femeile încep din nou să cânte. Ele laudă Jamii Bora, în timp ce ne însoţesc sus, unde vom vorbi cu unele dintre femeile care au luat credite, până când Ingrid, „mama", cum este numită cu drag, va avea timp pentru noi.

La o masă uriaşă stau doi bărbaţi tineri şi o femeie mai în vârstă. Nu pot categorisi prea bine bărbaţii, pentru că par mai degrabă plictisiţi, însă sunt fascinată imediat de femeie. Are un chip înţelept şi bun, încadrat de un turban alb prins pe cap. Aspectul ei este tipic african şi pare relaxată. Se prezintă drept Joyce şi nu durează mult până când începe să ne povestească istoria ei.

JOYCE – DE LA O MAMĂ FĂRĂ ADĂPOST LA FEMEIE DE AFACERI DE SUCCES

— Provin dintr-o zonă rurală din Rift Valley. Soțul meu și cu mine aveam o casă mică și un hectar de pământ, unde creșteam vaci, capre, oi și găini. Duceam o viață grea, dar eram mulțumiți, cu cei cinci copii ai noștri – trei fete și doi băieți. Dar atunci, în 1992, au început mari tulburări. Suntem Kikuyu și pe atunci se ducea un război îngrozitor împotriva noastră. Timp de mai multe săptămâni s-a furat, atacat, violat și s-au ars bunuri. Peste tot domnea haosul. Panicată, mi-am luat copiii și am plecat, pentru a ajunge cumva la Nairobi. Mi-am pierdut soțul în această vânzoleală. Mulți au pățit așa. În timpul acestor confruntări au murit 7000 de oameni, iar 250000 au fugit care încotro. Mai întâi am trăit pe stradă cu copiii, în Nairobi. De la o zi la alta nu mai aveam ce mânca și nu cunoșteam pe nimeni. În primele săptămâni a trebuit să cerșim. Dar Dumnezeu a fost bun cu mine. După puțin timp am întâlnit-o pe Elisabeth, care fugise și ea din satul nostru. Lucra într-o pădure din apropiere și locuia, cu copiii ei, într-o cameră mai mare, unde ne-a primit și pe noi. Pădurea urma să fie tăiată și terenul folosit pentru agricultură. M-am oferit să muncesc, căci sunt o femeie de la fermă. Elisabeth mi-a făcut rost de o seceră de mână, o așa numită *panga*, și de un topor. În următoarele luni am prelucrat cu aceste unelte teritoriul din pădure. Am defrișat, în total, cu mâinile mele, aproape un hectar de teren, spune ea liniștită și zâmbind, într-o engleză modestă.

— Când această muncă s-a terminat, m-am interesat de alte posibilități. Am mers, ca mulți alții, din ușă în ușă și m-am oferit să spăl rufe. Ceream mai mulți bani, pentru că munceam repede și bine. La sfârșitul săptămânii câștigam cam 900 de șilingi. În această perioadă am cunoscut mulți oameni. Mi s-a spus mereu că trebuie să merg într-un anumit birou să mă rog și să mă plâng până când îmi vor da un mic teren pe care să lucrez, ca să-mi pot construi ceva al meu. Îmi spuneau că sunt muncitoare și sigur am perspective bune. Așa că am mers acolo și m-am plâns în fața lor,

iar și iar. Dumnezeu m-a ajutat, căci după câteva luni am primit un teren de 70 de metri pătrați, plus niște lemn și tablă. Împreună cu copiii mei am construit o casă cu două camere. Eram foarte fericiți și i-aș fi arătat cu bucurie casa și soțului meu, dar pe atunci nu aveam idee unde se află. Kenya este atât de mare încât este aproape imposibil să cauți pe cineva dacă nu știi unde.

Asta îmi amintește de propria mea istorie. Știu cât este de greu să vrei să găsești pe cineva în Kenya. Și eu îmi căutam pe atunci marea dragoste, în jumătate din Kenya, pe războinicul Samburu Lketinga, doar cu ajutorul unei fotografii. Zile în șir am mers cu autobuze publice prin toată țara, până când, în Maralal, în regiunea Samburu, nu am mai putut înainta. Acolo am mers pe jos mai multe zile cu fotografia lui în mână și întrebam pe toată lumea, care mă înțelegea numai pe jumătate, dacă știau unde se află acel bărbat. Da, fără puțin noroc și fără ajutorul lui Dumnezeu probabil că și viața mea ar fi decurs altfel, iar astăzi nu aș avea o fiică atât de fermecătoare, îmi trece prin cap.

În timp ce mă las dusă de gânduri, Joyce continuă cu povestea ei de viață:

— Am spălat în continuare rufe, iar într-o zi am auzit de Jamii Bora. Eram curioasă și am cerut explicații. Trebuia să pun deoparte cel puțin 50 de șilingi și să îndeplinesc toate criteriile. Am economisit din greu, și după un an și jumătate strânsesem 3.500 de șilingi, așa că am primit primul credit de 7.000 de șilingi. Mândră, am stat de vorbă cu copiii mei și am discutat cum să folosim acei bani, astfel încât să se înmulțească. Ei aveau mai multă școală decât mine. Eu am putut merge la școală doar câțiva ani, dar sunt foarte deșteaptă, spune ea râzând.

— Am hotărât să folosim o cameră a casei drept casă de ceai. Toți au fost încântați și ne-am strâns într-o singură cameră. Din credit am construit două mese și patru bănci. Am cumpărat praf de ceai, lapte și zahăr, precum și grăsime și puțin mălai pentru *chapati*. Am început foarte modest, oferind spre vânzare ceai și *ugali*, preparatul nostru tradițional din porumb, precum și lipii *chapati*. S-a dus vorba rapid că Joyce, femeia Kikuyu, gătește curat și bine. Am

mers în ghetouri și am oferit mâncarea și în fața școlilor. Curând aveam comenzi pentru cinci școli primare, unde puteam livra mâncarea. Dar îmi mai trebuiau bani pentru asta și am avut nevoie de un alt credit de 20.000 de șilingi. Afacerea a mers bine. Cine avea bani cumpăra de la mine *ugali* sau un *chapati*. După mai multe luni nu mai puteam transporta totul cu un autobuz public și de aceea am decis să cumpăr o mașină veche. Unul dintre fiii mei a făcut școala de șoferi și după vreo două luni economisisem destui bani cât să pot, cu dublarea, să iau un credit de 100.000 de șilingi. Nimic nu mă mai împiedica să-mi cumpăr o mașină.

Tot timpul trebuie să-mi amintesc că 1.000 de șilingi kenyeni înseamnă doar 10 euro. 1.000 de euro pentru o mașină ni se pare puțin nouă, dar pentru o femeie ca Joyce este vorba de foarte mulți bani. În timp ce povestește mai departe, încerc să simplific lucrurile în cap și șterg două zerouri de fiecare dată din sumele amintite, pentru a-mi putea imagina banii în euro.

Joyce continuă:

— Acum eram deja mai flexibilă și puteam conduce trei restaurante mici. Toți copiii, care între timp crescuseră și deveniseră adulți, m-au ajutat. Am reușit să angajez primii colaboratori. Toți munceam din greu, dar visele mele creșteau pe măsura realizărilor. Sistemul Jamii Bora este atât de minunat încât am vrut să construiesc și mai mult. Banii trebuiau investiți, altfel își pierdeau valoarea. Așa că am început să cumpăr terenuri mici și să construiesc pe ele colibe simple, pentru a le închiria. Așa că devenisem chiar și proprietară! spune ea plină de mândrie.

— Corinne, nu trebuie să uiți că în urmă cu câțiva ani pierdusem totul și trăiam cu cinci copii, fără soț, pe stradă! Și aveam mereu idei noi de afaceri. Odată, când era foarte cald în Nairobi, am lărgit oferta cu sucuri proaspete de fructe, care au fost foarte apreciate. Restaurantul principal mergea foarte bine și aș fi putut vinde mai mult dacă ar fi fost mai mare. M-am gândit mult timp și am ajuns la hotărârea să demolez totul și să construiesc o clădire nouă, cu trei etaje. Nu am putut face eu singură planurile, dar copiii mei m-au sprijinit cu cunoștințele lor de la școală.

Fiul meu mai mic m-a ajutat foarte mult. Cu noile planuri, am mers iar la Jamii Bora și am discutat ideea mea cu Ingrid. Pentru această întreprindere aveam nevoie de un credit de 1,5 milioane de șilingi (15.000 de euro). Închipuie-ți, Corinne, cât de mulți bani! Dar eram convinsă că va funcționa și că voi putea plăti totul înapoi. Nu mi-era frică. În fond, sunt inteligentă și pot încă să muncesc din greu, deși sunt destul de bătrână. Când restaurantul a fost gata, mai lipseau banii pentru amenajare. Așa că a trebuit să iau încă 500.000 de șilingi. În același timp am început să cresc găini. Știam să fac asta din tinerețe. Deja după șase săptămâni găinile crescuseră și puteau fi mâncate sau vândute. Am lărgit meniul din restaurant, iar banii curgeau. Am condus mai departe și micile mele localuri care vindeau mâncare în școli. Dar curând a venit o zi blestemată. În mai 2007, la cinci dimineața, restaurantul de trei etaje, construit din lemn, a ars complet. A fost un incendiu provocat! Eram șocată și am informat-o imediat pe Ingrid. Ea a anunțat poliția și un inspector de daune de la asigurări a preluat totul. Însă eu a trebuit să plătesc restul de credit de 70.000 de șilingi. Dar nu am renunțat. Am mers din nou la Jamii Bora și am explicat că acum am nevoie de 2 milioane de șilingi (20.000 de euro), pentru că vreau să construiesc o casă de piatră, care nu arde. Am primit chiar cu 100.000 mai mult, cel mai mare credit dat vreodată! Închipuie-ți, în câteva zile am putut să-mi deschid noul restaurant cu trei etaje, își încheie ea povestea, cu un chip strălucitor.

Această femeie, care stă liniștită și dreaptă pe scaunul din fața mea, are într-adevăr de ce să fie mândră. Nu a renunțat niciodată și în ciuda educației școlare precare a devenit, în câțiva ani, o femeie de afaceri desăvârșită.

La sfârșit îmi explică cu voce fermă și bucuroasă:

— Nu ne-am născut pentru a rămâne săraci. Dumnezeu nu-și dorește asta. Eu sunt un exemplu că oricine poate reuși. Am pierdut totul, dar am avut o voință puternică și am muncit din greu cu mâinile mele, iar azi am deja 62 de angajați, am șapte case și pot spune că în ultimii zece ani am devenit bogată. Și, la 64 de ani, încă

mai am planuri! Dumnezeu s-o binecuvânteze pe mama Ingrid și munca ei bună și să-i dea putere să poată ajuta încă mulți oameni din ghetouri dându-le credite, oameni pe care alte bănci nici măcar nu-i ascultă.

Sunt din nou mișcată de ceea ce am auzit. Această voință de a supraviețui, acest curaj și această încredere în sine sunt minunate. Astfel de oameni mă mișcă profund. Am simțit de la început că Joyce emană o forță și o energie speciale. Această femeie de 64 de ani este plină de viață.

La sfârșit o întreb de soțul ei, iar ea zâmbește și spune:

— Din 1999 trăiește din nou cu mine. Ne-am întâlnit întâmplător în Nairobi, ca prin minune, după șapte ani. Un an mai târziu am luat un credit și ne-am reînnoit căsătoria, cu o sărbătoare mare. Acum el are 76 de ani, iar eu îl susțin, pentru că este tatăl copiilor mei. Zâmbind, ea adaugă:

— Este bătrân și îl interesează doar să-și primească băutura!

La despărțire, Joyce mă invită în restaurantul ei nou, imediat ce va fi gata – o invitație pe care o accept cu plăcere.

În timpul următoarei noastre șederi la Nairobi, după cinci luni, totul este gata. Klaus și cu mine ne-am anunțat telefonic la Joyce și acum suntem în drum spre restaurantul ei. Sunt foarte curioasă cum arată localul ei nou, cu trei etaje.

Mergem cu mașina prin noua zonă industrială din Nairobi, care se află în apropiere de aeroport. În ghetoul alăturat se află restaurantul. Stăm deja de câteva ore între camioane care miros urât, care au aceeași destinație ca și noi. Camioanele se înșiră unul după altul. Nu se înaintează aproape deloc. Parcurgem câțiva kilometri în câteva ore. Joyce mă sună deja a doua oară pe mobil și întreabă unde suntem. Așteaptă deja de mult timp în fața localului, nerăbdătoare.

Lăsăm în sfârșit în urmă blocurile înalte și avem o perspectivă neîngrădită asupra ghetoului. Nu este atât de murdar și de înghesuit ca alte ghetouri. Trecem încet printr-o străduță îngustă și suntem priviți de niște chipuri serioase. Între numeroasele panouri cu reclame căutăm un restaurant cu numele Babylon. În fața unei clădiri

înalte o găsim pe Joyce, care ne face cu mâna. După ce coborâm din maşină, ea ne îmbrăţişează pe amândoi, bucuroasă, şi spune:

— Stau aici de dimineaţă şi vă aştept. Fiii mei au râs de mine şi au spus că doar îmi închipui vizita voastră şi că ar fi mai bine să mă întorc la treabă.

Ne cerem scuze pentru întârziere, în timp ce suntem salutaţi de doi dintre fiii ei. Unul este artist, celălalt electrician şi om de afaceri. Împreună, intrăm în local. Este incredibil ce a pus pe picioare această femeie delicată. Deşi deschiderea oficială are loc abia peste o săptămână, pot deja să văd cu ochii minţii ce sărbători vesele vor avea loc aici. Totul este amenajat frumos şi ordonat. Băncile sunt acoperite cu piele sintetică albastră. Pe fiecare masă se află o faţă de masă în carouri roşii şi albe, iar pereţii sunt pictaţi cu figuri vesele din desene animate. Într-un loc sunt Tom şi Jerry, în altul Obelix, care are în faţa burţii mari o tavă cu carne. În spatele barului recunosc un portret al lui Bob Marley. Mândră, Joyce povesteşte că toate picturile sunt realizate de fiul ei mai mic, care are talent artistic. Din diferite boxe se aude o muzică pop, dată tare. Instalaţia de sunet a fost montată de al doilea fiu, electricianul. Mai departe în spate se află o bucătărie mare, bine dotată, cu multe oale uriaşe.

Mi-ar plăcea să văd totul în funcţiune, dar Joyce trebuie să aştepte ultimul credit, pentru a putea începe cu o sărbătoare impresionantă şi o ofertă bogată de preparate. Sunt convinsă că va reuşi să facă din acest local din ghetou unul de succes.

Joyce ne conduce într-un spaţiu mic de luat masa, care aparţine tot „imperiului" ei. Două dintre nurori se ocupă de acest local. Este strâmt aici şi puţinele mese sunt ocupate. Gazda noastră îi roagă pe câţiva clienţi să se mute, pentru a ne face loc. Domneşte un mare du-te-vino, iar Joyce urmăreşte totul atentă, în timp ce discută cu noi.

Când vede cu câtă plăcere mănânc râde plină de mândrie şi spune:

— Sunteţi primii albi din restaurantul meu. Dar trebuie neapărat să mai veniţi o dată, când deschid localul mare, atunci o să am mai multe să vă ofer.

La despărțire, o îmbrățișez strâns pe Joyce. În timp ce îi privesc chipul un pic obosit, îi promit că povestea vieții și succesului ei va da curaj multor oameni din Europa. I se luminează toată fața și spune:

— Mulțumesc și mai vino pe aici!

Îmi propun să o vizitez pe Joyce și localul ei de câte ori voi mai veni în Nairobi.

Bernhard și John – șefii bandei

La Jamii Bora îmi sunt prezentați cei doi bărbați tineri care se jucau, plictisiți, cu telefoanele mobile. Mă îndrept mai întâi spre Bernhard, care stă chiar lângă mine. Încă nu-mi pot imagina ce istorie se află în spatele chipului său deschis.

Începe cu o voce liniștită:

— Mă numesc Bernhard și am 28 de ani. Am următoarele de spus: Jamii Bora a intrat în viața mea când nimeni în Kenya nu avea nevoie de mine, ca să nu mai zic că nu credea nimeni în mine. S-a întâmplat în timpul tulburărilor dramatice de după alegerile din 2007-2008, tulburări pentru care, în zona noastră, sunt și eu responsabil, împreună cu John. Trebuie să știi că mereu când sunt alegeri politicienii își caută oameni care să-i sprijine și să-i aleagă. În ghetoul Kibera trăiesc sute de mii de oameni, care pot fi mobilizați cu foarte puțini bani. Aici am susținut opoziția, pentru că facem parte din neamul Luo. Împreună cu banda noastră, am fost foarte activi timp de câteva săptămâni. În timpul alegerilor, pe care le urmăream la televizor, contam pe victorie. Totul indica asta! Ni se promisese că în cazul unei victorii vom căpăta slujbe. Aceasta a fost motivația bandei noastre de 213 oameni, care punea oamenii să voteze. În timp ce stăteam cu toții la televizor, în seara alegerilor, politicienii s-au purtat ciudat de sălbatic și de agitat și ne-am dat seama că am fost manipulați. Victoria noastră, pe care o credeam sigură, nu a avut loc, iar speranțele noastre s-au năruit.

Am urmărit numărarea voturilor până la trei dimineața și încă mai credeam că vom câștiga. Dar când s-a constatat că ne-au păcălit, am simțit o ură neîmblânzită, ne-am adunat spontan și am mărșăluit în direcția centrului. Tot ce ne stătea în cale a fost zdrobit și distrus. Am dat foc la cauciucuri și am blocat străzile.

El arată spre prietenul său.

— John era generalul bandei noastre și eu asistentul lui. Am distrus instalațiile de apă și transformatoarele pentru electricitate și ne-am îndreptat spre centrul orașului, unde se aflau secțiile de votare. Toată banda noastră a luptat împotriva poliției. Cinci dintre noi au fost împușcați. Când ne-am dat seama că nu vom putea intra în centru în noaptea aceea ne-am retras pentru discuții în ghetoul Kibera. Aici nu ne putea urmări și prinde nimeni. În zilele următoare, poliția nu a mai permis bărbaților tineri accesul în centru și, treptat, alimentele din ghetou s-au terminat. Nu mai aveam apă și curent electric. Chiar și bărbații tineri sufereau de foame, pentru că nu mai era nimic de organizat. De foame și de ură, într-o zi am hotărât să atacăm piața mare, unde mulți Kikuyu aveau standuri cu legume și fructe și unde vindeau pește și carne. Standurile erau construite din lemn. Planul era să vandalizăm totul și apoi să dăm foc locului, pentru ca mai târziu să luăm în posesie terenul mare, pe care să devenim proprietari. Eram convinși să asta era pedeapsa dreaptă pentru Kikuyu și pentru alegerile falsificate. Noaptea, am atacat cu toată banda. Eram înarmați cu *panga* și pietre. Dar piața era păzită de Masai curajoși, care erau bine înarmați și care puteau lupta incredibil de bine. Am încercat să luăm locul cu asalt, dar fără succes. Nici în ziua următoare nu am reușit nimic. În a treia zi am luptat foarte dur și am dat foc pe o latură. Prin flăcări, am reușit să intrăm și am vandalizat ce am putut, înainte să ardă totul. Am hotărât să împărțim între noi terenul liber și să instalăm colibe. Dar nu aveam bani și în plus trebuia să ne ascundem de poliție. Într-o zi m-a abordat Andrew de la Jamii Bora. Mai întâi nici nu am vrut să-l ascult. Dar el venea aproape zilnic și mi-a spus: „Ascultă, Bernhard, te cunosc bine. Și eu m-am născut în Kibera și pot să-ți spun un singur lucru: ce faceți

voi este rău și periculos. Furați de la oameni și le distrugeți viața. Asta nu va mai merge multă vreme și veți fi împușcați. Pot să vă ofer ceva mai bun. Veniți la Jamii Bora unde veți primi mâncare și veți împărți alimente la voi în Kibera. Cunoașteți zona asta și oamenii se tem de voi, și tocmai de aceea sunteți singurii care pot intra fără griji în ghetou. Nici poliția, nici Crucea Roșie nu pot să-i ajute pe acești oameni înfometați, pentru că se tem să intre acolo. Iar pentru voi asta ar fi o mare șansă!"

Eram încă neîncrezător, dar i-am promis să mă gândesc, căci bărbatul de la Jamii Bora era Luo, ca noi, și voia doar să împartă alimente, pentru ca femeile și copiii să aibă ceva de mâncare. John nu a vrut să se implice la început. M-a prevenit să nu părăsesc banda, căci ar putea fi o capcană și aș putea fi ucis. Dar asta poate povesti chiar el, încheie Bernhard relatarea sa.

Curioasă, mă îndrept spre John. Este ceva mai scund decât Bernhard și pare mai tăcut. Pe cap are o căciuliță în alb și negru. Ochii lui au ceva asiatic și în primul moment mi se pare straniu. Dar când începe să vorbească sunt surprinsă de cât de blândă și moale îi este vocea.

— Mă numesc John și am 32 de ani. Înainte de a afla de Jamii Bora, viața noastră nu era deloc simplă. Din 1995 până în 2008 am fost generalul uneia dintre cele mai de temut și mai dure bande din Kibera. În acești 13 ani am dus o viață îngrozitoare. În tot acest timp nu mi-am vizitat mama. Închipuie-ți că eu, ca ultim născut, trebuia să am grijă de mama mea! Trăiam doar noaptea și nu știam niciodată ce ne rezervă viitorul. Noi, bărbații tineri din ghetou, voiam să distrugem cât mai multe lucruri pentru că eram frustrați. Eram cu adevărat periculoși și aproape toate distrugerile au fost provocate de banda noastră. Eu eram șeful. Corinne, îți spun, nu este simplu să conduci 213 criminali și să îi faci să te respecte. Toți luau droguri și era aproape imposibil să controlezi atâta violență. Când Andrew de la Jamii Bora a venit la mine, în aprilie 2008, și-a pus viața în pericol. La început nici nu voiam să-l ascult, dar el nu a renunțat. Nimic nu-l speria. Foarte bine! Astăzi mă gândesc că a fost pur și simplu planul lui Dumnezeu.

Deşi eram încă neîncrezător, Jamii Bora a intrat treptat în viaţa mea. După ce Andrew ne-a explicat lui Bernhard şi mie că are nevoie de ajutorul nostru pentru a repartiza alimente în Kibera, am hotărât, după mai multe discuţii, să participăm, dar numai pentru că ăsta era singurul mod de a primi o slujbă. Dar când, după câteva săptămâni, au venit la noi aceiaşi oameni şi ne-au explicat că vor să ajute la reconstruirea pieţei, oamenii din banda noastră au simţit ură, căci noi cuceriserăm piaţa aia. Cinci dintre oamenii mei au fost ucişi acolo. Noi eram proprietarii!

Vocea lui John devine mai sonoră, iar ochii lui asiatici mă privesc cu răceală. În acest moment îmi pot închipui cu claritate cât a fost de brutal înainte.

El relatează mai departe:

— Am discutat iar foarte mult şi am purtat tratative până când ei mi-au promis că ne vor integra în piaţă. I-au informat pe foştii proprietari şi pe cei responsabili şi în cele din urmă am găsit o soluţie.

Interesată, îi întreb pe amândoi cum a fost posibil să se lase atât de repede de droguri.

John mă priveşte foarte intens şi răspunde:

— Fii atentă, Corinne, eu eram foarte grosolan şi lumea se temea de mine. Dacă vrei să conduci o bandă atât de mult timp trebuie să fii mereu un model pentru ceilalţi. Luam droguri când alţii nici nu auziseră de aşa ceva. Când îmi făceam injecţii cu heroină, ceilalţi abia începeau cu marijuana. Există doar două reguli. Pentru a fi respectat trebuie să fii un model, un lider, şi să acţionezi mereu mai dur decât ceilalţi. Şi trebuie să le câştigi încrederea. Am administrat banii bandei şi i-am împărţit mereu echitabil, tuturor. Mulţi lideri de bandă fac greşeala de a fugi cu banii. Aceştia nu au nicio şansă. După ce au trecut tulburările, am mers la Jamii Bora. Cu Andrew am discutat cum putem ajunge la bani. El ne-a explicat sistemul cu garantarea reciprocă. Firește, a vorbit numai cu mine şi cu Bernhard. Nu putea vorbi cu grupul. Dar nu e mereu la fel? Când vrei ceva trebuie să vorbeşti mereu cu şefii, miniştrii sau chiar cu preşedinţii, spune el zâmbind,

înainte de a povesti mai departe. Tot nu aveam cu adevărat încredere în Andrew. Era foarte greu pentru mine să merg în biroul lui. Putea fi o capcană şi aş fi pierdut respectul bandei mele. Dacă nu ar fi funcţionat, aş fi fost un nimeni. Dar Andrew nu m-a lăsat în pace şi, în cele din urmă, din banda noastră au luat naştere trei grupuri independente de câte cinci oameni. Fiecare a garantat, în cadrul grupului, pentru ceilalţi. Deşi nu aveam complet încredere în tot ce se întâmpla, fiecare a reuşit să economisească 5.000 de şilingi. În sfârşit, am mers cu toţii la Jamii Bora. Şi, într-adevăr, ei ne-au dat fiecăruia dintre noi 10.000 de şilingi! Deodată aveam 50.000 de şilingi. Era incredibil!

Pot să-mi imaginez ce efect trebuie să fi avut asupra tinerilor faptul că aveau în mână, pentru prima dată în viaţă, aproape 500 de euro. John povesteşte mai departe:

— Mai întâi am mers cu o maşină la barul nostru. Le-am spus băieţilor: „Oameni buni, acum sărbătorim!" Bernhard era deja în bar când Andrew a venit la noi şi ne-a explicat clar că aceşti bani sunt gândiţi pentru o afacere şi nu pentru bere şi droguri. Iar eu am replicat: „Nu ne interesează. Am economisit şi acum am primit dublul sumei, restul este problema ta!" Atunci Andrew a spus că fiecare dintre noi va primi 20.000 de şilingi dacă vom plăti banii înapoi. Nu înţeleg de ce, dar după aia toţi aveau în cap doar cei 20.000 de şilingi! Cei 10.000 din buzunar erau deodată prea puţini şi, în orice caz, cu dublul acestei sume se poate bea şi mai bine. Ne-am gândit imediat cum ne-am putea plasa banii astfel încât să ajungem cât mai repede la 20.000. Ne înnebunea complet gândul. Firește, iniţial voiam doar banii, nu să muncim cu adevărat. Am discutat în grup şi am hotărât să confecţionăm cufere de metal. Oricine are nevoie de ele în colibe. Se închid bine, iar hainele sau alimentele sunt protejate astfel de ploaie. Aşa că am cumpărat cu banii materialele şi am început munca. Doar 36 de membri ai bandei noastre au îndrăznit să participe. Ceilalţi încă se temeau că vor fi împuşcaţi de poliţie din cauza faptelor lor sau pur şi simplu nu voiau să se lase de droguri. Când apăream împreună, chiar şi grupul nostru mic inspira încă spaimă

şi teroare. Nimeni nu credea că vrem cu adevărat să muncim. Corinne, crede-mă, chiar nu era uşor pentru cineva să aibă încredere în noi, căci ce făcusem era atât de rău încât nici nu se poate vorbi despre asta. Nu se mai poate repara ce s-a întâmplat, atât de brutali eram. Chipurile noastre nu erau la acel moment atât de luminoase ca azi. Trecuse prea puţin timp. Dar munceam cu hărnicie şi realizam un cufăr după altul şi vindeam fiecare cufăr cu 1.500 de şilingi. Din aprilie 2008, am construit o adevărată afacere. Eu însumi nu mă recunoşteam când mă priveam în oglindă. Ridurile şi cearcănele îmi dispăruseră. Nici poliţistul zonei, care ne cunoştea şi ştia cât de răi fuseserăm, nu putea înţelege cum de ne schimbasem în bine. Am vorbit deschis cu el. Mulţi oameni nu voiau să creadă că datorăm acest lucru companiei Jamii Bora. Ei bine, astăzi suntem oameni de afaceri cinstiţi! În august am reuşit să plătim înapoi creditele primite în aprilie şi atunci am primit într-adevăr 20.000 de şilingi! Cu asta a dispărut şi ultimul rest de neîncredere. Închipuie-ţi, astăzi Bernhard şi cu mine avem fiecare un credit de 150.000 de şilingi (1.500 de euro), căci mulţi oameni ne dau comenzi. Construim pubele de tablă şi burlane de scurgere a apei, iar afacerea merge bine. Da, pot să spun că sunt fericit. Am căutat-o chiar şi pe fosta mea prietenă şi am găsit-o. În 2004 mi-a dăruit un fiu. Mi-au trebuit trei luni ca s-o conving că am devenit un alt om, înainte să fim din nou împreună. Între timp, ni s-a mai născut o fetiţă. În iulie 2008, adică la patru luni după ce am ajuns la Jamii Bora, mi-am vizitat din nou mama, după 13 ani. Pentru ea a fost extrem de greu când şi-a pierdut mezinul. Doar din ziare şi de la jurnalişti afla cât de rău este fiul ei. I s-a profeţit că mă va mai vedea doar mort. Aşa că era nemaipomenit de fericită că mă întorsesem. I-am mărturisit totul şi a plâns trei zile. Apoi am început să-i povestesc despre Jamii Bora şi ea a spus imediat: „John, arată-mi pe acest Jamii Bora. Vreau să-l cunosc. Are o influenţă atât de bună asupra ta!"

Toţi cei de faţă râd când John povesteşte această anecdotă.

Îl întreb dacă relaţia cu mama este mai bună acum şi el răspunde imdiat:

— Da, firește, astăzi o sun zilnic pe mama. Nu se mai poate fără cel puțin un telefon pe zi. Mama este foarte mândră de mine! Pot să spun că Jamii Bora nu doar mi-a schimbat viața, ci mi-a și salvat-o!

La sfârșit aș vrea să știu de la John dacă nu se teme că va recidiva. Râde și spune energic:

— Nu, imposibil! Azi sunt fericit, pe atunci acest cuvânt nu exista pentru mine. Locuiesc în apropiere de Kibera și când vin acasă cineva îmi spune tati. Asta este fericirea absolută!

John tocmai și-a încheiat ultima frază când observ o ușoară neliniște în cameră. A intrat Ingrid Munro, femeia care a pus totul pe roate și care este numită de către toți, cu drag, mama Ingrid. Are un aspect uimitor de modest. Părul lung și alb este prins pe ceafă și îi pune în evidență ochii limpezi, treji și albaștri. Imediat după ce ne salutăm ea începe să relateze, cu o voce ușor răgușită, despre timpurile de început. Povestește relaxată și cu multe anecdote care, în ciuda tragismului pe care-l ascund, ne fac să râdem. Astfel, suedeza ne spune că la 69 de ani ar fi trebuit să fie la pensie, dar fostele cerșetoare nu o lasă să se odihnească și sunt de părere că „O mamă nu poate ieși la pensie, ce ne facem fără Ingrid?"

— Dar între timp am construit această organizație, astfel încât mulți oameni tineri îmi pot îndeplini munca. Nu mai este ca la început, când eram numite „clubul cerșetoarelor". Totul a început cu 50 de femei de pe stradă. La început primeam eu personal banii și seara, în pat, scriam și notam totul, zâmbește Ingrid.

— Da, aceste femei formează nucleul marii instituții de microfinanțare de azi din Kenya și probabil cea mai cunoscută de acest fel din lume. Lor trebuie să le mulțumim, nu mie, căci ele au muncit pentru asta. Eu doar am arătat drumul, le-am motivat și le-am însoțit. Nu ne-am temut niciodată de probleme sau de munca grea, chiar dacă mulți ne considerau nebune. La noi primesc credit și hoții, prostituatele și cerșetorii, căci toți sunt oameni, trebuie să hrănească copii și au dreptul să iasă din sărăcie. Nu sunt așa pentru că au vrut asta. Nimeni nu se naște hoț sau prostituată. Toți vor să supraviețuiască, ca acești doi tineri,

John şi Bernhard. Erau adevăraţi huligani, iar azi sunt cetăţeni minunaţi. Dar începuturile au fost grele şi ne mergea prost. Multe dintre femei erau deseori bete şi când trebuia discutat ceva vorbeau toate în acelaşi timp, nedisciplinat. Da, le cunosc pe fiecare personal şi am trăit multe împreună cu ele, spune Ingrid şi râde.

— Dar motivul pentru care am venit, de fapt, în contact cu aceste femei a fost un băieţel de 7 ani de pe stradă. A venit grav rănit la mine şi la soţul meu. A rămas cu noi şi l-am adoptat. Dar se întorcea mereu pe stradă, pentru că voia să-l caute pe fratele lui mai mic. Astfel, m-am întâlnit deseori cu femeile de pe stradă. Le-am cunoscut treptat, dar era greu să ai acces la ele şi să le câştigi încrederea. Fără acest băiat nu aş fi reuşit niciodată. Abia după mai mulţi ani i-am găsit fratele, care fusese trimis la puşcărie la numai 4 ani, incredibil! A început un proces îndelungat, până când a fost eliberat şi l-am putut adopta şi pe el. Acest băiat era incredibil de recunoscător că a căpătat o mamă, după toţi anii de închisoare. Căci fiecare copil îşi doreşte o mamă, indiferent dacă ea este albă, neagră, slabă sau grasă. Principalul este să aibă o mamă care îl poate iubi, încheie Ingrid scurta ei povestire, înainte să-şi ia rămas bun de la noi pentru că trebuie să cerceteze un alt proiect Jamii Bora, peste câteva ore.

Îi mulţumesc din inimă acestei femei generoase, care, în opinia mea, ar merita să primească premiul Nobel.

Kaputiei Town – o minune africană

Suntem în drum spre Kaputiei Town, o mică aşezare unică. Acolo locuiesc foste cerşetoare, femei de pe stradă, prostituate sau pur şi simplu oameni foarte săraci, din diferite ghetouri. Cel mai minunat lucru este că toţi au reuşit să scape de sărăcie şi azi îşi pot permite o casă proprie, de 50 de metri pătraţi, cu trei camere, cu baie, apă curentă şi electricitate. Din nou, această poveste pare un basm şi sunt curioasă ce voi vedea acolo.

Când lăsăm în urmă Nairobi, peisajul devine mai larg, mai deschis şi mai frumos. Mergem în direcţia regiunii Masai. Văd deja primii păstori care traversează ţara cu turmele lor de vaci. Inima mi se deschide şi simt că Africa e în mine. Trecem cu maşina pe lângă sute de cămile. N-am văzut niciodată atât de multe la un loc. Contrastul cu agitaţia din Nairobi, la care am fost expusă timp de câteva săptămâni, îmi prinde extrem de bine. În depărtare străluceşte acoperişul plat, acoperit de zăpadă, al muntelui Kilimandjaro. Când îl văd, mi se umezesc palmele şi inima începe să-mi bată mai repede. Involuntar, mă gândesc la anul 2003, când am urcat pe acest munte. Când îl văd atât de maiestuos în faţa mea, aproape că nu-mi vine să cred că am fost acolo sus. Nu voi uita niciodată acea aventură. Dar efortul a fost foarte intens. A fost, de altfel, şi singura dată în viaţa mea când m-am întrebat, în timpul urcuşului, de ce fac una ca asta. Fireşte că după câteva zile eram mândră de realizarea mea. În plus, această experienţă mă ajută mereu să fac faţă altor provocări, de pildă celor din timpul drumeţiei prin semideşertul din nordul Namibiei.

Gândurile îmi sunt întrerupte când, după două ore, părăsim strada şi maşina începe să salte pe un drum prăfos. De jur-împrejur se văd doar ierburi. De aici şi până la nou construita aşezare Kaputiei Town suntem învăluiţi într-un nor de praf. Curând văd primele case. Casele de cărămidă se înşiră unele după altele şi sunt prevăzute, toate, cu acoperişuri de şindrilă.

Când cobor din maşină suflă un vânt puternic şi cald. Suntem aşteptaţi de câteva femei, care ne îmbrăţişează pe toţi în timp ce se prezintă. Un bărbat Masai ne salută şi el. Este greu să înţelegem totul, căci vântul duce cuvintele departe şi nu pot să-mi ţin urechea direct în faţa lui Mzee, cum sunt numite aici persoanele în vârstă respectate. Din câte pot să-mi dau seama, bărbatul este un fel de conducător. Are haine gri, iar o pălărie verde îi încadrează chipul nobil şi frumos. Ochii mă privesc liniştiţi şi plini de interes, în timp ce-mi arată cu toiagul în diferite direcţii. Îmi explică:

— Acolo va fi administraţia, mai departe sus este ţeava pentru apă şi acolo în spate se află şcoala primară.

După o scurtă pauză continuă:

— Aici trăiesc deja 150 de familii, în total 600 de oameni. Când toate casele şi toată infrastructura vor fi gata, aici vor locui 2 000 de familii.

În timpul relatării sale mă salută o femeie Masai. Poartă bijuterii de gât tradiţionale şi câteva brăţări, precum şi o pânză colorată peste umeri. Femeile prezente ascultă cu atenţie şi domneşte o atmosferă plăcută. Toţi cei de aici provin din grupuri etnice diferite şi trăiesc împreună ca o mare familie. Pentru locuitori, străinii care se interesează de comunitatea lor par să fie o variaţie binevenită, căci ei sunt mândri că pot locui aici.

Aflu că trebuie îndeplinite anumite criterii înainte ca ei să fie luaţi în considerare pentru a primi o casă. Toţi trebuie să provină din ghetouri şi să fie în stare să plătească înapoi creditele, din propriile venituri. În plus, trebuie să economisească ceva capital propriu. O casă cu trei camere, cu toaletă şi duş, apă curentă şi câteva ore de electricitate pe zi costă, nemobilată, 150.000 de şilingi, adică aproximativ 1.500 de euro. Este foarte ieftină, dar pentru aceşti oameni înseamnă că trebuie să economisească în mod disciplinat. Pentru credit se cer şi anumite dobânzi şi el trebuie plătit în 10 sau 15 ani. Când îmi amintesc de poveştile în care femeile aveau nevoie de un an şi jumătate pentru a strânge 35 de euro sunt foarte curioasă să aflu cum au reuşit aceşti foşti cerşetori şi aceste femei de pe stradă. Pe de altă parte, cei care în ghetouri aveau un acoperiş deasupra capului trebuiau să plătească chirie proprietarilor, iar coliba de tablă nu avea să le aparţină niciodată. În plus, se ştie că preţul pe metru pătrat este uneori mai mare în ghetouri decât în alte zone de locuit.

Trei peşti – piatra de temelie pentru casa lui Claris

Mi se spune să vizitez magazinul lui Claris. Ea face parte încă de la început din proiectul care a fost iniţiat pe vremuri cu 50 de

cerşetoare. Claris este o femeie corpolentă şi are, după estimările mele, în jur de 50 de ani. Are un chip rotund, cu păr creţ şi scurt, şi ochi destul de duri, în care se oglindeşte o viaţă grea, plină de dificultăţi. Magazinul ei provizoriu se află într-o locuinţă, căci supermarketul planificat nu este construit încă. Ea vinde în camera din faţă, iar cea din spate este folosită ca depozit. Magazinul este bine aprovizionat cu marfă. În spatele tejghelei de lemn se află un raft cu pastă de dinţi Colgate, periuţe de dinţi, diferite săpunuri, vaselină, deodorante şi detergent, şi există chiar şi tampoane pentru femeile moderne. În raftul de alături sunt ordonate sticle de ulei, pachete cu mălai, orez, biscuiţi şi chibrituri, în cantităţi mari. În faţa tejghelei văd şi miros peşti mici uscaţi într-un sac de iută, pe care stă o conservă goală, care serveşte drept unitate de măsură. Alături se află fasole, roşii, ceapă şi cartofi. Varza se află în partea din spate a magazinului, unde este mai răcoare.

Îmi amintesc, desigur, de vremea petrecută în Barsaloi. În timpul celor patru ani petrecuţi la Samburu amenajasem şi eu un magazin. Pe atunci era primul şi singurul magazin din zonă şi vindeam lucruri asemănătoare celor de la Claris. Zilnic trebuia să cântăresc cu mâna sute de kilograme de mălai şi de zahăr, căci marfa nu era împachetată, cum este azi. Periuţe şi pastă de dinţi nu aveam, căci la Samburu dinţii se curăţă cu un beţişor special. Dinţii lor uimitor de albi sunt astfel datorită acestui tip de îngrijire. Iar femeile din Barsaloi nu ar fi avut ce face cu tampoanele. Dar azi probabil lucrurile stau altfel.

Claris explică, mândră:

— Azi fiii mei şi cu mine trăim bine din această afacere. Îi datorez totul lui Ingrid. După 15 ani petrecuţi pe stradă, ea m-a motivat să economisesc bani pentru ca mai târziu să-mi poată da un mic credit. A crezut mereu în mine. Am început singură prima mea afacere, cu trei peşti prăjiţi, pe care i-am tăiat bucăţi mici şi i-am vândut. Şi uite ce am realizat între timp!

Cu o mişcare largă a braţului, îmi arată magazinul şi completează:

— Şi asta nu este deloc totul. Sunt foarte fericită şi am o casă splendidă, pe care o să ţi-o arăt acum. Acolo îţi voi povesti cum am cunoscut-o pe mama Ingrid şi ce s-a întâmplat după aceea.

Casa ei este frumoasă şi curată, cu mobilă tapiţată, o masă cu scaune şi o vitrină de lemn. Toate obiectele sunt împodobite cu mileuri croşetate mici, albe sau roz. Ne aşezăm în sufragerie. Mzee stă în faţa mea. Femeile cântă, bat din palme şi laudă Jamii Bora, după care Claris începe să povestească:

— Corinne, eram căsătorită cu un bărbat care m-a alungat pentru că îi năşteam doar băieţi. Cinci băieţi era prea mult. Băieţii nu aduc un preţ de nuntă, ei doar costă. M-a alungat din casă cu tot cu copii şi am ajuns în Nairobi. El s-a căsătorit cu o femeie tânără. Pe atunci mi-am zis: „Claris, acum poţi să şi mori, atât de îngrozitoare este viaţa pe stradă." Eram cam 50 de femei care ne luptam pentru supravieţuire pe străzi, toate cu copii, şi asta a durat mulţi ani. Într-o zi a venit o femeie albă, Ingrid, şi ne-a dat bani. O dată 50 de şilingi, altă dată 100. De fiecare dată când ne vizita eram bucuroase, căci asta însemna bani, iar banii însemnau mâncare. Era însoţită mereu de un mic copil de pe stradă, adoptat, căruia îi era dor de prietenii lui. Datorită acestui copil am venit în contact cu ea. Pe atunci, niciuna dintre noi, cerşetoarele, nu înţelegeam engleză, era important doar că ea ne dădea bani. După mai multe săptămâni a apărut cu altă femeie care traducea pentru noi în kiswahili. Ingrid a explicat că nu se mai poate continua aşa. Ne dădea bani luni, iar miercuri nu mai aveam nimic. Într-o zi se va întoarce în ţară şi atunci nu va mai veni nimeni să aibă grijă de noi. Trebuia neapărat să ne schimbăm viaţa. I-am răspuns: „Cum să ne schimbăm viaţa, când nu avem nimic? Nu avem bani. Nu avem casă. Nu avem nimic în afară de strada pe care stăm şi unde putem cere oamenilor să ne dea nişte bani, câţiva şilingi!" Dar Ingrid era convinsă că există o cale de a renunţa la stradă. A zis că se va gândi la asta. După un timp ne-a explicat că avea să vină un camion care urma să ne ducă în Soweto. „În Soweto?", am întrebat noi. „Unde este Soweto şi ce să facem acolo, dacă nu există case?" Iar ea a răspuns: „Nu aveţi de ales, guvernul nu vă va

mai tolera mult timp pe stradă. Va veni o vizită la nivel înalt la Nairobi şi nu vrea să mai vadă cerşetori. Cine nu pleacă de bună voie este trimis în puşcărie. Veţi locui toate într-un cort." Dar noi, mamele de pe stradă, eram neîncrezătoare şi ne-am gândit că poate vrea să ne înece în râu. Camionul a venit într-adevăr şi ni s-a spus că ajungem la închisoare dacă nu ne urcăm. În Soweto am locuit toate împreună cu copiii într-un cort mare, alb. Dar trebuie să ştii că veneam de pe stradă, aşa că toate eram foarte grosolane şi nedisciplinate. Ne certam şi ne băteam sub ochii copiilor noştri. După aproximativ două săptămâni, Ingrid a decis că nu mai poate continua aşa. A găsit pentru fiecare dintre noi un adăpost. Am primit colibe şi fiecare aveam un pat şi o pătură. Dar ea a spus că şi noi trebuie să întreprindem ceva. „Fiecare dintre voi are cu siguranţă o posibilitate, un talent, prin care poate câştiga bani", era convinsă Ingrid. I-am spus: „Vin din zona lacului Victoria şi ştiu totul despre peşti." Mi-a dat nişte bani şi am început cu primii trei peşti prăjiţi. Ingrid mi-a cerut să pun deoparte zilnic nişte bani şi i-i dau la sfârşitul săptămânii, ca să-i păstreze ea. Dacă voi putea face asta un timp, cu consecvenţă, ea îmi va da dublul sumei. Nu am crezut asta, dar am strâns bani, deşi era foarte greu ca din puţinul câştigat să pun ceva deoparte. După un an strânsesem 1.000 de şilingi şi am primit dublul sumei. Eram incredibil de fericită. Am cumpărat mai mulţi peşti şi i-am prăjit. Copiii mei aveau în sfârşit destul *ugali* de mâncare. După un alt an pusesem deja deoparte 2.000 de şilingi şi am primit pentru ei 5.000, iar ceva mai târziu am putut primi un credit de 10.000 de şilingi. Corinne, îţi spun, mi s-a părut un vis să am aşa mulţi bani în mână. Sigur că trebuia să plătesc înapoi mai mult, dar datorită ofertei mai mari banii veneau mai repede înapoi. Mi-a venit ideea să construiesc un magazin, şi cu următorul credit am închiriat şi am amenajat o tarabă la piaţă. Afacerea a mers bine şi veneau din ce în ce mai mulţi oameni să vorbească cu mine despre secretul succesului meu. Am dat interviuri şi mi-am povestit viaţa. Dar ceva nu i-a mai plăcut proprietarului magazinului şi, brusc, m-a alungat de acolo. Era probabil invidios şi credea că voi face

mulți bani. Așa că am prăjit și am vândut iar pești pe stradă, dar voiam mai mult și mă rugam: „Doamne Dumnezeule, te rog, ajută-mă să capăt propria mea casă și să am propriul meu magazin. Te rog, Doamne, n-o uita pe Claris!" Într-adevăr, am reușit până la treapta de credit de 150.000 de șilingi (1.500 de euro). Așa că am putut cumpăra patru terenuri mici, cu căsuțe de piatră. Cu următorul credit am amenajat în două căsuțe un mic restaurant de pește, cu *ugali*, legume și sucuri. Azi unul dintre fiii mei conduce acest restaurant, căci este manager. Un alt fiu a deschis un magazin de telefoane mobile, iar pe alt băiat l-am trimis la un curs de croitorie. Al cincilea fiu se ocupă, la piață, de o agenție de forță de muncă pentru femei de serviciu. Nici copiii mei, nici eu nu am mers la școală și totuși toți suntem astăzi oameni de afaceri de succes. Da, așa am putut, în decursul ultimilor zece ani, să primesc din ce în ce mai mulți bani până când, în sfârșit, mi-am putut permite să cumpăr această casă, spune ea cu mândrie. Băiatul care a devenit croitor lucrează azi la mine în magazin. Când are timp dă lecții de croitorie în atelier. Vrem să oferim și altora ceva din norocul nostru. Crede-mă, Corinne, când merg azi în locurile de unde am venit, oamenii mă salută cu respect și se întreabă: „Ce s-a întâmplat cu Claris?" Ei nu înțeleg cum am putut deveni așa bogată. Nici eu nu înțeleg și mă gândesc uneori dacă sunt eu cu adevărat, Claris de pe stradă?

Râde din toată inima și râdem și noi împreună cu ea.

Este într-adevăr o poveste incredibilă, care, datorită modului nostim de a istorisi al lui Claris, ne dechide inima. Curajul ei este realmente contagios. Ea adaugă:

— Când merg la oamenii aceștia de la țară, îi invit să bea ceai cu mine. Vin toți și în timp ce le explic în detaliu toată povestea, ei mă tratează de parcă aș fi o ministreasă!

Din nou râdem cu toții din inimă.

— Unii călătoresc chiar până aici pentru a vedea cu ochii lor casa mea mare, pentru că altfel nu cred. Se miră de mobila mea, iar eu stau aici și le spun: „Da, oameni buni, asta este casa mea – casa pe care am construit-o fără bărbat! Casa lui Claris!"

Mzee dă din cap şi râde, în timp ce toate femeile încep să bată din palme.

— Am încercat să motivez cât mai mulţi oameni de la lacul Victoria să vină la Jamii Bora. Dar sediul este prea departe pentru mulţi dintre ei. Aşa că am vorbit cu Ingrid, şi acum există şi acolo o filială Jamii Bora – iar asta datorită mie! Sunt foarte fericită, uneori călătoresc acolo şi le povestesc din nou istoria mea, pentru a face curaj şi altora. Este minunat ce am putut face cu viaţa mea datorită acestei organizaţii. Nici măcar fiilor mei nu le vine să creadă uneori şi se roagă, în continuare, ca Dumnezeu să aibă grijă de noi. La sfârşit mai vreau să spun un singur lucru: vreau şi eu ca de acum înainte să ajut şi să dăruiesc. Când văd acasă, în Rift Valley, copii sau bătrâni înfometaţi le dau mălai, căci nu am uitat niciodată timpurile în care trebuia să fac economii. În acest fel îi mulţumesc lui Dumnezeu că eu, Claris, am reuşit să plec de pe stradă. Şi încă ceva: dacă soţul meu nu m-ar fi alungat de acasă, nu aş fi avut niciodată această experienţă extraordinară. Sunt bogată şi toţi copiii mei au ajuns cineva. Pot să spun că sunt fericită. Dumnezeu s-o binecuvânteze pe mama Ingrid şi Jamii Bora, ca să ajute şi mai mulţi oameni.

Cântând şi bătând din palme cu bucurie, toate ne însoţesc spre casa unei alte partenere de interviu.

Cum s-a lăsat Jane de prostituţie

Jane are un tricou roşu de sport peste fustă, iar părul des îi creşte în toate direcţiile. Este tânără, iar zâmbetul ei este deschis şi porneşte din inimă. Peste frunte se întinde, până la şaua nasului, o cicatrice. Când nu vorbeşte, cicatricea este foarte vizibilă. Dar când începe să povestească ceva, cu ochii strălucitori şi cu un râs debordant, cicatricea nu prea se mai vede. Casa lui Jane seamănă cu cea a lui Claris, doar amenajarea iese mai mult în evidenţă. Culoarea roz este omniprezentă. Peste tot pe mobilă se

află păturici roz, iar pe pereți atârnă pânze brodate cu alb. Într-un colț se află o mașină de cusut modernă.

Toți ne așezăm pe scaune tapițate în jurul mesei și ascultăm povestea lui Jane. Sunt uimită de cât de deschis vorbesc femeile despre viața lor. Nici măcar prezența bătrânului Mzee Masai nu le împiedică. Se pare că aici nimeni nu are de ce să se rușineze.

Jane începe:

— La 18 ani m-am căsătorit în mod tradițional în Nakuru. La 19 ani am născut primul copil – o fetiță. După un an am rămas din nou însărcinată. La un moment dat am fost chemată la mama mea, care era grav bolnavă și avea nevoie de ajutor la muncă. Am adus pe lume al doilea copil la ea acasă, iar după o săptămână mama a murit. A trebuit să organizez înmormântarea înainte să mă pot întoarce înapoi acasă, la soțul meu, cu cei doi copii. Când am intrat în casă, am avut parte de un șoc imens. Soțul meu se căsătorise, în absența mea, cu altă femeie, și o adusese în casă. Am încercat să mă înțeleg cu a doua soție, dar ea s-a purtat urât cu mine și cu copiii mei. După o lună și jumătate mi-am luat bebelușul și fetița și am plecat la Nairobi, unde am ajuns în ghetoul Mathare. Bineînțeles că având doi copii mici nu am putut găsi nicio slujbă. Nimeni nu voia să-mi dea de lucru și de aceea nu mi-a rămas altceva de făcut decât să-mi vând corpul. Multe mame tinere sunt constrânse să supraviețuiască în felul acesta. M-am alăturat unui grup de 205 femei și am fondat o afacere cu sex bine organizată, pentru a ne hrăni copiii. Am trăit cu alte cinci femei într-o colibă și ne-am sprijinit unele pe altele. Viața aceea nu era ușoară, dar măcar câștigam ceva. Am muncit așa din 1995 până în 1998, chiar și când am rămas însărcinată. Fără muncă nu există mâncare. În 1998, Jamii Bora a deschis o filială în ghetoul Mathare, și într-o zi a venit la noi o motivatoare și ne-a povestit despre organizație. Ea susținea că, dacă avem puțină voință, ne putem schimba situația. Dar noi nu am acceptat-o și în perioada următoare am evitat să vorbim cu ea. Însă ea era foarte încăpățânată și nu a renunțat. Ne lăuda mereu că suntem mame bune și că acela era singurul motiv pentru care duceam viața aia.

Nu ne judeca, ci voia, dimpotrivă, să ne ajute. În plus, ne-a explicat întruna cât de periculoasă şi riscantă este ocupaţia noastră. Multe femei din grupul nostru erau circumcise, lucru care îngreunează sexul. După câteva luni în care a venit neîncetat la noi, am fost de acord şi i-am spus: „Bine, arată-ne calea, cum ne poţi ajuta?" Şi atunci am auzit pentru prima dată de mama Ingrid, femeia albă căreia urma să îi ceară sfatul.

În timp ce Jane povesteşte, mă uimeşte strălucirea de pe chipul ei. Povesteşte totul foarte relaxată şi deschisă şi, în plus, fără să-şi plângă de milă. Şi celelalte femei ascultă cu interes, ca înainte, la Claris.

Jane continuă:

— Înainte ca motivatoarea să plece în ziua aceea ne-a întrebat pe toate dacă am învăţat vreodată ceva sau dacă avem vreun talent sau ştim vreun meşteşug. Dintre cele 205 mame tinere, doar şapte au spus că ştiu ceva, pot tunde părul, pot realiza mărgele de sticlă sau pot coase haine. Femeia le-a liniştit pe celelate şi le-a spus: „Nu fiţi invidioase, puneţi tot ce aveţi pe masă şi noi vom împărţi. În următoarele zile vin cu un răspuns." Iar mama Ingrid a decis să dea un credit grupului nostru, pentru a putea închiria un spaţiu, a cumpăra două maşini de cusut şi materialul necesar pentru un atelier de croitorie, pentru realizarea mărgelelor şi pentru articole de frizerie. Cele care ştiau ceva le învăţau pe celelalte femei. În timpul cursurilor a venit la noi un *trainer* şi ne-a epxlicat cum puteam economisi bani. Este greu când trebuie să înveţi abia ca adult să pui ceva deoparte din puţinii bani pe care-i câştigi. Până atunci trăiam şi munceam doar pentru ziua curentă şi învăţasem să economisim doar pentru un mâine mai bun. A fost foarte, foarte greu. Dintre cele 205 mame, doar 95 au participat la proiect. Celelelate nu au vrut să meagă pe drumul dur, care presupune disciplină, al muncii şi economisirii. Eu am început în 1999. Mai întâi m-am informat într-un magazin cât costă cea mai ieftină maşină de cusut. Costa 4.000 de şilingi. Adică trebuia să strâng 2.000 pentru a o putea cumpăra. Am economisit bani un an şi o lună şi am strâns 2.100 de şilingi. Am cumpărat o

maşină de cusut cu pedală şi din restul de bani trei rochii second hand. Acasă am croit din cele trei rochii şase fuste de fetiţă şi le-am vândut cu câte 150 de şilingi fiecare. Aveam, aşadar, 900 de şilingi în buzunar şi o maşină de cusut proprie. Eram foarte mândră. Încă mai trăiam cu copiii în ghetoul Mathare, în coliba noastră aproape nemobilată. Am strâns următorii bani pentru un pat cu saltea şi ustensile de gătit, ca să facem mâncare acasă. Era mai bine, dar nu grozav, pentru că în timpul ploilor apa intra în colibă. Asta m-a ambiţionat să muncesc şi mai mult. Am continuat să cos şi cu următorul credit am început să fac şi bijuterii, care se vindeau foarte bine. Astfel am muncit din ce în ce mai mult şi am primit credite mai mari. Acum sunt deja la treapta 13 şi pot primi credit de 600.000 de şilingi. Îmi permit casa asta frumoasă din 2002, iar copiii mei mai mari – acum am patru – merg la şcoală. Da, totul a început acum 11 ani cu un credit de 4.000 de şilingi, spune ea strălucitoare şi veselă.

Mi se pare admirabil că această femeie a reuşit, în ciuda tuturor circumstanţelor potrivnice, să crească în decurs de 11 ani de la 40 de euro la 6.000 de euro.

— Ştiţi, continuă Jane, Dumnezeu a adus-o pe mama Ingrid în Kenya. Ştim acum că nu suntem săraci şi ignoranţi. Doar că înainte nu eram învăţaţi şi şcoliţi. Acum am primit cunoaşterea şi ştiinţa, de restul ne ocupăm noi. Vezi cum s-a schimbat complet viaţa mea. Azi sunt mama a doi băieţi şi două fete de care sunt mândră. Ei mă iubesc şi eu îi iubesc pe ei. Sper într-un viitor bun pentru ei şi de aceea am avut curajul să-mi fac testul HIV. Sunt seropozitivă, dar nu-mi fac griji pentru asta. Am obţinut atâtea, acum mă pot hrăni bine şi mă feresc de stres. Căci stresul poate declanşa boala. Toţi ştiu despre cum era viaţa mea înainte şi despre boala mea şi mă acceptă aşa cum sunt, spune ea veselă. Râsul ei este atât de molipsitor încât râdem toate, deşi tema este serioasă.

Jane continuă:

— Mai demult voiam să devin medic, dar din păcate nu s-a putut. Însă azi sunt chiar mai mult, căci am grijă de oameni seropozitivi, le explic fetelor tinere ce este boala şi le previn în privinţa

infectării. Ofer cursuri de croitorie gratis, pentru fete. Înainte să strâng banii pentru această casă, i-am promis lui Dumnezeu, în rugăciunile mele, că dacă voi reuși să părăsesc ghetoul voi lua în grijă două fete și le voi educa. Când am primit casa și am putut să-mi permit și mașini de cusut electrice noi, mi-am ținut promisiunea. Între timp, aceste două fete au încheiat cu succes cursul și acum mă ocup de o fată Masai. Fiica mea cea mare va avea în curând 18 ani și sunt mândră că poate încheia gimnaziul. Poate va deveni medic sau altceva. Așa că visele continuă să existe în casa asta.

La întrebarea mea dacă ea însăși mai are vise îmi răspunde plină de viață:

— Da, sigur că da, foarte multe. În primul rând, îmi doresc o mașină frumoasă, pe care să o pot parca în fața casei.

După ce toate râsetele noastre se liniștesc, ea completează, cu seriozitate:

— În orice caz, vreau să reușesc să plătesc creditul pentru casă. Iar cel mai mare vis al meu este să trăiesc să-mi văd nepoții. Totuși nu vreau ca fiicele mele să rămână însărcinate la fel de devreme ca mine. Trebuie mai întâi să-și termine studiile și abia apoi să aibă copii. Aș vrea să trăiesc până atunci și să nu părăsesc acest pământ la fel de devreme ca mama mea. Îmi doresc ca Dumnezeu să o fi lăsat în viață mai mult, ca să poată vedea ce am ajuns. Cu siguranță ar fi fost foarte mândră.

Din nou, toate o aplaudăm. O admir pe Jane pentru firea ei optimistă și relaxată. Ea pune pe masa din sufragerie câteva coliere din mărgele de sticlă, făcute de ea, bate din palme și strigă:

— Așa, magazinul este deschis!

Klaus și cu mine căutăm, desigur, câteva bijuterii. Când spun că vreau să iau un colier pentru fiica mea vor toate să știe câți ani are și câți copii am în total. Când le spun că am o singură fiică se declanșează o veselie generală. „O, doar o fiică!“ Scot fotografii din geantă, ca să le-o arăt. Femeile se apleacă peste fotografie și spun:

— O, este frumoasă! Dar de ce este aşa de maro, de parcă ar fi pe jumătate africană?

Le arăt şi celelalte fotografii, cu fostul meu soţ şi familia lui, precum şi cu *manyata* mea şi le povestesc despre viaţa mea de atunci. Toate vorbesc în acelaşi timp, surescitate. Mzee mă priveşte şi râde când ţine în mână fotografiile.

Jane spune tare:

— Trebuie neapărat să o aduci pe fiica ta în vizită. Vă invit să sărbătorim în casa mea frumoasă. Vezi, am chiar şi apă şi toaletă. Trebuie să veniţi neapărat, sunteţi kenyene.

Aduce o carte de oaspeţi şi ne scriem numele în ea. Bărbatul Masai se ridică în picioare şi ne roagă să-l urmăm. Ieşim afară, în soarele arzător. În spatele casei, el ne roagă să plantăm un copac, într-un fel de grădină. Totul este pregătit deja, şi Klaus şi cu mine trebuie doar să mai scriem, fiecare, ceva frumos pe o mică tăbliţă de lemn, care va sta apoi lângă copac.

În timp ce săpăm groapa, femeile cântă şi bat din palme pentru noi. Domneşte o atmosferă festivă şi mă simt onorată că am voie să plantez un copac aici, în această aşezare specială, la aceşti oameni fantastici, un copac care va purta numele meu.

Când părăsim din nou Kaputiei Town, în direcţia Nairobi, observăm că s-au încheiat orele la şcoală şi comuna parcă se trezeşte la viaţă. Câteva zeci de copii în uniforme de şcoală colorate merg spre casele lor.

În timpul drumului cu maşina mă gândesc mereu cu mult respect la Ingrid Munro, această femeie minunată, care a făcut atâtea lucruri bune. Şi tot cu admiraţie mă gândesc la toţi oamenii care s-au smuls din mizerie cu o energie uriaşă, cu multă disciplină şi multă poftă de viaţă.

Peste cinci luni vizităm din nou Kaputiei Town, fără să fi spus nimănui că vom reveni. Vrem să le facem o surpriză şi sper că le voi revedea cel puţin pe Jane şi Claris. Maşina noastră opreşte în faţa magazinului lui Claris şi lasă în urmă, în această regiune uscată, un nor de praf uriaş. Totul este liniştit şi parcă aproape mort. Dar apariţia noastră trezeşte curând curiozitatea şi treptat

se adună câțiva locuitori; nu-i cunosc pe toți. În magazinul lui Claris îl întâlnesc pe unul dintre fiii ei. Imediat dă un telefon și apoi apare Claris, alergând spre noi. Cu brațele deschise și un zâmbet larg pe fața ei rotundă, ea spune:

— Nu se poate, Corinne, te-ai întors într-adevăr la noi? Dumnezeu să te binecuvânteze!

Mă îmbrățișează ca pe o fiică regăsită. Este o adevărată bucurie, care mă mișcă profund. Acești oameni sunt atât de recunoscători pentru norocul lor și vor ca toți să se împărtășească din el.

— Klaus, Corinne, prieteni, veniți, mergem la mine acasă și bem ceai.

Claris îl trimite pe un băiat la Jane, care vine la scurt timp. De data asta are o coafură splendidă, aparent realizată cu o meșă. Și ochii îi strălucesc când ne vede pe mine și pe Klaus. Ne îmbrățișăm și ne sărutăm, și imediat sunt întrebată:

— Corinne, unde este fiica ta Samburu? De ce nu ai adus-o cu tine?

Îi spun că am fost la tatăl ei și ea a trebuit, din păcate, să se întoarcă în Elveția. Această veste trezește un interes viu și toate vor să știe totul, cu exactitate. În timp ce Claris își etalează vesela frumoasă de duminică pe câteva tave splendide, mai vine o vecină care a auzit despre noi. Îi arăt fotografii din timpul vizitei la familia mea din Barsaloi, pe care le am încă în aparatul de fotografiat. Se servesc ceai și biscuiți, râdem și stăm la povești. Ne simțim toți ca într-o mare familie, mai ales după ce apar copiii lui Jane, care dădeau o petrecere. Firește că ei întreabă cât de mult am scris deja din povestea lor și abia așteaptă să se descopere într-o fotografie dintr-o carte adevărată.

Vizita noastră surpriză este una fericită și îi face pe toți bucuroși. Nimic nu amintește de viața grea pe care aceste femei au fost nevoite să o suporte ani de zile pe stradă. Aflu că orașul crește treptat. Au mai venit trei familii, femei singure cu mulți copii, foste prostituate sau cerșetoare. Totul arată ca o poveste – o minune africană. Dar în spatele ei e foarte multă disciplină,

muncă grea, o voință puternică de a supraviețui și o profundă credință în Dumnezeu.

Când ne despărțim, îmi dau seama că nu le voi uita niciodată pe aceste femei, căci ele mi-au dat și mie multă putere și mi-au arătat că nimic nu este imposibil.

Mathare United – fotbaliștii din ghetou

Despre FC Mathare United, cea mai neobișnuită echipă de fotbal din Kenya, s-a relatat deja câteva ceva în media internațională, mai ales în anul 2008 când a ajuns în prima ligă și a luat titlul de campioană a Kenyei. Ce este incredibil în această poveste este că toți fotbaliștii profesioniști provin din ghetoul Mathare. Ei s-au luptat, literalmente, să iasă din mizerie. În spatele succesului se află un antrenament îndelungat, de mulți ani, disciplinat și dur. Astăzi culeg roadele acestui antrenament. Profesioniștii primesc între 100 și 300 de euro pe lună, în funcție de cât timp stau pe teren. Condiția pentru salariul lor este, în afară de antrenamentul sportiv, o muncă socială activă, căci jucătorii sunt și modele pentru tinerii din ghetou. Asta înseamnă că după antrenament ei prestează diverse munci suplimentare, ca de pildă îngrijirea oamenilor bătrâni sau bolnavi, conferințe despre protecția împotriva SIDA sau vizite la tinerii din închisori. Uneori iau parte la lucrări de curățenie în ghetou.

Așa că nu pot fi comparați în niciun caz cu jucătorii profesioniști europeni, care au, în mare parte, contracte de milioane și după antrenament cu siguranță nu se întorc pe stradă.

FC Mathare United a fost fondat în 1994 de Bob Munro, soțul lui Ingrid Munro, un fost angajat canadian al Națiunilor Unite. Jucătorii au trecut cu toții prin proiectul MYSA (Mathare Young Sports Association), care a fost inițiat tot de el în 1987. Faptul că jucătorii de la Mathare United au fost propuși deja de două ori pentru premiul Nobel pentru pace mi-a trezit foarte mult curiozitatea.

Am vrut să aflu mai multe despre aceşti jucători neobişnuiţi şi modeşti.

Avem o întâlnire cu Francis Kimanzi, antrenorul echipei, şi suntem aşteptaţi la ora zece pe terenul de sport.

Ne ia din nou un şofer când ajungem, căci terenul se află în apropierea unui ghetou unde nu este înţelept să mergem singuri. Părăsim cartierul nostru „elegant" şi cotim, ca de atâtea ori, la următoarea intersecţie în direcţia centrului oraşului. Indiferent de ora la care mergem pe aici cu maşina, acelaşi cerşetor îngenunchează pe picioarele sale amputate şi salută strălucitor toţi şoferii care trebuie să oprească scurt aici, la intersecţie. Mâinile lui stau în şlapi roşii, ca să nu se murdărească atunci când adună monedele aruncate, care aterizează uneori la câţiva metri de el. Este incredibil ce strălucire are acest bărbat destul de îngrijit. Îl observ de mai multe săptămâni şi de fiecare dată salută cu „Dumnezeu să te binecuvânteze" şi-mi face prietenos cu mâna, indiferent dacă i se dau sau nu bani. Îl întreb pe şoferul nostru dacă ştie ceva despre el. Îmi răspunde:

— Da, acest om educat, care este de fapt avocat, şi-a pierdut picioarele, de la coapse în jos, în timpul unui accident de motocicletă. De câţiva ani stă la intersecţia asta şi este tolerat de poliţie. Îşi câştigă banii în felul acesta pentru că nu mai poate munci şi nimeni nu-l ajută. Are chiar şi o soţie şi trei copii, de care trebuie să aibă grijă.

Într-adevăr, peste două zile observ cum glumeşte cu drag cu fiica lui de aproximativ opt ani, care s-a oprit, pe drumul de la şcoală spre casă, la locul de muncă al tatălui ei, fără a se ruşina de „munca lui de cerşetor". Mă mişcă profund această scenă. Se vede încă o dată cât de multă putere poate să aibă un om, chiar dacă destinul lui este incredibil de crud. Acest bărbat pare mulţumit, ba chiar vesel, în ciuda picioarelor amputate şi a gazelor de eşapament la care este expus de dimineaţa până seara.

La puţin timp după aceea suntem iar blocaţi în trafic şi înaintăm foarte încet. *Matatu*, cum sunt numite aici taxiurile care adună oameni, sunt pline şi trec din toate direcţiile la doar câţiva

centimetri distanță de mașina noastră. Mă uit la ceas și devin agitată, căci în ritmul acesta nu vom putea ajunge la timp la terenul de antrenament. În sfârșit ajungem pe o stradă cu trei benzi, unde traficul este dirijat de un polițist. Ne amplasăm în stânga și rulăm lent înainte. Mă folosesc de viteza mică pentru a face câteva fotografii din mașină. Steven, șoferul nostru, trece pe banda din mijloc, ca să fiu mai aproape de obiectivele fotografiate. După aproximativ 200 de metri, o polițistă încruntată se așază în fața mașinii noastre. Steven frânează, deschide geamul și începe o discuție din care nu înțelegem nimic. Steven râde ușor, ridică din umeri și arată de parcă nu ar mai înțelege lumea. Întreb ce s-a întâmplat. Polițista explică abia după mai multe insistențe:

— Trebuie să vă arestez șoferul din cauză că a depășit linia de siguranță.

Nu înțeleg deloc despre ce este vorba, căci nu există nicio linie pe stradă. Se conduce pe trei benzi, dar fără ca ele să fie marcate în vreun fel. Ca să nu mai vorbim de *matatu*, ai căror șoferi nu respectă nicio bandă. Însă nu se poate vorbi cu polițista, care explică încă o dată, energic:

— A trecut peste linie și acum va fi arestat.

Ea insistă că șoferul a depășit linia imaginară și că va fi arestat pe loc. Noi trebuie să conducem mai departe.

Nu putem conduce în acest haos; de aceea avem, în fond, un șofer. În plus, nici nu știm unde se află terenul de antrenament. Încercăm să-i explicăm polițistei că este vorba de o greșeală și că trebuie să ajungem în curând la o întâlnire importantă. Nu folosește la nimic. Cum nu vrem să conducem noi, ea intră brusc în mașina noastră și Steven trebuie să conducă până la secția de poliție din apropiere. Încă mai sunt convinsă că totul se poate rezolva, căci acuzația este complet absurdă. Cum poate fi arestat cineva, în haosul acesta, din cauza unei schimbări de bandă foarte normale? Ce idee ridicolă! Șoferul nostru mă liniștește și spune că nu va dura mult și că trebuie să așteptăm în mașină. Trec câteva minute și se pare că va trebui să anulăm întâlnirea cu antrenorul. Klaus coboară din mașină și-și aprinde o țigară, ca să se

liniştească, deşi ne aflăm lângă sediul poliţiei şi fumatul în public este interzis. De ceva timp amenda este foarte mare. Ceea ce pe Klaus pare să-l liniştească pe mine mă face aproape să explodez. Dar fumătorii înrăiţi nu se sinchisesc de nimic în situaţii de stres şi nici nu-şi dau seama de nimic! Renunţ şi merg spre clădirea poliţiei, pentru a vedea ce se întâmplă cu şoferul nostru. Intru înăuntru şi întind mâna unei femei grase şi neprietenoase, care se prezintă ca funcţionară şefă. Mă ignoră ostentativ şi se amuză în schimb cu colega care ne-a oprit din drum. Ambele rânjesc la mine provocator, în timp ce funcţionara şefă spune ironic:

— Bun venit în Kenya!

Fierb de furie, deşi îmi este clar că nu asta e calea cea bună. Se pare că este vorba de mită. Mai este puţin până la sfârşitul săptămânii şi doamnele vor să-şi câştige, se pare, o pâine în plus. Căci nu tot timpul se plimbă pe aici „turişti albi". Cum, în mod naiv, am amintit de întâlnirea noastră, ele ştiu că suntem presaţi de timp. Steven trebuie să se înregistreze într-un catastif. I s-a retras permisul de conducere până la încheierea tratativelor, ne explică el uşor disperat. Scoasă din fire de furie, îmi este din ce în ce mai greu să mă controlez. Totul este înscenat cu atâta răutate. Pe el îl poate costa slujba. Telefonăm angajatorilor lui şi le explicăm situaţia. Pentru ei se pare că nu este ceva neobişnuit. Trebuie să plătim 5.000 de şilingi pentru ca Steven să poată conduce în continuare. Pentru un şofer este vorba de foarte mulţi bani. Faptul că a avut ghinionul să transporte „albi" îl va costa aproape salariul pe o lună. Klaus şi cu mine adunăm banii şi deodată totul se clarifică, ca şi cum nu s-ar fi întâmplat nimic.

Ajungem la club şi la locul de antrenament al echipei FC Mathare United cu ceva întârziere. Din păcate, nu am reuşit încă să mă liniştesc complet. Dar dacă vrei să vii în contact cu oameni în Africa, este important să emani o aură bună. Oamenii africani sunt foarte senzitivi şi simt imediat când cel cu care vorbesc este neliniştit.

La club suntem trimişi pe pajiştea din faţă, unde-l întâlnim pe antrenor, care, ca în fiecare zi între 10 şi 13, se ocupă de sportivi.

Terenul de antrenament se află în spatele unui zid înalt de piatră. Este o pajişte cu iarbă destul de înaltă, pentru că a plouat mult. Nu ai cum să nu observi cele câteva gropi mari. Lângă poarta simplă, cu plasă cusută în mai multe locuri, patru bărbaţi stau aşezaţi pe o bancă mică de lemn, la soare, în timp ce pe terenul de joc aproximativ 20 de bărbaţi cu tricouri galbene fac diverse exerciţii. Totul arată foarte modest şi nimic nu indică faptul că aici se antrenează jucători din prima ligă. Întrebăm de Francis, antrenorul. De pe bancă se ridică un tip care primeşte, cu braţele încrucişate, scuzele noastre pentru întârziere. După câte se pare, astăzi nu e o zi bună pentru mine, îmi trece prin cap. Francis continuă să privească antrenamentul împreună cu ceilalţi şi noi stăm, un pic pierduţi, sub soarele dogoritor. Bărbaţii tineri de pe teren trag cu mingea la poartă, alternativ. Brusc, Francis arată spre bărbatul de lângă el şi explică:

— Priviţi-l, el este cel mai bun portar al Kenyei.

Acesta arată, la rândul lui, spre Francis şi spune râzând:

— Şi acesta este cel mai apreciat şi mai bun antrenor de fotbal din Kenya.

Uşurată că în sfârşit a vorbit cineva, spun râzând:

— Da, de aceea suntem aici, ca să putem sta de vorbă cu cei mai buni. În plus, am stabilit interviuri cu câţiva jucători.

Din nou se aşterne tăcerea. După cinci minute, Francis ne întreabă direct:

— De ce aţi venit acum? Nu v-a spus nimeni că în acest moment al zilei ne antrenăm şi de aceea nu avem deloc timp pentru interviuri?

Klaus spune că ora asta ne-a fost sugerată de un anume domn Jecton, cu care a vorbit în această privinţă. Acum ia cuvântul al treilea bărbat şi se prezintă ca fiind chiar domnul Jecton. Se vorbeşte apoi în kiswahili şi aud din când în când numele meu în combinaţie cu „Masai albă". La scurt timp, antrenorul mă întreabă

despre cartea mea şi despre alte planuri de cărţi din viitor. Ascultă cu atenţie, înainte de a răspunde:

— Bine, să văd ce pot face pentru tine. Voi vorbi cu jucătorii. Dar dacă eşti într-adevăr interesată de noi şi de fotbalul nostru, atunci vei veni la un meci. Poimâine jucăm pe City Stadion.

El continuă apoi, spre Jecton:

— Dă-i numărul tău de mobil şi discută totul cu ei.

Îşi ia rămas bun cu o înclinare a capului şi se îndreaptă spre jucătorii lui.

Spre deosebire de antrenor, Jecton este foarte volubil. Aflu că este şef financiar la Mathare United şi că a fost el însuşi fotbalist cândva. Mai vorbim puţin cu el, înainte de a ne lua rămas bun cu promisiunea că ne vom întâlni poimâine, pe stadion.

Un joc palpitant

Stăm la o coadă lungă pentru a cumpăra bilete. Klaus şi cu mine suntem singurii albi. Bineînţeles că lumea se uită insistent la noi şi din când în când ne întreabă cu ce echipă ţinem. Mathare United, vine răspunsul nostru. Se pare că suntem singurii fani ai acestui club. În sfârşit, ajungem la casa de bilete, dar în locul lor primim indicaţia de a cumpăra bilete VIP din partea cealaltă. Ne aşezăm la altă coadă, dar mai scurtă. Aici cei mai mulţi oameni sunt îmbrăcaţi în costume elegante. Preţul de intrare de trei euro este foarte mic. Celelalte locuri costă de trei ori mai puţin.

Pentru prima dată în viaţă păşesc pe un stadion de fotbal adevărat. Chiar dacă City Stadion are o capacitate de doar 15 000 de oameni, sunt totuşi impresionată. Când începe meciul sunt ocupate numai aproximativ 2 500 de locuri. Tribuna noastră este însă plină. Mai târziu aflu că cei mai mulţi fani ai clubului Mathare United nu-şi pot permite biletul de intrare şi călătoria cu autobuzul, pentru că trăiesc în ghetou, în condiţii de sărăcie.

Trebuie să ne întâlnim cu domnul Jecton, dar nu-l vedem nicăieri. Meciul începe şi, în acelaşi moment, se aud aproximativ

20 de instrumente asemănătoare unor trompete, care fac un zgomot uriaș. De la campionatul mondial din Africa de Sud știm că este vorba de așa numitele vuvuzele. Sunt suficiente cele câteva din jurul meu pentru a mă înnebuni. Pot să-mi imaginez că după un meci de la campionatul mondial îți țiuie urechile și îți bubuie capul.

Mathare United începe bine și în prima jumătate de oră este echipa mai bună. Dar spectatorii țin, în mod clar, cu adversarii, FC Gor Mahia, unul dintre cele două cele mai cunoscute cluburi din Kenya. Actualul prim-ministru este cel mai notabil simpatizant. Apare prima șansă de gol pentru Mathare și eu încep să strig imediat încurajări. Este incredibil cât de repede intru în joc. Vecinii mei de scaun mă privesc ușor iritați, râd și șoptesc între ei. Cumva nu pot să scap de senzația că suntem de partea greșită. La marginea terenului, un cameraman și un tip care îi ține cablul se mișcă atât de repede încât cel din urmă este uneori tras în față, ceea ce arată foarte amuzant. În timp ce continui să scandez pentru echipa „mea", cameramanul se repede spre noi în tribună, filmează câțiva spectactori din fața noastră, înainte să ajungă cu camera la nici 20 de centimetri de nasul meu. După câteva zile mi se spune în ghetoul Mathare că am fost văzută la televizor.

Cu puțin timp înainte de pauză, adversarii marchează un gol, care însă nu este recunoscut din cauza ofsaidului. După câteva secunde, la marginea terenului are loc o agitație nemaipomenită, iar oamenii sunt supravegheați cu atenție de poliție. Fanii nu vor să recunoască ofsaidul și cer golul. Omul de lângă mine se scuză pentru incident și îmi explică că este vorba de un grup de suporteri violenți, care poate provoca tulburări. Poliția are însă totul sub control și scorul este, la pauză, 0:0.

Cine își închipuie că pauza este un prilej de relaxare și pentru fani nu cunoaște Africa. Aproximativ 80 de bărbați încep să cânte și să danseze. Mărșăluiesc, ca într-o poloneză, printre rândurile de scaune, suflă în vuvuzele și cântă cu patos. Energia ajunge până sus la mine și sper ca lucrurile să rămână pașnice. La un moment dat se lasă toți în genunchi, în timp ce își așază brațele pe

umerii celor de alături, apoi se ridică rapid, se întorc spre dreapta, salută cu mâna la frunte şi imită un pas de marş. Mi se pare puţin straniu şi nu pot asocia aşa ceva cu fotbalul. În timp ce privim uimiţi, îl descopăr pe Jecton în partea stângă a tribunei. Ne face cu mâna. Ne salută cu bucurie şi apoi ne explică, aşa cum bănuiam, că am stat în tribuna adversarilor, lucru nu lipsit de pericol. Ne conduce spre o mică tribună principală şi ni-l prezintă pe Bob Munro. Acesta este, deci, fondatorul celei mai mari asociaţii sportive africane, MYSA, din care a luat fiinţă, în 1994, acest club profesionist. Mathare United şi-a luat numele după marele lor model, Manchester United.

Bob mă salută cu interes şi din inimă. Este un bărbat înalt şi suplu. În spatele ochelarilor fără ramă, ochi înţelepţi şi treji urmăresc tot ce se întâmplă. Ne prezentăm şi după puţin timp ne adâncim într-o conversaţie vie, care durează până la fluierul de reîncepere a meciului. Aflu că în câteva zile se va sărbători jubileul de 24 de ani al asociaţiei sportive. Suntem invitaţi călduros şi Bob îmi garantează, în plus, câteva discuţii interesante. Nu se vor juca doar meciuri de fotbal, ci vor fi şi muzică şi expoziţii de fotografie, deoarece din programul MYSA fac parte şi activităţile artistice. Accept cu plăcere invitaţia şi sunt încântată de posibilităţile care mi se oferă.

Începe a doua repriză a meciului, dar în afară de câteva ocazii de gol la ambele porţi nu se mai întâmplă nimic. Observ cât de corect luptă jucătorii de la Mathare United, în timp ce adversarii lor faultează deseori grosolan. Oricum am impresia că arbitrul a prejudiciat echipa „mea". Se termină remiză şi după fluierul arbitrului începe din nou hărmălaia. Ieşim prin spate, în siguranţă, şi stabilim cu Bob să ne întâlnim sâmbăta viitoare, la marea sărbătoare. A doua zi aflu că hărmălaia a dus la câteva scandaluri şi de aceea în timpul returului nu vor fi admişi spectactori pe teren. Păcat! Totuşi m-am bucurat de primul meu meci şi sunt încântată de interviurile pe care le voi lua jucătorilor şi de sărbătoarea MYSA.

Jubileul

Pe 6 martie 2010 se sărbătorește jubileul de 24 de ani al MYSA, în apropierea stadionului Huruma. Acolo și-au găsit un loc mare, deschis și ferit. Pământul este tare și prăfos, iar soarele arde foarte tare, deși cerul este ușor înnorat. Locul este cam cât două terenuri de fotbal de mare și înconjurat de blocuri simple, gri, ale căror balcoane sunt pline de rufe atârnate la uscat. Câteva blocuri sunt încă în stadiul de șantier, iar pe zidurile aproape terminate se află spectactori care urmăresc ce se petrece de sus. Peste tot văd copii și tineri în tricouri galbene MYSA. Toți sunt membri ai unei echipe de fotbal. Ajung la câteva corturi deschise care fac umbră și în care au loc deja diferite activități. Într-un cort li se explică celor interesați despre virusul HIV, ei putând fi și testați, dacă doresc. Pentru aceasta stă la dispoziție un medic, în rest activitatea este condusă de tineri între 15 și 20 de ani.

Chiar alături se află cortul cu expoziția de fotografii. Frederik, care este însoțitorul nostru, explică foarte animat că aceste fotografii sunt tot un proiect MYSA. El însuși participă încă din 2005. Începutul a fost cu 20 de copii între 12 și 17 ani din ghetoul Mathare, care au fotografiat cu aparate simple instantanee de zi cu zi. De aici a rezultat acum câțiva ani un volum cu fotografii care a fost vândut în toată lumea. Copiii au surprins pur și simplu în fotografii viața cotidiană sau supraviețuirea în cartierul suferinței, din propria lor perspectivă. De exemplu, felul în care copii de 10 sau 11 ani au grijă de frații lor mai mici, cum o fetiță de 7 ani spală munți de rufe cu mâinile ei mici și doar cu săpun, cum alți copii gătesc fiertura de mălai la un foc de cărbuni. O altă fotografie prezintă copii care se joacă sau dorm pe movile de gunoi. Aceste fotografii sunt făcute de copii pentru copii. În partea cealaltă a cortului se află fotografii interesante ale jucătorilor în timpul unor activități sportive și în timpul lucrărilor de curățenie din ghetou, ale unor colibe de tablă pline cu apă murdară sau ale unor copii de 14 ani care inhalează solvenți. Imaginile prezintă viața cotidiană prin ochii copiilor, lucru foarte

înduioșător. Frederik, care nu are încă 20 de ani, a condus proiectul. Între timp au ajuns să lucreze cu el aproximativ 80 de copii. El îmi explică:

— Vreau să dau mai departe și altora cunoașterea pe care am dobândit-o. Facem expoziții de fotografie mai ales în ghetou, pentru ca oamenii să se gândească la viața lor și să discute despre asta. Bineînțeles că sperăm că putem vinde câteva fotografii, își încheie el, prietenos, explicația.

În timp ce privesc ultimele imagini, foarte impresionante, mă întâmpină cu un salut prietenos Bob Munro. Cumva, îmi dă senzația că ne cunoaștem de ani de zile. Mă conduce sub un acoperiș de cort, unde se află câteva rânduri de scaune cu locuri rezervate. Locul meu este rezervat chiar în primul rând, alături de trofeele expuse, care probabil vor fi înmânate astăzi. Multe locuri care acum sunt goale vor fi ocupate mai târziu de sponsori și de persoane publice.

Bob observă cu încântare că este incredibil de frumos să vezi ce au pus pe picioare acești copii. Eu îl felicit, la rândul meu, pentru munca lui, dar el îmi răspunde energic:

— Nu, Corinne, este doar munca copiilor. Totul a început acum 24 de ani, când am venit în ghetoul Mathare ca funcționar ONU. Am văzut copii mici care încercau să joace fotbal, cu mingi făcute de ei, pe un loc situat între gunoi și cioburi de sticlă. Asta m-a mișcat atât de tare încât le-am promis acestor copii că dacă vor curăța locul, voi reveni și le voi aduce o minge adevărată de fotbal. Da, aceasta este deviza MYSA până azi: mai întâi fă tu ceva și apoi te vom ajuta cu infrastructura noastră între timp bine consolidată. Chiar și cei foarte mici învață că merită să presteze muncă în folosul comunității. Nu câștigă direct bani, dar sunt integrați într-o asociație și mai târziu pot deveni antrenori, arbitri sau lideri în diferite domenii. Copiii învață de timpuriu să-și asume responsabilități. Într-o țară în care vârsta medie este de 18 ani, ești constrâns să acționezi de tânăr, nu îți permiți să aștepți. Trebuie să li se dea conducerea și răspunderea. Astăzi majoritatea liderilor și antrenorilor au între 14 și 16 ani. Sunt respectați

şi dau dovadă de mult angajament. În ultimul an, FIFA l-a recunoscut pe cel mai tânăr oficial din fotbal ales, numit *chairman*. O cheamă Charity Muthoni, are 12 ani şi în timpul liber lucrează cu 130 de echipe şi aproximativ 2000 de oameni – nu este incredibil? spune Bob cu mândrie.

Este într-adevăr incredibil cât de maturi sunt aceşti copii în comparaţie cu tinerii de la noi din Europa Centrală, care la această vârstă sunt încă duşi de părinţi la şcoală sau la clubul sportiv şi ai căror tutori sunt cu câţiva ani mai mari ca ei. Este impresionant cât de conştienţi de ei înşişi sunt tinerii de aici. Când îi observ nu mă pot abţine să cred că bunăstarea din ţara noastră i-a făcut pe copii nu mai liberi, ci mai dependenţi, mai puţin autonomi şi mai ales mai comozi.

Bob continuă:

— MYSA nu înseamnă doar fotbal sau, în general, o asociaţie sportivă. Nu, MYSA creează modele pentru copiii mai mici. Ei trebuie să aibă un ţel în minte, ca să nu ajungă pe stradă. În ghetouri nu trebuie să formezi liderii de mâine, asta e o prostie, noi avem nevoie de ei azi – acum! De aceea al doilea mesaj foarte important al MYSA pentru copii este „Poţi fi cine vrei să fii", adică nu este imposibil să obţii ce îţi propui, dar trebuie să munceşti din greu. Aceasta este singura deosebire faţă de alte locuri.

Aud în fundal pe cineva vorbind la difuzor şi Bob mă invită să salut împreună cu el cele două echipe de fotbal ale persoanelor cu handicap, care vor începe să joace în curând una cu alta.

— Ştii, Corinne, la noi au o şansă şi persoanele cu handicap. Prin sport ele devin vizibile. Societatea începe să le vadă. Înainte, aceşti oameni erau închişi în casă sau alungaţi, pentru că familiilor le era ruşine cu ei sau căpătau o reputaţie proastă din cauza lor şi astfel scădeau şansele de căsătorie ale celorlalţi membri ai familiei. Aici ei au parte de o platformă şi pot în sfârşit să fie aşa cum sunt. Vei vedea imediat un meci de fotbal foarte aprins, profeţeşte el râzând.

Bob şi cu mine strângem mâna jucătorilor. Fiecare are un handicap, psihic sau fizic, dar se simte foarte clar surescitarea

dinaintea meciului. Pe spatele tricourilor scrie: „Dați o șansă reală tinerilor cu handicap."

Mă așez alături de poartă, unde mai stau câțiva spectatori. Portarul este destul de agitat și urmărește doar din când în când meciul. Este încălțat cu pantofi normali de stradă, cu o decorațiune laterală argintie. Pare să aibă un handicap psihic. Un atacant cu doi pantofi diferiți se repede spre poartă, dar portarul apără primul șut. Mingea este repusă în joc și cum câțiva spectatori aplaudă în spatele lui, portarul se întoarce bucuros și ne privește, în timp ce are loc un alt atac asupra porții lui. Cu mult efort, un jucător din apărare împiedică golul. Acest jucător mă fascinează din prima secundă. Joacă doar cu piciorul stâng, căci cel drept atârnă oarecum într-o parte, atrofiat și deformat. Pentru a înlocui al doilea picior, el folosește un baston. Și este incredibil cum acoperă acest jucător tot terenul. Aleargă în față, apoi înapoi pe tot terenul, lovește din când în când mingea, execută salturi și lovituri cu capul care-mi taie respirația. Sunt complet fascinată de versatilitatea lui și de bucuria de a juca. Este, de departe, cel mai rapid jucător. Chiar și la loviturile libere își ia avânt, se repede asupra mingii, se sprijină cu brațele musculoase în baston și lovește mingea cu piciorul sănătos. Este fantastic și nu pot decât să-l aclam. Lângă mine stă deja de ceva vreme o mamă africană. Se uită râzând la mine și întreabă:

— Îți place meciul?

— Da, este extraordinar! răspund eu.

Ea adaugă:

— Băiatul cu baston este fiul meu. Sunt foarte mândră de el.

Îmi trec prin cap cuvintele lui Bob, și anume că acum câțiva ani acești oameni cu handicap nu primeau dreptul la viață. Iar astăzi mamele stau mândre pe marginea terenului. Este pur și simplu minunat.

Mingea se apropie iar de poartă și de data aceasta portarul nu poate apăra. Dar în loc să se supere, el bate din palme și se bucură pentru adversari. Meciul m-a impresionat foarte mult, iar după ce

jucătorul cu baston, transpirat tot, își termină exercițiile de întindere, îi împărtășesc admirația mea, lucru care-l bucură nespus.

Bob mi-l prezintă apoi pe prietenul și ajutorul său. Helge Søvdsnes. Ca fost jucător celebru de fotbal din Norvegia, el a fost, de asemenea, foarte influent. Astfel, mai multe echipe MYSA formate din copii de diferite vârste călătoresc de multe ori în Norvegia, la Norway Cup. Pentru mulți copii este prima ieșire în străinătate, primul zbor și prima posibilitate de a scăpa pentru câteva zile din ghetou. Multe dintre campionate au fost de altfel câștigate de jucătorii MYSA. Lista este destul de lungă, căci, povestește Helge, „la ea se adaugă și echipa de fotbal feminină".

— Știi, Corinne, o să-ți spun cum a început fotbalul feminin în Kenya, căci în 1992 nu juca nicio fată fotbal aici. Pe atunci, noi, în Norvegia, conduceam în fotbalul feminin. Fetele noastre câștigaseră deja campionatul mondial și olimpiada. Iar din această echipă le-am luat cu mine în Kenya pe patru dintre cele mai bune jucătoare. Ele au antrenat echipele din școlile de fete din ghetouri, timp de o săptămână. După un an, nu o să crezi, jucau deja 5 000 de fete în diverse ligi. Nu pentru a deveni campioane mondiale, ci pentru a câștiga respectul băieților. Asta am reușit. Privește, chiar acum joacă două echipe de fete și vezi cât de respectuoși stau băieții și bărbații de pe margini, bătând din palme și încurajându-le? Acesta este scopul, căci femeile din Africa sunt coloana vertebrală a societății. În fiecare an călătoresc cu trei echipe la cupa Norvegiei și când, după două săptămâni, îi întreb pe jucători ce le lipsește mai mult din Kenya, primesc mereu același răspuns: mama. Niciun copil nu spune nimic de tată! Asta-mi arată ce important este să întărim modelele feminine, căci asta poate schimba o întreagă societate.

Helge explică mai departe că își face griji mari pentru fotbalul norvegian, dar și pentru fotbalul european în general. El deplânge faptul că astăzi fotbalul nu mai este în primul rând un sport de societate cu funcție de model, ci mai degrabă pune în evidență jucătorii egoiști, lucru care se datorează, firește, salariilor exorbitante

ale acestora. În Norvegia, numărul spectatorilor de la meciuri scade, pentru că multora nu le place să vadă jucători plătiți excesiv de bine, care nici măcar nu sunt transpirați la terminarea meciului.

— Unii jucători câștigă azi într-o săptămână atât cât am câștigat eu în întreaga mea carieră de fotbalist profesionist, iar în ziare citești practic numai despre scandaluri sau despre sumele uriașe de bani care se dau pe transferuri, și nimic despre rezultatele sportive. Iar lucrul cel mai tragic este că ei sunt modele pentru jucătorii tineri care vin din urmă, așadar și pentru cei de aici din Kenya. Asta trebuie să se schimbe! spune Helge energic.

După trei ore văd cum își iau ei rămas bun de la bărbatul care a introdus fotbalul feminin în Kenya, căci Helge va părăsi țara, după mulți ani. El ține un discurs scurt și emoționant, care, desigur, nu are parte de atenția care de fapt i s-ar cuveni, dar asta este Africa. Dar la sfârșit Bob îi înmânează o vază frumoasă, ca amintire, și fiecare jucătoare din echipa de fete MYSA pășește în fața lui, îi mulțumește cu o strângere de mână și pune un trandafir în vază. La sfârșit se adună 25 de trandafiri, câte unul pentru fiecare an petrecut de el în Kenya. Pe mine mă mișcă acest gest și chiar și Helge își șterge discret câteva lacrimi.

Cea mai mare școală de sport din Africa a devenit de mult timp independentă, iar liderii autohtoni sunt antrenori pentru toate activitățile sportive, chiar și pentru cel mai celebru copil al acestei povești, FC Mathare United.

Este deja foarte cald când echipele de fotbal mixte, de băieți și fete, joacă împreună împotriva unei echipe adverse, înainte ca jubileul să continue cu dansuri și muzică. În timpul întregii dimineți se aude muzică din difuzoare, care este întreruptă doar de scurte mesaje. Atsmosfera este plăcută și se pot vedea multe chipuri vesele.

Folosesc timpul dinaintea începerii spectacolului de muzică pentru a vorbi cu câțiva tineri. Descopăr un grup care tocmai se pregătește pentru un moment muzical. Imediat ce vin în contact cu tinerii sunt întrebată din ce țară vin. Răspunsul meu,

„Elveția", îi atrage imediat pe doi băieți, care se apropie zâmbind de mine și spun:

— Noi am fost deja în Elveția, în Geneva. Anul trecut, în 2009, am cântat cu grupul nostru pentru ONU. Uau, Geneva este foarte frumoasă!

Complet uimită că întâlnesc aici pe cineva care a fost în Elveția, întreb ce i-a încântat atât de mult. Ambii băieți răspund în același timp:

— Era atât de curat. Pe străzi nu erau hârtii. Chiar și excrementele de câine erau adunate de pe stradă și împachetate în pungi. Incredibil!

Ambii băieți de 18 ani râd în hohote. Îmi dau seama că un astfel de comportament pare complet nebunesc pentru oamenii care au crescut în ghetouri mizerabile!

Cu o voce surescitată și ochi strălucitori, ei povestesc mai departe:

— Apa din lacul mare era atât de curată că puteam vedea peștii. Așa ceva nu am văzut niciodată la lacul Victoria. Și mașinile din Geneva sunt foarte ciudate. Odată, grupul nostru a fost dus la concert de o limuzină, mare cât o casă. N-o să crezi, înăuntru erau chiar și o masă cu scaune și un pat!

În timp ce îmi comunică observațiile lor, râd întruna, cu o bucurie contagioasă.

Al doilea băiat spune:

— În mașină era mai mult loc decât la mine acasă. Da, era ca o casă cu roți cu care poți merge pe stradă.

La întrebarea mea despre cum li s-a părut mâncarea în Elveția, ei răspund veseli:

— Mâncarea era în regulă, dar uneori eram uimiți. Odată am mâncat o carne legată cu un șnur și nu știam ce fel de animal este și dacă trebuie să mâncăm și șnurul, pentru că era pe farfurie.

Peter adaugă:

— Dar piureul de cartofi de lângă carne era foarte bun și bineînțeles și carnea era bună, pentru că era atât de moale cum nu mai mâncasem niciodată.

Ambii sunt de acord că vor neapărat să mai viziteze o dată Elveția și speră că grupul cu care cântă va fi angajat și vor putea rămâne mai mult timp acolo, căci și fetele le-au plăcut foarte mult, după cum spun amândoi zâmbind, înainte să se grăbească spre teren. Mă întorc înapoi la locul meu din tribună și aștept cu nerăbdare momentul următor. Locurile spectatorilor s-au ocupat între timp și sunt surprinsă de cât de mulți albi au venit aici.

Grupul de dans, format din șapte dansatoare, patru dansatori și patru toboșari, s-a așezat pe teren. Pe marginea terenului stau așezați sau în picioare copii și tineri. Cei foarte mici stau în față, pe jos, iar ceilalți în spatele lor. Fetele de toate vârstele sunt frumos îmbrăcate și aranjate. Văd rochii galbene, roșii și albe, cu volănașe. Toate sunt foarte curate, părul este aranjat cu grijă, iar chipurile sunt unse cu ulei și strălucesc. Nimic nu indică faptul că acești oameni vin din ghetou. Sunt din nou sincer uluită de felul în care reușesc ei să-și mențină aspectul exterior atât de ordonat și curat, în condiții foarte dificile. Unii copii ling înghețată din apă făcută în casă, pe care o oferă spre vânzare din genți frigorifice mamele întreprinzătoare.

Toboșarii încep să cânte, iar dansatorii și dansatoarele se mișcă ritmic, dar încă reținut. Au vârste cuprinse între 13 și 18 ani. Fetele arată deja ca niște femei, spre deosebire de dansatori, care sunt mai degrabă firavi. Fetele au câte un șal în jurul șoldurilor și al pieptului. Băieții dansează cu bustul gol, împodobiți doar cu coliere. Pe cap au pene.

Ritmul devine mai rapid și fetele își adaptează mișcările din șolduri la viteza muzicii. Bat din picioare în timp ce cântă cântece africane. Dansatorii vin lângă ele și mișcările devin și mai rapide. Treptat, femeile trec în spate, iar bărbații tineri execută în față un dans african sălbatic. Își unduiesc în toate direcțiile corpurile subțiri ca niște șerpi. Unora le ies în evidență coastele pe corpul tânăr. Mă gândesc inevitabil că ei probabil nu au mâncat azi, lucru pe care l-am auzit despre mulți copii. Cei mai mulți pot mânca doar o masă pe zi, și anume seara. Este incredibil cum se

rotesc fetele și băieții împreună prin aer, în timp ce pe față le curge transpirația din cauza arșiței. Abia pot sta pe scaun, atât de rapid simt cum curge ritmul prin membrele mele.

Aplauzele finale fac ca fețele lor să strălucească de fericire. Cei mai mici spectatori de pe margine aplaudă încântați, iar cei mai în vârstă fluieră admirativ. Aș fi putut să mai stau mult timp să-i privesc, dar treptat sărbătoarea se apropie de sfârșit. Mai multor elevi li se împart cecuri de la sponsori, care însă vor fi încasate direct de la școală. Bob și Helge țin la final un discurs de mulțumire și treptat văd primii spectatori care se îndreaptă spre ieșire. Mai târziu părăsim și noi, impresionați, terenul. În timp ce mai privesc o dată înapoi, văd cum Helge străbate singur și cu capul plecat terenul, ținând cu ambele mâini vaza plină de trandafiri roșii. El, ca și Bob, a făcut multe pentru acest fotbal, iar acum își ia rămas bun în felul său, foarte discret, de la funcția sa. Merge și fără el – acesta era de fapt scopul. Când am stat de vorbă mi-a spus că în viitor va veni să viziteze Kenya în fiecare an, ca mulți alți turiști fermecați.

Jucători de fotbal neobișnuiți

După două zile de la marea sărbătoare m-a sunat Jecton, care m-a chemat la interviurile cu jucătorii. Trebuia să merg din nou la club, dar de data aceasta abia după antrenament. Sunt foarte curioasă dacă jucătorii vor fi deschiși pentru o discuție și vor povesti ceva despre ei înșiși și visele lor.

De data aceasta nu mai intervin incidente pe drum și sunt surprinsă de cât de prietenos ne primește azi antrenorul Francis Kimanzi. În timp ce îmi întinde mâna, menționează că a început deja să citească în traducerea în engleză cartea mea, *Îndrăgostită de un Masai*, și povestea i se pare realmente incredibilă. Mă simt măgulită. Apoi mă conduce într-o cameră alăturată, mă întreabă

ce doresc să beau, îmi prezintă jucătorii, care sunt gata să vorbească despre viața lor, și părăsește camera.

În fața mea stau trei bărbați tineri, care au făcut duș și s-au schimbat deja după antrenament. Dacă mai devreme, în tricourile galbene, nu ieșeau în evidență, acum arată foarte bine în haine civile. Îmi fac mai degrabă impresia de timiditate și nu este foarte simplu să pornesc o conversație. Ce să-i întreb pe niște fotbaliști de succes, când eu însămi nu prea înțeleg mare lucru din fotbal și vreau să aflu mai ales chestiuni personale?

Încep cu Antony, căpitanul. Este destul de mare și foarte drăguț. De pe chipul său deschis și simpatic mă privesc doi ochi negri, de catifea. Gura plină are deasupra o mică mustăcioară. La gâtul lui sclipește un lanț auriu. Pe încheietura mâinii stângi poartă un ceas elegant, care se evidențiază frumos pe pielea lui întunecată. Simt în nări un ușor parfum bărbătesc. Îmi imaginez că Antony are multe fane. Mi se pare mai greu de crezut că el trăiește încă în apropierea ghetoului. Cu o voce plăcută, răspunde la întrebarea mea legată de vârstă:

— În curând împlinesc 23 de ani și am crescut în cartierul mizeriei, în Mathare. Vecinii mei de alături erau criminali, bețivi și prostituate. Nu-mi amintesc nici măcar de cinci minute fericite din acea vreme. Am cinci frați, dintre care doi sunt deja căsătoriți. Trei locuiesc încă acasă cu părinții și bunicii. Eu locuiesc împreună cu prietena mea. Dar îi sprijin pe cei doi frați mai mici și încerc să strâng bani pentru a le putea cumpăra într-o zi un mic magazin.

Spre deosebire de interviurile mele precedente, aud pentru prima dată că părinții mai sunt încă împreună, după atâția ani. Când îi spun despre asta lui Antony, el este în mod vizibil mândru și spune:

— Da, au fost mereu niște modele pentru mine. În vremuri grele, ei au încercat tot ce se putea pentru a ne crește pe noi, copiii. Tata este mecanic auto și lucrează din greu și azi. Abia când mama a început să vândă legume ne-a mers ceva mai bine și nu a mai fost nevoie să mergem flămânzi la școală. Cel mai frumos

era că puteam juca din când în când fotbal cu bunicul. Eram fascinat de fotbal de mic. Când aveam 10 ani am auzit la şcoală de MYSA. Un motivator a venit la şcoală şi ne-a spus: „Nu vagabondaţi după şcoală, începeţi să faceţi sport. Faceţi o echipă completă, care este dornică să se antreneze disciplinat, şi atunci puteţi veni la noi. Primiţi o minge, tricouri şi posibilitatea de a juca meciuri în diferite ligi. Noi vom organiza totul dacă vom vedea că aveţi voinţă!" Acesta a fost momentul în care mi-am spus: „Antony, foloseşte şansa asta şi caută-ţi o echipă!" La scurt timp după aceea jucam deja în Liga celor sub 12 ani. A fost începutul unei cariere vertiginoase pentru mine. La 14 ani puteam juca deja meciuri în Norvegia. Era incredibil. Posibilitatea de a urca într-un avion şi de a călători în Europa a venit pentru mine doar prin fotbal. Am muncit foarte mult. Voiam neapărat să ating acest ţel şi după patru ani am reuşit, povesteşte el mândru.

Întreb cum i s-a părut primul zbor şi îmi spune râzând:

— Când stăteam în avion eram foarte agitat, dar nu mi-era frică. Câţiva prieteni care fuseseră deja acolo îmi povestiseră ceva despre Norvegia. Dar a fost şi mai impresionant. Aproape că nu găsesc cuvinte pentru a descrie asta. Nu am văzut niciodată străzi atât de minunate, case atât de mari, maşini atât de frumoase şi fete atât de extraordinare.

Ultima observaţie duce la înveselirea celorlalţi doi jucători.

La întrebarea mea dacă i-ar fi plăcut să rămână acolo, Antony răspunde:

— Nu, pe atunci încă nu, eram prea tânăr. Dar azi muncesc foarte mult pentru cariera mea. De doi ani sunt căpitan de echipă. Bineînţeles că nu uit ziua în care am câştigat cupa. Am jucat în faţa a 40 000 de spectatori – a fost cu adevărat ceva extraordinar! Oricine ar dori să trăiască aşa ceva şi de aceea visez la un club din Europa. Mi-ar plăcea să joc cu elita, poate la Real Madrid, dar şi alte cluburi sunt la fel de bune. Este un drum dificil, dar nu voi renunţa la visul meu. În fond, am putut câştiga cupa şi nimeni nu se aştepta la asta, îşi încheie el, plin de speranţă, povestirea.

La sfârşit îl întreb ce alte vise mai are.

— Bineînțeles că vreau să am o familie cu mulți copii, pe care sper să-i pot educa la fel de bine cum ne-au educat pe noi părinții noștri. Și vreau neapărat să dau mai departe ceva oamenilor tineri din ghetou, care poate nu au avut aceeași șansă ca mine, de a juca la Mathare United. Aș dori să fiu un model și să realizez o contribuție care să schimbe stilul de viață al multor oameni tineri și lipsiți de speranță. Ei trebuie să facă sport. Uneori este singura cale care dă cuiva speranță și putere de a scăpa de sărăcie. Trebuie să te antrenezi zi de zi, an de an, fără a primi bani și fără să știi dacă vei reuși cândva să fii angajat la un club care să te plătească. Acum există mii de fotbaliști buni în Kenya, și toți visează la o carieră de profesioniști. De aceea pot să spun că sunt bucuros că am găsit un loc la Mathare United, chiar dacă nu vom câștiga niciodată cât alții din aceeași ligă, pentru că ne lipsesc sponsorii mari. Mathare este numele ghetoului nostru și nu este foarte bun pentru reclamă. Sigur că ar fi mai bine să câștig mai mult, atunci aș putea oferi mai mult sprijin. Dar este bine așa, și nu trăim rău. Suntem ca o mare familie. Antrenorul nostru, Francis Kimanzi, nu este numai cel mai bun antrenor din Kenya, ci este și ca un tată pentru noi toți. El ne asigură valoarea și stabilitatea, pentru a putea face față acestui succes. Așa ceva probabil că nu se mai întâlnește în alt club din Kenya. Mulți jucători se cunosc de mult timp datorită sistemului MYSA și joacă zece ani sau și mai mult împreună. S-au legat prietenii care nu există în alte cluburi în forma asta. Aici fiecare se poate baza pe oricine. Poți să-ți lași telefonul mobil sau portofelul deschis în vestiar, căci nimeni nu fură de la prietenul lui. Nu s-a întâmplat niciodată așa ceva și asta cu siguranță valorează mai mult decât banii, își încheie el povestea și îi privește pe coechipierii lui.

Joseph, unul din ceilalți doi jucători, arată spre bărbatul tânăr și drăguț de lângă el și glumește:

— Da, i-aș da toți banii mei, dar nu l-aș lăsa singur cu prietena mea.

La întrebarea mea dacă nu are deloc încredere în prietena lui el reacționează bătăios:

— Sigur, în prietenea mea am încredere sută la sută, dar nu am încredere în el în ceea ce privește femeile.

Joseph și Innocent au o statură mai degrabă fragilă, iar Innocent este și mai firav decât Joseph. Este un tânăr drăguț de 19 ani. Cu codițele sale rasta și chipul cu trăsături regulate, mai degrabă deschis la culoare, el este, cu siguranță, visul multor fete kenyene. Este mai degrabă liniștit și povestește scurt că viața sa a decurs destul de plăcut până acum. Cum este cel mai mic din opt copii, a fost iubit și îngrijit de toți. Deja de la 5 ani juca fotbal, cu o minge făcută în casă din saci de plastic, și a observat că este rapid și flexibil. La 7 ani juca deja într-o echipă MYSA, la grupa celor sub 10 ani.

— Da, și azi joacă la Mathare United când eu sunt obosit, râde Joseph.

Joseph este un tânăr foarte voios. Cu părul său creț, cu aspect ușor sălbatic, cu nasul lat, care-i domină chipul și barba mică de pe bărbie, poate că nu este la fel de atrăgător ca cei doi prieteni ai lui. Dar dispune de un râs contagios de care se folosește frecvent. Bine dispus, el se prezintă:

— În curând voi avea 21 de ani și joc de mult timp la Mathare United. Sunt cel mai mare din trei frați și trei surori. Să fiu cel mai mare înseamnă o presiune enormă. A trebuit să preiau de foarte devreme responsabilitatea pentru frații mei, căci mama mea lucra. Tata căuta mereu ceva de lucru sau era șomer. Eram tânăr și aș fi avut nevoie să fiu ghidat. Unii dintre vecinii mei o duceau mai bine și nu trebuia să se chinuie ca mine. „De ce tocmai eu?“ mă întrebam uneori. Așa s-a făcut că am pierdut calea și am ajuns într-o bandă. Nu aveam nici zece ani când am început să beau și să fumez, pentru că am fost constrâns de cei mai mari. Banda fura ca să avem ce mânca. Mâncarea mea de acasă o lăsam pentru frații mai mici. Eu însumi nu reușeam să fur, dar nu era nicio problemă să fug cu ceea ce furau ceilalți, pentru că eram foarte rapid. Părinții mei au aflat despre asta abia după ce am fost arestat și reținut o noapte întreagă la poliție. Ca să mă sperie, am fost bătut. Mama mi-a promis să-mi cumpere un tricou

de fotbalist dacă nu voi mai vagabonda ci, în schimb, voi juca fotbal. Pentru ea nu a fost uşor să strângă acei bani, dar am primit un tricou şi mai târziu chiar şi pe al doilea. Schimbam zilnic tricourile şi imediat le-am atras atenţia unor băieţi care voiau să formeze o echipă pentru MYSA. M-au invitat într-o seară la antrenament şi apoi mi-au trecut numele în formularul de înscriere. De atunci joc fotbal şi pot să spun că MYSA mi-a schimbat viaţa din temelii. A fost un noroc că am fost găsit, căci pe atunci încă nu exista FC Mathare United, iar presa nu auzise de noi. Doar oamenii din împrejurimi te cunoşteau. Azi este mai uşor pentru tineri să intre în sistem.

Vreau să ştiu de la Joseph ce s-a schimbat din temelie pentru el, aşa că el continuă relatarea:

— Din acea zi, în loc să merg în bandă mergeam la antrenament. Curând mi-am făcut prieteni noi şi am devenit foarte ambiţios. Cum încă de când eram mic trebuia să fiu un lider pentru fraţii mei, şi la fotbal mi s-a încredinţat curând răspunderea de căpitan de echipă. Corinne, pe atunci aveam abia 11 ani şi jucam în liga băieţilor de sub 12 ani. N-o să-ţi vină să crezi, în acelaşi an am zburat cu echipa mea la Cupa Norvegiei. Totul s-a întâmplat foarte repede şi nu am avut timp să mi se facă frică de zbor. Mama se temea pentru mine, căci am stat trei săptămâni în Norvegia. Ea se gândea că nu mă voi mai întoarce niciodată şi a trebuit ca imediat după ce am ajuns acolo să o sun la vecini, care aveau telefon. Toţi m-au condus la aeroport; a venit chiar şi bunicul. A trebuit să strângem bani ca să închiriem o maşină mare, îmi povesteşte el cu un zâmbet larg. În Norvegia m-am simţit ca în paradis. Erau de toate acolo. La micul dejun am primit pâine, mere şi suc, iar la familiile care ne găzduiau puteam mânca oricât de mult doream. Sigur că familia mi-a zis: „Joseph, nu mânca prea mult, căci mai sunt mese şi la prânz şi seara." La antrenament veneam cu sendvişuri, lapte sau suc, nu cu apă. Antrenorul era furios, căci după două zile toţi din echipă eram mai graşi şi mai greoi. Abia ne mai puteam antrena.

În timp ce Joseph povestește, îmi curg lacrimi pe obraji de atâta râs. Îmi imaginez că jucătorii s-au simțit ca în basme.

— Eram fericit și totuși mi-era dor de familie. Aș fi dat orice ca și ei să guste din această viață, spune el. Când m-am întors, după vreo două săptămâni, la aeroport erau de două ori mai mulți oameni veniți să mă întâmpine. Unchiul meu a vrut să-mi deschidă bagajul încă de pe aeroport pentru a vedea ce i-am adus din Europa. Era o nebunie. Bani nu aveam, dar familia gazdă ne-a dat tricouri sau șosete, ceva ce puteam oferi în dar acasă.

Stilul de a povesti al lui Joseph declanșează întruna râsete ascultătorilor lui și chiar și lui însuși.

— Anul trecut am avut un sezon excelent. Am fost ales pe locul trei în clasamentul „jucătorul anului", în același timp am fost golgheter, adică am dat cele mai multe goluri și am câștigat trei premii, relatează el cu satisfacție.

— Înseamnă că părinții tăi sunt cu siguranță foarte mândri de tine? întreb eu.

— Da, sunt mândri, dar am apărut atât de des în ziare încât toate rudele cred că am primit mulți bani, ceea ce nu e neapărat adevărat. Rudele de la țară vor mereu ceva de la mine. Bunicul mă sună aproape zilnic și are diferite dorințe. Nu este simplu, mai ales că îi susțin încă pe cei doi frați mai mici ai mei, ca să poată termina școala. Iar din când în când o ajut cu bani pe mama. Nu câștigăm mult, ca cei din alte cluburi. Locuiesc cu prietena mea. Iar acum familia ei mă presează să-i cer mâna. Calea tradițională în cultura mea nu este tocmai ieftină. Trebuie să merg cu o mare parte a familiei mele la familia ei. Acolo vor fi prezenți, de asemenea, toți membrii familiei, ca să discute și să se cunoască mai bine la masă. Eu trebuie să le dau bani pentru întâlnire. Ei, la rândul lor, sunt responsabili cu prepararea mâncării. Se va servi carne de capră și de vacă, bere tradițională, preparată cu o săptămână înainte, și multe altele. Toate acestea sunt scumpe și mai târziu vor fi și alte întâlniri. Prietena mea este mândră că îi pot oferi această ceremonie tradițională, astfel crește respectul pentru ea în familie, ca și pentru mine, de altfel. Aș vrea ca soția mea să fie respectată. Dacă mai târziu vor apărea probleme, toți vor

fi alături, pentru că am devenit o parte a întregii familii. Nu orice femeie are norocul să găsească un bărbat care să îi poată oferi asta. Dar prietena mea trebuie să fie un model pentru surorile ei, iar eu, ca fiu mai mare, trebuie să fiu un model pentru fraţii mei. Astfel vor face şi ei la fel cu soţiile lor, mai târziu. Sunt bucuros că sunt în stare de acest lucru, căci este important. Sigur că sunt şi puţin neliniştit, recunoaşte el râzând.

— Duminică abia joc un meci şi apoi plec spre familia prietenei mele. Rudele mele pleacă mai devreme, iar eu ajung spre seară cu autobuzul. Sigur că sper să meargă totul bine şi să-i găsesc pe toţi liniştiţi, adaugă el.

Innocent îşi priveşte ceasul şi spune că a venit timpul să plece, trebuie să-şi îndeplinească cele trei ore de serviciu social. Întreb ce au în program, iar Joseph răspunde:

— În cadrul asociaţiei suntem împărţiţi în grupuri şi fiecare grupă lucrează, alternativ, la altceva. Astăzi îi vizităm pe copiii din închisoare. Este vorba de tineri deţinuţi cu vârsta sub 18 ani. Vorbim cu ei pentru a-i convinge să facă sport sau pentru a-i convinge că drumul lor nu duce spre nimic. Eu pot vorbi din experienţă. Dar acum apar ca model şi asta îmi dă o senzaţie plăcută. Stăm de vorbă cu copiii şi le răspundem la întrebări. Unii vor să ştie cum am reuşit să ajung atât de departe încât să joc în liga întâi. Apoi le povestesc despre MYSA, le explic sistemul şi dacă cineva se interesează de el îl ajut să caute o echipă. Uneori aducem cu noi alimente sau o minge de fotbal. Dar nu toţi se lasă convinşi. Există băieţi care nu vorbesc cu noi şi nici nu vor să accepte mâncare. Vor doar să fie lăsaţi în pace. Nu-i putem constrânge. Aceşti copii trec prin momente dificile. Ei nu ştiu dacă părinţii îi vor accepta înapoi sau vor ajunge la orfelinat. Sunt obligaţi să meargă în continuare la şcoala de corecţie şi să îndeplinească munci grele. În fond, ei ispăşesc pedepse.

Îi întreb pe amândoi dacă şi alte cluburi prestează activităţi sociale. Băieţii râd din toată inima şi explică:

— Nu, suntem singurul club din liga întâi din toată Kenya care se preocupă de binele comunităţii. Salariul nostru constă, jumătate din el, din această muncă, dar ne place că îi putem ajuta

pe alții. Numai că uneori este greu, deoarece atunci când ne văd pe noi, jucătorii, toți vor să meagă la un meci de fotbal. Din păcate este imposibil. Nu avem atât de mulți bani. Din când în când, putem lua cu noi doi fani. Dar atunci le place atât de mult, încât data viitoare vor să vină din nou, și asta nu se poate. Chiar și când jucăm în deplasare plecăm devreme pentru a putea presta și în orașul respectiv muncă socială; sau mergem în școli primare și facem o oră de antrenament, lucru care-i motivează foarte mult pe copii. Am devenit mari datorită MYSA și acum vrem să dăm ceva înapoi, pentru ca și alții să poată profita de asta, spun ei cu o convingere impresionantă.

Cum nu le-a mai rămas timp, mă mai interesez doar care sunt visele lor. Ambii spun la unison: cea mai mare dorință a lor este să joace în Europa.

— Știi, Corinne, acum ne merge destul de bine, dar suntem încă tineri. Nu putem economisi mulți bani, pentru că pe lângă cheltuielile proprii trebuie să întreținem și multe rude. Dar este important să obținem ceva cât timp suntem încă tineri. Avem nevoie de un contract pe mai mulți ani, ca să ne putem face un nume și mai târziu, când ne întoarcem în Kenya, să putem construi ceva. Suntem modele și trebuie să rămânem sus. Nu avem voie ca peste câțiva ani să trăim iar în sărăcie lucie, ar fi catastrofal. De aceea investim în mass-media și în oameni ca tine, pentru ca voi să povestiți despre noi în Europa și poate astfel vom avea o șansă. Acesta ar fi cel mai mare vis al nostru, încheie ei interviul.

Nu mă mai miră că acești bărbați tineri, talentați și cu o voință puternică de la Mathare United au fost nominalizați deja de două ori la premiul Nobel pentru pace.

În sfârșit, cu Napirai în Barsaloi

După o lună agitată și plină de evenimente în Nairobi, m-am întors acasă cu multe povești emoționante. Dar conștiința mă apasă pentru că am stat atât de mult în Kenya și totuși nu am întreprins nicio călătorie la Barsaloi, la iubita mea familie africană. Cât de mult mi-aș dori să-i revăd, după șase ani – pe Mama, Lketinga, James și pe toți ceilalți. Dar fără fiica mea mi s-a părut imposibil. Pentru a nu trebui să găsesc explicații, am crezut că ar fi mai bine să nu amintesc în scrisorile mele de călătoria în Kenya.

Între timp, desigur, în timpul numeroaselor interviuri mi s-a părut evident că va fi necesară o a doua călătorie, pentru a clarifica unele chestiuni. Mi se pare foarte important să mai vizitez încă o dată măcar o parte dintre persoanele care mi-au relatat atât de deschis viața lor, pentru a avea, după un interval de timp, o perspectivă mai profundă și pentru a documenta eventuale schimbări sau detalii. În plus, scufundarea intensă, de câteva zile, în ghetouri, la puțin timp după ce am părăsit Elveția atât de curată și de ordonată, a necesitat, pentru mine, o perioadă de adaptare. Capul mi-era plin de multe emoții și impresii, care trebuiau să se ordoneze și să se sedimenteze.

Mă bucur de locuința mea frumoasă și de viața plăcută de aici din Elveția într-un mod mult mai conștient decât înainte de călătorie. Este straniu. Când sunt aici, visez la călătorii aventuroase, mai ales în Africa. Dar când sunt plecată mai mult timp, oricât ar fi de frumoasă și interesantă călătoria, la un moment dat mă copleșește foarte brusc dorul de casă. De fiecare dată îi mulțumesc bunului Dumnezeu că am norocul de a putea alege. Cei mai mulți oameni de aici din Elveția pot, dacă vor, să zboare

fără dificultăți în Africa și să se întoarcă după câteva săptămâni. Invers nu se poate. Foarte puțini africani reușesc să petreacă o vacanță în Elveția, dar nu fără probleme. Astfel de gânduri mă preocupă din ce în ce mai des când transcriu impresiile adunate din călătorii.

Citesc mereu fiicei mele poveștile din ghetou, iar ea mă ascultă uluită, neputându-și imagina o astfel de viață. Pe de altă parte, recunoaște că familia ei africană trăiește, este adevărat, simplu și modest, dar, spre desoebire de condițiile din ghetou, liberă și în acord cu natura. Interesul ei sporește cu fiecare poveste, iar întrebările despre Kenya se înmulțesc. Mă bucur foarte mult, căci nu-mi doresc nimic mai mult decât să-i pot arăta într-o zi fiicei mele țara în care s-a născut. Sunt convinsă că astfel se vor schimba multe la ea și poate va înțelege mai bine povestea mea. De ani de zile, aprind în aproape fiecare biserică din drumul meu lumânări și pentru familia mea africană. Deseori mă rog ca Mama și, desigur, și Lketinga, tatăl lui Napirai, să trăiască și să aștepte până când ea va fi pregătită. Mi-e teamă să nu fie prea târziu, mai ales pentru iubita ei bunică.

În luna mai a aceluiași an primim o scrisoare foarte emoționantă de la cumnatul meu James din Barsaloi, scrisoare care schimbă totul:

Dragă Corinne și dragă Napirai,

E marea mea speranță, legată de un sentiment profund, că ție și lui Napirai vă merge bine. Îi mulțumim lui Dumnezeu că întregii noastre familii îi merge bine și suntem mulțumiți. Stefaniei, soția mea, Mamei, copiilor mei și mie ne merge minunat, și de asemeni Lketinga, soția lui și copiii lor sunt fericiți.

Vreau, încă o dată, să folosesc această ocazie pentru a-ți scrie un cuvânt de mulțumire și pentru a-ți transmite marea mea apreciere pentru tine și Napirai. Nu am mai dat niciun semn de multă vreme și de aceea te rog să mă ierți. Corinne, ne ajuți de mult timp și o faci aproape zilnic,

când relatezi despre noi. Acesta este un lucru bun și sper că Dumnezeu binecuvântează munca ce iese din mâinile tale.

Familia lui Lketinga primește banii pe care îi trimiți regulat și el îți mulțumește pentru sprijin. Și familia mea îți mulțumește pentru grija ta față de noi și Mama. Nu găsesc cuvintele potrivite pentru a-ți mulțumi, dar încerc să-ți explic astfel :

Dragă Corinne și dragă Napirai, este foarte important pentru mine să exprim sentimentele noastre sincere și profunde față de voi. Toții copiii mei și copiii lui Lketinga vorbesc foarte des despre voi. Unii dintre ei te cunosc, Corinne, din timpul vizitei tale cu Albert și Klaus, din care a luat naștere ultima ta carte, Revedere în Barsaloi. *Membrii mai bătrâni ai familiei te pomenesc zilnic în rugăciunile lor. Mama noastră minunată mă pune de fiecare dată să-ți scriu salutări după ce primim o scrisoare de la tine, pe care le-o citesc imediat cu voce tare.*

Corinne, aș vrea să-ți mulțumesc din toată inima pentru că în timpul secetei crunte de acum câteva luni, nouă ne-a mers mai bine decât multor oameni din Barsaloi și din regiunea Samburu. Asta se datorează faptului că tu nu ți-ai uitat familia Samburu și ne ajuți tot timpul. Dar nu vreau să-l uit nici pe nașul nostru Albert, care ne-a întins o mână și ne ajută mereu cu multă generozitate.

Dragă Corinne, azi este o zi în care îmi amintesc multe lucruri. Gândurile mele se îndreaptă către perioada dintre 1987 și 1989. Îți mai amintești ziua în care ai vizitat-o pe Mama în Loruko, la depărtare de câțiva kilometri de Barsaloi ? Lketinga și cu mine nu eram prezenți. Dar tu o cunoșteai deja pe Mama și ați vorbit una cu alta, folosind mâinile pentru a gesticula și fiind nevoite să citiți din ochi și de pe buze. Totul s-a întâmplat astfel pentru că a fost dorința lui Dumnezeu să te conducă la familia Leparmorijo. La scurt timp am venit cu Lketinga și nu voi uita niciodată cum el s-a așezat lângă tine și voi ați vorbit

despre nunta voastră. Pentru mine este încă uimitor că tu te-ai hotărât să adopți cultura Samburu. Ai acceptat imediat să te căsătorești ca o femeie Samburu. Ai construit o manyatta *în* kralul *nostru, o așa numită „casă albă", care se numește astfel pentru că ea, datorită vopsirii cu balegă proaspătă de vacă, pare mai întâi verde și, după ce aceasta se usucă, în câteva zile, se transformă într-o casă albă. Toate primele soții din cultura noastră trebuie să aibă o astfel de colibă. Și tu ai avut una și asta arată ce neobișnuită erai încă de pe atunci.*

Vreau să-ți povestesc despre un vis pe care l-am avut acum ceva vreme. Am visat o casă în mijlocul pământului nostru. Trebuie să știi că Barsaloi s-a schimbat. Acum se pot cumpăra terenuri și eu am primit acest loc. Nimeni nu mi-l mai poate lua. Mi-aș dori să construiesc această casă visată, cu multă muncă și cu ajutorul lui Dumnezeu, dar și prin grija voastră. Va fi vopsită în alb și va fi numită „Casa albă a Corinnei", și va supraviețui tuturor morților. Această casă și cărțile tale vor aminti copiilor și nepoților noștri de tine și de sprijinul pe care l-ai oferit oamenilor din Barsaloi, din regiunea Samburu.

Din când în când, ne vei vizita sau vor veni aici prietenii tăi sau Napirai a noastră va găsi drumul spre noi. Casa va fi aici, sigură și pregătită pentru oaspeți. Când visul meu se va împlini, „Casa albă" va sta în mijlocul animalelor și colibelor noastre.

Corinne, acesta este marele meu vis, căci trebuie să ne amintim cumva de ajutorul tău și să mulțumim lui Dumnezeu, care a făcut atât de mult bine pentru noi toți. Sunt sigur că într-o zi, cândva, Napirai ne va vizita și va găsi aici camera ei.

P.S.: Ți-am trimis și fotografii cu membrii familiei noastre și am scris pe ele numele tuturor. Așa îți poți vedea întreaga ta familie africană.

James și familia

Scrisoarea mă copleşeşte emoţional. Când o citesc transpir prin toţi porii şi ochii mi se umplu de lacrimi. Mi se face şi mai ruşine acum că nu am fost în Barsaloi.

Seara îi citesc prin telefon scrisoarea lui Napirai, şi din nou simt un nod în gât. Îmi controlez cu mare dificultate vocea. Urmează o pauză lungă, în care îi aud doar respiraţia. Şi apoi aud fraza pe care o aştept de mult timp:

— Mama, trebuie să mergi iar acolo. Nu, amândouă trebuie să mergem. Vin cu tine!

Nu-mi vine să cred.

— Mulţumesc, Napirai, sunt foarte bucuroasă că ai curajul să faci acest pas. Sunt convinsă din toată inima că îi vei face pe toţi fericiţi, inclusiv pe tine însăţi. Ah, mi-ar plăcea să fiu acum cu tine, ca să te văd şi să te îmbrăţişez.

Ea râde şi mă aduce din nou cu picioarele pe pământ, spunând:

— Sper doar că nu aşteaptă prea mult de la mine, în fond ei sunt nişte străini pentru mine. Nu-mi amintesc deloc acea perioadă, pentru că eram prea mică atunci când ai plecat cu mine.

— O să ne descurcăm, ca şi alţii, o liniştesc eu, extrem de fericită.

Napirai:

De când mă ştiu, mama îmi citeşte scrisorile familiei noastre din Barsaloi. Întotdeauna am fost nerăbdătoare să aud ceva nou despre ei sau poate să văd o fotografie recentă a tatălui meu sau a celorlalţi din familie. Sigur că între timp citesc şi eu scrisorile. Când răspundem, scriu deseori ceva special pentru tatăl meu, în engleză.

M-am întrebat de multe ori cum arată Barsaloi şi ce s-a mai schimbat pe acolo. În toţi aceşti ani m-am gândit mai ales la tata. Cum arată acum? Cum este el? Ce avem în comun? De multe ori mi-au trecut prin cap astfel de întrebări. Firește că mama mi-a povestit multe despre el sau m-a purtat în trecut, cu poveştile ei. În tot acest timp mi-am făcut propria imagine despre cea de-a

doua familie a mea, din Kenya. Totuşi mulţi ani nu m-a preocupat prea tare Africa. Poveştile şi contactul prin scrisori cu tatăl meu mi-au fost de ajuns mult timp. Dar după ce am crescut mi-a sporit şi interesul pentru Africa.

Ultima scrisoare pe care am primit-o de la James m-a emoţionat profund. Mi-a arătat ce importante suntem amândouă pentru familie. Acum am sentimentul că a venit timpul să pornesc la drum pentru a-mi căuta şi cunoaşte rădăcinile. Scrisoarea mi-a dat siguranţa că fac ceea ce trebuie. Momentul este oportun, atât în minte, cât şi în inimă.

Încep imediat să planific călătoria. Mai întâi trebuie să-i scriu o scrisoare lui James, pentru ca ei să se pregătească de eveniment. Scrisoarea va sta timp de câteva săptămâni la Maralal, până să o ia cineva. Putem folosi vacanţa de vară, aşa că mai rămân doar trei luni pentru pregătiri. Îmi imaginez ce agitaţie se va crea când James va anunţa familiei vizita noastră. Mama îşi va crede ochilor abia când vom coborî din maşină în Barsaloi. Iar Lketinga, tatăl lui Napirai? Cum va reacţiona? Dar nu mă las copleşită de gânduri rele, căci am încredere în Dumnezeu şi în el. În fond, a fost o vreme când şi-a iubit mult fiica. Când plângea, o ţinea în braţe ore în şir şi-i cânta cântece Samburu. Nu, sunt sigură că se va bucura de această vizită.

Cu toată bucuria şi euforia, ideea că noi, două femei, vom merge singure într-un Jeep prin Samburu îmi trezeşte anumite temeri. De aceea îi întreb pe Albert, editorul meu, şi pe Klaus, cameramanul, dacă ar vrea să ne însoţească în călătorie. Amândoi au mai fost o dată cu mine în Barsaloi, se simt foarte legaţi de familia mea Samburu şi vor fi foarte apreciaţi acolo. Când se declară de acord sunt foarte uşurată, mă simt mai bine şi mai sigură, căci în fond port răspunderea pentru fiica mea.

Cum Napirai nu a fost niciodată în Africa, planific o adaptare lentă la regiunea Samburu. Mai întâi vom merge pe drumul vechi spre Nakuru şi vom înnopta acolo, înainte să mergem spre Maralal, prin Nyahururu, şi apoi spre Barsaloi. Pregătirile sunt în

toi şi treptat mă cuprinde neliniştea, căci timpul rămas se scurge rapid.

Trec săptămâni şi din păcate nu primesc niciun răspuns la scrisoarea mea către James. Dacă s-o fi pierdut? Poate ei se simt copleşiţi, pentru că nu ne-am anunţat mai din timp? Sau poate momentul nu este favorabil, deoarece hotărârile importante se iau, la Samburu, şi în funcţie de fazele lunii? Am multe întrebări, iar ele diminuează bucuria. Şi fiica mea este uşor nesigură şi mă întreabă de mai multe ori dacă a venit vreo scrisoare.

L-am înştiinţat şi pe părintele Giuliani. Cel puţin de la el primesc, cu trei săptămâni înainte de plecare, o scrisoare cu anunţul îmbucurător că va trece prin Barsaloi pentru a ne vedea. Vacanţa lui Napirai este din păcate prea scurtă pentru a-l vizita în parohia lui din Sererit, la o depărtare de mai multe ore de mers cu maşina. El pare că se bucură foarte tare.

Apoi primesc în sfârşit un răspuns prin e-mail la a doua mea scrisoare către pastor, din Barsaloi. El a trimis e-mailul de la poşta din Maralal şi scrie pe scurt că toţi sunt de acord cu vizita şi că familia Leparmorijo ne aşteaptă cu mare bucurie. Fiicei mele şi mie ni se ia o piatră de pe inimă.

— Mulţumesc, Doamne Dumnezeule, că am primit totuşi un semn liniştitor.

În sfârşit putem să ne bucurăm cu adevărat şi, câteva zile mai târziu, ne urcăm în avion pline de nerăbdare.

Aterizăm în Nairobi la începutul lui august. Când mergem spre controlul paşapoartelor, devin agitată. Sper să nu meargă nimic prost, căci în paşaportul german al lui Napirai este trecut Samburu, Kenya ca loc de naştere, iar ea păşeşte pentru prima dată de la plecarea noastră de aici pe pământ kenyan. Sper să nu apară întrebări inutile sau să nu fie nevoie să deschidem genţile, pline cu cadouri. Se pare că după atâţia ani eu păstrez încă un sentiment negativ lăsat de contactul cu autorităţile de aici. Evadarea mea din Kenya, cu fiica mea pe atunci mică, era să meargă prost tocmai la controlul paşapoartelor. Am fost bombardată cu atât de multe întrebări critice încât aproape că mi-a îngheţat sângele în

vine. Ne apropiem din ce în ce mai mult şi simt cum îmi transpiră mâinile. Napirai, dimpotrivă, mi se pare foarte liniştită. Încerc să-i citesc emoţiile pe faţă, dar nu sesizez nimic neobişnuit.

Într-un sfârşit trecem, slavă Domnului, şi nimeni nu este interesat nici măcar de bagajul meu cuprinzător, cu mai multe compartimente.

Napirai:

În sfârşit, a sosit momentul! Fraza asta şi-a croit drum ferm în gândurile mele. Stau în avion, spre Nairobi. Doar câteva zile mă mai despart de familia mea din Barsaloi. Ce nebunie, mă gândesc şi încerc să mă liniştesc, căci sunt destul de agitată chiar şi numai de la zbor în sine. De la început, am încercat să-mi abat atenţia şi să nu mă gândesc prea mult la ce mă aşteaptă. Cu puţin timp înainte de aterizare devin din ce în ce mai agitată şi am o senzaţie ciudată în burtă. Aş prefera să fi aterizat deja. Când avionul atinge în sfârşit pământul kenyan sunt uşurată şi bucuroasă că am ajuns cu bine. Dar sunt şi curioasă cum va fi aerul de afară, când coborâm.

Mama este foarte tensionată, observ imediat. Şi eu sunt agitată, dar nu ca mama, din cauza controlului paşaportului, ci pentru că azi mă aflu pentru prima dată după 20 de ani în ţara în care m-am născut. Mă aşteptam ca această surescitare să mă copleşească total, dar nu se întâmplă aşa. Când părăsim aeroportul simt cum creşte în mine o senzaţie frumoasă şi liniştită. Mă simt bine să fiu aici şi orice nervozitate a dispărut.

Suntem luate de un şofer care ne va duce la hotel. Merg pentru prima oară cu maşina pe pământ african şi îmi vine brusc să râd. Deşi sunt extrem de obosită după călătorie nu mă pot opri să privesc curioasă pe fereastră. Totul este nou pentru mine şi activitatea febrilă de pe stradă mă fascinează. O mulţime de oameni înconjoară mereu maşina şi vor să ne vândă ceva. Aleg câteva nuci, pe care le cumpărăm de la un băiat.

Aş vrea să cumpăr de la fiecare câte ceva, dar, firesţe, nu se poate. În plus, este abia prima mea zi în Kenya.

După aproximativ o oră, cu câteva blocaje în trafic, ajungem la hotel. Arată frumos şi primitor. În hol observ imediat ce prietenoşi sunt oamenii aici şi-mi place mult asta. Mama şi cu mine împărţim o cameră dublă şi mă bucur că mă pot odihni în pat. Dar înainte vorbim puţin despre evenimentele de până acum, căci ştiu cât de curioasă este mama acum. Amândouă suntem uşurate că totul a mers bine. Sunt atât de obosită încât la un moment dat mi se închid ochii.

După micul dejun pornim la drum cu două maşini de teren. Chiar dacă suntem doar patru persoane este important pentru mine să călătorim cu două maşini. Nu vreau în niciun caz să rămânem blocate în sălbăticie şi prima călătorie a fiicei mele spre rădăcinile ei să fie un eşec. Împart o maşină cu ea, în timp ce Albert şi Klaus merg înainte, cu cealaltă maşină. Martin, tânărul nostru şofer, este un tip vesel, care vorbeşte cu noi deschis şi sincer. Din nou mergem în ritm de melc, printr-un trafic dens, dinspre Nairobi în direcţia lacului Nakuru. Acest lac este celebru pentru păsările flamingo roz, care trăiesc uneori cu miile acolo. Ruta este nouă şi pentru mine. După mai multe ore facem prima oprire într-unul dintre numeroasele belvederi, de unde se deschide o perspectivă gigantică spre fertila Rift Valley. Această privelişte unică este folosită de mulţi vânzători de suvenire, care se adună imediat în jurul nostru şi ne oferă spre vânzare figurine sculptate manual sau alte lucruri. Napirai nu poate rezista şi cumpără o cutie din steatită.

Pornim mai departe prin peisajul colinar verde, trecând de mai multe ori prin diferite localităţi mici. De obicei, femeile sunt cele care lucrează din greu pământul. Ele se apleacă, cu spatele întins orizontal, în faţă, în timp ce ţin picioarele depărtate. Nouă, europenilor, ne-ar fi probabil imposibil să săpăm, să plivim sau să punem răsaduri în felul acesta ore în şir. O noutate pentru mine sunt numeroasele taxiuri pe biciclete sau motociclete. Acum şase ani nu le-am văzut. Acum, în localităţi se află şiruri întregi de motociclete care aşteaptă clienţii. În traficul din ce în ce mai dens, ele

sunt mai rapide şi mai ieftine decât maşinile, dar cu siguranţă şi mai periculoase. La cele mai multe biciclete, pe suportul de bagaje sunt montate scânduri de lemn sau scaune de plastic tapiţate, pentru ca pasagerii să stea comod. Mă miră cum oamenii tineri au ajuns într-un timp atât de scurt să aibă bani pentru o afacere cu taxiuri. Când îl întreb pe Martin, îmi spune:

— Cei mai mulţi sunt doar şoferi, iar motocicletele aparţin unei întreprinderi. Dacă un bărbat tânăr este într-adevăr autonom, a reuşit asta aproape fără excepţie cu ajutorul unui mic credit.

Mă gândesc imediat la femeile de la Jamii Bora şi mă bucur că le voi revedea după vizita din Barsaloi.

Ajugem în tabăra noastră la puţin timp după prânz şi ne bucurăm de dejun. Ocupăm un cort frumos, spaţios, în care se află tot ce se găseşte de obicei într-o cameră de hotel. Numai că este mai romantic să-ţi petreci noaptea într-un astfel de loc. Noaptea se aud greierii şi urletele animalelor sălbatice. În fond, ne separă de natură doar un perete subţire de cort.

Apoi pornim într-un *Game Drive*, cum sunt numite aici safariurile din parcurile naţionale. În timp ce Martin, şoferul, ia bilete de la poartă, noi aşteptăm în maşină. Acoperişul este deschis deja şi ridicat, pentru ca mai târziu să putem face fotografii din maşină. Locul este plin de maimuţe. Unele sunt mici, altele sunt mai mari şi mai agresive, aşa numiţii paviani. În timp ce stau în picioare şi fac fotografii, o maimuţă sare brusc, de la nici un metru de mine, pe maşină şi încearcă să-mi ia geanta aparatului de fotografiat. Când vreau să o alung cu o mişcare a mâinii, ea reacţionează cu un atac aparent extrem de agresiv, care mă sperie foarte tare. Înainte să mă pot aşeza din nou în maşină, din partea cealaltă, un pavian mult mai mare se urcă pe acoperiş şi vrea să intre înăuntru prin deschiderea acoperişului, lucru care ne provoacă ceva nelinişte. Slavă Domnului, Martin se întoarce şi maimuţele dispar imediat.

În parc trecem cu maşina pe lângă mici turme de zebre sau de bivoli, până când ajungem în sfârşit pe malul lacului Nakuru. Cât poţi cuprinde cu privirea se văd păsări flamingo. Este nostim

să le observi pe aceste păsări minunate în timp ce îşi efectuează, la unison, mişcările. Fie scot în acelaşi timp capetele din apă, fie privesc cu capetele ridicate în aceeaşi direcţie. Uneori, mii de flamingo roz merg spre stânga, pe picioarele lor subţiri, pentru a coti apoi brusc la dreapta. Totul arată ca o piesă de teatru bine pusă în scenă. Avem mereu ce fotografia. La sfârşit apare şi un curcubeu splendid, care acoperă frumos scena. Cu siguranţă este un semn bun!

La întoarcere întâlnim o mică familie de rinoceri, care paşte calm în soarele vesperal şi nu pare să fie deranjată de maşina noastră care trece foarte aproape.

În ziua următoare pornim foarte devreme. Mai întâi trecem pe lângă casele autohtone, ale căror faţade sunt amenajate frumos, cu multă imaginaţie. Pe unele sunt pictate girafe, pe altele flamingo, lei sau personalităţi celebre, precum fostul preşedinte Jomo Kenyatta sau Wangari Mathai, premiată cu premiul Nobel. Pereţii sunt decoraţi chiar şi cu figuri de Masai.

Mergem trei ore până la Nyahururu, la de 2303 metri deasupra nivelului mării, oraşul kenyan situat la cea mai mare altitudine. Acolo vizităm spectaculoasele cascade Thompson. Pentru noi, elveţienele, obişnuite cu numeroasele cascade din propria ţară, ele nu sunt foarte neobişnuite. Mai interesant este pentru mine că aici fiicei mele i se vorbeşte mai des în kiswahili. Probabil că oamenii tineri recunosc în ea sângele kenyan. Samburu, patria ei, nu este departe.

Pentru drumul care ne aşteaptă, spre Maralal, avem nevoie de foarte multă răbdare. După Rumuruti începe traseul prăfos. Auzim că ploile din zilele precedente au înmuiat pământul roşu şi l-au transformat în noroi, astfel încât drumul a fost impracticabil pentru puţinele maşini care îl folosesc. Cunosc de mai demult astfel de blocaje în noroi. A trebuit să înnoptez de mai multe ori într-un autobuz public, fără să am la mine ceva de mâncare sau de băut. Nu voi uita niciodată cât de minunat a fost să primesc hrană de la localnici, deşi eram singura albă din autobuz şi nu le cunoşteam limba. Astăzi avem noroc şi întâlnim doar câteva bălţi

de apă. După ce pământul devine iar roşu şi începe să se vadă savana, mă cuprinde sentimentul că m-am întors acasă.

Dar curând constat înspăimântată că aici are loc o dezvoltare asemănătoare celei din Namibia. Peste tot, marii latifundiari au construit garduri, iar pe terenuri se află ferme uriaşe. Pământul acesta era liber acum şase ani şi era accesibil oricui. Incredibil, cât de repede se schimbă totul! Unde merg acum Samburu, care sunt seminomazi, cu turmele lor? Ceva mai târziu, constat cu îngrijorare problema: în timp ce copiii îşi pasc turmele de capre sau de vaci pe puţinele fâşii de iarbă rămase, întâlnim, doar câteva sute de metri mai departe, o turmă de bivoli la păscut, chiar lângă stradă. Aşa ceva nu exista mai demult. Bivolii sunt foarte agresivi. Cum pământul care înainte era liber acum este îngrădit, ei nu mai pot umbla în voie, cum erau obişnuiţi, ci trebuie să împartă păşunile cu animalele domesticite ale localnicilor. Acest lucru este valabil desigur şi pentru alte animale sălbatice, cum sunt elefanţii, zebrele şi leii, lucru care duce cu siguranţă la situaţii periculoase pentru nomazi.

În timp ce prin cap îmi trec aceste gânduri care mă întristează puţin, văd, plină de bucurie, câţiva războinici Samburu frumos împodobiţi, cu părul lung şi roşu împletit în cozi, care traversează savana. Mă bucură şi priveliştea multor femei cu *kanga* galbene şi albastre, împodobite cu mărgele de sticlă colorate, în mai multe straturi. Mă temeam că fiica mea nu va mai avea ocazia să vadă această îmbrăcăminte tradiţională, pentru că oamenii tineri merg la şcoală şi trebuie să renunţe la hainele şi podoabele lor obişnuite. Interesată, uneori chiar şi amuzată, Napirai priveşte tot timpul pe fereastră în timpul acestei călătorii lungi.

După alte cinci ore de mers cu maşina pe drumul cu hopuri ajungem la Maralal, capitala regiunii Samburu. Deşi vrem să înnoptăm oarecum în afara localităţii, în Maralal Safari Lodge, nu pot să nu trec întâi prin orăşel pentru a vedea ce s-a schimbat în ultimii şase ani. Şi, firește, pentru a-i arăta lui Napirai locul unde am stat de foarte multe ori. Când veneam pe atunci din Barsaloi, Maralal însemna pentru mine civilizaţia. La fel ca înainte, îmi aminteşte de

un orășel simplu din vestul sălbatic. Maralal este în continuare ultimul loc din regiune unde poți găsi cazare bună și benzină înainte de a porni spre lacul Turkana, spre Barsaloi sau spre Wamba. Mi-ar plăcea să merg imediat în casa de ceai, să beau un ceai adevărat, să iau cu mine un mandazi și să las atmosfera să mi se imprime în suflet. Dar toți se simt obosiți și prăfuiți și, în plus, ne-am dat întâlnire mai târziu cu cumnatul meu James în Lodge. De aceea trebuie să mă mulțumesc să străbat orășelul cu mașina. În centru, Maralal nu s-a schimbat prea mult. Sunt mai multe mașini și mai mulți localnici îmbrăcați occidental, în rest aici se află aceleași magazine construite din lemn, unele lângă altele, cu aproape aceeași marfă.

În timp ce privesc prin geamul prăfuit numeroșii oameni din jur, devin din ce în ce mai agitată. Poate am să îl văd pe James. Undeva afară ne așteaptă și cu siguranță este la fel de agitat și tensionat ca și noi. Fiind singurul din familie care a terminat școala și, în consecință, intermediarul între Elveția și Kenya, el poartă o mare răspundere. Dumnezeule, deodată îmi devine foarte clar că, în următoarele minute, fiica mea va avea primul contact cu rudele ei africane de când a plecat de aici, la doi ani. O privesc, încordată. În ochii ei observ o sclipire care mă face să cred că este agitată și că simte un ușor disconfort. Îi iau mâna în mâna mea și mă simt foarte legată de ea.

Mașinile noastre se hurducăie pe strada prăfuită, care traversează niște coline, în drum spre pensiune. Nu întâlnim pe nimeni, nici turiști, nici personal. În cele din urmă, apare un bărbat Samburu bătrân, care ne aduce niște băuturi. El face parte din ansamblu. Nu s-a schimbat nimic esențial de când am intrat pentru prima dată în Lodge, acum 24 de ani. Pe atunci stăteam, ca și acum, pe terasă și țineam în mână câteva fotografii ale unui foarte frumos războinic Samburu. Îl iubeam pe acest bărbat din toată inima și de aceea vândusem sau dăruisem tot ce aveam în Elveția. Fuseserăm separați împotriva voinței noastre. Suferința și credința de nezdruncinat în iubirea noastră m-au purtat pe atunci din Mombasa până aici. Stăteam aici, beam epuizată o limonadă, mă uitam la

lanțul de coline din depărtare și mă rugam să-mi regăsesc undeva marea iubire, lucru ce părea fără speranță. Dar voința mea, impulsionată de forța acestei iubiri profunde, a făcut ca regăsirea fie posibilă. Sunt convinsă până în ziua de azi că acesta a fost destinul nostru.

Iar acum sunt aici pentru că vreau să i-o prezint pe minunata lui fiică. Și Napirai anticipează, cu febrilitate, întâlnirea cu tatăl ei și nu știe cum ar trebui să se poarte.

La locul de adăpat se află câteva zebre, iar dedesubt se joacă câteva maimuțe. În rest este liniște. La puțin timp după sosirea noastră, apare un grup mic de turiști italieni. Se uită la zebre și când, după câteva minute, nu apare nimeni, pleacă.

După o vreme aud o motocicletă și știu imediat că trebuie să fie James. Cum Napirai și cu mine suntem încă pe terasă, auzim mai întâi salutul cald cu care Albert și Klaus îl întâmpină pe James. Tocmai ne pregătim să mergem spre el, când apare în fața noastră. James s-a mai împlinit, iar încordarea îi este literalmente scrisă pe chipul întunecat. Prietenos, își deschide spre mine brațele, îmbrăcate într-o haină groasă, și mă îmbrățișează cu căldură.

— Ei, ei, ei, Corinne, te-ai întors! spune el fericit.

Și eu mă bucur enorm. Apoi se uită pe lângă mine, spre Napirai, râde și mai tare și o îmbrățișează.

James o privește întruna pe Napirai și râde:

— Ei, ei, ei, ce mare s-a făcut! Adineaori parcă mă jucam cu o fetiță mică, eram eu însumi băiat de școală, și acum am în față o femeie tânără.

Dă mereu din cap, neîncrezător.

— Și tu, Corinne, da, și Albert și Klaus, toți v-ați întors! Nu-mi venea să cred când am primit scrisoarea. Ani întregi am așteptat-o pe Napirai și deodată vine o scrisoare în care scrie că veți veni aici curând. A ajuns târziu la mine, cu o lună înainte de sosirea voastră, și de aceea am crezut că este mai bine să răspundă pastorul pentru mine, pentru că pe calculator merge mai repede, așa m-a asigurat, spune el, plin de viață.

Vorbim toți unii cu alții. O întrebare aici, o întrebare dincolo. Napirai se uită atentă la James, în timp ce încearcă să-și țină în frâu emoțiile.

Deodată, James devine serios și spune:

— Corinne, Lketinga este și el în Maralal și ar vrea să-și vadă fiica chiar azi. Nu a vrut să stea acasă să vă aștepte. Pot să-l aduc aici?

— Da, desigur, m-am gândit eu că nu va sta acasă când vine fiica lui, zâmbesc eu.

Pentru Napirai lucrurile se desfășoară cam repede, după cum observ după privirea ei speriată.

James ia mobilul, care funcționează doar în Maralal, și-l sună pe Lketinga, tot pe mobil, se pare. Câteva fraze scurte și apoi James pleacă. Nu mi-l pot imagina pe Lketinga stând pe motocicletă și sunt curioasă cum și când se vor întoarce.

Așteptăm aproape o oră. Napirai nu prea mai suportă tensiunea, dar nu o pot ajuta prea mult, altfel decât cu prezența mea aici. Acum mi-ar plăcea să-i citesc gândurile.

Zebrele sunt încă la locul de adăpat și ne privesc ușor plictisite, în timp ce două maimuțe se ceartă și țipă.

Napirai devine din ce în ce mai încordată și nici eu nu sunt chiar liniștea în persoană. Cu puțin timp înainte de a se lăsa întunericul, auzim un zgomot de motor în zona altminteri liniștită. Întâi o motocicletă și apoi o mașină! Nu se poate, Lketinga are mașină? Vreau să părăsesc terasa, când Napirai mă apucă de braț și mă roagă să rămân aici.

Napirai:

Suntem de ceva vreme în Lodge și așteptăm sosirea tatălui meu. În ciuda ambianței frumoase și a atmosferei plăcute, așteptarea mi se pare eternă. Nu sunt sigură de ce se va întâmpla când ne vom vedea pentru prima dată și nici dacă mă va accepta ca fiică. Sper. Mă bucur enorm că pot trăi acest moment și că voi sta în curând în fața tatălui meu. Ascult cu atenție zgomotele mașinilor din Maralal, care se aud până aici. El o fi? Mă întreb asta la

fiecare zgomot auzit. Mi se pare că timpul a stat pe loc şi devin din ce în ce mai neliniştită. Am un gol în stomac. Pur şi simplu nu mai vreau să aştept.

Apoi, în sfârşit, după ce mi se pare că au trecut trei ore, aud motocicleta lui James. Aş putea să plâng de bucurie şi emoţie, dar nu se întâmplă nimic, nu ştiu de ce.

Încă puţin şi îl voi vedea, incredibil! Am vrut ca mama să îmi fie alături când ne întâlnim prima oară, aşa că, e o uşurare că ea aşteaptă împreună cu mine pe terasă.

Văd silueta impunătoare a unui om cu pălărie albă, care se îndreaptă încet şi elegant spre Lodge, printre copaci.

— Napirai, uite, cel care se îndreaptă cu demnitate spre noi este tatăl tău, spun eu, surescitată.

Inima mi s-a urcat în gât şi nu pot să leg niciun gând clar. Simt clar surescitarea interioară a fiicei mele. Sper că totul va merge bine şi că tatăl ei nu se va purta straniu; astea sunt grijile mele.

Lketinga intră pe uşa terasei, rămâne pe loc un moment şi ne caută cu privirea. S-a îmbrăcat cu grijă, observ eu imediat. Poartă o jachetă gri închis, un pic prea mare, dar care se potriveşte excelent cu „pantalonii de băcan" în carouri albe şi gri. Cămaşa albă se asortează cu pălăria cu boruri late, deschisă la culoare şi decorată cu mărgele mici, portocalii-maro, şi cu monede. Peste cămaşă poartă o sticluţă de lemn ornată cu mărgele colorate, în care îşi ţine tutunul. Chipul său întunecat şi încordat îşi schimbă imediat expresia când îşi vede fiica. Mă pregătesc să mă îndrept spre el când el porneşte direct spre Napirai. Când trece pe lângă mine îmi spune cu o voce joasă, tabagică:

— *Not you, I want my child!*[1]

Apoi merge drept spre Napirai şi o îmbrăţişează atât de intens, încât după un timp mă tem că ea nu mai poate respira. Abia după aceea mă îmbrăţişează cu drag şi pe mine. Este vizibil copleşit de fiica lui, o priveşte mut şi aproape nemişcat în următoarea

[1] „Nu pe tine, îmi vreau copilul!" (en. în original).

jumătate de oră și scutură din când în când capul, a neîncredere, în timp ce își trece mâinile peste față. Și eu am inima grea când văd cât de mult trebuie să lupte cu sentimentele sale. În cultura lui, oamenii încearcă să-și ascundă emoțiile, iar el face asta cu mult efort. Napirai are un chip strălucitor. Cred că îmbrățișarea spontană și intensă a tatălui ei i-a dizolvat toată încordarea.

Napirai:

Îmi simt inima în gât când tata apare pe terasă. Arată exact așa cum mi l-am închipuit și sunt fericită că pot în sfârșit să-l întâlnesc. Chipul i se luminează când mă vede. Rapid și foarte hotărât, vine spre mine. Mă îmbrățișează strâns și pot să simt cât de emoționat este. Nu mă mai gândesc la nimic, ci mă bucur de moment. Cred că prima noastră întâlnire nu putea fi mai frumoasă de atât. Când aflu că tata va petrece toată seara cu noi mă bucur și mai mult.

Stăm cu toții lângă șemineu, în fața focului, și așteptăm cina. Lketinga stă între mine și fiica sa. Din când în când îi ia mâna sau își pune brațul în jurul umerilor ei, o privește și spune scurt:

— *Yes, my child!*[1]

Sigur că nu este ușor pentru niciunul dintre ei să găsească subiecte de conversație, după ce nu s-au mai văzut de aproape 20 de ani. În plus, tatăl și fiica sunt foarte asemănători în privința felului lor retras de a fi.

Un prieten al lui James, pe care-l cunosc din perioada petrecută în Barsaloi, este și el prezent. Lucrează în Maralal în administrație, are o mașină mică și l-a adus pe Lketinga aici, la Lodge. Focul care trosnește în șemineu ne relaxează treptat pe toți. Lketinga își aprinde, cu degetele lungi și subțiri, o țigară și povestește râzând:

— Da, vă aștept aici în Maralal de trei zile. Vreau să-mi duc copilul în Barsaloi. Vreau să-i arăt tot. De ce nu, doar sunt tatăl ei.

[1] „Da, copilul meu!" (en. în original).

Apoi o îmbrățișează din nou, apăsat. Napirai râde și observ că îi face bine ca el să fie atât de spontan și deschis.

La cină, el stă în fața mea, iar fiica lui trebuie, desigur, să stea din nou lângă el. Arată mai bine decât în 2004, când l-am revăzut pentru prima dată după 14 ani. Astăzi pare mai liniștit și mai relaxat. Râde de numeroasele tacâmuri din jurul farfuriei și este curios ce vom mânca. Napirai îl privește din când în când, din lateral. James și prietenul lui povestesc istorii de demult, când m-au vizitat în spital, după ce am fost internată cu Napirai din nou, cu malarie. Când privesc spre fostul meu soț, observ cum se uită drept în ochii mei. Privirea este atât de intensă încât simt aproape fizic cum încearcă să-mi pătrundă în suflet. Acest lucru mi se pare cumva neplăcut și întrerup contactul vizual, dar în același timp îmi doresc să pot afla ce se petrece în el. Când îl întreb, scutură mut din cap.

Sunt bucuroasă că Lketinga este de azi cu noi și că prima întâlnire nu are loc, așa cum era stabilit, în Barsaloi. El și-a format din nou o familie, cu noua sa soție tânără, și au deja, după cum aflu, trei copii. Acum șase ani tocmai se căsătorise, cu o lună înainte de vizita mea, cu tânăra fată. În ciuda căsătoriei lor, în acel moment nici măcar nu vorbiseră unul cu altul, ceea ce nu este neobișnuit la Samburu, deoarece fetele sunt căsătorite de părinți. De obicei ele sunt foarte timide, deoarece vin de departe și trebuie să-și părăsească de tinere propria familie. Multe nu-și mai văd niciodată părinții. După căsătorie, ele aparțin familiei soțului, iar pentru asta el trebuie să plătească un preț. În timpul ultimei mele vizite am văzut fata doar de două sau de trei ori, dar nu am vorbit cu ea, pentru că Lketinga nu a vrut asta. Acum sunt curioasă cum s-a schimbat ea, după ce a devenit fericita mamă a trei copii.

Mă bucură foarte mult că Lketinga pare să fie fericit cu cea de-a treia soție a sa. A doua soție, Mama Shankayon, nu mai este de mult cu el. A fost trimisă acasă pentru că nu a putut avea decât un copil. Acum trăiește din nou cu mama ei, care a orbit, și o ajută. Mâine o vom întâlni în Maralal. Vrea să ne salute, iar fiica ei de 14 ani, Shankayon, sora vitregă a lui Napirai, vrea să meargă

cu noi în Barsaloi, după cum aflăm de la Lketinga. Este frumos că a informat-o, deşi acest lucru presupune aici foarte mult efort.

După ce îi fac mai multe fotografii, mă priveşte amuzat şi întreabă:

— De ce faci mereu fotografii? Acum sunt un bărbat bătrân şi nu mai sunt la fel de frumos ca pe vremuri.

Ca întotdeauna, mă fascinează mişcările graţioase ale mâinilor lui suple. De asemenea, el mănâncă foarte încet şi uimitor de puţin. Nimic nu mai aminteşte de războinicul tânăr care putea înghiţi într-o noapte jumătate de capră, aruncând oasele peste cap.

El, dimpotrivă, face observaţia contrară despre mine.

— Mănânci mult, pot să văd că ai devenit o *Big Mama*[1]. *Only my child is like me*[2], constată el şi râde spre Napirai.

Nici culoarea părului meu nu-i place în mod deosebit. I se pare că noul blond este mai degrabă alb. Dar toate aceste observaţii sunt menite să mă tachineze, ceea ce indică faptul că este bine dispus.

Seara târziu ei părăsesc Lodge-ul şi ne dăm întâlnire a doua zi la benzinărie, pe care nu avem cum să o ratăm. După aceea vom cumpăra alimente pentru zilele pe care le vom petrece în Barsaloi şi vom căuta ultimele cadouri.

Epuizate de călătoria lungă şi de evenimentele emoţionante, ne prăbuşim în pat. Mi-ar plăcea să-i pun o mulţime de întrebări fiicei mele, dar observ că are nevoie de timp şi de linişte.

Napirai:

M-am bucurat foarte mult de seara petrecută împreună cu tata şi cu James. Pentru mine a fost plăcut să stau cu ambii părinţi lângă foc şi să conversăm în tihnă. Până acum nu am trăit aşa ceva.

Despărţirea, seara târziu, mi s-a părut un pic grea, dar ştiu că mâine călătoria va continua şi îmi voi cunoaşte sora vitregă.

[1] „Grăsană" (en. în original).

[2] „Dar copilul meu seamănă cu mine" (en. în original).

Înainte de a adormi mă bucur mult şi îmi doresc să se facă repede dimineaţă. Când răsare soarele, ne trezim imediat şi plecăm toţi, împreună, spre locul de întâlnire. Încă din maşină îl văd pe tata. Lângă el se află fiica sa, adică sora mea vitregă, Shankayon, şi mama ei.

Când coborâm se adună în jurul nostru câţiva oameni din sat, care ne privesc cu curiozitate. Asta mă face să fiu puţin încordată şi sunt bucuroasă că mama face primul pas şi îi salută pe toţi în faţa mea. Tata se bucură vizibil să mă vadă şi chiar şi mama lui Shankayon mă salută foarte prietenos. Apoi mă îndrept spre sora mea vitregă şi o iau în braţe. Simt cât de tare se bucură şi ea că ne vede şi, în ciuda firii ei timide, îmi devine imediat simpatică. Mă simt atrasă de ea şi observ ce important este pentru mine să o cunosc în sfârşit. Până astăzi am fost un copil singur la părinţi, iar acum am o soră.

Pot să constat o mică asemănare între ea şi mine, când mă uit dintr-o parte, iar ea pare să observe acelaşi lucru. Ne privim mereu una pe alta şi din când în când râdem. Firește, am adus cu mine câteva cadouri pentru Shankayon, printre altele, cercei şi brăţări. Se bucură mult de ele şi ne apropiem treptat, în ciuda faptului că schimbăm puţine cuvinte. Plecăm toţi cu maşina spre centrul oraşului, pentru a mai cumpăra unele lucruri. Stau în spate cu sora mea. După această întâlnire, foarte emoţionantă pentru mine, sunt uşurată că-mi cunosc treptat familia africană, astfel încât să am timp să procesez cumva totul. Dacă i-aş fi văzut pe toţi deodată, cred că ar fi fost prea mult.

După ce parcăm în faţa unuia dintre numeroasele magazine, pentru a cumpăra alimentele necesare, Lketinga vrea mai întâi să se plimbe prin Maralal cu Napirai şi cu mine. Am senzaţia că este foarte mândru, deşi, desigur, are o expresie a feţei foarte serioasă. Shankayon ne urmează îndeaproape, în timp ce mama ei se ţine un pic mai departe. Am observat că Lketinga nu vorbeşte mult cu ea şi nici nu vrea neapărat să facă vreo fotografie împreună. În

plus, el i-a dat ei niște bani, pentru ca ea să cumpere mălai sau poate mâncare, înainte de a porni în lungul drum spre casă.

Mulți oameni se uită după noi. Alții vin spre mine, și fostul meu soț trebuie să dea explicații, lucru pe care-l face cu o mină serioasă. Astăzi se pare că suntem atracția din Maralal, căci aici albii încă ies în evidență, ca să nu mai zic de Napirai. Împreună cu Lketinga, caut câte o pătură de lână pentru Mama și pentru sora lui. Se negociază, iar el devine uneori energic, până când îi convine prețul pe care îl am eu de plătit. În cele din urmă. vânzătorul acceptă și toate părțile sunt mulțumite.

Se duce vorba rapid că m-am întors împreună cu fiica noastră. Întâlnim constant femei cu podoabe tradiționale sau bărbați bătrâni, care mă salută furtunos și prietenos, înainte de a îi ura bun venit lui Napirai, bătând intens din palme și cu un șuvoi de cuvinte întrerupt din când în când de câte un scuipat de binecuvântare. Fiica mea se ține tare. Nu înțelege niciun cuvânt și nu cunoaște oamenii. Și mie mi-e greu să-i recunosc pe cei mai mulți. Lketinga stă alături de mine și explică, răbdător, despre cine este vorba. Pe vremuri ei aveau de ținut minte o singură față albă, căci doar eu eram pe aici. Eu, dimpotrivă, trebuia să țin minte sute de persoane. În plus, Samburu îmbătrânesc, din cauza condițiilor dificile de trai, mult mai repede decât noi, europenii, ceea ce îngreunează și mai mult recunoașterea.

Apoi cumpărăm proviziile, printre care, desigur, mălai, ceai și tutun de mestecat pentru Mama, pe care să-l poată dărui vecinilor. Se obișnuiește ca cel care are mai mult să dea și altora, după posibilități.

În sfârșit am încărcat alimentele, am umplut mașinile până sus și putem porni în ultima parte a călătoriei, spre Barsaloi. Lketinga stă în față, pe scaunul copilotului, și-i dă indicații lui Martin, în timp ce eu stau în spate, cu Napirai și Shankayon. Avem în față trei ore de mers cu mașina, căci ne vom strecura printr-un lanț muntos și mașinile nu pot merge repede. Strada ne solicită nervii destul de mult. Chiar și Martin este uimit de starea ei proastă. El trebuie să cupleze de multe ori diferențialul pentru toate roțile

pentru a putea merge mai departe. Şoferul trebuie să ocolească cu iscusinţă bolovanii de piatră aflaţi pe stradă din loc în loc şi să fie atent să nu alunecăm în jos pe panta abruptă.

Întâlnim copii cu turme de capre sau de vaci, care ne fac cu mâna, în speranţa de a primi o bomboană. Sigur că am cumpărat aşa ceva şi ei se bucură de dulciuri ca şi cum ar fi vorba de cadouri uriaşe de Crăciun. Martin râde când vede cum se năpustesc copiii, ţipând de bucurie, asupra bomboanelor aruncate şi ne explică râzând:

— Aşa a fost şi primul meu contact cu turiştii. După şcoală, stăteam ore întregi pe marginea străzii şi speram să treacă autobuze de safari. Când zbura prin aer un pumn de bomboane, ne aruncam toţi asupra lor. Cei care erau mai rapizi se bucurau foarte mult, pentru că nu împărţeau niciodată, cel mult schimbau bomboanele pe alte lucruri. Câştigătorul era ca un rege.

Povestirea lui nostimă ne face să râdem, dar nu ne putem închipui cum de nu împărţeau copiii prada. El adaugă, cu satisfacţie:

— Pe când eram mic, mi-am jurat să ajung cândva şofer la o agenţie de turism, probabil datorită dulciurilor.

O femeie care poartă un copil în spate, într-o pânză, şi împinge alţi doi copii în faţa ei se lipeşte complet de peretele de stâncă în timp ce Land Rover-ul nostru greu trece pe lângă ea.

Mai departe, un bărbat bătrân se opinteşte să urce muntele. Într-o mână are o pungă roşie de plastic, o suliţă şi un băţ. Cu mâna liberă ne face semn, pentru că doreşte să-l luăm cu noi. Lketinga îl recunoaşte şi mă întreabă dacă poate urca cu noi, în spate. Bătrânul trebuie mai întâi să-şi demonteze sulița lungă, ca să intre în maşină. Când ne vede pe noi, „albele", ezită un moment. Dar Lketinga îi explică că facem parte din familie şi nu suntem nişte turiste obişnuite. Mzee urcă uşurat lângă noi şi în maşină se răspândeşte imediat mirosul afumat al unei manyatta, care îmi trezeşte amintiri profunde şi mă face să-mi fie dor de momentul în care voi lua loc în manyatta Mamei.

După o oră şi jumătate ajugem în Opiroi. Această mică localitate a crescut în mod vizibil. Pe vremuri, aici erau doar câteva

manyatta, iar astăzi există case mici de lemn, două magazine alimentare simple, o casă de ceai, o şcoală şi o biserică mare. Suntem aşteptaţi de câţiva oameni, iar James, care a mers înainte cu motocicleta, vine spre mine şi-mi explică că şeful tribului din Opiroi vrea să mă invite la ceai. Mă dau jos din maşină, în timp ce Napirai vrea să aştepte aici. Lketinga merge la un magazin şi cumpără o Coca-Cola pentru fiica sa. Sunt condusă la casa de ceai, unde un sac de iută atârnat în cadrul uşii mă împiedică să văd în interior. Este încă în vigoare tradiţia conform căreia războinicii nu au voie să fie văzuţi de femei când mănâncă sau când beau ceai. Tocmai mă pregătesc să intru în casa de ceai în spatele şefului, când văd înăuntru cinci gardieni înarmaţi, veniţi la întâlnire. Speriată, mă dau înapoi şi-l urmez pe şef în casa proprie, modestă. Mă aşez pe un scaun. În timp ce-mi oferă ceai dintr-un termos, în cameră intră Albert şi Klaus. Şeful de trib ne mulţumeşte că am dat atâţia bani pentru biserică, ceea ce a făcut ca mulţi copii să poată merge la şcoală. Doi dintre fiii săi au putut, datorită acestor bani, să studieze, iar asta îl face foarte fericit. Sunt uimită şi mişcată de cuvintele lui. Până acum nu am ştiut că oamenii pot profita de povestea mea până aici. În fond, suntem la două ore de mers cu maşina de Barsaloi.

După jumătate de oră plecăm iar la drum, căci abia aştept să o văd pe Mama. Când merg spre maşină observ cum fiica mea încearcă să vorbească cu câteva femei îmbrăcate tradiţional, le fotografiază şi apoi le arată fotografia, lucru care declanşează multă încântare. Sunt bucuroasă că nu-i e teamă de atingeri. Plecăm mai departe şi femeile fac cu mâna în urma noastră.

Cu puţin înainte de a ajunge la râul Barsaloi, Lketinga se întoarce spre noi şi spune, cu o expresie bucuroasă pe faţă:

— Napirai, Napirai, copilul meu, aici e casa mea. O să-ţi arăt totul.

Maşina traversează albia lată şi nisipoasă şi urcă lent pe celălalt mal. De departe se vede mai întâi misiunea şi apoi numeroasele case de lemn, şi printre ele *manyatta* individuale, înconjurate de crengi cu spini. Parcăm sub acelaşi copac unde, la ultima mea

vizită, l-am salutat şi l-am îmbrăţişat înlăcrimată pe Lketinga prima oară după 14 ani de la evadarea mea.

În timp ce îmi trec prin cap aceste amintiri, el coboară din maşină şi deschide uşa pentru fiicele lui. Imediat, suntem înconjuraţi de mulţi copii, care roiesc în special în jurul lui Napirai. Abia după aceea se apropie şi adulţii, iar câte o femeie Samburu vine spre mine şi spune:

— Mama Napirai, *supa, serian a ge*? Bună, cum îţi merge?

Câteva îmi scuturã atât de mult şi de puternic mâna încât aproape că simt că-mi cade tot braţul. Alte femei încep să scuture din podoabele de la gât, în semn de bun venit, şi îi întind mâna fiicei mele care se minunează încontinuu. Aude din toate părţile:

— *Supa, serian a ge, garai*? Bună, îţi merge bine, copilul meu?

Napirai răspunde la salut zâmbind încurcată şi mă priveşte întrebător, pentru că nu înţelege nimic.

Napirai:

În sfârşit, pornim spre Barsaloi! Sunt bucuroasă că Shankayon vine cu noi, cumva asta mă linişteşte. Oricum, nu m-am gândit că drumul va fi atât de obositor. Trebuie să mă adun mereu pentru a rămâne trează, căci nu vreau în niciun caz să ajung adormită în Barsaloi. Cu cât ne apropiem mai mult de destinaţie, cu atât mai bucuroasă este mama, care-mi povesteşte tot timpul istorii pe care le-a trăit şi-mi arată cu degetul locurile unde ele s-au întâmplat.

Cu puţin timp înainte de sosirea noastră în Barsaloi, încep să aud vocile oamenilor şi strigătele copiilor. Acum sunt din nou agitată. Cum vor reacţiona oamenii când mă vor vedea? În timp ce trecem cu maşina prin piaţa satului sper doar că totul va merge bine.

Multe femei şi mulţi copii sunt pregătiţi şi ne aşteaptă. După ce coborâm, se năpustesc toţi spre mama şi nu le vine să creadă că ea este aici. Toată lumea îşi aminteşte de ea. Mi se pare incredibil. Apoi, desigur, vor toţi să mă salute pe mine, şi strâng o mână

după alta. Mi se pare frumos că toți acești oameni pe care nu-i cunosc se bucură și sunt atât de emoționați doar pentru că ne văd, dar mă simt un pic încurcată.

Ce-mi place pe loc sunt numeroșii copii din sat. Ei aleargă spre noi și râd. Nu durează mult și deja țin de mână un băiat sau o fată. Toții copiii roiesc în jurul meu, în timp ce mă uit pentru prima dată în jur.

Satul este mai mare decât mi-l închipuiam. Casele îmi amintesc un pic de Maralal, dar aici totul pare mai liniștit.

După atâția ani sunt în sfârșit în Barsaloi, nu pot să cred că sunt cu adevărat aici. Totul mi se pare un vis.

După femei, se apropie de noi și primii bătrâni. Îl văd pe Papa Saguna, fratele mai mare al lui Lketinga, care se apropie încet. Mina sa este serioasă, ca întotdeauna, și totuși îi simt bucuria când îmi întinde mâna. Chipul său este foarte îmbătrânit, iar ochii au căpătat o nuanță transparentă, un albastru deschis, probabil un semn al cataractei. Ca și Lketinga, este foarte suplu și se îmbracă încă în mod tradițional. În loc de pantaloni poartă o pânză pe șolduri, iar în picioare, sandale albe de plastic. Peste tricoul roșu a aruncat o pătură subțire, cu dungi roșii. Din păcate, nu pot sta prea mult de vorbă cu el, pentru că vorbește doar limba Maa, iar eu am uitat puținele cuvinte pe care le știam în această limbă. El îi întinde mâna și lui Napirai și râde atât de bucuros încât lasă să se vadă un șir de dinți albi, perfecți. Ochii săi sclipesc un moment, și spune:

— *Supa, Napirai, serian?*

Este vorba de aceeași formulă de salut. Nu stă în firea lui să ne îmbrățișeze, dar se simte că ne salută din inimă.

James ne invită să intrăm în *kral* pentru a saluta și alți membri ai familiei. Dar Lketinga ar vrea să ne conducă mai întâi prin magazinul lui, pe care l-a numit „Inter White Masai Shop". Înăuntru este destul de întuneric și în afară de câteva haine *second hand*, săpun și detergent nu prea văd altceva. În fața ușii deschise stau

așa mulți copii, care ne urmăresc pas cu pas, încât împiedică lumina soarelui să intre în magazin.

Soția lui Lketinga trece pe lângă mine și îi caută în fața ușii pe doi dintre copiii ei. Este drăguță și poartă încă la gât podoabele tradiționale, mari. Trebuie să aibă aproximativ 25 de ani acum. Chiar dacă stă deoparte, timidă, mai târziu, în timpul împărțirii cadourilor, lasă să se vadă că nu îi sunt deloc antipatică. În fond, cei trei copii ai ei, născuți cu toții în ultimii șase ani, sunt frați vitregi ai lui Napirai.

Părăsim magazinul și stăm acum în mijlocul *kralului*, care este destul de mare. Mai la margine se află o mică toaletă, iar alături câteva colibe rotunde care seamănă cu niște *manyatta*, pentru iezi. Găinile cu pui umblă peste tot pe pământul gri și prăfos. James ne conduce la casa sa, unde Stefania, soția lui, ne așteaptă deja. Strălucitoare, ea mă îmbrățișează, pentru a o strânge apoi la piept și pe Napirai. Este o femeie foarte iubitoare și se potrivește bine cu James. Au împreună cinci copii și, judecând după cât s-a împlinit, probabil este din nou însărcinată. Dar aici nu se vorbește despre asta.

Copiii mai mari ai lui James se agață imediat de Napirai și de mine și se bucură vizibil de vizita noastră. Doar fata cea mai mică, de aproximativ un an, plânge speriată când vede fețele albe. Stefania trebuie să o ducă în altă parte, pentru ca micuța să se liniștească. Dar sora ei mai mare se apropie și vrea să fie luată imediat în brațe de Napirai.

În timp ce sunt preocupată să aflu care sunt copiii lui James și care ai lui Lketinga, aud în spatele meu un suspin. Mă întorc și o văd pe sora lui Lketinga. Pe ea am plăcut-o mereu foarte mult, deși ea, ca și fratele mai mare, mi se păreau deseori destul de triști și serioși. Acum vine spre mine și-mi cade, suspinând, în brațe. Își apasă capul pe gâtul meu, care se udă din cauza lacrimilor ei. Și ea este foarte subțire, pare foarte fragilă. Corpul ei delicat se zguduie în brațele mele și încerc să o liniștesc. Această explozie emoțională mă mișcă foarte tare și mi-e greu să-mi reprim

lacrimile. Lketinga se uită în altă parte, iar James râde încurcat, căci nu se cade să-ți exprimi emoțiile. Aud întruna:

— Corinne, Corinne.

Apoi se desprinde de mine și merge spre Napirai, repetând aceeași scenă. Suspină și plânge, în timp ce fiica mea îi mângâie cu mâna spatele gol și tremurător, în încercarea de a o liniști, și privește către mine, căutând ajutor.

Napirai:

Înainte de călătoria noastră mi-am dorit deseori ca primirea ce-o să ni se facă să fie frumoasă și caldă. Dar nu m-am așteptat deloc ca atât de mulți oameni să fie profund mișcați de vizita noastră. Sunt copleșită de această trăire și cred că îmi voi aminti toată viața de sosirea noastră în Barsaloi.

De la început mă înțeleg bine cu Stefania și cu restul familiei. Cu ea pot vorbi engleză și îi povestesc cât de uimitor este totul pentru mine. Cu copiii lui James mă înțeleg foarte bine. Toți sunt deschiși și veseli. Fiul cel mai mic, Diego, pare să se simtă foarte bine cu mine. Se ține după mine și vrea să-l țin în poală cu orice ocazie. Dar de inimă mi s-au lipit imediat și cei trei frați mai mici ai mei. Sunt bucuroasă că sunt atât de mulți copii aici, căci îmi place să fiu înconjurată de ei.

Când mergem prin sat ne urmează atât de mulți copii că trebuie să închidem poarta lui James, pentru a-i putea vedea pe îndelete și în liniște casa. Nu este foarte mare, dar mi se pare frumos amenajată și cumva mă simt imediat foarte bine. Stau pe canapea cu mama, tata, James și fratele lor mai mare, precum și împreună cu câțiva copii din familie. Stefania ne pregătește tuturor ceai, pe care-l bem cu plăcere în timp ce vorbim. Mama îmi spune povești de pe vremuri, iar James și tata râd mereu. Cred că și ei își amintesc exact ce s-a întâmplat pe atunci.

După ceaiul de la James, mergem înapoi în piața satului, unde se află mașinile noastre. Vrem să ducem la Stefania orezul și celelalte alimente pe care le-am cumpărat în Maralal.

Între timp au venit şi mai mulţi oameni care vor să ne salute. Unele femei au lacrimi în ochi când ne văd. Ele repetă de mai multe ori aceleaşi fraze, pe care din păcate nu le înţeleg. Mama este înconjurată de femei şi bărbaţi, care o salută şi îi pun întrebări. Sunt bucuroasă că James traduce uneori câte ceva, ca să pot înţelege, şi răspunde măcar la unele fraze.

După ce am depozitat alimentele aduse cu noi, James ne conduce uşurel spre *manyatta* Mamei. Sunt curioasă şi sper că nu voi plânge în timpul revederii. De la ultima mea vizită, *kralul* s-a schimbat vizibil. Daca *manyatta* tradiţională şi rotundă a Mamei se afla pe atunci aproape de casa de piatră a lui James, acum întâlnim, la doar câţiva metri mai încolo, o colibă de lut dreptunghiulară, roşie şi simplă. James conduce grupul şi ne urmează cel puţin 20 de copii de toate vârstele. O văd deja pe Mama, care stă, ca de obicei, plină de demnitate, aşezată pe jos în faţa casei ei. În jurul gâtului împodobit este legat un batic colorat, care nu-i ascunde complet sânii mari şi goi. Când mă vede, începe să bată din palme şi să mă strige, cu chipul surâzător:

— *Supa, Corinne! Corinne, Corinne garai*, copilul meu!

Îngenunchez în faţa ei, ne îmbrăţişăm strâns şi ne atingem capetele unul de altul. Îi simt mirosul afumat de *manyatta*, şi sunt fericită. Ea spune încontinuu:

— *Corinne, asche oleng, Enkai!* Mulţumesc, Doamne!

Mă trage iar spre ea, aproape de faţa ei, mă priveşte cu ochi înceţoşaţi, dar bucuroşi, şi mă sărută pe ambii obraji. Sunt uimită de câtă putere are. Arată în continuare fantastic şi nu pot desluşi nicio schimbare la ea de la ultima mea vizită. Mama pur şi simplu nu îmbătrâneşte. Mă priveşte, râde în continuare, îmi ia mâinile într-ale ei şi mă întreabă întruna cum îmi merge.

Apoi urmează întrebarea:

— *Core Napirai?* Unde este Napirai?

Mă ridic în picioare şi las locul fiicei mele. Ea a observat totul alături de tatăl ei şi de copii. Acum se apleacă spre Mama şi este prinsă imediat de gât de mâinile ei întunecate, aproape negre, apoi

trasă spre ea şi sărutată întruna. Mai multe minute în şir, Mama ţine în mâini capul fiicei mele şi îşi priveşte nepoata. Îşi exprimă bucuria bătând din palme şi râzând. Nu am văzut-o niciodată atât de fericită. James îi explică ceva şi ea ascultă atentă, înainte de a-l saluta cu mâna pe Lketinga şi de a schimba câteva vorbe cu el în Maa. Apoi se uită în sus, strigă „Corinne, Corinne, Napirai, Napirai" şi întinde braţele spre noi. Ne aplecăm din nou spre ea şi ne bucurăm împreună. Cu o mână îşi ţine strâns nepoata, cu cealaltă pe mine. Cum este atât de bucuroasă, de data aceasta nu trebuie să lupt cu lacrimile. Napirai se uită la mine şi râde:

— Mama, ea este cu adevărat minunată!

Napirai:

Sunt de puţin timp în Barsaloi şi am văzut şi trăit deja atât de multe lucruri noi încât până acum nu am avut timp să mă gândesc la ce s-a întâmplat de fapt. Dar cumva, cred, este mai bine aşa. Sinceră să fiu, nu mă gândesc la altceva şi mă concentrez asupra timpului pe care îl petrecem aici împreună, bucurându-mă de fiecare moment. Din păcate, nu voi putea sta mult timp şi voi fi cu adevărat conştientă de toate astea abia când voi fi din nou acasă.

M-am bucurat foarte mult de întâlnirea cu bunica mea şi sunt bucuroasă că acum ea poate vedea din nou cu un ochi. Mi-ar fi plăcut să o vizitez doar împreună cu mama, dar asta nu e posibil. Oamenii de aici par să facă mereu totul împreună, aşa că avem tot timpul în urma noastră un grup de oameni care merg cu mine în drum spre Gogo – bunica mea.

Când ne apropiem de coliba ei o văd stând pe jos, la intrare. Cred că mama este foarte emoţionată, căci deodată se face linişte. Mai întâi o salută mama şi văd cât de mult se bucură amândouă. În acest moment simt că mama are o legătură puternică cu ea.

Apoi o aud spunându-mi numele. Nu-mi dau seama ce ar trebui să spun sau să fac, aşa că aştept. Îmi ia mâinile într-ale ei şi vorbeşte cu mine. Deşi nu înţeleg nimic, îmi pot închipui ce spune. Observ că este foarte emoţionată că mă vede în sfârşit. Şi

pe mine mă mișcă momentul și trebuie să mă adun ca să-mi țin în frâu emoțiile, căci nu vreau să plâng în fața ei.

Bunica este deja foarte bătrână și nu eram sigură că o voi mai cunoaște. Acum sunt foarte bucuroasă și recunoscătoare că am cunoscut-o.

Mă uit la ea cu atenție și mi se pare că fața ei nu pare atât de bătrână. În ciuda vârstei, mie îmi lasă impresia că este puternică și trează, iar ceea ce mă bucură cel mai tare este că emană liniște și mulțumire, fapt pentru care o admir foarte mult.

Observ imediat bastonul de lângă Mama și mă gândesc că îi este greu să meargă. James confirmă:

— Mama aproape că nu mai poate merge sau sta în picioare, de aceea stă așezată aproape mereu în fața colibei. Dar de la operația la ochi de acum un an îi merge iar bine. Ochiul ei aproape orb a putut fi salvat și acum vede câte ceva măcar cu un ochi. Ar trebui să o operăm și la celălalt ochi, dar ea nu mai vrea și spune că vede destul de bine așa.

Lketinga ne întinde un sac de plastic gol, pe care ne putem așeza alături de Mama. Sora lui se așază lângă mine, pe pământul nisipos, gri-roșiatic. Privește cu tristețe și începe iar să suspine, la care Mama spune energic, cu o expresie severă:

— De ce plângi? Adună-te, este frumos că ele au venit aici, nu există niciun motiv să plângi!

Lketinga râde, în timp ce James ne traduce. Este mereu la fel: aici adulții nu pot plânge decât pentru morți, orice altceva este nepotrivit. Consolatoare, o îmbrățișez și încerc să o încurajez. Încet încet, suspinele se diminuează. Mama și cu mine vorbim apoi mult, sunt întrebări și răspunsuri pe care le traduce James.

Cum toată liota de copii este adunată în jurul nostru, este prea mult chiar și pentru Mama, care întreabă oarecum involuntar ce caută toți aici. James și Lketinga îi alungă pe câțiva care nu țin direct de familie, iar ei pleacă fără să cârtească. Dar și noi trebuie să ne ridicăm tabăra de noapte, înainte să se întunece, așa că ne luăm rămas bun și promitem să venim mâine la ea, la ceai.

Napirai trebuie să stea într-o casă asemănătoare unei *manyatta*, ca să știe cum se simte acest lucru și ca să vadă cum a petrecut primul ei an de viață. Mama mulțumește încă o dată – *Asche oleng, asante sana* –, înainte să ne luăm rămas bun de la ea pe ziua de azi.

Părăsim *kralul*, care se va umple curând de caprele care se întorc acasă. Este cel mai frumos moment al zilei. Dar azi nu avem timp să observăm acest eveniment, căci trebuie să ne ridicăm tabăra. Într-o oră va fi întuneric deplin, căci în Barsaloi nu există nici acum electricitate. Uitându-mă la roiul de copii din jurul nostru, îl întreb pe James dacă este bine să le împart dulciurile aduse cu noi.

— Da, este o idee bună. Se vor bucura foarte tare și apoi vor merge în sfârșit acasă.

Le dau lui Lketinga și James câte o pungă mare cu bomboane și împart și eu câteva. Într-o clipă, totul se animă și începe o mare gălăgie, pentru că vin și alți copii din colibele lor. Toți se tem ca nu cumva să nu primească nimic. James, ca director de școală, preia controlul și le cere tuturor să se așeze în rând, altfel nu mai primesc nimic. Planul merge bine, până când observă că sacii încep să se golească. Din ce în ce mai multe mânuțe mici se întind spre noi, iar rândul începe să se destrame treptat. În ciuda pachetelor uriașe, bomboanele nu sunt de ajuns pentru toți, iar mie, dar mai ales lui Napirai, ne pare foarte rău. Unora dintre cei foarte mici nu le vine să creadă că nu au în mână nicio bomboană. Mă gândesc dacă mai am unele pe undeva, dar James râde și spune:

— Corinne, nu-ți face probleme, oricum nu ar fi ajuns pentru toți, căci în Barsaloi există acum foarte mulți copii.

James ne însoțește la misiune, în timp ce Lketinga și Papa Saguna, care stătuse mereu lângă mine, aproape neobservat, așteaptă turmele de capre care se întorc acasă. Una dintre ele va fi cina noastră azi și ei vor să o aleagă împreună. Pentru noi și spaghetele ar fi bune. Dar face parte din tradiție ca noi, oaspeții, să fim onorați și primiți cum se cuvine cu o capră tăiată.

Noul misionar columbian ne salută călduros. Ne oferă camere în misiune. Klaus, Napirai şi cu mine acceptăm cu plăcere oferta prietenoasă. Este adevărat că am adus cu noi corturi, dar în casă este mai comod, căci există duşuri şi toalete. Doar Albert vrea să-şi instaleze cortul. Şoferii dorm oricum afară şi păzesc maşinile. În timp ce ei ridică tabăra, noi bem o cafea în misiunea pe care o cunosc de demult. Misionarul columbian se deosebeşte foarte mult de părintele Giuliani. Este vorbăreţ şi dornic să ajute, dar nu este un nonconformist şi un luptător neobosit ca Giuliani, care ne va vizita mâine.

Între timp, afară s-a lăsat întunericul şi brusc îl vedem pe Lketinga în faţa uşii. Îl salută destul de rece pe misionar şi ne cere să venim cu el, căci masa este gata în casa lui James. Am fost, deci, scutite de a observa ceremonia tăierii caprei, care nu le place lui Napirai şi editorului meu Albert. Cu ajutorul lanternelor, îl urmăm pe Lketinga, care merge înainte.

James locuieşte în aceeaşi casă ca acum şase ani; doar amenajarea s-a schimbat. În casa simpă de piatră şi ciment, cu acoperiş de tablă, care seamănă cu o baracă de muncitori, se află trei camere: o mică bucătărie cu veselă, oale şi o maşină de gătit cu gaz, o cameră de dormit, pe care el o împarte cu Stefania şi cu cei doi copii mai mici, şi sufrageria, cea mai mare cameră. Copiii mai mari dorm într-o „casă pentru copii" separată, construită chiar lângă casa principală. Mândri, ei ne arată mai târziu casa lor, în care deseori domneşte hărmălaia.

Acum stăm în sufragerie, unde se află două canapele, câteva scaune şi o masă mică. O parte dintre pereţi sunt pictaţi artistic cu peisaje şi animale în format mare. James explică, mândru, că este opera unuia dintre foştii săi elevi.

Şi cei doi şoferi ai noştri sunt invitaţi la masă. Ei nu ştiu nimic despre mine şi despre motivul pentru care suntem. de fapt, aici. Stefania ne aduce un orez minunat cu carne de capră, legume şi un platou cu bucăţi de carne friptă la grătar. Toţi ceilalţi se reped mai cu poftă asupra mâncării decât noi, cei patru europeni, căci pentru noi carnea proaspăt tăiată este mai degrabă tare. Ne

salvez onoarea gustând de două ori. Martin, şoferul nostru, întreabă după ce mâncăm cum am cunoscut noi această familie din Barsaloi. Toţi râd. Şi atunci încep să-i spun povestea acelei Masai albă, în timp ce James adaugă explicaţii din când în când. Lketinga ne priveşte serios şi ascultă atent. Doar din când în când râde sau confirmă cu un simplu *Yes*[1]. Şoferii ascultă uimiţi. Ei credeau că suntem într-un safari particular în regiunea Samburu şi că vizităm o familie pe care o cunoaştem. Aproape că nu le vine să creadă că Lketinga a fost cândva soţul meu şi că eu am trăit aici mai mulţi ani. Au bănuit că Klaus şi cu mine formăm o pereche, că Napirai este adoptată şi că noi i-am găsit tatăl aici, iar Albert este tatăl vitreg. Toţi râd copios de această neînţelegere. Durează un timp până când termin de spus povestea. Dar las la o parte vremurile dificile, pentru a nu strica atmosfera veselă.

Treptat, vine vremea să ne întoarcem în tabără, căci ziua a fost lungă, obositoare şi plină de emoţii. Lketinga ne însoţeşte, bineînţeles, până la poarta misiunii.

În puţin timp mă aflu în pat şi ascult murmurul îndepărtat al vocilor oamenilor care trăiesc în *manyatta*. Orice vecin poate auzi ce se vorbeşte. Aud vocile copiilor care râd şi povestesc ceva. Se aud şi clopoţeii caprelor, iar mai târziu latră un câine. Napirai nu aude prea multe, căci s-a scufundat deja într-un somn adânc. Mă întreb cum i s-o fi părut această zi. Cel puţin se pare că toată agitaţia din jur nu o împiedică să doarmă foarte bine. Mă rog în gând şi mulţumesc pentru revederea reuşită şi călduroasă şi mai ales pentru că Mama este încă alături de noi şi este plină de viaţă, în ciuda vârstei înaintate.

În ziua următoare vrem să ne plimbăm prin Barsaloi, când o maşină trece pe lângă noi şi frânează brusc. Din ea coboară, cu un zâmbet prietenos, părintele Giuliani. Ca şi acum 20 de ani, el poartă pantaloni scurţi, un tricou cu dungi şi papucii săi legendari. Începe să vorbească imediat în italiană, în timp ce mă îmbrăţişează şi îl salută pe Albert ca pe un prieten vechi, de care

[1] „Da" (en. în original).

i-a fost dor mult timp. Imediat întreabă de Napirai, care doarme încă, epuizată. Abia sosit, ne face propunerea să mergem la un picnic într-un loc frumos de lângă albia aproape secată a râului Barsaloi. A adus trei oaspeți din Italia, care l-au aprovizionat cu delicatese italiene. Lketinga și James sunt de acord, dar vor, desigur, să aducă și ei ceva la prânz. Stefania gătește două oale de orez și carne de capră într-un sos delicios, și coace cel puțin 20 de *chapati*. Între timp, bem cafea la misiune și o așteptăm pe Napirai. Când apare și îl salută pe Giuliani, el o privește și-i spune pe larg tot ce a făcut mama ei aici și cum o cunoaște deja de când era bebeluș și venea uneori în vizită la el. Fiica mea râde ușor încurcată de firea temperamentală și spumoasă a părintelui. Este la fel de plin de viață și de energie ca pe vremuri, deși acum are deja peste 70 de ani.

Pregătirile s-au terminat și putem pleca. Stefania a împachetat mâncarea în diverse oale, care trebuie ambalate cu grijă pentru a rezista drumului plin de hârtoape prin albia râului. Fratele vitreg mai mic al lui Napirai, Lodunu, vrea neapărat să vină cu noi; la fel și micul Diego, fiul cel mai mic al lui James. De când suntem aici, cei doi sunt lipiți de Napirai și o divinizează. Numeroșii copii care roiesc mereu în jurul ei par să-i ușureze foarte mult accesul la familia ei africană.

Mergem deja de un timp cu mașina prin albia râului, când James întreabă încotro ne îndreptăm. Nimeni nu știe exact, în afară de Lketinga, care stă în față, lângă șofer. Cu vocea sa întunecată, spune scurt:

— Știu eu. Mergi, mergi, și arată cu mâna înainte.

În albia râului este o activitate febrilă. Câteva femei, și pe alocuri și copii, sapă în nisipul uscat gropi pentru apă. Apoi, răbdători, iau cu o ceașcă apa prețioasă, filtrată prin nisip, și umplu cu ea canistrele. Întâlnim de mai multe ori turme de capre, conduse de copii spre albia râului. Când caprele, cele mai multe albe, miros apa, devin de neoprit și aleargă din toate părțile, behăind zgomotos. Este o enigmă pentru mine cum pot copiii să-și țină caprele separate de cele ale altora.

Malul este tivit de salcâmi de un verde mătăsos, ceea ce arată că în ultima lună a plouat aici. Mergem şi iar mergem cu maşina şi, treptat, fiecare dintre noi se întreabă unde vrea să ne ducă oare Lketinga. Albia şerpuieşte larg şi sălbatic prin peisaj. Uneori trecem pe lângă nişte zone pietroase, alteori vedem pe mal câte un arbust cu flori de un roşu strălucitor. Uneori, câteva maimuţe ţipă şi aleargă spre copaci, iar cămilele se feresc de maşinile noastre, dându-se la o parte cu mersul lor foarte specific, cu o legănare nostimă.

Brusc, în mijlocul pustietăţii, Lketinga ne arată un copac mare pe mal şi ne dă de înţeles că am ajuns. Da, este frumos aici, dar nu chiar copleşitor, mă gândesc eu. El deschide uşa maşinii şi ne cere, mie şi lui Napirai, să mergem cu el.

— *Come, come, only one minute!*[1]

Mă ia de mână şi mă trage prin nişte tufe în sus, pe mal. Apoi rămân aproape mută de uimire. Ne aflăm în faţa unui mic lac! Neîncrezătoare, îl privesc pe Lketinga. El spune râzând:

— *Yes, I know everything here.*[2]

Între timp au ajuns şi ceilalţi, care sunt la fel de surprinşi. Nici măcar Giuliani, care trăieşte în regiunea aceasta de peste 40 de ani, nu cunoaşte acest mic lac, şi nici James.

— Da, ştiu, doar oamenii care pleacă zilnic cu animalele şi ajung până aici cunosc acest lac. Băieţii care au mers doar la şcoală nu-şi cunosc pământul, afirmă el uşor ironic, în direcţia fratelui său.

Nici cu mine nu a venit Lketinga vreodată aici. Micul lac luceşte în soare. Pe malul opus, doi războinici goi se spală. Este o imagine aproape biblică.

Oalele cu mâncare sunt aşezate pe o rădăcină plată de copac. Giuliani aduce o masă pliantă cu scaune şi pune apoi pe masă banane, papaya şi mango din propria lui grădină. Fructele au un gust delicios, intens, cum nu au niciodată fructele de la noi, din

[1] „Hai, veniţi, doar un minut!" (en. în original).

[2] „Da, îi cunosc pe toţi aici." (en. în original).

supermarket. Mai avem salam, şuncă, brânză, pâine albă şi, desigur, mâncarea Stefaniei, care are un gust minunat. Când locuiam aici nu puteam decât să visez la astfel de delicatese.

Cei doi băieţi mici se cațără ca niște maimuțe în copacii din jur. În Elveția, copiii de doi sau trei ani sunt supravegheați și avertizați mereu să fie atenți; nu ar fi lăsați să se cațăre singuri în copaci. Fiul cel mic al lui Lketinga, Lodunu, este incredibil de iscusit, sălbatic şi foarte drăguț. Are la gât trei lănțișoare din mărgele de sticlă, de care sunt prinși câțiva dinți de animal. Burta lui micuță este decorată cu cicatrici scrijelite. Este foarte încrezut datorită lor, iar tatăl lui, nu mai puțin mândru, explică:

— A vrut neapărat să le aibă şi nu a plâns deloc, deşi a curs sânge. Va deveni cândva un războinic curajos.

Cu aceste cuvinte, îl trage cu drag pe băiat lângă el. Şi pe Napirai o vrea alături de el. Dirijează totul liniştit şi blând. Observ cum îi pescuieşte o frunzuliță din păr. Gestul este firesc şi de la sine înțeles, deşi noi abia ieri am ajuns aici.

Delicatesele dispar şi părintele Giuliani vorbeşte plin de însufleţire despre vremurile de demult. Când se apropie doi bărbați mai în vârstă şi privesc cu siguranță şi curiozitate flămânzi la farfuriile noastre, Lketinga se ridică în picioare, le duce ceva de mâncare şi vorbeşte puțin cu ei. După aceea se aşază iar lângă fiica lui şi uneori îi văd chiar cum râd din inimă amândoi, în timp ce Napirai îl ține pe frățiorul mai mic în poală.

Giuliani se bucură vizibil de vizita noastră şi povesteşte şi glumeşte cu Albert. Amândoi îşi amintesc de ultima noastră vizită la Sererit. Timpul trece mult prea repede şi trebuie să pornim înapoi, căci Giuliani şi oaspeții săi au un drum lung de parcurs. Şi eu vreau neapărat să o văd curând pe Mama, căci ea se va întreba de ce nu am venit la ceai. În plus, cadourile aduse cu noi aşteaptă să fie primite, căci în afară de alimente încă nu am împărțit nimic.

Despărțirea de Giuliani este caldă şi noi promitem ca la următoarea vizită să mergem şi în Sererit. Bucuros, părintele îmi strigă din maşină:

— Corinne, ca și utima dată îți voi așterne patul sub cerul liber, ca să poți auzi noaptea răgetul leilor.

— Bine, voi veni, răspund eu râzând.

După-amiaza târziu ajungem înapoi în Barsaloi. Mai întâi ducem oalele goale la Stefania și îi mulțumim pentru mâncarea delicioasă. Napirai și cu mine mergem la casa Mamei. Luăm cu noi pătura albastră, moale și frumoasă, pe care am cumpărat-o pentru ea din Maralal. De data aceasta nu stă așezată în fața colibei, ci se odihnește înăuntru. Îmi fac auzită prezența, rugându-o să mă lase să intru cu cuvântul *Godie*, spus la intrare. Ea răspunde *Karibu*, ceea ce înseamnă bun venit. Cum casa roșie de lut este mai înaltă decât o *manyatta*, nu trebuie să ne aplecăm prea tare. Mama stă în dreapta intrării, pe pielea de vacă. În fața ei se află vatra cu trei pietre mari, iar deasupra capului ei atârnă o plasă verde de țânțari. Trecem peste vatra fumegândă și ne așezăm pe o altă piele de vacă. Mama ne salută cu bucurie și întreabă dacă vrem un ceai, ceea ce accept cu plăcere, căci ea a făcut mereu cel mai bun ceai. La chemarea ei apare cea mai mică fiică a lui Papa Saguna. Este o fată drăguță și veselă, cu câteva kilograme de podoabe roșii drapate în jurul gâtului. Nu este nici pe departe atât de timidă cum era Saguna la vârsta ei. Ele au mame diferite. Mama îi dă indicația să facă focul. Fata suflă în cărbuni și pune deasupra câteva bețișoare subțiri de lemn. Imediat se iscă un fum înțepător, care ține până când o flacără prinde să șerpuiască în sus. Napirai aproape că se sufocă. Ceva asemănător am pățit în timpul primei vizite în *manyatta* Mamei, acum peste 20 de ani. Ochii ni se umplu de lacrimi, iar fiica mea ar prefera acum să părăsească coliba. La asta contribuie cu siguranță și capul de capră aflat chiar în fața ei, pe o cutie de conserve. Probabil că provine de la cina noastră de ieri.

Între timp a venit și sora lui Lketinga, care aduce puțin lapte de capră. Mama ia una dintre cele trei oale de metal de lângă vatră și toarnă înăuntru apa de ceai măsurată precis, înainte de a o pune pe focul între timp bine aprins. După aceea aruncă o mână de praf de ceai în apă. Sora lui Lketinga ar dori să vorbească cu

noi în timpul acesta. Dar fără traducere este aproape imposibil. Mă supără foarte tare că nu cunosc mai deloc limba Maa. Totuşi atmosfera este una familială, plină de încredere şi atenţie.

Apa fierbe, iar mie şi lui Napirai ne curge transpiraţia pe faţă. Mama toarnă dintr-o ceaşcă zahăr în oală, apoi adaugă şi puţin lapte. Ceaiul este acum bun de băut, iar mie mi se pare delicios, însă fiica mea abia poate bea din băutura dulce, cu miros şi gust specific de fum şi capră. După două înghiţituri nu mai poate bea nimic, din păcate. Mama o încurajează:

— Napirai, *tamada, tamada*, bea, bea!

În timpul ăsta bate din palme şi râde. În acest moment, în deschizătura uşii apare Lketinga, care intră şi se aşază între noi. Când observă cât trebuie să se lupte fiica noastră cu ceaiul, îi ia zâmbind ceaşca fierbinte din mână, spune *No problem, my child*[1], şi o bea el. Totuşi, Napirai nu mai poate suporta să stea mult timp în colibă, căci suferă destul de des de claustrofobie. Iese repede la soare şi respiră, uşurată, aerul proaspăt.

Napirai:

Şi la a doua vizită, Gogo a mea ne salută bucuroasă. Ne aşezăm lângă ea în colibă. Cumva mi-am închipuit că spaţiul este mai mare, dar vatra ocupă foarte mult loc. Mama ne oferă ceai şi deşi îmi place ceaiul, aş prefera ca pe căldura asta să beau un pahar cu apă. Bineînţeles însă că îl primesc, politicoasă, şi îi mulţumesc.

După ce vine şi tata, stăm toţi patru în colibă şi bem ceai. Statul împreună îmi place foarte mult, dar după un timp căldura şi fumul înţepător îmi dau de furcă şi, oricât de rău mi-ar părea, trebuie să părăsesc coliba. Când ajung afară sper că nimeni nu se supără din cauza plecării mele bruşte, dar realmente nu mai puteam sta.

Oricât încerc, nu-mi pot închipui cum a suportat mama asta, pe vremuri. Totuşi este interesant să trec prin aşa ceva. Când iese şi mama, ceva mai târziu, se uită la mine şi râde. Cred că a

[1] „Nicio problemă, copilul meu." (en. în original).

prevăzut reacția mea. Ea înțelege că această combinație de ceai, fum și căldură este neobișnuită pentru mine și-mi spune cât de mult înseamnă pentru ea că am venit aici și că am băut ceai cu Mama. Știu ca și-a dorit mereu asta.

Ne întoarcem în casa lui James, unde s-a adunat restul familiei. Cum aici sunt și Albert cu Klaus, hotărâm să împărțim cadourile. Am adus în principal haine: haine de copii, fuste și șaluri pentru femei, tricouri, cămăși și pălării pentru bărbați. Le împărțim cu bucurie. Și soția drăguță a lui Lketinga este aici și se bucură de fusta ei. Nimeni nu ia ceva înainte să i se ofere. Copiii așeaptă răbdători și se bucură de fiecare tricou sau fustiță. Mingea de fotbal pe care Albert a adus-o băieților le provoacă o mare bucurie. În scurt timp, câțiva copii se joacă cu ea în piața satului.

Și noi primim cadouri. Stefania îi pune la gât lui Napirai o bijuterie lată, colorată, făcută de ea. Napirai primește în plus și o podoabă pentru cap, așa cum poartă fetele necăsătorite. Este un fel de panglică de frunte, decorată artistic cu mărgele de sticlă și cu două lănțișoare fine, care cad în semicerc peste ceafă. La sfârșit i se pune în jurul umerilor o pânză albă, brodată cu mărgele colorate, așa că ea arată acum ca o fată Samburu. Tatăl ei este mândru și mai aranjează ici și colo câte ceva, în timp ce toate acestea îi provoacă un ușor disconfort fiicei mele moderne. Pentru mine au pregătit tot o podoabă de gât, dar ceva mai mică. Albert și Klaus primesc centuri de piele decorate cu mărgele colorate. Toți suntem mișcați de efortul pe care ei l-au făcut pentru a ne dărui câte ceva.

Mai târziu, privim albume cu fotografii, în care apar chiar și câteva poze cu mine și Napirai. Când privesc fotografiile îmi aduc aminte ce nebună era acea perioadă și îmi dau seama cât de diferit a început să decurgă viața mea între timp. Nu regret nimic, dar azi nu aș mai putea trăi așa.

Auzim deodată behăit de capre. Astfel se anunță întoarcerea acasă a turmelor și vrem neapărat să fim martori, de data aceasta. Iezii nou-născuți rămân câteva zile într-un șopron mic, în timp ce

mamele lor caută hrană. Dar ei ştiu acum că ele se întorc în curând acasă şi behăie nerăbdători. Mama stă din nou aşezată în faţa colibei şi aşteaptă. Câţiva copii, îmbrăcaţi deja cu hainele noi, se joacă cu ieduţii care îşi aşteaptă mamele. Sora lui Lketinga ţine deja în mână vasul pentru lapte. Astăzi pare să fie bine dispusă şi râde din când în când.

În sfârşit, vine momentul aşteptat. Agitate, caprele albe şi în parte pătate năvălesc în *kral*. Larma creşte. Ieduţii sunt lăsaţi liberi şi îşi caută mamele. Albert-Tonic, fiul cel mai mare al lui James, a fost toată ziua cu caprele, pentru că e în vacanţă. Băiatul de aproximativ 11 ani nu pare deloc epuizat, deşi această muncă trebuie să fie foarte obositoare pentru un băiat de şcoală. Editorul meu, Albert, se bucură foarte mult să-l revadă. El îşi sprijină financiar finul de câţiva ani şi speră că băiatul va putea studia cândva, motiv pentru care i-a deschis un cont de economii.

Fiica lui Papa Saguna şi Saruni, fiica lui James, mulg caprele. Napirai şi cu mine suntem rugate să le ajutăm. Sigur că încercăm, dar nu prea ne iese, lucru care îi face pe toţi cei de faţă să râdă. Oricum animalele nu au mult lapte, deşi acesta este o parte importantă a alimentaţiei. Mai rămânem un timp şi privim cu interes această activitate. Este nostim să vezi cât de frumos se joacă copiii cu ieduţii. Aici în Barsaloi nu există aproape nicio jucărie şi totuşi, sau poate tocmai de aceea, copiii emană o bucurie de viaţă contagioasă.

Înainte de lăsarea întunericului, ne întoarcem în clădirea misiunii. Pe drum observăm activitatea febrilă din toate *manyattele*. Miroase a foc şi mâncare. Nu vrem să o punem prea des pe Stefania să ne pregătească mâncarea şi de aceea Albert şi cu mine gătim spaghete pe dispozitivul cu gaz. Misionarul este invitat să ni se alăture. Mai târziu ne bucurăm împreună de cină, cu un pahar de vin roşu sub cerul liber, luminat de milioane de stele sclipitoare.

În dimineaţa următoare ajungem în *kral* devreme. Caprele încă nu au plecat, aşa că auzim behăituri din toate părţile. Papa Saguna stă pe un trunchi de copac în soarele dimineţii, în mijlocul animalelor, curăţându-şi dinţii cu o bucăţică de lemn. Atmosfera de

dimineață este foarte pașnică. După un timp, James spune că ei merg în mod normal sâmbăta la o piață Samburu, pentru a vinde lucrurile din magazin. Cum acolo vine multă lume de peste tot, afacerea merge bine. Dar azi vor să rămână acasă, pentru că suntem noi în vizită. Nu putem accepta asta și în plus suntem și noi curioși, căci piața există de abia șase luni. James se bucură de interesul nostru. Împachetăm repede lucruri din magazin, în special *kanga* și bijuterii colorate, și le încărcăm în mașină. Lui Lketinga îi pare rău că are prea puține haine *second hand* în magazinul lui. O ia de mână pe Napirai și o duce prin magazin. După puțin timp, ea iese într-o fustă lungă și neagră, care îi vine minunat. Bănuiesc că el nu a vrut ca fiica lui să meargă la o piață tradițională în pantaloni. Femeile în pantaloni sunt încă rare aici.

Lketinga, James, Stefania și cei doi băieți, Diego și Lodunu, urcă în mașinile noastre și apoi începem să traversăm savana roșie și nisipoasă. Doar după urmele de roți îți poți da seama că aici este o stradă. Indicatoare de drum nu există. După o jumătate de oră de mers, ajungem la piață. Sunt uimită de cât de mulți oameni au venit aici. Cei mai mulți vin pe jos. Între timp însă au apărut și posesori de mașini, care au o afacere cu *matatu*, transportând aici vânzători și cumpărători, cu tot cu marfa lor. Alții, mai ales femeile, își aduc marfa aici pe măgari.

Piața se află în mijlocul stepei, la picioarele unui lanț muntos. Standurile seamănă cu *manyatta*, dar sunt construite din cactușii fără spini care cresc aici. Este uluitor. Acești cactuși pot fi smulși pur și simplu din pământ și plantați în altă parte, unde continuă să crească. Între frunzele verzi, lunguiețe și înguste ale cactușilor sunt amplasate crengi mai groase, iar ramurile mai subțiri, care servesc drept acoperiș, sunt legate deasupra. Peste aceste crengi se întinde o bucată de plastic de obicei colorată, care protejează de soarele fierbinte și de privirile nedorite.

În timp ce James și Stefania își acoperă standul cu folia de plastic, sunt uimită de cât de multe fete îmbrăcate tradițional și cât de mulți războinici s-au adunat aici. Mă simt transpusă cu 20 de ani în urmă. Numai cele două-trei mașini și unii vizitatori îmbrăcați,

ca și James, în haine moderne indică schimbarea care se petrece treptat.

Stefania vinde în principal *kanga* și colierele colorate de mărgele de care femeile au nevoie pentru realizarea podoabelor. Cei mai mulți cumpărători sunt războinici tineri, care cumpără aceste mărgele pentru prietenele lor. Cu cât o fată poartă mai multe bijuterii la gât, cu atât mai apreciată este, iar mai târziu va căpăta un preț bun de mireasă. Dar prietenul nu se poate căsători niciodată cu fata. Tatăl alege mirele și-l alege, bineînțeles, pe cel care, pe lângă o bună reputație, are și cel mai mult de oferit. Acest obicei, pe care-l cunosc de mai demult, pare să fie valabil în continuare.

Napirai este ocupată, ca de obicei, cu fratele ei vitreg și cu verișorul Diego. Eu mă plimb cu Lketinga prin piață. Aici stă un grup de femei sub un salcâm care face umbră, dincolo se află câțiva războinici care arată splendid și poartă o discuție. De obicei, nu sunt departe nici fetele tinere, acoperite de mărgele. Mă gândesc că aceasta este o posibilitate bună și pentru etalarea mireselor.

Mai departe, în spate, este tăiată o capră, care este apoi friptă pe grătar și vândută pe porții.

Din loc în loc, oameni bătrâni vin spre mine și mă salută bucuroși:

— *Supa, Mama Napirai, serian?*

Lketinga trebuie să explice des că am venit doar în vizită.

Atmosfera este contemplativă și cumva, ca albă, mă simt nelalocul meu. Dar nu mă pot sătura să privesc culorile vii și oamenii împodobiți tradițional. Războinici cu păr lung și roșu, cu torsul gol și împodobiți cu șiraguri de mărgele și cu podoabe la gât și pe cap, vin și pleacă mereu. Podoaba nouă pe care o poartă pe cap mi se pare foarte nostimă. Foarte apreciate sunt lalelele de plastic, la fel ca în piețele noastre. În podoabă sunt fixate până la trei astfel de bucăți. Observ că niciunul dintre bărbați nu și-a vopsit fața. Lketinga se picta zilnic pe față cu ocru, cu un bețișor subțire de lemn, și arăta minunat. Astăzi ei se limitează la părul roșu, care le colorează și spatele gol. Ne plimbăm în continuare

şi nu sunt sigură cine este aici cea mai mare atracţie: noi, ca oaspeţi albi extrem de rari în această piaţă, sau oamenii Samburu. Sunt bucuroasă că Napirai vede şi ea această piaţă tradiţională, paşnică, deoarece astfel de piete nu vor mai exista în curând.

Napirai:

Înainte de a pleca la piaţă, tata mă duce în magazinul lui. Nu este foarte mare şi este aranjat cu modestie, dar totuşi are câteva lucruri de vânzare. De perete atârnă câteva haine, altele sunt împăturite pe podea. El arată spre hainele care atârnă pe perete şi mă întreabă care-mi place cel mai mult. Mai întâi ia o jachetă albă, care mi-este prea mare, şi mă îmbracă cu ea. Mă întreabă dacă-mi place şi dau din cap. Dar apoi văd o fustă neagră frumoasă pe perete şi i-o arăt. El râde şi întreabă dacă vreau fusta în locul jachetei. Sunt de acord şi mă simt uşurată după acest schimb. El este bucuros că îmi poate dărui ceva ce-mi place, iar eu sunt fericită datorită acestui cadou de la tatăl meu. Îmbrac fusta imediat, înainte să plecăm la piaţă, şi i-o arăt mamei, care se bucură la fel de mult ca şi mine. Durează un timp până ajungem la piaţă şi între timp mi-a amorţit un picior, căci Diego a dormit tot drumul în poala mea şi nu am vrut să-l trezesc. Mă miră cum pot dormi copiii aici cu toate aceste zguduieli.

Piaţa este destul de mare şi nu ştiu unde să mă uit mai întâi. Totul este foarte colorat şi văd pentru prima dată atât de mulţi bărbaţi şi femei în îmbrăcăminte tradiţională, ceea ce pentru mine este foarte neobişnuit. Mama, Albert şi Klaus se plimbă prin piaţă pentru a vedea totul. Eu merg mai întâi cu James la standul lui şi mă aşez cu copiii la umbră. De aici pot observa nestingherită ce se întâmplă.

La un moment dat vine mama să mă ia, spunându-mi că sunt câteva femei care vor neapărat să mă cunoască. Observ că oamenii se uită în urma noastră şi şuşotesc. Sunt bucuroasă că am primit fusta şi am îmbrăcat-o, căci aici nicio femeie nu poartă blugi sau pantaloni de alt fel.

Femeile ne salută vesele și ne privesc cu uimire. Cum din păcate nu înțelegem ce spun, ne luăm rămas bun pentru mai târziu. Apoi mă așez din nou lângă copii și mă joc cu ei. Sunt bucuroasă că au venit cu noi. Eu l-am rugat pe James să-i ia, căci de obicei copiii rămân acasă.

Piața mi se pare frumoasă și cred că oferă o variație bine venită pentru oamenii de aici. Mai observ o vreme oamenii și activitatea febrilă, iar casa mea din Elveția mi se pare foarte departe.

După câteva ore ni se face foame. James ne conduce la o colibă unde se mănâncă. Este marcată cu câteva cești de ceai goale, care atârnă într-un cactus. Deasupra focului se află oale mari de tablă. Una conține orez, alta carne și a treia cartofi și legume. Ne umplem o farfurie și ne așezăm pe o bancă din interiorul restaurantului-cactus. În mod normal, se mănâncă cu mâna dreaptă, dar noi primim linguri. Mâncarea are gust bun. Localnicii care vor să intre dispar imediat când ne văd.

Pe drumul de întoarcere spre coliba Stefaniei, Lketinga mi-l prezintă pe bătrânul său socru. Acesta nu pierde ocazia și își ușurează ginerele de câțiva șilingi.

Afacerea Stefaniei pare să meargă bine. La standul ei se înghesuie o mulțime de războinici tineri, frumos pictați, care se lasă fotografiați cu plăcere de Klaus, pentru a se admira apoi pe ecranul aparatului foto. Nimeni de aici nu cunoaște agitația și stresul. Napirai se joacă răbdătoare cu Lodunu și Diego, pe podeaua colibei, iar din când în când aruncă câte o privire către războinicii care i se par neobișnuiți. Cei doi băieți îi cântă cântece Samburu. Mă emoționează să văd cât sunt de atașați de sora și verișoara lor. Aș putea sta ore în șir să-i privesc și să-i fotografiez. Trebuie să fotografiez cu grijă, căci nu toți par să fie încântați de asta. Timpul trece și, treptat, primii vizitatori încep să părăsească piața. Unii războinici se îndreaptă spre casă cu pași mari și cu pungi de plastic în mână. Femeile își încarcă măgărușii, care au stat răbdători în umbra salcâmilor, iar alții așteaptă lângă mașinile care îi vor transporta acasă. Și noi începem să strângem lucrurile și

pornim, bine dispuși, spre casă. Pentru noi a fost o onoare că am putut vizita piața, iar pentru cei care călătoresc cu mine a fost o experiență impresionantă.

Acasă mă așteaptă o surpriză. A venit Saguna. Ea stă cu unul dintre cei doi copii ai ei în fața casei lui James și ne așteaptă. Mă bucur mult, căci James nu mi-a lăsat speranțe prea mari să o văd de data asta. Mi-a spus că e căsătorită, că are copii și locuiește foarte departe. Dar acum este aici. Ce bucurie! Acum ar trebui să aibă aproximativ 25 de ani. La ultima vizită tocmai se negocia căsătoria ei. Eu am insistat continuu ca ea să fie scutită de circumcizia rituală. Dar nu a folosit la nimic. Nu pare tocmai fericită, ci doar mai îmbătrânită cu câțiva ani. Privirea ei pare tristă. Dar se bucură când mă așez lângă ea și încerc, cu ajutorul lui James, să port o conversație. O privește pe Napirai curioasă și cu interes. Saguna avea trei sau patru ani când noi am plecat de aici. Trăia cu Mama în colibă și era foarte atașată de mine. Nu a putut înțelege de ce mai târziu ne-am mutat din Barsaloi în Mombasa. După plecarea noastră, a fost bolnavă mai multe săptămâni.

Acum stăm toți așezați, înconjurați de mulți copii, în fața casei lui James și povestim istorii de demult. Dintr-o dată, Saguna îmi ia brațul și admiră mărgelele roșii pe care le-am cumpărat în Nairobi. Cum par să-i placă, i le pun pe braț, drept cadou. Ea râde pentru prima oară.

Cum astăzi nu am văzut-o încă pe Mama, în scurt timp pornesc spre coliba ei. Văd de departe că s-a întins în fața colibei, pe o piele de vacă. Tocmai vreau să mă întorc, pentru că nu vreau s-o deranjez, când Saruni, fiica cea mai mare a lui James, trece pe lângă mine și spune:

— Gogo, vine Mzungu.

Mama se ridică și întreabă imediat:

— *Supa, Corinne, serian?*

Mă așez lângă ea și încercăm, pe cât se poate, să povestim ceva. Ea întreabă unde sunt ceilalți și eu arăt spre casa lui James. În curând auzim caprele care se întorc acasă. Copiii vin la muls sau să se joace, iar eu stau lângă Mama și privesc scena. Ceva mai

departe, văd cum Napirai încearcă să vorbească cu Saguna, care râde.

După un timp apare James şi mă întreabă dacă am timp să port o conversaţie cu pastorul. Mergem spre misiune. Sub copacul mare, unde m-a salutat Lketinga la ultima mea vizită, se află trei dintre bătrânii satului. Mi se adresează cu obligatoriul *Supa, Mama Napirai*, îmi întind mâna şi scuipă uşor deasupra, drept binecuvântare. Apoi începe un şuvoi de cuvinte din care nu înţeleg nimic, din păcate. Abia când aud numele Napirai devin mai atentă cu răspunsurile mele de „da" şi îl întreb pe James ce spun ei exact. El traduce:

— Te întreabă căruia dintre aceşti bărbaţi vrei să o dai pe fiica ta drept soţie.

Mie mi se scurge tot sângele din cap şi, cu inima bătând nebuneşte, spun:

— *Apana* – nu, niciodată, şi scutur tare din cap.

La care unul dintre bătrâni spune:

— Dar ştii doar că noi avem un drept asupra fiicei tale! Este un copil Samburu şi ne aparţine de fapt nouă.

În acelaşi timp, mă fixează insistent cu privirea. Mă uit la James căutând ajutor şi explic că o am doar pe această fată, care a crescut în altă lume şi de aceea nu poate rămâne aici. Trec câteva secunde şi, în timp ce James traduce răspunsul meu, eu încerc să rămân relaxată. Bătrânii sunt, în acest loc, cei care au ultimul cuvânt şi care iau cele mai importante decizii. Ei discută scurt, apoi râd şi răspund:

— *Okay*, Corinne, înţelegem asta. Dar te rugăm, nu ne uita pe noi, cei din Barsaloi. Nu avem multe lucruri şi copiii noştri trebuie să meargă la şcoală, ca să aibă un viitor. Nu uita niciodată asta! Când plecaţi?

Răspund că, din păcate, mâine va trebui să plecăm, deoarece Napirai trebuie să se întoarcă la serviciu, în Elveţia. Ei spun cu încântare:

— Nu puteți pleca fără binecuvântarea noastră, este prea periculos. Mâine dimineață la 11 vom veni și vă vom da binecuvântarea în casa lui James, ca să puteți călători în continuare fără probleme.

Ușurată, le mulțumesc și mă grăbesc cu James spre misiune. Inima îmi bate în continuare cu putere. Îi voi povesti acest incident fiicei mele abia în Nairobi, îmi trece prin cap.

Pastorul îmi arată ce familii pot profita de banii proveniți din donații. Totul este scris frumos, cu nume și suma, și fiecare euro este trecut în catastif. Ei speră, desigur, că vor primi în continuare sprijin. După ce am dat o sumă și am acceptat să ofer sprijin în continuare, ne întoarcem în *kral* pentru a lua ultima cină, pregătită cu mult drag de Stefania. Ceva mai târziu, stăm toți împreună sub cerul înstelat, lângă misiune, și vorbim puțin îndurerați despre faptul că vizita se apropie de sfârșit. Lketinga stă tăcut și se uită când la Napirai, când la mine. Mi-ar plăcea să știu ce-i trece prin cap, dar chipul său întunecat, aproape negru în noapte, nu dezvăluie nimic.

Pe terenul misiunii vin din ce în ce mai mulți oameni, mai ales mulți copii, și se așază în semicerc în fața ușii. Îl întreb pe Lketinga ce se întâmplă. El scutură din cap, face o mișcare oarecum disprețuitoare cu mâna și răspunde:

— *Cinema, I don't know why people like this.*[1]

Prin urmare, există încă proiecții, în care se proiectează filme pe peretele casei, îmi amintesc eu amuzată. La ora 10, Lketinga și James pleacă. Napirai merge și ea la culcare, așa că mai rămânem doar Albert, Klaus, eu și cu șoferul. În ultima seară ne răsfățăm cu un gin tonic și în curând toți suntem scufundați în propriile gânduri. Eu mă întreb când și în ce condiții voi sta oare iar aici, apoi oboseala mă alungă și pe mine la culcare.

În ziua următoare nu ne rămâne mult timp, deoarece trebuie să facem drumul lung până la Maralal, pentru a ajunge apoi la Wamba. Râul Wamba este mare și nu se poate traversa. Mulți și-au pierdut mașinile în el. Vreau neapărat să-i arăt fiicei mele locul în

[1] „Cinema, nu știu de ce le-o plăcea oamenilor." (en. în original).

care s-a născut și să o plimb și prin spitalul în care eu, bolnavă de malarie, am luptat ca să trăiesc. În loc de trei ore, drumul durează acum cel puțin șase ore.

Mai rămâne puțin timp înainte ca bătrânii să ne dea binecuvântarea, așa că James ne conduce spre fostul meu magazin, aflat acum în paragină. După aceea ne duce, pe Napirai și pe mine, la unul din prietenii săi. Acesta locuiește în fostul nostru bloc, chiar în spatele magazinului vechi. Îl recunosc imediat pe Steven. Este unul dintre băieții de școală pe care i-am adus în vacanță acasă cu mașina, din Maralal. Steven ne arată casa sa, care cândva a fost a mea. Este straniu. Acum peste 20 de ani, am jucat cărți cu băiatul care atunci avea cam 15 ani. Atunci el era oaspetele meu, acum eu sunt în vizită la el. În afară de amenajare, nimic nu s-a schimbat. Se gătește încă pe un mic dispozitiv cu cărbuni, aflat pe jos, lângă sufragerie. În spate este camera de dormit, separată cu pânze.

Din păcate timpul ne presează și plecăm, după scurta vizită, la al treilea dintre foștii colegi de școală. Charles este ocupat acum cu construcția casei. Toată fața i se luminează în timp ce-mi întinde mâna și o privește uimit pe Napirai. Nu îi vine să creadă ce mare s-a făcut și aduce o fotografie veche, în care este el cu Napirai când era bebeluș, într-o vizită la spitalul din Wamba. Sunt surprinsă, căci nu știam această fotografie. El însă își amintește perfect. Veseli, vorbim despre vremurile trecute și mă bucură să văd cum din fosta generație de băieți de școală unii au reușit să facă ceva cu viața lor. Nu este ceva firesc, căci aproape că nu există locuri de muncă.

Auzim că pe terenul misiunii mașinile noastre se pun în mișcare. Asta înseamnă că despărțirea se apropie. Înainte de binecuvântare trebuie neapărat să trecem pe la Mama. Din nou ne urmărește un roi de copii când mergem la coliba ei, în fața căreia ea stă așezată pe jos și ne așteaptă. Un picior este întins, ca de obicei, celălalt este strâns sub ea – poziția tipică în care stau așezate femeile. Mă așez lângă ea și James traduce ce spunem.

Serioasă, dar râzând din când în când, ea ne mulțumește pe larg pentru vizită. Spune:

— Îi mulțumesc lui Enkai, Dumnezeu, că am ajuns destul de bătrână ca să o mai pot vedea pe nepoata mea Napirai. Îi mulțumesc lui Enkai că mi-a dat înapoi lumina ochilor, ca să le pot recunoaște pe Corinne și Napirai. Îi mulțumesc lui Enkai că i-a dat Corinnei încă o dată puterea să se întoarcă aici.

În timp ce Mama vorbește, Lketinga se îndepărtează încet. Sora lui stă într-o parte, așezată, iarăși tristă, iar Saguna se află după colț și ascultă cu atenție.

Am inima grea, dar nu la fel ca după prima mea vizită. Sunt fericită că Mama și Napirai au putut să se întâlnească. În plus, am speranța că poate o s-o mai văd și altă dată. Peste doi ani, când se va serba marea și probabil ultima sărbătoare tradițională a războinicilor, vreau să revin aici. Această sărbătoare are loc o dată la 12-15 ani. Timp de o săptămână, într-un loc ales special, se sărbătorește și se dansează, se taie multe vaci și se efectuează diferite ritualuri. Războinicii tradiționali își taie părul lung și renunță la aproape toate podoabele. Această sărbătoare aduce cu sine emoții foarte puternice, pentru că se termină o perioadă importantă în viața unui bărbat Samburu. El își ia rămas-bun de la statutul său de războinic, renunță treptat la mândrie și la vanitate și își pierde strălucirea. De acum înainte el face parte dintre bătrânii tineri, se poate căsători și poate deveni tată de familie.

Mi-ar plăcea să fiu de față la această sărbătoare împreună cu fiica mea și, dacă va vrea Dumnezeu, și Mama va fi încă aici. Când James îi spune acest lucru, ea spune râzând:

— *E na* – da, sigur.

Eu spun în glumă că vreau să-i iau cu mine pe cei doi micuți, Lodunu și Diego, pentru că i-au plăcut mult lui Napirai, dar Mama nu este deloc de acord și scutură energic din cap, în semn de nu. Toți râd. Și eu îi mulțumesc încă o dată din inimă și nu sunt deloc reținută cu complimentele. Ea este pur și simplu minunată și

pentru mine este un model strălucit. Şi eu aş vrea să mă simt la fel de mulţumită când voi avea vârsta ei.

Ne îmbrăţişăm strâns o ultimă dată, atât cât se poate, pentru că ea nu se poate ridica, iar eu îi inspir adânc mirosul, ca să mi se întipărească în memorie. Apoi ea o ia în braţe pe Napirai şi îi dă o binecuvântare scurtă, înainte să-şi ia rămas bun cu o strângere de mână de la Albert şi Klaus. Apoi mergem la casa lui James. Mă întorc încă o dată şi văd cum Mama îşi trece palma deschisă peste faţă, aşa cum face mereu când îşi alungă sentimentele reprimate. Acest lucru mă umple de tristeţe.

În faţa casei s-au adunat între timp cam 15 bătrâni din sat. Şi Papa Saguna este printre ei. Chipurile sunt bătrâne şi marcante. Fiecare poartă ceva pe cap, fie o căciulă de lână, fie o pălărie adevărată, ceea ce subliniază şi mai mult vârsta. Pe umeri au toţi aceeaşi pătură cu dungi roşii şi portocalii.

James ne explică ritualul:

— Bărbaţii prezenţi aici s-au născut în Barsaloi şi toţi te cunosc, Corinne, de demult. Cum numai cel mai tânăr dintre ei vorbeşte puţin engleză, el va lua cuvântul, înainte să-ţi dea toţi binecuvântarea. După aceea trebuie să plecaţi neîntârziat, căci ei se vor ruga în continuare, până când veţi fi plecaţi.

Bătrânul care vorbeşte engleză se aşază în faţa lui Napirai şi începe să spună:

— Încă o dată bun venit din inimă ţie, Corinne, fiicei noastre Napirai şi însoţitorilor voştri. Suntem foarte fericiţi că v-aţi întors să ne vedeţi. Ştim acum că voi nu ne-aţi părăsit cu adevărat şi că suntem în gândurile voastre. Ne dorim ca şi pe viitor să rămânem în memoria voastră. Aţi făcut deja foarte multe pentru noi. Dacă vrea Dumnezeu, voi, tu şi prietenii tăi, veţi putea ajuta mai departe pe acest petec de pământ. America are un Obama. Noi îl avem pe propriul nostru Obama în Elveţia.

Arată apoi spre Napirai şi continuă să vorbească:

— Napirai, copilul nostru, sperăm că vei mai găsi şi altă dată din nou drumul spre noi şi că vei veni să-ţi vezi fraţii. Din ziua în care te-ai născut, faci parte dintre noi. Am avut mereu încredere

în Dumnezeu că ne vom reîntâlni într-o zi. Şi aşa s-a întâmplat. Noi toţi de aici visăm la un liceu care să poarte numele Napirai. Este greu, dar nu imposibil. Avem timp, chiar dacă va dura cinci sau zece ani. Într-o zi, copiii noştri vor merge la liceul Napirai din Barsaloi. Multe mulţumiri vouă tuturor şi oamenilor din Europa, care ne-au sprijinit.

Cu aceste cuvinte, se întoarce printre ceilalţi. Sunt atât de emoţionată încât ţin, spontan, un mic discurs de mulţumire.

— Multe mulţumiri vouă tuturor pentru ospitalitatea de care am avut parte aici, în Barsaloi, pe vremuri şi acum. Nu voi putea uita niciodată acest petec de pământ, căci anii petrecuţi aici sunt printre cei mai preţioşi din viaţa mea, chiar dacă nu a fost mereu uşor pentru mine, ca Mzungu, aşa cum mulţi dintre voi îşi pot aminti cu siguranţă. Totuşi îi sunt recunoscătoare lui Lketinga că a avut curajul să se căsătorească cu o femeie albă şi vă mulţumesc vouă că ne-aţi acceptat. Din uniunea noastră s-a născut fiica noastră Napirai, care simbolizează o punte între negru şi alb. Voi sprijini Barsaloi, ca şi până acum, cât de mult voi putea şi poate că împreună vom reuşi să aducem visul vostru mai aproape. Multe mulţumiri şi să vă protejeze şi Dumnezeul meu.

James traduce cuvintele mele, pe care le ascultă toţi atenţi. La sfârşit, unii dau din cap sau bat din palme. Apoi trebuie să ne aşezăm în faţa bătrânilor, astfel încât toţi să privim spre vest. Albert, Napirai şi cu mine stăm cu spatele la ei, şi ei încep binecuvântarea. Papa Saguna vorbeşte primul. Vocea sa este puternică, iar frazele sunt scurte şi energice. După fiecare propoziţie toţi răspund: *Enkai*. Ei sprijină astfel cele spuse, agitând scurt prin aer bastoanele. Se aude ca o rugăciune şi curând cad într-un fel de transă, în timp ce buzele mele pronunţă automat cuvântul *Enkai* împreună cu ceilalţi. Napirai stă lângă mine şi probabil că nu ştie exact ce să creadă. Trăieşte pentru prima dată această ceremonie. După mai multe minute, Papa Saguna încheie şi toţi bătrânii scuipă în palme. Mă uit scurt în jurul meu şi îl descopăr pe Lketinga şi, ceva mai într-o parte, pe soţia sa. Amândoi se roagă. Apoi un alt vorbitor ia cuvântul şi ritualul se repetă.

Vine în sfârșit și despărțirea finală. Nu mai avem voie să ne întoarcem, ci trebuie să ne îndepărtăm de *kral*, în timp ce bătrânii se apleacă și ne dau în continuare binecuvântarea, mișcându-se într-un ritm din ce în ce mai rapid. Se vor ruga până când vom fi părăsit Barsaloi cu mașina. Aproape ca sub hipnoză, merg spre mașină și le îmbrățișez pe femeile bătrâne care au așteptat aici. Stefania, James și copiii sunt și ei aici. Lketinga se desprinde de tânăra sa soție și de copii, și vine lângă mașină. Cu un chip serios și lipsit de emoții, o îmbrățișează mai întâi pe Napirai, apoi pe mine.

Napirai:

Știam, desigur, că șederea aici nu va fi eternă, dar nu m-am așteptat totuși ca timpul să treacă atât de repede. Ziua despărțirii vine mult prea repede.

„Bărbații bătrâni vor să ne binecuvânteze înainte de plecare", îmi spune mama surescitată. Nu-mi dau seama exact ce înseamnă asta. Când începe, sunt curioasă ce se va întâmpla. Unul dintre bărbați începe să vorbească și durează un timp până când și ceilalți termină de vorbit. Mi se pare foarte emoționant că ei se roagă să ne meargă bine pe drum și mă uimește acest ritual. Nu am trăit niciodată așa ceva. După binecuvântare urmează partea neplăcută a vizitei, de care nu mă bucur deloc. Trebuie să ne luăm rămas bun de la toți. Încep cu James și soția lui, îi îmbrățișez strâns și le mulțumesc pentru timpul frumos petrecut împreună. Deși este trist să spui la revedere, nu mi se pare că atmosfera este mohorâtă. Asta mă bucură mult. James îmi spune că pot veni oricând înapoi și că ei se vor gândi în continuare la mine și se vor ruga pentru mine și mama. Sunt fericită să aud asta și sunt foarte emoționată. După aceea ne luăm rămas bun de la restul familiei și de la oamenii din sat. Strâng din nou multe mâini, dar de data aceasta îi cunosc pe cei mai mulți, lucru care face ca despărțirea să fie și mai grea.

Nu pot să-mi iau rămas bun de la toți copiii care vin în fugă la noi, sunt pur și simplu prea mulți. Așa că le fac cu mâna tuturor. Copiii din familie mi-au cucerit inima și despărțirea de ei este

foarte grea. Aproape că mi se rupe inima să mă despart de Lodunu, micul meu frățior vitreg. Mi-aș dori să-i iau pe toți cu mine.

Cei mici sunt vizibil triști din cauza plecării noastre și nu înțeleg ce se întâmplă. Diego, în special, nu se simte bine. Când observă că vom pleca în curând începe să plângă și se agață de piciorul meu. Doar Stefania reușește să-l desprindă de mine.

Cu puțin timp înainte de a ne sui în mașină îl caut pe tatăl meu, Lketinga, și văd cum observă totul de lângă zidul unei case. Când mă vede, vine spre mine și ne îmbrățișăm. Mă sărută pe obraz și spune să am grijă de mine și să vin iar în vizită. Niciunuia dintre noi nu ne este ușor să ne luăm rămas bun.

Apoi urcăm în mașină și plecăm. Fac cu mâna până nu mai văd pe nimeni, apoi încep să-mi curgă lacrimi pe obraji.

Mă urc în mașină și aud încă vocile bătrânilor. Îi mai fac o dată cu mâna lui Lketinga și el dă din cap și răspunde cu un *Ayia* aspru.

În mașină este liniște. Napirai și cu mine suntem cufundate în gânduri. Sigur că sunt tristă că timpul a trecut atât de repede, dar pe de altă parte sunt ușurată că totul a mers atât de bine și că am primit o binecuvântare atât de puternică de la bătrâni. Pentru oamenii de aici ea înseamnă mult și este foarte importantă și pentru noi. Pentru o vreme, am senzația că îi simt în spate. De acum înainte, fiica mea poate decide liber când va dori să-și revadă familia africană. Sunt convinsă că la un moment dat își va da seama cât de mare este importanța acestui pas. Se va reîntoarce, sunt sigură.

Shankayon stă în spate, lângă Napirai. Tace tot drumul până la Maralal. Aici trebuie să coboare, deoarecem noi mergem mai departe în direcția Wamba. Dar când Martin, șoferul nostru, întreabă unde să o lăsăm, ea nu răspunde. Nici după alte încercări nu vrea să dea vreun răspuns. Martin ne privește și spune:

— Cred că vrea să meargă cu voi.

Următoarele minute ne rup inima, căci Shankayon nu vrea să se despartă de Napirai. Când, după mai multe încercări de convingere, coboară din mașină, îi curg lacrimi pe obraji. Merg încă o dată la ea, o strâng tare în brațe și-i dau bani de autobuz, pentru a nu

trebui să meargă pe jos pe drumul lung până la mama ei. În mașină simțim încă mult timp după aceea tristețea lui Shankayon.

Drumul către Wamba este lung și prăfuit. După-amiaza târziu ajungem la spital. Porțile sunt închise și îi explic paznicului că aici s-a născut fiica mea și că mi-ar plăcea să fac o tură cu ea prin spital. Cum el nu prea crede povestea mea, dă mai întâi un telefon și după ce spun câteva fraze în receptor primim permisiunea să intrăm. Spitalul nu mai este la fel de plin ca pe vremuri. Descopăr rapid maternitatea și regăsesc chiar și fosta mea cameră, pe care am împărțit-o cu Sophia. Totul arată ca acum 21 de ani. Chiar și lenjeria de pat, suportul de metal al patului și dulăpioarele de metal în care se aciuau noaptea gândaci dacă puneam înăuntru ceva comestibil sunt încă aici, ca și cum timpul ar fi rămas în loc.

Napirai le datorează viața medicilor și surorilor medicale din acest spital, iar eu le datorez supraviețuirea în Kenya. Ei au reușit să mă salveze de mai multe ori în ultima secundă. Deși în comparație cu spitalele noastre moderne acesta a fost și este dotat mult mai simplu, aici, la capătul lumii, au fost vindecați și au rămas în viață mulți oameni.

Napirai:

Mi-a fost foarte greu să mă despart de Shankayon. Dar mă bucur că vom vizita locul nașterii mele. Asta presupune un mic ocol, dar îmi doresc să văd spitalul din Wamba și sunt curioasă dacă s-a schimbat ceva. M-am uitat de multe ori pe fotografiile mamei mele.

Ajunsă acolo, observ imediat tufișurile frumoase și roz, cu multe flori, pe care le-am admirat mereu în fotografii. Mă mir că ele sunt încă aici.

Spitalul este amenajat foarte simplu. M-am gândit că poate între timp s-a modernizat un pic, dar pare să nu se fi schimbat. În general, totul mi se pare cam mort. Mă bucur totuși că sunt aici și cumva acest loc emană, în ciuda acestor lucruri, o atmosferă liniștitoare. O rog pe mama să-mi facă câteva fotografii alături de flori, ca amintire.

Ne mai plimbăm puțin și într-o cameră văd, în spatele unui perete protector de sticlă, câțiva sugari. Pe vremuri probabil că și eu am stat aici, îmi trece prin cap și zâmbesc.

După ce dăm turul spitalului pornim spre Samburu, unde am planificat să înnoptăm. Lodge-ul este amenajat într-un parc național. Încă înainte să ajungem vedem prima familie de elefanți, precum și turme de zebre și bivoli. După ce ne cazăm în camera cochetă, vizităm împrejurimile și mergem în magazinul de suveniruri. Acolo descopăr, printre diferitele cărți kenyene, și cele trei cărți ale mele, în engleză.

Este uimitor: oriunde ajung în Africa, văd cărțile mele. În Windhuk, în Namibia, în Nairobi sau aici, în sălbăticie. Cumva, asta mă umple de mândrie. Cumpăr spontan două exemplare din *Îndrăgostită de un Masai*, pentru a le dărui șoferilor noștri. Casierița este uimită deoarece cumpăr două exemplare din aceeași carte și-mi spune că este vorba de o poveste adevărată. Râd și răspund:

— Da, știu, este povestea mea; și îi arăt fotografia autoarei. Este surprinsă și nu-i vine să creadă.

Până la cină s-a dus deja vorba. Personalul ne observă pe Napirai și pe mine cu mult interes, dintr-odată. Cu puțin timp înainte de plecare, în ziua următoare, vine un Jeep și din el sar trei polițiști înarmați, urmați de un domn destul de voluminos. Nu-mi fac gânduri și-i aștept, lângă șoferul nostru, pe Albert și pe Klaus. Trec mai multe minute, timp în care unul dintre polițiști poartă o discuție cu șoferul nostru. Nu înțeleg nimic, până când Martin mă întreabă dacă mi-l poate prezenta pe șeful poliției din nord-vestul Kenyei. El își dorește foarte mult să-i semnez cartea *Îndrăgostită de un Masai* și să mă fotografiez cu el. Acum sunt cu adevărat perplexă. Probabil că vestea s-a răspândit cu viteza vântului, chiar și fără semnal la mobil, până la cel mai mare șef. Și pentru mine este o experiență nouă ca un șef de poliție important să vrea să-i semnez cartea. Înainte de a pleca împreună cu gărzile

de corp, ne spune că drumul spre Nairobi este sigur şi ne urează o călătorie plăcută în continuare.

Drumul se întinde în faţa noastră. Mergem mult timp prin praful roşu al deşertului, înainte să ajungem, brusc şi pe neaşteptate, la o stradă lată. De câtva timp, chinezii construiesc străzi noi în toată Kenya. Chiar lângă noua stradă de asfalt, prima în întreaga regiune Samburu, se află *manyatta* simple, la doar câţiva metri depărtare, complet pierdute. Este periculos aici pentru oameni şi pentru animale. Căci acum maşinile merg prin zonă cu 80 la oră, în loc de 20 la oră. Locuitorii nu pot aprecia corect viteza şi distanţa şi se ajunge mereu la accidente urâte, după cum ne explică Martin. Totuşi, localnicii sunt mândri de strada lor, care îi leagă mai repede acum de civilizaţie. Dar oare este într-adevăr bine?

După mai multe ore ajungem în Nairobi şi ne aflăm într-un alt trafic haotic, însă pe de-a-ntregul diferit. Martin se îndreaptă încet către hotelul Fairview, unde petrecem ultima noapte înainte ca Albert şi fiica mea să plece din nou.

Mi-ar plăcea să stau de vorbă câteva zile cu Napirai despre cele petrecute, dar observ că ea însăşi trebuie să-şi clarifice noua situaţie. În fond, după aproape 20 de ani, s-a întâlnit pentru prima dată cu tatăl ei, cu bunica şi cu familia ei africană. Pentru prima dată după aşa mult timp a păşit din nou pe pământ african şi a cunoscut o parte din cultura ei, pe care altfel o vede doar la televizor. Totul într-un timp atât de scurt, asta pe lângă călătoria lungă de câteva zile, ceea ce este obositor fizic şi psihic. Acum are nevoie de timp şi de puţină distanţă.

Napirai:

M-am bucurat atât de mult de această călătorie, iar acum totul s-a terminat. Cu puţin timp în urmă nu aş fi crezut că acest lucru e posibil. Mult timp nu am fost sigură că voi ajunge vreodată în Kenya. Cumva, mi-a fost mereu puţin teamă de necunoscut.

Datorită interesului meu din ce în ce mai mare şi diferitelor conversaţii şi cuvinte încurajatoare ale oamenilor importanţi

pentru mine, am îndrăznit în cele din urmă să fac pasul şi astăzi sunt mândră de acest lucru.

Sunt atât de bucuroasă că am o familie atât de caldă. Această vizită mi-a depăşit toate aşteptările. Întâlnirea cu tatăl meu a fost unul dintre cele mai importante momente din viaţa mea şi sunt foarte recunoscătoare pentru ea.

Nu ştiu ce va aduce viitorul, dar ştiu că această călătorie m-a făcut foarte puternică. Şi ştiu acum ce oameni iubitori am în spate.

Mica parte din Africa pe care am putut să o cunosc m-a încântat şi într-o zi cu siguranţă mă voi întoarce acolo.

O MARE SURPRIZĂ ÎN MOMBASA

După ce fiica mea pleacă, cu inima grea, pentru Klaus şi pentru mine începe o săptămână intensivă de muncă în Nairobi. Vreau să îi mai vizitez încă o dată pe locuitorii din ghetou cu *gardens in a sack* şi pe femeile de la Jamii Bora, pentru a afla cum le-a mers în ultimele cinci luni, înainte de a zbura la Mombasa şi a începe să o caut iar pe Priscilla. Nu-mi dă pace gândul că n-am mai întâlnit-o niciodată pe femeia căreia îi datorez atât de mult. În timpul ultimei mele călătorii nu am reuşit să o găsesc. Dar de data aceasta îmi propun să fiu mai încăpăţânată. Voi dedica acestei căutări o săptămână întreagă. Ar fi frumos dacă am reuşi o revedere şi dacă acest cerc s-ar închide.

După zborul scurt de la Nairobi la Mombasa ne aflăm în cu totul altă atmosferă. Aerul este umed şi dinspre mare vântul aduce un gust de sare. Acest aer tropical te transpune involuntar într-o dispoziţie de vacanţă. De 24 de ani încoace, el mă farmecă încă de când cobor din avion. Dar Klaus şi cu mine constatăm rapid că haosul din trafic a ajuns între timp şi în Mombasa. Suntem blocaţi o eternitate între coloane de maşini, înainte de a ajunge în centrul oraşului, la Tamarind Village. Este un hotel frumos, şi de pe terasa restaurantului alăturat se deschide o privelişte minunată spre portul vechi.

În timpul cinei pe care o luăm aici, briza marină uşoară străbate bolţile pitoreşti ale clădirii, care conferă casei un aer oriental. În mare se oglindesc luminile portului. Acest loc este foarte potrivit pentru o seară romantică sau, ca în cazul meu, pentru a trece în revistă propria poveste de viaţă. Primul lucru pe care-l voi face mâine va fi să merg pe coasta sudică, pentru a merge desculţă prin nisipul alb din Diani Beach. Sper să aflu cu această ocazie şi noutăţi

despre Priscilla. Îmi dau seama, desigur, că fără un punct de sprijin concret, acest lucru va fi foarte greu, dacă nu chiar imposibil.

Priscilla este o femeie Masai. Cu ea am trăit împreună câteva luni, când am ajuns în Kenya şi nu l-am găsit pe Lketinga, aşa cum stabilisem. Ea m-a ajutat să trec peste acea perioadă grea. Am putut să locuiesc împreună cu ea în căsuţa ei modestă, la oarecare distanţă de Diani Beach, în sălbăticie. Ea m-a ajutat să aduc acasă de la fântână apa necesară. M-a sprijinit şi în rest, cum putea. M-a luat chiar cu ea, într-o călătorie lungă la familia ei, în ţinutul înalt Narok. Nu voi uita niciodată această experienţă! Noaptea era la fel de frig ca în munţii elveţieni, toamna. Dimineaţa, pe copaci şi pe câmpii era brumă şi ceaţă. Înainte să dorm mă îmbrăcam cu toate hainele pe care le aveam la mine şi tot îngheţam în locuinţa simplă. În plus, nişte animale mici, purici sau altceva, umblau toată noaptea pe corpul meu. În timpul acestei săptămâni nici nu puteam să mă gândesc la somn, iar după reîntoarcerea mult aşteptată la Mombasa mai aveam încă păduchi.

Dar Priscilla era cea mai bună prietenă africană a mea şi eram mândră că m-a luat cu ea acasă, unde mama ei bătrână avea grijă de cei patru copii ai ei, în timp ce ea câştiga bani în Mombasa. Familia ei nu mai avusese niciodată vizite „albe" şi, în consecinţă, am fost acoperită de bijuterii Masai şi răsfăţată cu carne de capră proaspăt tăiată.

Şi după mai mulţi ani, când Lketinga cu mine şi cu Napirai, fetiţa noastră, ne-am mutat din Barsaloi în Mombasa, ea ne-a pus la dispoziţie în mod altruist mica ei locuinţă din satul Kamau, până când am găsit acolo o cameră a noastră. A încercat să ne ajute cât de mult a putut, deşi cu Lketinga nu era mereu uşor, căci el era gelos pe ea şi uneori îmi interzicea să ne întâlnim, lucru care ducea la scene urâte.

În ziua următoare pornim la drum cu maşina noastră închiriată şi ne apropiem cu greu de feribotul Likoni. Cu el trebuie să traversăm un braţ al mării, pentru a ajunge pe coasta sudică. Urmele de roţi din faţa feribotului au ajuns să se întindă, între timp, pe trei rânduri. Când am păşit pe vremuri pentru prima dată

pe el, existau mai puține mașini și se putea pleca de obicei imediat, deși feribotul era mai mic. Privesc din mașină oamenii. La pasageri nu s-au schimbat multe. Stau cu miile într-o parte și așteaptă până când au voie să urce pe feribot, după mașini. Mulți, mai ales femei, poartă poveri grele pe cap, unele, lădițe de lemn cu găini adunate la un loc, altele, saci cu legume, care cântăresc cu siguranță multe kilograme. Printre oameni se află cărucioare de mână construite manual, pline cu marfă, până la înălțimi de un metru. Mai mulți bărbați tineri trebuie să facă uz de toată forța lor pentru a ține sub control aceste cărucioare. Se vede pe acești tineri foarte puternici că munca este grea. Pe chipuri au broboane de transpirație, în timp ce pe brațele lor musculoase li se văd venele. Ei n-au nevoie de o sală de fitness, îmi trece prin cap.

Tot timpul bate cineva în roțile mașinii, un vânzător ar vrea să vândă câteva coliere simple, un copil oferă dulciuri sau nuci prăjite. Îmi este greu să spun „nu" de fiecare dată.

În sfârșit, urcăm pe feribotul uriaș. Ce senzație, pentru mine! Aici a început în 1986 marea mea poveste de dragoste, când l-am întâlnit pe Lketinga. Nu crezusem niciodată că ar fi posibil ca, din acel moment, viața mea să apuce pe un cu totul alt drum și că mulți ani mai târziu povestea aceasta va fi citită în întreaga lume. Și astăzi îmi scriu turiști, care folosesc acest feribot când călătoresc spre hotelurile de pe coasta sudică, pentru a spune, mai mult sau mai puțin același lucru:

— Dragă Corinne, m-a cuprins o senzație stranie când m-am aflat pe acel feribot. M-am gândit la incredibila ta poveste de dragoste în timpul întregii traversări...

Oamenii stau foarte înghesuiți pe puntea superioară sau printre mașini. Sunt complet uimită când văd că acest feribot aparent nou provine din Germania – construit în Leubegast. Cititoarele și cititorii mei din estul Germaniei se vor bucura că feriboturile celebre provin din regiunea lor și transportă zilnic până la 170 000 de pasageri și mai multe mii de mașini.

Ne apropiem încet de celălalt mal. Pe un panou mare se văd portretele lui Nelson Mandela, Maica Tereza, Martin Luther King

şi Mama Caro şi nu se ştie dacă fac reclamă la UNICEF sau mai degrabă la Banca Imperială. Cu un zgomot puternic, podul de pe feribot este lăsat în jos şi maşinile părăsesc treptat feribotul. Şi noi coborâm cu grijă pe rampa abruptă, căci marea de oameni trece foarte aproape de noi.

Pe acest mal al braţului mării nu s-au schimbat prea multe. De-a lungul străzilor se află tarabe, unele lângă altele, unde se vând obiecte de artizanat sau alte mărfuri. Femei acoperite cu văluri stau pe scaune în hainele lor lungi şi negre şi prăjesc porumb pe mici cuptoare cu cărbuni. Ca peste tot, negustorii ambulanţi încearcă să vândă câte un suvenir cât timp maşinile merg foarte încet. În sfârşit, ajungem la o stradă relativ nouă în direcţia Ukunda. Zona a devenit între timp uimitor de verde şi printre colibele simple de lemn de pe marginea drumului se află mulţi palmieri. De copaci sunt legate capre, cu funii lungi, ca să poată paşte în voie.

Cu puţin înainte de Ukunda începe să plouă torenţial şi nu mai vedem aproape nimic. Pe stradă, gropile mici se transformă în bălţi mai mari şi treptat dispare speranţa mea de a avea succes azi în căutarea Priscillei. Nu ştiu nici măcar de unde să încep. Aveam de fapt de gând să merg de-a lungul hotelurilor de pe plajă pe care le cunosc şi să întreb fiecare vânzătoare de *kanga* dacă o cunoaşte pe Priscilla. Acum, că plouă torenţial, ideea nu mai poate fi aplicată, căci, la fel ca turiştii, şi vânzătorii părăsesc plaja.

Intrăm într-o casă de ceai simplă şi observăm oamenii. Câţiva bărbaţi bătrâni, în haine lungi şi albe şi cu turbane albe, stau în jurul unei mese şi privesc cu interes la un televizor care atârnă de perete. Se prezintă o paradă de stradă splendidă din Nairobi. La o altă masă văd două perechi tinere. Pare că este vorba de doi englezi, care privesc vrăjiţi la prietenele lor kenyene. Zâmbind în sinea mea, mă întreb cum se vor desfăşura aceste poveşti de dragoste, dacă despre asta este vorba.

După două ore, când ploaia se mai domoleşte, mai mergem doar până la misiunea din Ukunda, pentru a-l vizita acolo pe un misionar pe care-l cunosc. El nu mă recunoaşte imediat, dar când

îi spun că sunt Masai albă își dă seama cine sunt și ne invită la ceai. Îi povestește lui Klaus uluit cum în ziua în care eu m-am măritat în Barsaloi, în haine albe de mireasă, el a trecut cu mașina de teren pe acolo, pentru a-l vizita pe părintele Giuliani. Acesta tocmai era pe punctul de a filma evenimentul cu un mic aparat de filmat. Când Giuliani i-a povestit apoi de nuntă, lui nu-i venea să creadă că o femeie albă tânără se mută de bunăvoie în sălbăticie, în Barsaloi. Și astăzi se simte în povestirea lui uimirea privind această hotărâre, ciudată în opinia lui. Înainte de a-l părăsi, ne conduce prin școala sa. În sălile de clasă, copiii mai mici sar imediat în picioare și ne întâmpină cu cântece.

Plecăm înapoi spre Mombasa și sperăm ca mâine să fie o vreme mai frumoasă. Stăm din nou mai mult de o oră în fața feribotului înainte să putem trece. În cele din urmă, Klaus străbate cu iscusință și foarte răbdător traficul haotic. Eu n-aș mai îndrăzni să conduc în aceste condiții. Când mă gândesc că acum 20 de ani chiar și Lketinga a mers pe aici cu mașina noastră acest lucru mi se pare aproape incredibil, din perspectiva de azi.

Cum nici ziua următoare nu promite condiții meteo mai bune, ne hotărâm să mai așteptăm o zi înainte de face din nou drumul spre coasta sudică. În schimb vizităm centrul vechi din Mombasa. Parcăm la cunoscuta fortăreață Fort Jesus, aflată în portul vechi. Apoi merg, pierdută în reverii, pe străduțele înguste. Aici se simte cel mai intens farmecul oriental al orașului. Casele suple și înalte, cu balcoane ornamentate și multe trepte, sunt vopsite în mare parte în alb. Ușile grele de lemn sunt întărite fie cu metal, fie sunt decorate cu ornamente sculptate în lemn. La început, imaginea străzii este dominată de magazinele de suvenire, cu măști impresionante și figurine sculptate în lemn. Dar imediat ce intru pe o străduță laterală mă aflu în altă lume. Pe zidurile vechi și cu tencuiala căzută ale caselor atârnă peste tot haine colorate, la uscat. Femei cu văluri negre trec discret pe lângă mine sau stau în grupuri mici pe pământul gol și trăncănesc. Ulițele sunt uneori atât de înguste încât oamenii ar putea să dea mâna unii cu alții, din casele aflate față în față. În fața ușilor caselor se află mașini de gătit

mici, cu oale aburinde deasupra. Fiecare zid îngust de piatră este folosit fie pentru a oferi spre vânzare câteva legume, fie pentru un mic somn de după amiază. Într-o curte interioară mică observ o fată musulmană, care are grijă de câțiva curcani care ciugulesc prin gunoaie. Viața are un ritm lent aici și nu se simte nimic din agitația străzilor comerciale, pe care intru din nou.

Mă așteaptă o mare aglomerare de oameni. Sunt împinsă înainte și abia pot privi spre diferitele mărfuri de pe jos, oferite aici spre vânzare. Uneori sunt fructe și legume, alteori veselă de plastic. În halele pieței miroase a un amestec de pește, carne și mirodenii. Din diverși saci luminează un praf aromat, portocaliu, galben sau roșu, din mirodenii pisate. Fiecare încearcă să atragă atenția asupra sa vorbind tare, ca să-și vândă marfa. Negustorii ambulanți vor să mă ducă spre tarabe, probabil pentru a încasa o taxă. Nu durează mult și îmi doresc liniștea din curțile interioare. Trecând pe lângă diferiți saci cu orez și cu fasole, îmi fac loc până la stradă, pentru a mă întoarce la fort, și după câteva minute mă aflu iar pe o uliță îngustă. Rămân locului, uimită, în fața unei clădiri înguste și albastre, care este baricadată complet cu grilaj de fier. Doar o tăbliță mică cu inscripția *Jewellery*[1] arată că în spatele barelor de fier și zidurilor de piatră se vinde ceva prețios. Chiar alături stau trei bărbați, într-o cameră răcoroasă și deschisă, pe jos, și cos sandale de piele.

Copii de școală ies în fugă pe o ușă de lemn bătută cu alamă, băieții în haine albe, lungi până la pământ și cu tichii rotunde pe cap, fetele cu baticuri albe, ca niște voaluri, pe cap și o tunică lungă. Doar ghiozdanele moderne pe care le poartă în spate nu se integrează în peisaj.

Trec pe lângă moscheea mare și albă și ajung din nou în piața din fața Fort Jesus. Pe apă se leagănă mici bărci de pescari. Ele îmi amintesc cumva de o epocă de mult apusă. Ce se vede aici nu are absolut nimic în comun cu Nairobi, care devine din ce în ce mai modern.

---

[1] „Bijuterii" (en. în original).

Din fericire, în dimineața următoare apare soarele. Este o zi ca din ilustrate, așa cum se cunoaște coasta Mombasei din cataloagele de vacanță. Imediat după micul dejun pornim la drum și ajungem, după mai mult de două ore, la coasta sudică. În spatele lui Ukunda caut vechiul complex de magazine, în care se afla fostul meu magazin de suvenire. În clădirea deschisă la culoare, căreia i se recunoaște vârsta, nu mai există magazine. Totul a fost renovat pentru a deveni locuibil. De data aceasta priveliștea mă mișcă mult mai mult ca acum șase ani. Aici am încercat să iau totul de la capăt, în Mombasa. Magazinul era înfloritor și totul ar fi fost minunat, dar Lketinga era ros de gelozie și și-a ieșit din fire.

Spre bucuria mea, în timpul ultimei noastre vizite în Barsaloi am putut constata că el s-a schimbat foarte mult în noua relație. Cu cea de-a treia soție și cu copiii pe care-i au împreună se poartă drăgăstos și împăcat. Nimic nu indică faptul că își și-ar chinui soția cu gelozia lui. Dimpotrivă, ea pare sigură pe ea și deloc nefericită. Și chiar și el lasă impresia unui om mulțumit și împăcat cu sine; atât în familie cât și în sat este apreciat și recunoscut, iar aceasta a fost o constatare care mi-a produs multă ușurare.

Mă desprind de amintirile mele, în parte dureroase, și ne continuăm drumul. Trecem pe lângă diverse supermarketuri. Constat cu bucurie că micii vânzători localnici au voie din nou să stea pe marginea străzii. Acum peste 20 de ani, când s-a deschis primul supermarket, ei au fost alungați. Între timp oamenii și-au dat seama că o concurență însuflețește locul și că mulți turiști vor să vadă și să observe artiștii autohtoni și felul în care-și prezintă obiectele artizanale.

Ne apropiem de zona „mea". Trecem deja pe lângă hotelul Africana Sea Lodge.

— Klaus, te rog să conduci mai încet. Aș vrea să-mi regăsesc în amintire zona, instinctul îmi spune că nu suntem departe de satul Kamau, unde am trăit înainte de întoarcerea mea în Elveția. Iar Priscilla era vecina mea, îi explic eu surescitată.

Klaus mă privește plin de așteptări și mă întreabă:

— Da? Și unde se află această așezare?

Ridic din umeri şi răspund:

— Pe undeva pe aici se ajunge în sălbăticie. Nu ştiu exact care este drumul natural, pentru că, spre deosebire de vremurile trecute, acum există mai multe. Dar vom încerca şi îi vom întreba pe oameni.

Klaus acceptă, deşi nu este încântat. Maşina noastră nu este de fapt potrivită pentru astfel de străzi. Dar eu totuşi vreau neapărat să-mi urmez intuiţia.

Acolo unde mai demult trăiau paviani s-au construit între timp multe clădiri noi şi standuri simple. Întregul tablou al străzii s-a schimbat atât de mult încât memoria nu prea mă ajută. Îi întreb pe bărbaţii care aşteaptă la marginea străzii:

— Ştiţi unde este satul Kamau?

Ei repetă, gânditori, cuvintele satul Kamau şi scutură din cap, în semn de nu. Întrebarea adresată unui paznic de hotel duce la acelaşi rezultat. Nu ne rămâne altceva de făcut decât să încercăm diferite variante şi posibilităţi.

Prima stradă cu hopuri se termină la o vilă splendidă înconjurată de un gard, care răsare brusc în peisaj. Cu grijă, Klaus întoarce maşina, în timp ce câţiva localnici ne observă cu priviri încruntate. Dar de data aceasta nu vreau să renunţ atât de repede. Vreau neapărat să o găsesc pe prietena mea Priscilla, în caz că mai trăieşte aici. Întorşi pe strada principală cotim după câteva sute de metri din nou spre câmp. În faţa unui magazin mic stau câţiva oameni, pe care îi întreb despre satul Kamau. În semn de răspuns, tac şi dau din cap. Dar dintr-odată devin aproape sigură că suntem pe drumul cel bun. O femeie cu un batic colorat pe cap, care stă în spatele a două capre tăiate, ce atârnă de cârlige, spune brusc:

— Mergi înainte şi apoi fă stânga.

Îşi întăreşte spusele cu un cuţit mare, cu care arată în direcţia indicată.

Bucuroasă, îl privesc pe Klaus şi îl rog să meargă mai departe. Klaus mă priveşte sceptic, dar eu nu mă pot opri. Maşina hurducăie peste pietre şi tufe mici de iarbă. Înainte de o intersecţie, pe drumul din ce în ce mai sălbatic, vine din faţă o femeie care

poartă pe cap o canistră cu apă. La întrebarea mea privind satul Kamau, ea arată spre stânga și spune să mergem mai departe până când ajungem la un zid de piatră, la capătul căruia se află intrarea. Acum încep și eu să mă îndoiesc puțin, deoarece pe vremuri nu exista niciun zid de piatră. Dar cu cât ne apropiem mai mult, cu atât devin mai agitată. Klaus conduce încet de-a lungul zidului și deodată ne aflăm în mijlocul satului Kamau.

Așezarea este ceva mai mare. Văd mai întâi un copac sub care se află câțiva tineri care ne privesc cu un ochi critic. În spatele copacului descopăr fosta mea „locuință". Emoționată, strig:

— Klaus, uite, aici, în fața acestei uși de tablă, am stat de multe ori cu Napirai. Ea se cățăra în copacul din față. Aș putea să urlu de bucurie.

Sar din mașină și aud cum Klaus strigă în spatele meu:

— Corinne, fii atentă!

Dar avertizările lui nu mai ajung la mine. Mă simt ajunsă acasă, căci acest loc a fost casa mea timp de șapte luni și a fost ultima oprire înainte de a părăsi Kenya, un fapt care a fost ca o evadare. Tot ce nu am putut purta pe corp am lăsat în camera din spatele acestei uși de tablă. Fotografii, lucruri personale, ba chiar și rochia mea albă de mireasă.

Mă îndrept spre băieți și îi întreb dacă cunosc o Priscilla, o femeie Masai care vinde *kanga* pe plajă.

— Da, o știm.

Acest răspuns mă face mai mult decât fericită. Nu pot să cred ce ușor am găsit-o. Unul dintre bărbați se ridică și merge în fața mea, pentru a se opri apoi la scurt timp în fața unei intrări.

— Această casă aparține femeii pe care o căutați, spune el și arată spre ușa deschisă.

Între timp, Klaus a parcat mașina și este ocupat să țină la distanță de mașină și de pantalonii săi roiul din ce în ce mai mare de copii. Nu prea pot să-i înțeleg deloc neliniștea continuă.

În fața intrării strig un *Hello* puternic. Apar două fete, fiecare cu câte un copil în brațe. Întreb din nou de Priscilla și amândouă dau din cap că da, dar nu prea vorbesc engleză. Mă invită

înăuntru prin gesturi, apoi îmi fac semn să iau loc pe o canapea. Mă aşez şi presupun că o vor informa pe Priscilla, ceea ce, firește, va lua ceva timp. În timp ce Klaus rămâne afară, lângă maşină, privesc cu atenţie camera. Se pare că prietenei mele îi merge mai bine ca pe vremuri. Casa are cel puţin două sau trei camere, folosite de mai multe persoane. Pe masa din faţa canapelei se află un mobil, iar în colţ, chiar şi un mic frigider. Prin urmare, aici există chiar şi electricitate! Pe pereţi atârnă câteva tablouri, calendare şi decoraţiuni Masai.

Aştept şi încerc să vorbesc cu fetele, în timp ce copiii mai mici se cațără în poala mea. Când, după mai mult timp, nu apare nicio Priscilla, iar eu mă uit mai cu atenţie în cameră, mă cuprinde bănuiala că acesta nu este stilul ei. Întreb dacă există o fotografie cu ea. Una dintre fete dispare şi vine înapoi repede, cu o fotografie în mână. Când o privesc îmi este clar imediat că nu este vorba de Priscilla „mea". Femeia din fotografie arată ca o Masai, dar este mai tânără şi mai suplă decât cea căutată de mine. Dezamăgită, dau fotografia înapoi şi explic neînţelegerea.

Tocmai suntem pe punctul de a pleca când una dintre fete vine alergând spre mine cu mobilul în mână, în timp ce vorbeşte agitată la el. Înţeleg doar că ea explică cuiva că aici sunt doi albi, care caută o anume Priscilla. Îi mai spun o dată numele meu, pe care ea îl spune la telefon. După câteva vorbe, îmi întinde telefonul.

— *Hello?* zic eu.

Râsete zgomotoase şi un şuvoi de cuvinte îmi bombardează urechea.

— Corinne, sunt eu, Eddy! Incredibil, eşti acasă la mine. O, Corinne, te rog să rămâi unde eşti! Vin imediat acasă. Sunt pe plajă, dar te rog să aştepţi, vin cât pot de repede, prietena mea!

Complet uluită şi extrem de bucuroasă, îi promit că aştept. Mi se pare o minune cum, prin această întâmplare incredibilă, l-am găsit pe Eddy în timp ce o căutam pe Priscilla.

Când l-am cunoscut pe Lketinga, ei doi erau prieteni. Eddy a fost cel cu care am bătut toate închisorile de pe coastă în căutarea lui Lketinga, după ce fusese arestat din cauza unor certuri. Şi mai

târziu, el mi-a fost un mare sprijin în multe situații dificile. Iar acum îl voi revedea, complet nesperat, după atât de mult timp.

Nu durează prea mult până când ajunge aici o altă mașină, albă, iar din ea sare Eddy. Se repede atât de iute spre mine încât aproape că mă doboară, mă îmbrățișează și dă drumul unui torent de cuvinte. Cu lacrimi în colțurile ochilor, el îi mulțumește lui Dumnezeu că ne-am regăsit. L-am recunoscut imediat, chiar dacă a îmbătrânit, firește. Poartă în continuare bijuteriile Masai în jurul gâtului și-și ascunde părul sub un batic roșu. Nu și-a pierdut deloc privirea șireată. Mă conduce în casa lui și-mi oferă o Cola rece – ce lux, aici! Și apoi aflu în ce mod absolut incredibil am nimerit tocmai în casa lui. El s-a mutat aici, din Ukunda, acum câteva luni, cu soția sa Samburu și cu cei trei copii. Iar soția sa se numește Priscilla! Râdem în hohote.

Apoi vrea să afle și el totul. Se interesează de Napirai, căci a cunoscut-o când era mică. Când îi spun că tocmai l-am vizitat pe Lketinga, se bucură împreună cu mine. Povestim istorii vechi și el mă privește ca pe un pom de Crăciun. Vrea să știe, desigur, cum le merge surorii și fratelui meu, de care își amintește încă bine, mai ales de sora mea. Îmi prezintă cele trei fete ale lui și îmi arată, mândru, notele lor de la școală. Doar banii pentru școală sunt o problemă din ce în ce mai mare pentru el.

După un timp îndrăznesc să-l întreb de Priscilla „mea". El răspunde:

— Da, este pe plajă și își vinde mărfurile.

După ce aflu asta abia aștept să o întâlnesc în sfârșit. Plecăm împreună cu mașina. În timpul drumului, Eddy își exprimă întruna bucuria provocată de vizita mea și nici eu nu mă pot liniști deloc. Regiunea de coastă este atât de mare încât pare aproape imposibil să întâlnesc aici, după 20 de ani, singurii doi oameni pe care îi mai cunosc.

Cotim înainte de hotelul Robinson și parcăm mașina pe un drum de legătură cu plaja. Pe această stradă se înșiră, unele după altele, diferite standuri cu mărfuri. Eddy merge cu pași repezi spre mare. Se oprește în fața unui stand, vorbește și gesticulează

şi după aceea apare de acolo o femeie voluminoasă, cu un batic alb pe cap şi o bluză cu motive florale colorate. Priscilla este inconfundabilă!

Cu ochii larg deschişi, ea se uită la mine, îşi pune palmele pe faţă şi spune:

— Tu eşti, Corinne? Nu pot să cred, sora mea!

Plină de bucurie, mă reped spre ea şi o iau în braţe. Pare să fie copleşită de surpriză şi ochii i se umplu de lacrimi. Un italian stă nerăbdător în faţa standului ei şi vrea să plătească.

— Corinne, lasă-mă te rog să termin cu clientul, mă întorc imediat la tine.

În timp ce împachetează lucrurile, se uită la mine dând din cap şi repetă mereu:

— Mulţumesc, Doamne Dumnezeule, că mi-ai adus înapoi sora.

Mă lupt cu lacrimile şi îmi exprim mulţumirea printr-o mică rugăciune.

Văd că are un stand frumos cu suvenire. Eddy povesteşte că ea mai are un stand cu *kanga*, chiar pe plajă. După ce clientul pleacă, Priscilla vine din nou lângă mine şi mă îmbrăţişează strâns. Îmi povesteşte că a întrebat de multe ori turiştii despre mine. A împărţit chiar şi scrisori pentru mine unor oameni care ar urma să mă întâlnească. Se pare că nu a funcţionat. Îi explic că m-am mutat de multe ori şi că de aceea nu a fost simplu să dea de adresa mea.

Priscilla mi-i prezintă pe doi dintre fiii ei, cărora le-a amenajat, de asemenea, standuri de vânzare. Cu multă hărnicie, ea a reuşit chiar să-şi construiască o căsuţă simplă în regiunea Masai, unde se retrage uneori pentru a-şi vizita nepoţii. A venit iar la Mombasa de numai o săptămână, căci afacerea turistică merge lent. Ce noroc am avut, îmi trece mie prin cap.

O liniştesc foarte greu pe Priscilla, emoţionată de apariţia mea neaşteptată. Eddy îi povesteşte cum ne-am întâlnit. Priscilla se amuză din plin de această poveste nebună şi astfel îi văd strungăreaţa pe care o cunosc atât de bine. Îl roagă pe unul dintre

fiii ei să ne aducă o băutură rece, înainte de a se interesa de Napirai. Îi povestesc şi ei despre vizita noastră la Barsaloi şi nu-i vine să creadă. Îi arăt, răbdătoare, fotografiile din aparat. Îi pare rău, firește, că Napirai nu a venit cu mine pe coastă. Dar înțelege că educația este importantă, în fond a crescut patru copii.

Mai târziu, când luăm împreună prânzul, îi povestesc că acum şase ani am căutat-o în van aici, pe plaja Diani. Dar de data aceasta, încăpățânarea mea şi un noroc incredibil au făcut să stăm iar împreună la masă.

După ce schimbăm câteva amintiri despre perioada petrecută împreună, ea îmi spune cât de tristă a fost când am plecat, pe vremuri. Nu-şi putea explica de ce nu am spus nimic, până când a primit, în cele din urmă, scrisoarea mea din Elveția. Pentru o clipă am un nod în gât.

Eddy povestește că el a fost întrebat deseori de turişti dacă este Eddy cel din carte şi dacă mă cunoaşte. Cum a spus că da, acest lucru nu i-a dăunat deloc, ba chiar dimpotrivă, în afacerea cu articole Masai pe care le vinde. Şi Priscilla relatează ceva similar, dar acum este numită „Mama Masai" şi doar câțiva îi cunosc numele adevărat. De aceea a fost un noroc extraordinar că am ajuns în casa lui Eddy, căci altfel ar fi fost greu să o găsim.

Ne întoarcem pe plajă, căci afacerea nu merge singură. Azi vin turişti noi, ne spune Priscilla. La standul ei mă uit mai bine la marfă şi-mi amintesc fără să vreau de fostul meu magazin. Câteva turiste se apropie deja şi nu mă pot abține să nu le vorbesc, pentru ca vânzarea Priscillei să crească. Când le spun cine sunt, ele sunt mai mult decât surprinse. Tocmai au sosit şi deja se află în fața acelei „Masai albe". În avion, grupul a vorbit despre mine – incredibil.

După alte două ore, în care povestim istorii vechi, trebuie să ne luăm rămas bun. Cu promisiunea de a reveni duminică, pornim pe drumul de întoarcere. Priscilla mă îmbățişează strâns, în timp ce Eddy vrea să fie luat până la Ukunda. Cu o senzație de uşurare şi fericire, mă întorc în Mombasa.

Duminică, bucuria revederii este încă la fel de mare şi constat că ştirea prezenţei mele aici s-a răspândit mult. Din toate părţile vin la noi, pe plajă, războinici Samburu, mă salută şi întreabă imediat de Napirai. Se pare că mulţi dintre cei de aici o cunosc pe fata mea.

Priscilla s-a îmbrăcat cu rochia ei frumoasă de duminică şi pare mai liniştită azi. Îmi spune bucuroasă:

— Nu am putut dormi toată noaptea. I-am mulţumit mereu bunului Dumnezeu că te-a adus aici. Mi-au trecut prin cap toate aventurile noastre comune, ca şi cum s-ar fi întâmplat ieri. Dar de fapt au trecut mai mult de 20 de ani de atunci.

Stăm pe o rădăcină de copac, pe plaja cu nisip de vis, mâncăm fructe sudice minunate, ascultăm zgomotul mării, ne bucurăm de acest moment preţios şi suntem pur şi simplu fericiţi.

Eddy îşi ia rămas-bun după-amiază, căci seara trebuie să participe la un dans Masai la un hotel şi trebuie să facă rost de câteva lucruri. Cu promisiunea mea de a trimite fotografii şi de a căuta sponsori pentru şcoala copiilor lui talentaţi, ne îmbrăţişăm pentru ultima oară.

Când se apropie, în sfârşit, despărţirea de Priscilla, ea se întristează şi spune încet:

— Ar fi aşa frumos dacă ai putea rămâne mai mult timp, sora mea.

Ia un tablou mic, pictat de mână, care reprezintă o colibă rotundă africană cu câţiva oameni în faţa ei, şi spune:

— Dă-i acest cadou lui Napirai, ca să poată să-şi amintească cumva de perioada petrecută cu mine. Spune-i că aşa am trăit eu cu mama ei. Voi fi mereu aici, dacă va dori vreodată să vină la Mombasa.

Înghit în sec, emoţionată. Ne îmbrăţişăm strâns, iar când dăm mâna îi dau nişte bani, ca să poată trăi fără griji câteva săptămâni.

Tăcută şi modestă, prietena mea regăsită stă în picioare pe nisipul alb al plajei Diani. Vântul îmi aduce la urechi zgomotul făcut de mare până când mă îndepărtez cu maşina şi las în urmă trecutul meu răscolitor.

Mai târziu, după întoarcerea mea în Elveția, mă prinde din urmă un SMS emoționant de la Priscilla:

„Cum îți merge, sora mea? Sper că drumul de întoarcere a fost bun. Tot nu-mi vine să cred că ai fost aici. Sunt atât de fericită că ne-am regăsit. Cred că Dumnezeu a pus între noi doar câțiva munți. Îmi doresc ca tu să fi rămas aici un an. Te rog, te rog, vino înapoi curând. Cu cadoul pe care mi l-ai făcut am cumpărat ceva durabil, ca atunci când îl privesc să-mi amintesc mereu de tine. Dumnezeu să te binecuvânteze, Dumnezeu să te păzească, iubita mea prietenă."

Cuvânt de încheiere

Deşi iniţial am vrut să mă despart de rolul meu de „Masai albă", datorită lui Napirai şi vizitei mele în Barsaloi mi-am dat seama că legătura cu familia mea africană nu va dispărea niciodată. Ba chiar a căpătat o valoare în mod evident mai însemnată. Primirea lor caldă şi ospitalitatea lor mi-au arătat că ei ne consideră, ca şi până acum, ca făcând parte dintre ei şi sunt recunoscători pentru orice sprijin.

Faptul că Lketinga şi cu mine avem o fiică împreună ne va lega cu siguranţă toată viaţa.

Prin legătura cu familia şi cu cultura Samburu, relaţia mea cu Africa s-a adâncit. Ultimii doi ani mi-au arătat că acest continent îmi aparţine, la fel ca şi copilul meu. Când gândurile îmi zboară în depărtare, în timp ce degetele de la picioare se bucură de iarba de pe terasa mea, de obicei ele adastă asupra experienţelor mele din Africa şi mă fac să visez, iar pulsul îmi creşte. Energia, veselia şi bucuria lor de a trăi, îmbinate cu un stil simplu de viaţă, mă atrag mereu. Uneori, acest lucru mă întăreşte, iar alteori mă face să mă simt mică şi descurajată.

Îmi dau seama cât de bine trăim noi în Germania şi în Elveţia. Majoritatea oamenilor au un acoperiş deasupra capului, apă curentă, toalete, curent electric, televizor, frigider, mâncare, un pat şi, dacă este nevoie, energie termică. Da, avem aproape totul pentru a trece prin viaţă întrucâtva confortabil.

Însă ceea ce ne face pe noi să părem săraci în ochii multor africani este singurătatea pe care ne-o aduce acest „lux". Viaţa de familie şi cea în comunitate sunt uitate. Se răspândeşte foarte mult egoismul. Singurătatea îşi croieşte drum în societatea noastră, iar comunicarea mai are loc, pentru mulţi oameni, doar pe internet.

Locuințele noastre devin mai mari, deși numărul membrilor familiei scade de ani de zile. Lucrurile merg mai departe și se poate trăi în siguranță între patru pereți.

Sigur că există și o formă de viață modernă și luxoasă în straturile superioare africane, dar ea reprezintă doar o excepție.

Ce nu înțeleg mulți africani, când ne observă pe noi, „albii", sunt expresia serioasă a feței și agitația zilnică. După părerea lor, noi avem tot ce este necesar pentru a duce o viață mulțumită. Ce dreptate au! Numai că noi nu suntem conștienți de acest lucru, din păcate.

O mare parte din forța de atracție vine, pentru mine, din imprevizibilul și necunoscutul, din haosul, sălbăticia și animalele care fac parte din Africa.

Dar ce ar fi acest continent fără locuitorii lui calzi, veseli și plini de umor! Așa este în Africa de Sud, de Vest sau de Est. Această combinație de bucurie de a trăi, relaxare și încredere în Dumnezeu, în ciuda condițiilor dure, este ceea ce mă fascinează. Un sentiment pe care noi nu ni-l putem cumpăra cu bani. Putem doar să încercăm să aducem ceva din el în inimile noastre.

Pentru mine, Africa este o pasiune.

Dragi cititori,

Vă mulțumesc din inimă că vă interesează noua mea carte. Cum eu donez o parte din câștigurile personale realizate din vânzarea acestei cărți, prin cumpărarea ei ați oferit deja un mic sprijin Asociației Kenya Masai albă.

Dacă veți simți dorința de a sprijini mai departe unul dintre proiectele descrise, puteți deveni membri activi sau puteți dona pur și simplu bani. Oamenii din Kenya se vor bucura. În ce mă privește, eu garantez că banii vor fi folosiți bine și vă voi informa despre acest lucru.

Poate vom putea, printre altele, să facem posibilă construcția școlii din Barsaloi. Încet, dar sigur.

Multe mulțumiri și toată dragostea,

Ale voastre
Corinne și Napirai

Asociația Kenya Masai albă

Suntem o asociație non-profit cu sediul în Elveția. Scopul asociației este, printre altele, sprijinirea proiectelor în domeniul educației și sănătății descrise în carte, precum și ajutarea oamenilor să se ajute singuri, stimulând în acest sens colaborarea cu instituțiile locale:

www.solidarites.org
www.mysakenya.org
www.jamiibora.org
Proiectul școala din Barsaloi

Dacă doriți să ne sprijiniți ca membri sau să aflați mai multe, veți găsi informații la:

www.foerderverein-kenia-weisse-massai.ch

Asociația Kenya Masai albă
Lugano/Elveția, info@fvkwm.ch

Contribuțiile membrilor sau donațiile din Germania sau alte țări UE:

Förderverein Kenia WEISSE MASSAI
Cont: 10022026, codul bancar: 700 202 70
UniCredit Bank AG – HypoVereinsbank
IBAN: DE14 7002 0270 0010 0220 26
BIC/SWIFT: HYVEDEMMXXX

Transport de dovleci în stil Himba

Femeile văd pentru prima oară cămile

Tânără femeie Himba

Copii Himba în albia râului

Căutarea apei de băut este o treabă pentru fete

Frumoasele cascade Epupa

Călare pe măgar, spre adăpătoare

O femeie Himba își poartă copilul într-un sac din piele de capră

Casa" mea timp de câteva săptămâni

„Bucătăria" noastră zilnică este focul de tabără

Copii curioși într-un sat Himba

În sfârșit la pasul Van Zyl

Femei în piața din Nairobi

Omul care calcă cu fierul de călcat cu cărbuni

Rufe spălate de femeile din ghetou, într-un cartier de condiție nedie

Matatu în traficul haotic din Nairobi

Copii de școală din Kibera

Bucătărie de ghetou, cu resturi de pește

Perspectivă asupra ghetoului Kibera, cu școala

În drum spre întâlnirile din ghetou

rene în grădina ei

Doreen cu fiul ei, în fața casei unde locuiește

Grădina Green-in-a-Sack

Anne în coliba ei înghesuită, cu o singură cameră

'oyce în noul ei restaurant

'ânzător de puşculiţe realizate din cutii de tablă

Proiectul Village Housing în Kaputiei Town

Jane și fiul ei, în fața frumoasei lor locuințe cu trei camere

Cu Claris, în magazinul ei

'ane și vecinele ei se amuză de fotografiile pe care le-am adus

Antrenamentul echipei profesioniste FC Mathare United

Innocent și Joseph sunt vedete la FC Mathare United

Ielge Søvdsnes este onorat de fotbalistele de la MYSA

portivii cu handicap din proiectul MYSA

Reprezentație de dans executată de tinerii din ghetou

Muzică la jubileul MYSA

Ketinga, fostul meu soț, 1987

Cu Napirai, fiica mea, în 1989, în Barsaloi

În Opiroi, Lketinga îi dă fiicei sale o băutură răcoritoare

Sosirea noastră în Barsaloi

Magazinul din Okangwati este un punct de întâlnire

Himba într-un bar, jucând biliard

Revederea cu Mama

Fericită, Mama își poate saluta în sfârșit nepoata

Napirai cu surioara ei vitregă și cu tatăl ei

O mare parte a familiei se adună în fața casei lui James

Napirai cu Diego, verișorul ei lipicios

Fiica lui Papa Saguna, micul Albert, Saruni

Mama

James în casa lui, în stânga Papa Saguna, în dreapta soția lui Lketinga

Întâlnirea plină de bucurie cu părintele Giuliani

Tată și fiică în timpul picnicului de lângă lac

Lketinga și cu mine așteptăm Jeepul care ne duce la piață

Piața Samburu de lângă Barsaloi

Cu femei și războinici Samburu, la piață

Stefania cu doi clienți tineri, în coliba ei din piață

Saguna și Shankayon, surorile vitrege ale lui Napirai

Ultima vizită la Mama, înainte de plecare

Conversații și mulțumiri reciproce

Ceremonia finală de binecuvântare efectuată de bătrânii satului, la despărțire

n 1986 cu Priscilla și Lketinga (în dreapta), în Mombasa

Revederea cu Priscilla, după 20 de ani, pe plajă, Diani Beach

CĂRȚI ADEVĂRATE

CORINNE HOFMANN

AFRICA, DRAGOSTEA MEA

După nouăsprezece ani de la încheierea minunatei aventuri de care s-a bucurat alături de iubitul său masai, Corinne Hofmann revine în ținuturile africane pentru a-i face cunoștință fiicei sale, Napirai, cu tatăl ei, dar și cu o parte a familiei sale africane. *Africa, dragostea mea*, cea de-a patra carte a Corinnei Hofmann, spune povestea revenirii la o familie de care cândva a aparținut și a împăcării cu trecutul, dar cuprinde și alte momente ale călătoriei sale în Africa. Într-un trakking de două luni, trăiește fascinația culturii triburilor kenyene, dar și tristețea sărăciei în care se zbat locuitorii mahalalelor din Nairobi, două sentimente care nu fac altceva decât să o apropie mai mult de lumea africană.

Corinne Hofmann s-a născut în 4 iunie 1960 și a devenit cunoscută odată cu apariția cărții autobiografice *Îndrăgostită de un Masai*, urmată de alte două cărți de succes, *Adio, Africa* și *Revedere în Barsaloi*. În ciuda dificultăților întâmpinate în timpul aventurilor sale, autoarea nu a renunțat la pasiunea pentru călătorii și scris, iar astăzi își încântă publicul cu o nouă poveste captivantă: *Africa, dragostea mea*.

www.all.ro
ISBN 978-973-724-402-4
9 789737 244024